

8

NACIONALNA KONFERENCA
O VARNOSTI V LOKALNIH
SKUPNOSTIH
KONFERENČNI ZBORNIK

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA
IN VARNOST V LOKALNIH SKUPNOSTIH

6. DECEMBER 2022
CELJE

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih

Cilji trajnostnega razvoja in varnost v lokalnih skupnostih

Urednika
Gorazd Meško
Iza Kokoravec

December 2022

Naslov <i>Title</i>	8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih <i>8th National Conference on Local Safety and Security</i>
Podnaslov <i>Subtitle</i>	Cilji trajnostnega razvoja in varnost v lokalnih skupnostih <i>Sustainable Development Goals and Safety and Security in Local Communities</i>
Urednika <i>Editors</i>	Gorazd Meško (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede) Iza Kokoravec (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)
Recenzija <i>Review</i>	Darko Maver (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede) Zoran Kanduč (Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta)
Jezikovni pregled <i>Language editing</i>	Barbara Erjavec (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)
Tehnični urednik <i>Technical editor</i>	Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba)
Oblikovanje ovitka <i>Cover designer</i>	Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba)
Grafika na ovitku <i>Cover graphic</i>	Stari grad Celje 2, foto Gregor Katič, 2022
Grafične priloge <i>Graphic material</i>	Avtorji prispevkov in Meško, Kokoravec, 2022
Konferenca <i>Conference</i>	8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih
Datum in kraj konference <i>Date & location of the conference</i>	6. december 2022, Celje, Slovenija

Založnik Univerza v Mariboru
Published by Univerzitetna založba
Slomškovo trg 15, 2000 Maribor, Slovenija
<https://press.um.si>, zalozba@um.si

Izdajatelj Univerza v Mariboru
Issued by Fakulteta za varnostne vede
Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija
<https://www.fvv.um.si>, fvv@um.si

Izdaja
Edition Prva izdaja

Vrsta publikacije
Publication type E-knjiga

Dostopno na
Available at <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/724>

Izdano
Published at Maribor, december 2022

© Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba
/ *University of Maribor, University Press*

Besedilo / *Text* © Avtorji in Meško, Kokoravec, 2022

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna.
/ *This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License.*

Uporabnikom je dovoljeno tako nekomercialno kot tudi komercialno reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, javna priobčitev in predelava avtorskega dela, pod pogojem, da navedejo avtorja izvirnega dela.

Vsa gradiva tretjih oseb v tej knjigi so objavljena pod licenco Creative Commons, razen če to ni navedeno drugače. Če želite ponovno uporabiti gradivo tretjih oseb, ki ni zajeto v licenci Creative Commons, boste morali pridobiti dovoljenje neposredno od imetnika avtorskih pravic.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

351.78:352(082)(0.034.2)

NACIONALNA konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih (8 ; 2022 ; Celje)
8. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih [Elektronski vir] :
[6. december 2022, Celje, Slovenija] : cilji trajnostnega razvoja in varnost v
lokalnih skupnostih / urednika Gorazd Meško, Iza Kokoravec. - 1. izd. - E-
zbornik. - Maribor : Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba, 2022

Način dostopa (URL) : <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/724>

ISBN 978-961-286-666-2

doi: 10.18690/um.fvv.5.2022

COBISS.SI-ID 129607939

ARRS

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

**Publikacijo je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno
dejavnost Republike Slovenije.**

ISBN 978-961-286-666-2 (pdf)
978-961-286-667-9 (mehka vezava)

DOI <https://doi.org/10.18690/um.fvv.5.2022>

Cena Brezplačni izvod
Price

Odgovorna oseba založnika prof. dr. Zdravko Kacič,
For publisher rektor Univerze v Mariboru

Citiranje Meško, G. in Kokoravec, I. (ur.). (2022). *8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: cilji trajnostnega razvoja in varnost v lokalnih skupnostih*. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
Attribution doi: 10.18690/um.fvv.5.2022

Kazalo / *Table of Contents*

Uvodnik <i>Editorial</i> Gorazd Meško, Iza Kokoravec	1
Cilji trajnostnega razvoja in programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih <i>Sustainable Development Goals and a Research Project on Local Safety and Security</i> Gorazd Meško	5
S trajnostno strategijo za kakovostno sobivanje vseh generacij v Mestni občini Celje do večje varnosti v lokalni skupnosti <i>With a Sustainable Strategy for Quality Coexistence of All Generations in the Municipality of Celje to Greater Security in the Local Community</i> Robert Gorjanc	21
Zagotavljanje varnosti voda na območju Mestne občine Celje kot cilj trajnostnega razvoja <i>Ensuring Water Safety in the Area of the Town Municipality of Celje as a Sustainable Development Goal</i> Rok Hacin	35
Policijska dejavnost v pametnih trajnostnih skupnostih: pomen sodobne tehnologije za policijsko delo <i>Policing in Smart and Sustainable Communities: The Role of Modern Technology for Police</i> Kaja Prislan, Tomaž Pečjak, Branko Lobnikar	45
Uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti Murske Sobotice: policija in občina z roko v roki <i>Realization of Sustainable Development Goals in Ensuring Safety in the Local Community of Murska Sobota: Police and Municipality Hand in Hand</i> Katja Eman, Damir Ivančič, Dejan Bagari	65
Električni skiro kot prevozno sredstvo mikromobilnosti – dileme <i>The Electric Scooter as a Means of Transportation for Micromobility – Dilemmas</i> Elvis Alojzij Herbjaj	81

Učinkovita, odgovorna in odprta policija – ocena zadovoljstva in učinkovitosti policije med prebivalci Republike Slovenije <i>Effective, Accountable and Inclusive Police – Satisfaction and Efficiency of Police as Perceived by Residents of the Republic of Slovenia</i> Vanja Erčulj, Maja Modic	95
Pojavnost zasebnega varovanja v lokalnih skupnostih <i>Occurrence of Private Security in Local Communities</i> Miha Dvojmoč	107
Odgovornost občinskih funkcionarjev pri doseganju varnostnih komponent ob zagotavljanju ciljev trajnostnega razvoja na lokalni ravni <i>Responsibility of Elected Municipal Officials in Achieving Safety Components While Ensuring the Sustainable Development Goals at Local Level</i> Bojan Tičar, Andreja Primec	119
Primerjalna pravna analiza pritožbenega mehanizma nad delom občinskih redarjev v Sloveniji <i>The comparative legal analyses of the complaint mechanism over the conduct of municipal wardens in Slovenia</i> Benjamin Flander	133
Trajnostni razvoj podeželja kot strateškega vira za zagotavljanje stabilnosti in varnosti družbe <i>Sustainable Development of Rural Environment as Strategic Source for Provision of Stability and Security of Society</i> Bernarda Tominc, Andrej Sotlar	147
Slovenija in begunske migracije: primerjava odnosa do beguncev iz Bosne in Hercegovine, Sirije in Ukrajine <i>Slovenia and Refugee Migration: Comparison of Attitudes Towards Refugees from Bosnia and Herzegovina, Syria and Ukraine</i> Aleš Bučar Ručman	165
Trajnostni razvoj in zmanjševanje neenakosti dostopa do kibernetskega prostora v Sloveniji: uporabniki na podeželju in mestih <i>Sustainable Development and Reduction of Inequality of Access to Cyberspace in Slovenia: Users in Rural and Urban Areas</i> Igor Bernik	179
Z integriteto lokalnih institucij proti organizirani korupciji za trajnostni razvoj <i>With Integrity of Local Institutions Against Organized Corruption for Sustainable Development</i> Bojan Dobovšek	191

Uvodnik

GORAZD MEŠKO, IZA KOKORAVEC

Na Inštitutu za varstvoslovje Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru nadaljujemo z raziskavo, ki jo izvaja programska skupina o varnosti v lokalnih skupnostih v Sloveniji. Raziskavo financira Agencija za raziskovanje Republike Slovenije. Po lanskoletni sedmi Nacionalni konferenci o varnosti v lokalnih skupnostih, ki je zaradi pandemije covida-19 potekala v spletnem okolju MS Teams (v soorganizaciji z občino Podčetrtek, skupnostjo občin Slovenije in slovenske policije), letošnjo konferenco ponovno organiziramo v živo v Narodnem domu Celje v sodelovanju z Mestno občino Celje in slovensko policijo. Pričujoči zbornik se tokrat loteva predstavitev in analize ciljev trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov v povezavi z varnostjo v lokalnih skupnostih.

V zborniku je štirinajst prispevkov, ki so jih napisali predstavniki Mestne občine Celje, policije in raziskovalci Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru. *Gorazd Meško* uvodoma predstavi pregled ciljev trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov in jih poveže z raziskovalnim delom Inštituta za varstvoslovje Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru. Sledi prispevek *Robert Gorjanca*, ki predstavi odklonske pojave v času epidemije koronavirusa in trajnostno strategijo, ki jo je Mestna občina Celje pripravila kot odziv na poslabšanje varnosti v mestu. *Rok Hacin* predstavi študijo primera zagotavljanja varnosti voda na območju Mestne

občine Celje in analizo okoljskih razsežnosti trajnostnega razvoja. *Vanja Erčulj* in *Maja Modic* predstavita mnenje prebivalcev Republike Slovenije o zadovoljstvu in učinkovitosti policije v okviru cilja trajnostnega razvoja, ki naslavlja mir, pravičnost in močne institucije. *Katja Eman*, *Damir Ivančič* in *Dejan Bagari* se osredotočijo na prikaz dejavnosti v okviru več ciljev trajnostnega razvoja, ki jih policija in občina v lokalni skupnosti Murske Sobote izvajata pri zagotavljanju javne varnosti. V prispevku o policijski dejavnosti v pametnih trajnostnih skupnostih *Kaja Prislan*, *Tomaž Pečjak* in *Branko Lobnikar* predstavijo pregled sodobnih tehnoloških pametnih rešitev, ki se uporabljajo na področju policijske dejavnosti in predstavijo njihove prednosti in izzive. *Bojan Dobovšek* izpostavi probleme preiskovanja finančnih tokov in nedodelanih institutov obrnjenega dokaznega bremena ter predlaga ukrepe proti organizirani korupciji za trajnostni razvoj na lokalni in nacionalni ravni. *Miba Dvojmoč* se v svojem prispevku osredotoči na pojavnost in vlogo zasebnega varovanja v lokalnih skupnostih. *Benjamin Flander* opravi primerjalno pravno analizo pritožbenega mehanizma nad delom občinskih redarjev v Republiki Sloveniji. V luči ciljev trajnostnega razvoja poda predloge za nadgradnjo pravne ureditve na tem področju. *Bojan Tičar* in *Andreja Primec* analizirata in razpravljata o politični odgovornosti občinskih funkcionarjev pri doseganju varnostnih komponent in implementaciji ciljev lokalnega trajnostnega razvoja na področju varnosti. *Elvis Alojzij Herbaj* razpravlja o sodobnem prevoznem sredstvu – električnem skiroju, ki kot prevozno sredstvo mikromobilnosti pomeni prednosti in tudi nekatere slabosti. Predstavi aktivnosti ter pobude za več varnosti uporabnikov in drugih udeležencev v prometu, ki terja nekaj zakonodajnih sprememb. *Aleš Bučar Ručman* obravnava problematiko begunskih migracij, v povezavi s 16. ciljem trajnostnega razvoja, skozi analizo treh študij primera v Bosni in Hercegovini, Siriji in Ukrajini. *Bernarda Tominc* in *Andrej Sotlar* razpravljata o trajnostnem razvoju podeželja in strateškem izkoriščanju ruralnega okolja za zagotavljanje varnosti in stabilnosti. V zadnjem prispevku *Igor Bernik* z vidika dostopa do kibernetnega prostora na podeželju in v mestih naslavlja različna področja ciljev trajnostnega razvoja. Z razpravami avtorju odpirajo možnosti za nadaljnje razprave in raziskovanje povezanosti ciljev trajnostnega razvoja in varnostjo v lokalnih skupnostih. Ta pristop je nov, saj povezuje teme, ki so bile do zdaj dokaj zanemarjene. Pričakujemo, da bodo razprave zanimive in konstruktivne. Delo na tem področju bomo nadaljevali z organizacijo mednarodne konference z naslovom *Criminal Justice and Security in Central and Eastern Europe: The United Nations Sustainable Development Goals – Rural and Urban Safety and Security Perspectives*, Ljubljana 12. – 14. september 2023, kjer pričakujemo udeležence z

vseh celin. Ta konferenca je pomembna tudi zaradi 50. obletnice Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste sodelovali pri organizaciji 8. Nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih in pri nastajanju te pomembne publikacije, še posebej Mestni občini Celje, Generalni policijski upravi in Policijski upravi Celje. Zahvaljujemo se tudi avtorjem, recenzentoma zasl. prof. dr. Darku Mavru in doc. dr. Zoranu Kanduču, lektorici Barbari Erjavec in kolegom z Univerzitetne založbe Univerze v Mariboru.

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA IN PROGRAMSKA SKUPINA VARNOST V LOKALNIH SKUPNOSTIH

GORAZD MEŠKO

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
gorazd.mesko@um.si

Sinopsis Prispevek predstavlja pregled ciljev trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov v okviru Agende 2030. V osrednjem delu prispevka avtor povezuje cilje trajnostnega razvoja z raziskovalnim delom Inštituta za varstvoslovje pri Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru po letu 2010, še posebej pa z raziskovalnimi cilji programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018 in 2019–2024). V sklepnem delu prispevka je razprava o uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja v času med in po pandemiji covida-19 in v kontekstu trenutnih mednarodnih razmer, ki so lahko kritične za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja v kateri koli lokalni skupnosti v Sloveniji in širši mednarodni skupnosti.

Ključne besede:

cilji trajnostnega razvoja,
Združeni narodi,
raziskovanje,
Slovenija,
varnost

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AND A RESEARCH PROJECT ON LOCAL SAFETY AND SECURITY

GORAZD MEŠKO

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
gorazd.mesko@um.si

Abstract The paper presents an overview of the United Nations Sustainable Development Goals under the 2030 Agenda. In the central part of the paper, the author presents the research work of the Institute of Criminal Justice and Security at the Faculty of Security Sciences, University of Maribor after 2010 related to the goals of sustainable development, and especially with the research goals of the program group Security in Local Communities (2015–2018 and 2019–2024). In the conclusion of the paper, the author discusses the implementation of sustainable development goals during and after the COVID-19 coronavirus pandemic and in the context of the current international security circumstances that may be critical to achieving sustainable development goals in any local community in Slovenia and in a wider international community.

Keywords:
sustainable
development goals,
United Nations,
research,
security,
safety

1 Uvod

V prispevku najprej predstavljamo cilje trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju CTR OZN), čemur sledijo predstavitel ciljev programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (v nadaljevanju PS VLS), razprava o povezanosti obojih na področju zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih in izzivi v prihodnje.

Agenda 2030 za trajnostni razvoj je nastala na osnovi analize družbenih procesov na globalni ravni, ki so jo opravili v Organizaciji združenih narodov. Prvi cilj trajnostnega razvoja je odprava revščine (odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu), ker je ta cilj najpomembnejši, temeljni, ki omogoča dostojno, človeka vredno življenje. Drugi cilj je povezan s prehrano in odpravo lakote (odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo), tretji s skrbjo za zdravje, dobrim počutjem (poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih), četrti cilji poudarja pomen kakovostnega izobraževanja na vseh ravneh (vsem je treba enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnost vseživljenjskega učenja za vsakogar), peti nas opominja na enakost spolov (doseči je treba enakost in enakopravnost spolov ter krepiti vlogo vseh žensko in deklific), šesti cilja na čisto vodo in sanitarno ureditev (vsem je treba zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri), sedmi opozarja na cenovno dostopno in čisto energijo (vsem je treba zagotoviti dostop do sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije), osmi cilj poudarja dostojno delo in gospodarsko rast (spodbujati je treba trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polni in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse), deveti cilj se nanaša na industrijo, inovacije in infrastrukturo (treba je zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije), deseti cilj poudarja pomen zmanjšanja neenakosti (zmanjšati je treba neenakosti znotraj in med državami), enajsti cilj je usmerjen v trajnostna mesta in skupnosti (poudarek je na odprtih, varnih, vzdržljivih in trajnostnih mestih in naseljih), dvanajsti cilj odgovorna poraba in proizvodnja poudarja zagotavljanje trajnostnih načinov proizvodnje in porabe. Trinajsti cilj o podnebnih ukrepih vsebuje nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam. Štirinajsti cilj o življenju v vodi poudarja skrb za ohranjanje in vzdržno uporabo oceanov, morij in morskih virov za trajnostni razvoj. Petnajsti cilj govori o življenju

na kopnem, pri čemer je pomembno varovati in obnavljati kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav, preprečevati degradacijo zemljišč in obrniti degradacijo zemljišč v pozitivno smer ter preprečiti izgubo biotske raznolikosti. Predzadnji, šestnajsti cilj, spodbuja razvoj miroljubnih in vključujočih družb za trajnostni razvoj, kjer se vsem omogoči dostop do pravnega varstva ter poudarja oblikovanje učinkovitih, odgovornih in odprtih ustanov na vseh ravneh. V zadnjem, sedemnajstem cilju, se poudarja pomen krepitve partnerstev, načinov in sredstev za izvajanje ciljev ter oživitve partnerstva za trajnostni razvoj na vseh ravneh s poudarkom na globalnem partnerstvu za trajnostni razvoj (UNIS, n. d.). Kljub globalni naravnosti ciljev se promovirata razmišljanje na globalni ravni in delovanje na lokalni ravni, kajti posledice neučinkovitosti politik in praks na globalni, kontinentalni, regionalni in nacionalni ravni imajo posledice na kakovost življenja ljudi v lokalnih okoljih. Zelo pomembne pa so tudi lokalne politike in prakse, ki so skladne z ustreznimi drugimi politikami (Meško, 2021c). Države so zasnovale tudi sisteme za spremljanje doseganja ciljev trajnostnega razvoja. O doseganju ciljev trajnostnega razvoja se letno poroča OZN. Podatki za Slovenijo so na voljo na Statističnem uradu Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS), kjer so podrobneje razdelani kazalniki za doseganje ciljev trajnostnega razvoja. V nadaljevanju predstavljamo kazalnike za posamezne cilje (SURS, n. d.):

Cilj 1 – Odpraviti vse oblike revščine

- Stopnja tveganja socialne izključenosti
- Stopnja tveganja revščine
- Stopnja resne materialne prikrajšanosti
- Stopnja zelo nizke delovne intenzivnosti
- Stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški
- Delež prebivalstva, ki ima v stanovanjih težave s streho, ki pušča, z vlažnimi stenami/temelji/tlemi ali s trhlimi okenskimi okvirji/tlemi

Cilj 2 – Odprava lakote

- Prekomerna prehranjenost in debelost odraslega prebivalstva
- Indeks factorskega dohodka v kmetijstvu na polnovredno delovno moč

- Državna proračunska sredstva za raziskovalno-razvojno dejavnost namenjena kmetijstvu
- Delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo ali v preusmeritvi
- Emisije amonijaka iz kmetijstva
- Bruto bilanca hranil na kmetijskih zemljiščih

Cilj 3 – Zdravje in dobro počutje

- Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu
- Splošno zdravstveno stanje oseb
- Standardizirana stopnja umrljivosti zaradi samomora
- Delež kadilcev (rednih in občasnih) med odraslimi

Cilj 4 – Kakovostno izobraževanje

- Delež otrok, vključenih v (predšolsko) izobraževanje, starih od 4. leta do starosti ob vstopu v obvezno osnovnošolsko izobraževanje
- Zgodnja opustitev izobraževanja
- Prebivalstvo s terciarno izobrazbo
- Stopnja delovne aktivnosti nedavnih diplomantov
- Vključenost odraslih v izobraževanje
- Nizka raven pismenosti učencev

Cilj 5 – Enakost spolov

- Plačna vrzel med spoloma
- Vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma
- Delež sedežev, ki jih v nacionalnem parlamentu zasedajo ženske
- Delež žensk na vodstvenih položajih

Cilj 6 – Čista voda in sanitarna ureditev

- Delež prebivalstva, ki v svojem gospodinjstvu nima osnovne sanitarne opreme (kadi ali prhe, stranišča na izplakovanje)

- Prebivalstvo, priključeno na komunalne čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja
- Biokemijska potreba po kisiku v rekah
- Nitrati v podzemni vodi
- Fosfat v rekah
- Indeks izkoriščanja vode

Cilj 7 – Cenovno dostopna in čista energija

- Delež gospodinjstev, ki si ne morejo privoščiti primerno ogrevanega stanovanja
- Delež energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi energije
- Oskrba z energijo, poraba končne energije
- Končna poraba energije v gospodinjstvih na prebivalca
- Energetska odvisnost
- Energetska produktivnost

Cilj 8 – Dostojno delo in gospodarska rast

- Realna rast bruto domačega proizvoda na prebivalca
- Mladi, ki niso niti delovno aktivni niti vključeni v izobraževanje ali usposabljanje
- Stopnja delovne aktivnosti
- Stopnja dolgotrajne brezposelnosti
- NeprostoVOLjne začasne zaposlitve

Cilj 9 – Industrija, inovacije in infrastruktura

- Delež bruto domačih izdatkov za raziskave in razvoj v bruto domačem proizvodu
- Delovno aktivni v visoko in srednje visoko tehnoloških proizvodnih sektorjih in v na znanju temelječih storitvenih sektorjih
- Skupno število oseb v raziskovalno-razvojni dejavnosti
- Prijave patentov na Evropski patentni urad

- Delež javnega potniškega prevoza v skupnem kopenskem potniškem prevozu
- Delež železniškega blagovnega prevoza v skupnem kopenskem blagovnem prevozu
- Delež obsega prometa osebnih avtomobilov po vrsti pogona in goriva
- Delež potniških kilometrov po načinu premikanja in namenu poti (delo, izobraževanje, prosti čas)

Cilj 10 – Zmanjšanje neenakosti

- Bruto domači proizvod na prebivalca v standardih kupne moči
- Prilagojeni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca v standardih kupne moči
- Relativna vrzel tveganja revščine
- Ginijev količnik ekvivalentnega razpoložljivega dohodka
- Delež skupnega razpoložljivega dohodka v spodnjih 4 decilih (dohodek na ekvivalentnega odraslega člana gospodinjstva)
- Število prošenj za azil (skupaj in ugodene)

Cilj 11 – Trajnostna mesta in skupnosti

- Stopnja prenaseljenosti glede na stopnjo urbanizacije
- Umrli zaradi posledic transportnih nezgod
- Izpostavljenost urbanega prebivalstva onesnaženju zraka s trdnimi delci
- Delež gospodinjstev, ki imajo težave s hrupom
- Stopnja recikliranja komunalnih odpadkov

Cilj 12 – Odgovorna poraba in proizvodnja

- Nastajanje odpadkov brez mineralnih odpadkov
- Stopnja recikliranja in odlaganja odpadkov brez mineralnih odpadkov
- Snovna produktivnost
- Povprečni izpusti CO₂ na kilometer pri novih osebnih avtomobilih
- Obseg blagovnega prevoza glede na bruto domači proizvod
- Nastajanje odpadne hrane

Cilj 13 – Podnebni ukrepi

- Emisije toplogrednih plinov
- Emisijska intenzivnost pri porabi energije
- Financiranje projektov in izvajanje aktivnosti za blaženje in/ali prilagajanje na podnebne spremembe v partnerskih državah v razvoju

Cilj 14 – Življenje v vodi

- Delež kopalnih voda odlične kakovosti
- Površina morskih območij, določenih v okviru Nature 2000
- Morski gospodarski ribolov

Cilji 15 – Življenje na kopnem

- Delež gozda v skupni površini države
- Indeks ptic kmetijske krajine
- Površina kopenskih območij, določenih v okviru Nature 2000

Cilj 16 – Mir, pravičnost in močne institucije

- Umrljivost zaradi napadov
- Delež gospodinjstev, ki imajo v svojem okolišu težave s kriminalom, nasiljem ali vandalizmom
- Skupni izdatki države za sodišča
- Indeks zaznavanja korupcije
- Zaznana neodvisnost pravosodnega sistema
- Stopnja zaupanja državljanov v institucije EU

Cilj 17 – Partnerstva za doseganje ciljev

- Uradna razvojna pomoč kot delež bruto nacionalnega dohodka
- Financiranje držav v razvoju
- Uvoz iz držav v razvoju
- Bruto dolg sektorja država
- Delež okoljskih davkov v skupnih davčnih prihodkih

2 Raziskovalna dejavnost Inštituta za varstvoslovje in cilji trajnostnega razvoja OZN

2.1 Pregled ključnih raziskav, povezanih s cilji trajnostnega razvoja

Naslednji raziskovani projekti, ki smo jih izvajali na Inštitutu za varstvoslovje, so bili povezani s cilji trajnostnega razvoja. Cilj trajnostnega razvoja zdravje in dobro počutje (3) – ciljni raziskovalni projekt o občutkih varnosti in strahu pred kriminaliteto (2010–2012) in mednarodni raziskovalni projekt o skrbi za starejše občane, podporo in varnost (2010–2012). Cilj mir, pravičnost in močne institucije (16) – temeljni raziskovani projekt o zakonitosti in legitimnosti policijske dejavnosti, kazenskega pravosodja in izvrševanja kazenskih sankcij (2013–2016). Cilji trajnostnega razvoja čista voda in sanitarna ureditev (6), podnebni ukrepi (13), življenje v vodi (14), življenje na kopnem (15), mir, pravičnost in močne institucije – (16) in partnerstva za doseganje ciljev (17) – temeljni raziskovalni projekt Ekološka kriminaliteta – multidisciplinarne perspektive (2009–2012). Cilji dostojno delo in gospodarska rast (8), mir, pravičnost in močne institucije (16) – mednarodni projekt Infiltracija organizirane kriminalitete v legitimne gospodarske dejavnosti (2013–2015). Cilji čista voda in sanitarna ureditev (6), življenje v vodi (14), zdravje in dobro počutje (3), mir, pravičnost in močne institucije (16) ter partnerstva za doseganje ciljev (17) – mednarodni raziskovalni projekt o kriminaliteti in vodi (2016–2017). Cilji zdravje in dobro počutje (3), enakost spolov (5), zmanjšanje neenakosti (10), mir, pravičnost in močne institucije (16) ter partnerstva za doseganje ciljev (17) – mednarodni raziskovalni projekt o izboljšanju odzivanja prvih posredovalcev na težje oblike nasilja v družini (2018–2019) (UM FVV, n. d. a). Aktualni mednarodni raziskovalni projekti o policijskem ugotavljanju identitet (2018–2022), viktimoloških kulturah v Evropi (2019–2023), spolnem nadlegovanju v nočnih lokalih (2020–2022) in mednarodna samonaznanitvena študija mladoletniškega prestopništva – ISRD4 spadajo v več ciljev trajnostnega razvoja in poudarjajo z dokazi podprte politike na področju socialnega varstva, družine, enakih možnosti, izobraževanja, skrbi za zdravje in dobro počutje in delovanja institucij ter civilne družbe, ki naj se na viktimizacije, delovanje nadzorovalcev in drugih ustrezno odzivajo (UM FVV, n. d. a). S cilji trajnostnega razvoja se povezujejo tudi mednarodni projekti o urbani varnosti v Evropi (URBIS), izobraževanju strokovnjakov s področja varnosti v mestih (EEMUS), projekt o kriminaliteti in vodah (WATER CRIMES) in številni nacionalni raziskovalni projekti. V letu 2021 smo objavili tudi znanstveno

monografijo z naslovom Varnost v lokalnih skupnostih – med ruralnimi in urbani perspektivami (Meško, 2021b) in organizirali mednarodno bienalno konferenco o varnosti v ruralnih in urbanih okoljih (Meško idr., 2021) ter dejavno sodelovali v mednarodnih združenjih s področja ruralne kriminologije s prispevki v knjigah in revijah (npr. o policijskem delu v ruralnih okoljih, legitimnosti policijske dejavnosti, gesla v enciklopediji idr.). Ne nazadnje sodelujemo v globalni študiji o kriminaliteti, družbenem nadzorstvu in covidu-19 in študiji o spreminjajočih se praksah policijskega dela in vodenja policijskih organizacij v času pandemije (UM FVV, n. d. b).

2.2 Programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih

Leta 2015 smo začeli z delom PS VLS, katere cilji so pregled literature, pravni vidiki varnosti, razmerja med nacionalno in lokalno varnostjo ter varnostjo posameznikov, primerjava praks v tujini in Sloveniji, pristojnosti služb na državni in lokalni ravni, dobre prakse zagotavljanja varnosti v občinah, kakovost življenja in socialna prevencija kriminalitete, dnevne rutine ljudi in varnost, analizirati varnost. Poleg predstavljenih ciljev so cilji tudi preučitev dejavnikov tveganja za viktimizacijo, kriminaliteto in strah pred kriminaliteto, varnostni izzivi, povezani z marginalnimi in marginaliziranimi skupinami ljudi, ter kakovost izvajanja policijske dejavnosti, razvoj partnerstva in ogrožanje ljudi pri rabi svetovnega spleta (PS VLS 2015–2018, n. d.; PS VLS 2019–2024, n. d.) in se v veliki meri ujemajo z nekaterimi cilji trajnostnega razvoja. Leta 2019 smo k splošnim ciljem PS VLS dodali še ruralne in urbane perspektive (PS VLS 2019–2024, n. d.) – z ruralne perspektive se ti cilji kažejo kot bolj pomembni, saj so bile ruralne perspektive zaradi rasti mest zanemarjene in ruralno kljub večji razširjenosti pogosto predstavlja okolje, ki je samo v očeh nekaterih idilično, se pa kaže tudi kot bolj problematično od urbanega zaradi oddaljenosti, slabe infrastrukture itd. Dejavnosti v ruralnih okoljih, predvsem kmetijstvo, kakovostno prispevajo h kakovosti življenja ljudi v vseh življenjskih okoljih (Donnermeyer in DeKeseredy, 2014). Na tem področju je bilo (vsaj) v Sloveniji opravljenega veliko dela. Zaradi majhnosti države in intenzivne rabe sredstev EU dosegajo velik napredek tudi številne ruralne občine. Na področju varnosti se kaže, da poleg velikih mestnih občin tudi manjše občine namenjajo več pozornosti varnosti svojih prebivalcev, ne le javne, temveč tudi druge varnosti – od socialne, ekonomske, zdravstvene itd. Pandemija koronavirusa v zadnjih dveh letih in sprememba rutin večine prebivalstva sta pomembno vplivali tudi na dejavnosti in

razvoj občin (Meško, 2021b). Poleg tega smo v zadnjih letih opravili tudi veliko raziskovalnega dela, ki kaže, da je treba urbane in ruralne perspektive skrbno preučevati in jih vključevati v nacionalne politike razvoja družbe (Meško idr., 2021).

Mednarodna študentska konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih, ki jo organiziramo od leta 2017 dalje, priča o razširjanju naše dejavnosti čez meje Slovenije. Peta mednarodna konferenca spomladi 2022 je bila namenjena razpravi ciljev trajnostnega razvoja v Sloveniji in Črni gori. Študenti Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru in Pravne fakultete v Podgorici so kritično razpravljali o ciljih trajnostnega razvoja, predvsem pa o implementaciji ciljev, kajti uspešno izvajanje in uresničevanje teh ciljev pomeni kakovostno življenje ljudi vseh generacij v prihodnosti (PS VLS, 2022).

3 Sklepne misli

V globalnem smislu se je med pandemijo koronavirusa pojavilo nazadovanje zaradi izrednih razmer. 6. junija 2021 so Združeni narodi poročali, da je naslednjih osemnajst mesecev ključnega pomena za globalno okrevanje po pandemiji in doseganje zastavljenih ciljev trajnostnega razvoja (UNIS, 2021). Dobrega pol leta zatem – natančneje z napadom Rusije na Ukrajino in spreminjanjem razmer na trgu energentov – se je pojavilo naslednje tveganje – energetska kriza, draženje energentov, pomanjkanje surovin, zdravil in določenih proizvodov, ki za seboj potegnejo številne ekonomske in druge probleme – višje cene vsega – in ključno ogrožanje prvega cilja trajnostnega razvoja – odprave revščine (predvsem na vojnem območju) – ter ukrepe držav za zmanjševanja tveganj za najbolj ogrožene skupine ljudi – tiste, ki živijo na robu revščine, in tiste, ki so zaradi višanja cen že zdrsnili od raven revščine. S perspektive »razmišljaj globalno, deluj lokalno« je pomembno dejstvo, da je prvi vidni padec v skrajno revščino po letu 1998 v času pandemije covida-19 v letu 2021. Podobna slika je na področju lakote, saj so podatki glede prehranjevanja mladih alarmantni, še posebej pa je skrb vzbujajoče dejstvo, da je od 70 milijonov do 116 milijonov ljudi utrpelo lakoto v času pandemije. Na področju kakovosti življenja, predvsem pa dolžine življenja, se kaže regresija in krajšanje življenjske dobe ljudi. Najpomembnejše je zagotavljanje ustrezne zdravstvene oskrbe, ki pa je bila v času pandemije močno omejena. Število zdravstvenega osebja se je v nekaterih regijah močno zmanjšalo. Pandemija covida-19 je izničila dvajset let napredovanja na področju izobraževanja in spremenila učne navade ter načine

poučevanja. Razlike med spoloma so se v času pandemije še povečale, povečalo se je nasilje nad ženskami in v družinah. Trgovina z ljudmi je v času pandemije cvetela. Upad ekonomske moči držav vodijo k večjim razlikam med spoloma. Glede vode podatki kažejo, da na določenih območjih vodni viri usihajo in vodijo v migracije, poleg tega so se mokrišča zmanjšala za 35 % med letoma 1970 in 2015. Ena tretjina svetovne populacije živi v neustreznih bivalnih pogojih in nimajo ustreznega ogrevanja. Pandemija je prispevala k izgubi 255 milijonov služb za nedoločen čas, kar je štirikrat več kot v času ekonomske krize 2007–2009. Povečala se je neformalna ekonomija, ki omogoča preživetje vse večjemu deležu prebivalstva. Gospodarstvo je v času pandemije doživelo pretese, potovanja so se na globalni ravni zmanjšala za 60 %. Gradnja novih cest in vzdrževanje starih se je ustavilo. Prizadevanja za odpravo neenakosti so močno okrnjena zaradi finančne krize, povečalo se je število beguncev – za dvakrat v primerjavi z 2010; na 100.000 oseb je 311 beguncev. Glede razvoja mest in ustreznih bivališč zgodba ni optimistična, saj se ponovno pojavljajo geta in življenje v soseskah, ki nimajo popolne infrastrukture ali pa je ta poškodovana ali slaba. Kljub razvoju politik razvoja urbanih okolij je manj kot polovica v fazi izvajanja. Samo polovica prebivalstva ima dostop do ustreznega javnega prevoza. Problemi se kažejo tudi glede odpadkov, predvsem elektronskih in električnih, od 7,3 kg e-odpadkov se jih ustrezno predela le 1,7 kg. Glede porabe fosilnih goriv ni posebnega zmanjšanja. Klimatske spremembe so v »krizi«, saj se ta nadaljuje in izpust toplogrednih plinov večja namesto, da bi se zmanjševal kljub povečanemu financiranju projektov za zeleno ekonomijo. Na področju ohranjanja oceanov se kaže, da je še vedno veliko plastičnega onesnaževanja voda, višanja temperature morske vode, evtrofikacije (povečanje biomase v vodi kot posledica anorganskih hranil v vodi), acidifikacije (zakisanje vode) in propadanje ribištva. Četrtnina živalskih in rastlinskih vrst na seznamu Mednarodne zveze za zaščito narave (IUCN) je na ropu izumrtja. Nove tuje (iz drugih delov sveta) živalske in rastlinske vrste negativno vplivajo na biodiverzitetu v drugih okoljih. Z vidika družbenega nadzorstva se kaže, da je tveganje za otroke, da bodo postali žrtve trgovine z ljudmi ali izkoriščevalskega dela, večje kot pred pandemijo. Poročajo o umorih 331 borcev za človekove pravice v 32 državah, kar je porast za skoraj 20 %. Tveganje za korupcijo se je povečalo, saj analiza kaže, da so revne države še revnejše, pa tudi močne ekonomije so utrpeli škodo. Dodamo lahko tudi, da so bile v času pandemije na preizkušnji mednarodne, nacionalne, regionalne in lokalne institucije, ki so različno učinkovito in uspešno opravile svoje delo. Partnerstvo je bilo v času pandemije na preizkušnji, saj je partnerstvo na področju doseganja ciljev trajnostnega razvoja odvisno od

ekonomskih dejavnikov in prizadevanj vlad držav, ki pa so v tem času največ pozornosti namenile reševanju zdravstvene krize, ki je še ni konec, saj obstaja možnost novega vala koronavirusa. Sklepna ugotovitev kaže, da je pandemija najbolj vplivala na neenak dostop do zdravstvenih storitev, še posebej za starejše in ljudi s posebnimi potrebami. Drastičen upad je značilen tudi za mednarodni turizem, ki je ključni vir prihodkov v državne proračune in omogoča delo zajetnemu številu prebivalstva v številnih državah po svetu (United Nations, 2021). Čeprav so ugotovitve OZN precej črnogledne in opozarjajo na možne slabe scenarije tudi zunaj območij najbolj ogroženih držav, bi bilo treba situacijo podrobneje analizirati tudi v Sloveniji, predvsem z vidika možnih dejavnikov tveganja. Poleg covid-19 k spreminjanju splošne situacije na slabše vpliva tudi vojna v Ukrajini, ki ima za posledico višanje cen energentov, kar se lahko kot večja kriza pokaže že jeseni 2022, ko bo treba začeti ogrevati objekte in stanovanja. Slovenija sicer dobro dosega cilje trajnostnega razvoja, vendar se doseganje teh ciljev zaradi širše mednarodne varnostne situacije lahko kmalu spremeni v negativno smer.

Pomemben izziv je tudi 16. cilj trajnostnega razvoja, ki se nanaša na močne institucije, zakonitost, legitimnost in vladavino prava. Zaznava avtoritarnosti velikega števila vlad po svetu v času koronavirusa zahteva krepitev tega cilja v času po pandemiji in ponovno vzpostavljanje policijskega dela v skupnosti, ki temelji na sodelovanju in doseganju soglasja z lokalnimi skupnostmi in prebivalci glede prioritet na področju zagotavljanja varnosti. To je bilo kot pomemben vidik delovanja policije na lokalni ravni izpostavljeno v zaključkih mednarodne konference CEPOL leta 2021 v času pandemije covid-19 (Meško, 2021a), saj so se policisti zaradi pomanjkanja kadra in izrednih razmer v času pandemije ukvarjali predvsem z odzivanjem na interventne klice. Najbolj vidno delovanje policije pa je bilo na demonstracijah proti ukrepom vlade za omejevanje in obvladovanje covid-19, za proaktivno delovanje tako ni ostalo časa ali pa je bilo omejeno zaradi drugih dejavnikov. Na področju zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih z vidika policije v prihodnosti obstajajo številni izzivi, povezani z izgorelostjo kadra, pomanjkanjem ustreznega kadra, upokojitvami, nezainteresiranostjo za delo v policiji. Izkušnje iz tujine kažejo, da v takšnih razmerah policije iščejo tehnološke rešitve za boljše opravljanje policijskega dela, krepijo pa se tudi druge nadzorstvene dejavnosti – predvsem z občinskimi redarji in storitvami zasebnih varnostnikov. Vse bolj pomembno vlogo imata tudi samovarovanje in samopomoč, od individualnega do organiziranega.

Ne smemo pozabiti še na medije, ki v času vojne v Ukrajini dodatno ustvarjajo sliko o negotovi prihodnosti in možnosti tretje svetovne vojne ter različne sentimente glede beguncev, tujcev in drugih nadlog, ki lokalnemu prebivalstvu onemogočajo »živeti v miru«. Medijsko bombardiranje, propaganda in ustvarjanje še večjega občutka negotovosti, kot je treba, pri nekaterih ljudeh povzročijo panične reakcije, pri drugih pa apatijo, od vladarjev pa te predstavitve družbene resničnosti terjajo veliko mero odgovornosti.

Poleg policijskega dela v skupnosti, ki pomeni dejavno sodelovanje na področju zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih, so še druge dejavnosti, ki poudarjajo kakovost življenja in spodbujajo solidarnost, skrb za zdravje in dobro počutje – rekreacijo, skrb za sebe in bližnje, pa tudi samooskrbo. Na teh področjih lahko pomembno vlogo odigrajo tudi lokalne skupnosti, ki skrbijo za programe in pomoč ljudem za čim bolj kakovostno življenje. Kot je videti, se ni možno izogniti neoliberalistični globalni gospodarski politiki, ki ustvarja dodatno krizo z umetnim dviganjem cen, saj v zadnjem času številne korporacije beležijo ogromne dobičke. Pritiski z dvigom cen na vseh področjih spadajo v ukrepe na nacionalnih ravneh, tam pa vidimo, da so vlade precej nemočne v odnosu do multinacionalk, ki diktirajo ekonomsko politiko in umetno dvigajo cene, da bi v času krize še bolj napolnile svoje žepe. Taka logika se ohranja vse do najnižje ravni, do ravni lokalnih skupnosti, kot domino efekt. Razmišljaj globalno, rešuj lokalno ...

Literatura

- Donnermeyer, J. F. in DeKeseredy W. (2014). *Rural Criminology*. Routledge.
- Meško, G. (2021a). Police, policing and covid-19 pandemic. *European journal of crime, criminal law and criminal justice*, 29(3-4), 183–188.
- Meško, G. (ur.). (2021b). *Varnost v lokalnih skupnostih – med ruralni mi in urbanimi perspektivami*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Meško, G. (2021c). A project on local safety and security in rural settings in Slovenia – towards rural criminology. V G. Meško, B. Dobovšek in B. Tominc (ur.), *Criminal Justice and Security in Central and Eastern Europe Perspectives of Rural Safety, Security and Rural Criminology* (str. 3). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Meško, G., Dobovšek, B. in Tominc, B. (2021). *Criminal justice in Central and Eastern Europe: Perspectives of rural safety and security and rural criminology*. University of Maribor Press.
- PS VLS 2015–2018. (n. d.). *Cilji programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018)*. <https://www.fvv.um.si/programskaskupina/o-skupini.html>
- PS VLS 2019–2024. (n. d.). *Cilji programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij (2019–2024)*. <https://www.fvv.um.si/psvls/cilji.html>
- PS VLS 2019–2024. (2022). *The 5th international student conference on local safety and security – rural perspectives, 20. april 2022*. <https://www.fvv.um.si/psvls/5-student-conference.html>

- SURS. (n. d.). *Kazalniki ciljev trajnostnega razvoja*. <https://www.stat.si/Pages/cilji>
- United Nations. (2021). The sustainable development goals report 2021. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2021.pdf>
- United Nations Information Service – UNIS. (n. d.). *Cilji trajnostnega razvoja*. https://unis.unvienna.org/unis/sl/topics/sustainable_development_goals_background.html
- United Nations Information Service – UNIS. (2021). *Sporočila za javnost*. <https://unis.unvienna.org/unis/sl/pressrels/2021/unisinf574.html>
- UM FVV. (n. d. a). *Temeljni in ciljni raziskovalni projekti*. <https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/raziskovalna-dejavnost/temeljni-in-ciljni-raziskovalni-projekti/>
- UM FVV. (n. d. b.) *Mednarodni projekti*. <https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/raziskovalna-dejavnost/mednarodni-projekti/>

S TRAJNOSTNO STRATEGIJO ZA KAKOVOSTNO SOBIVANJE VSEH GENERACIJ V MESTNI OBČINI CELJE DO VEČJE VARNOSTI V LOKALNI SKUPNOSTI

ROBERT GORJANC

Mestna občina Celje, Celje, Slovenija
robert.gorjanc@celje.si

Sinopsis Zdravstvena kriza, ki jo je sprožila epidemija koronavirusa, je v Mestni občini Celje med prebivalci različnih generacij povzročila številne stiske in vplivala na poslabšanje varnostne situacije v mestu. Zaznanih je bilo več oblik odklonskega vedenja, npr. nasilje do starejših občanov, socialno šibkih, medvrstniško nasilje, povečanje vandalizma, »ekološkega nasilja« itn. Mestna občina Celje se je na te pojave odzvali s pripravo trajnostne strategije za kakovostno sobivanje in sodelovanje vseh generacij v občini. Z njo želi uveljaviti vrednote in ravnanja, ki bodo omogočala večji občutek varnosti pri občanah in prijaznejše življenjske okolje. Cilj strategije je tudi izkoreninjanje odklonskih pojavov ter ustvarjanje dolgoročne stabilnosti v lokalni skupnosti. Ključni elementi za doseganje ciljev trajnostne strategije so pravica do dostojanstva in varnosti, empatično sodelovanje ter etična trajnostna znanja.

Ključne besede:

trajnostna strategija, varnost, Mestna občina Celje, sobivanje, sodelovanje, policija

WITH SUSTAINABLE STRATEGY FOR QUALITY OF COHABITATION AMONG ALL GENERATIONS IN THE CITY MUNICIPALITY OF CELJE TO MORE SECURITY IN LOCAL COMMUNITY

ROBERT GORJANC

City Municipality of Celje, Celje, Slovenia
robert.gorjanc@celje.si

Abstract The health crisis which broke out with coronavirus pandemic has caused many distresses among habitants in City Municipality of Celje and has affected on worsening security situation in municipality. Many forms of deflecting behavior have been detected, as violence to older and social weak people, peer violence, growing of vandalism, »ekologic violence etc. City Municipality of Celje has reacted on these issues, making »Strategy for quality of cohabitation and cooperation among all generations in municipality. It wants to enforce values and behavior which enable a better feeling of security among people and more friendly living environment. The goal of strategy is also to eliminate deflecting behavior and create longterm stability in local community. The key elements for reaching these goals are a right to dignity and security, emphatic cooperation and ethic sustainable knowledge.

Keywords:
sustainable
strategy, City
Municipality of
Celje,
security,
cohabitation
cooperation,
police

1 Uvod

V Mestni občini Celje (MOC) smo v času zdravstvene krize, ki jo je sprožila epidemija koronavirusa, zabeležili povečanje osebnih in socialnih stisk, zlasti med mladimi, hkrati pa ugotovili, da je to zahtevno obdobje vplivalo tudi na poslabšanje varnosti v našem mestu. To oceno utemeljujemo s tem, da smo v občini zaznali vse več skrajnih oblik odklonskega vedenja, s katerimi so nas seznanili tudi naši občani različnih starosti. Prepoznali smo vse več novih oblik odklonskega vedenja med vrstniki, nasilja nad starejšimi občani, socialno šibkejšimi ali drugimi posamezniki.

Odklonska ravnanja so se ne nazadnje manifestirala še v okoljskem nasilju, če si dovolimo uporabiti ta izraz, kar med drugim pomeni, da se je povečalo odlaganje odpadkov na javnih mestih, povečal se je hrup zaradi objestne vožnje z motorji in podobnih pojavov.

Mestna občina Celje se je na vse te odklonske pojave v času epidemije koronavirusa odzvala proaktivno, s pripravo »Trajnostne strategije za kakovostno sobivanje in sodelovanje vseh generacij v Mestni občini Celje« (v nadaljevanju trajnostne strategije). Mestni svet Mestne občine Celje je strategijo sprejel na septembrski seji leta 2021.

Na ta način smo želeli aktivno prispevati pri izboljšanju varnostne situacije v mestu. Hkrati gre pri trajnostni strategiji predvsem za promocijo vrednot in okvira za dolgoročno stabilnost, odpornost in ravnanje ob takšnih izrednih pojavih, kot je bila zdravstvena kriza, in za doseganje višje kakovosti življenja in sobivanja v lokalni skupnosti.

2 Poslanstvo in namen trajnostne strategije ter pomen za varnost v lokalni skupnosti

2.1 O poslanstvu trajnostne strategije

Kot je v uvodu k trajnostni strategiji zapisal župan Mestne občine Celje, Bojan Šrot, je skrb za kakovost bivanja občank in občanov vseh generacij ena od temeljnih prioritet v naši občini. Kajti, kot nadaljuje župan, kako bomo danes živeli mi in kakšno življenje bodo jutri imeli naši otroci, je odvisno od vsakega posameznika

posebej, predvsem pa od stopnje našega znanja, vsesplošne razgledanosti in ozaveščenosti.

»Spoštovanje do sebe (samospoštovanje) in sočloveka, ohranjanje slehernega človekovega dostojanstva ter pravica in dolžnost do znanja in ozaveščanja je pot k cilju, ki smo si ga na Mestni občini Celje zadali s projektom priprave strategije za dvig kakovosti življenja v socialno-odnosnem smislu. Osnovni namen strategije je dvig vsesplošne zavesti občank in občanov na vseh ravneh življenja, da postanemo boljši ljudje in s tem vsi skupaj prispevamo dodano vrednost v naši lokalni skupnosti. Ker se zavedamo, da sta vzgoja in izobraževanje sestavni del vseživljenjskega procesa in s tem ključnega pomena pri uresničevanju omenjenih ciljev, smo se v Mestni občini Celje odločili, da aktivno, konkretno in odločno stopimo na pot izboljšanja kakovosti življenja v našem lokalnem okolju, ne le v materialnem smislu, temveč tudi v kontekstu medsebojnega sobivanja in sodelovanja med vsemi generacijami,« je ob predstavitvi trajnostne strategije MOC zapisal župan Bojan Šrot (Oddelek za družbene dejavnosti Mestne občine Celje (MOC), 2021).

2.2 Namen trajnostne strategije

V uvodni predstavitvi strategije je tako zapisano, da je bila v okviru delovanja Odbora za družbene dejavnosti Mestnega sveta Mestne občine Celje in v sodelovanju z Oddelkom za družbene dejavnosti oblikovana ožja delovna skupina, ki je opravila analizo dejanskega stanja. Z anketo o prisotnosti odklonskih oblik vedenja in ravnanja v vseh celjskih javnih vrtcih, celjskih osnovnih šolah, ožjih delih mesta ter nekaterih javnih zavodih s področja sociale, vzgoje in izobraževanja, smo izvedli evalvacijo dejanskega stanja v naši lokalni skupnosti ter tako pridobili nekaj konkretnih, zaskrbljujočih podatkov.

Ti so bili povod za odločitev za pripravo trajnostne strategije na ravni lokalne skupnosti in oblikovanje akcijskih načrtov, ki bodo predstavljali konkretno uresničevanje trajnostne strategije. Z njihovim izvajanjem bo mogoče kratkoročno in dolgoročno ustvariti spremembe s pozitivnimi učinki, v smislu miselnega preskoka in prevzgoje.

»Doslej smo s pomočjo lokalne policije in ostalih pristojnih ustanov vzpostavili znosno stanje v posameznih ožjih delih lokalne skupnosti. Zavedamo se, da s tem vzrokov nismo odpravili. Enotni in odločni smo, da k zadevi pristopimo premišljeno, sistematično in kar je še najpomembneje, nadvse odločno,« je še zapisano v uvodu v trajnostno strategijo MOC. (Oddelek za družbene dejavnosti MOC, 2021).

3 Stebri trajnostne strategije kot trajni gradniki varnega okolja v Mestni občini Celje

3.1 Pravica do dostojanstva in varnosti

Kot poudarja trajnostna strategija MOC, je izjemno pomembno ozaveščanje o pravicah in dolžnosti do *človekovega dostojanstva in varnosti* na način, da bi se ljudje zavedali, kaj pomeni pravica do dostojanstva in varnosti in kaj pomeni njeno nasprotje. Kaj posameznik lahko naredi v sklopu svoje dolžnosti in kaj lahko zahteva oziroma pričakuje v sklopu svoje pravice.

Pravico do dostojanstva in varnosti opredeljuje 34. člen Ustave Republike Slovenije. Ključni del pravice do dostojanstva pomeni spoštovanje sočloveka – njegove telesne in duševne integritete. V trajnostni strategiji tako ugotavljamo, da je problem današnje družbe, da človek ne pozna in se ne zaveda pomena pravice do dostojanstva, ki je ključno za moralno-etično preživetje naše družbe.

»Priznati vsakemu človeku njegovo človeško vrednost, konkretnije spoštovati vsakega človeka na način, da nikomur ne škodujemo, ne z besedo in ne »z roko«, bi bilo veliko lažje, če bi vsak posameznik najprej spoštoval sebe oziroma se zavedal lastnega dostojanstva, kar pa v današnji družbi predstavlja velik problem. Tega nas namreč nihče ne uči, temveč se človek bolj ali manj uspešno nauči sam skozi življenje,« še izpostavljamo v naši trajnostni strategiji (Oddelek za družbene dejavnosti MOC, 2021).

Pojavne oblike odklonskega vedenja in ravnanja, ki smo jih navedli kot primer in so v povečanem obsegu v času epidemije koronavirusa razlog za nastanek strategije, so pravzaprav pojavne in konkretne oblike nespoštovanja pravice do človekovega dostojanstva in varnosti.

Vsako izvajanja fizičnega, verbalnega ali psihičnega nasilja v lokalni skupnosti pomeni tudi grožnjo človekovi pravici do dostojanstva in varnosti.

3.2 Pomen empatičnega sodelovanja

Prav tako sta z varnostnega vidika, poleg pravice do dostojanstva in varnosti, pomembna preostala temeljna stebra naše trajnostne strategije, *empatično sodelovanje in povezovanje ter etična trajnostna znanja*.

Drugi steber nagovarja, »da je pomembno razmišljanje in prizadevanje v smeri, da se bomo na lokalnih ravneh pričeli bolj intenzivno povezovati, si prizadevali za bolj vključujočo družbo in s skupnimi močmi ter znanji identificirali naše potrebe in vzpostavili sinergije, ki bodo prispevale k bolj celostni obravnavi vprašanja socialnega vključevanja vsakega posameznika kot pomemben člen sodobne družbe«, je zapisano v trajnostni strategiji (Oddelek za družbene dejavnosti MOC, 2021).

3.3 Etična trajnostna znanja

Etična in trajnostna znanja kot tretji steber pa vplivajo na stopnjo razvitosti skupnosti kot celote. »Ne sme nam biti vseeno, kakšni bodo mladi, ko bodo odrasli in prevzeli odgovornost zase in skupnost. Ne sme nam biti vseeno, kakšne vzorce jim bomo odrasli »zapisali v možganski zemljevid,« je še navedeno v trajnostni strategiji MOC.

Temeljni cilji, ki se nanašajo na etično trajnostna znanja, so zapisani v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, iz trajnostne strategije MOC pa izpostavljam o cilje, ki so pomembni predvsem z vidika varnosti. Gre za vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, vzgajanje in izobraževanje za trajnostni razvoj in za dejavno vključevanje v demokratično družbo, kar vključuje globlje poznavanje in odgovoren odnos do drugih ljudi in drugih kultur, do naravnega in družbenega okolja, do prihodnjih generacij. Prav tako gre za spodbujanje vseživljenjskega izobraževanja, ki je osnova za trajnostno znanje in trajnostna etična ravnanja.

4 Kršenje pravice do dostojanstva in varnosti ter vpliv na slabšanje varnostnih razmer

Za našo razpravo bomo v nadaljevanju kot konkreten primer (ne)spoštovanja pravice do varnosti in dostojanstva navedli situacije, ki sicer ne predstavljajo najhujših oblik nasilja. Osredotočili se bomo na situacije, ki so z vidika stopnje nasilnosti manj vpadljive, so pa nazoren primer dogajanja, kjer skupina ljudi drugim pripadnikom skupnosti vsiljuje svoj vzorec »normalnega« ravnanja, ki je za stanovalce in obiskovalce soseske zelo moteč in ogroža njihovo pravico do mirnega in varnega bivanja. In torej posega v njihovo pravico do varnosti in dostojanstva.

Te primere bomo v nadaljevanju navedli zato, ker bi neukrepanje ob zaznavanju odklonskih pojavov lahko povzročiteljem dajalo signal, da je vse dovoljeno. Kar pomeni, da bi se odklonski pojavi v takšnih okoliščinah utegnili širiti tudi na področja, ki lahko predstavljajo resnejšo varnostno grožnjo.

5 Stanje varnosti v Mestni občini Celje

Na stanje varnosti v nekem okolju, v tem primeru v lokalni skupnosti in konkretno v MOC lahko gledamo z vidika statistike, ki jo vsako leto obelodani letno poročilo o delovanju Policijske uprave Celje o stanju varnosti v občini. Številke so zagotovo zgovorne in v primerjalnem smislu pokažejo določen trend v opazovanem časovnem obdobju.

Lahko pa na stanje na varnostnem področju pogledamo tudi z izkustvenega vidika, s perspektive zaznavanja neprimernih, nesprejemljivih odklonskih pojavov, ki ga uradna statistika še ni zajela, kljub vsemu pa vzbujajo zaskrbljenost in kličejo po ukrepanju. Zatekanje k drugemu vidiku obravnave je še bolj aktualno v takšnih izrednih obdobjih, kot je bilo obdobje epidemije koronavirusa, ko se je družba in seveda tudi lokalna skupnost soočila s povsem novimi, nevsakdanjimi izzivi, tudi varnostnimi.

Številke po posameznih kategorijah s primerjalnega vidika med letoma 2020 in 2021 nihajo in v grobem ne kažejo kakšnih velikih odstopanj, razen ko gre za ukrepe v zvezi z Zakonom o nalezljivih boleznih (»ZnB«, 1995), je zapisano v Poročilu o delu Policijske postaje Celje za leto 2021. Kot navaja policija, je mogoče celo opaziti trend upadanja kaznivih dejanj v času od leta 2019 (Policijska uprava Celje, 2022).

Čeprav statistika ni zaznala ekstremnega padca varnostne slike, smo v Mestni občini Celje ob beleženju zdravstvenih posledic ter različnih osebnih in socialnih stisk v času epidemije koronavirusa ugotavljali, da se je stanje varnosti v našem mestu poslabšalo. To oceno utemeljujemo na tem, da smo v občini zaznali vse več skrajnih oblik odklonskega vedenja in združevanje v skupine, katerih jedro tvorijo tudi najstniki, ki s svojimi nedopustnimi, neprimernimi dejanji v posameznih ožjih delih mesta povzročajo čedalje več materialne škode ter vnašajo elemente fizičnega in psihičnega nasilja nad drugimi občani.

Prisotnost tovrstnih odklonskih oblik in njihove posledice so zaznali tudi naši občani različnih starosti, ki so prepoznali vse več novih oblik odklonskega vedenja med vrstniki, nasilja nad starejšimi občani, socialno šibkejšimi in drugimi posamezniki.

Vsi ti našteti ekscesi, ki so izraz izkustvenega vrednotenja stanja, so za lokalno skupnost pomenili, da je nujno takojšnje ukrepanje.

6 Pojavne oblike odklonskih dejanj

6.1 Vandalizem

V »postcovidnem obdobju« so se v mestu povečali pojavi vandalizma.

Področje, kjer je to zelo izraženo, je na primer sistem javne izposoje koles KolesCE. V zadnjem obdobju tako beležimo kar številne primere, ko so kolesa najdena v potokih, odvržena v travo, namerno poškodovana do te mere, da niso več funkcionalna, kar pomeni, da se lahko zgodi, da tudi niso več varna za uporabo.

V zadnjem času smo opazili tudi pojave vandalizma na številnih stavbah v mestu, z neprimernimi in neokusnimi napisi, pri čemer gre za uničevanje javne in zasebne lastnine.

6.2 »Okoljsko nasilje«

Tudi odklonski pojavi na področju okolja so bili v »covidnem obdobju« zelo povedni in so dobivali skrb vzbujajoče razsežnosti. V skorajda vseh predelih mesta je bilo mogoče opaziti odvrženo plastično embalažo in celo odpadke ob smetnjakih, ki niso bili polni. In to tudi v obdobju, ko niso več veljali ukrepi v gostinskih lokalih, ki jih je bilo mogoče obiskovati kot v obdobju pred epidemijo, in torej ni bilo več nujno uporabiti storitve prevzema hrane ob restavracijah. Zaradi navedenega smo na občini od občanov prejeli številne pritožbe, v katerih so obsojali takšno ravnanje posameznikov oziroma skupin posameznikov.

V zadnjem času smo zaznali tudi pojave popivanja na javnih mestih in s tem povezanega nadlegovanja občanov. Takšna praksa dobiva vse večje razsežnosti, zato razmišljamo, da bi te zadeve v smislu spoštovanja javnega reda in miru uredili tudi z odlokom.

Na vse te negativne odklonske pojave opozarjamo zato, da bi poudarili, da je nujno preprečiti širjenje teh pojavov, da ne bi postali stalnica, izražena v višjih številkah pri kršitvah javnega reda in miru. In predvsem, da ne bi sporočali, da je lahko vse dovoljeno. Takšno razumevanje namreč lahko vpliva na razraščanje hujših oblik nasilja in kaznivih dejanj.

7 Kaj nas uči zgodovina? Priklic vzorčnega primera »reševanje parka«

V Celju smo bili pred leti že soočeni s primerom »odklonskega ravnanja večjih razsežnosti na javnem mestu«, ko je ob petkih popoldne, po koncu pouka, prihajalo do pravcatega »obleganja mestnega parka« od srednješolcev in drugih pripadnikov mlajše generacije. Seveda ne bi bilo nič narobe, če bi mladina posedala, se družila v parku in zabavala na primeren način, tako pa so se razrasli popivanje, uničevanja klopi in druge javne lastnine, opiti mladostniki so tudi nadlegovali obiskovalce parka, ki je po koncu »partijev« kazal podobo opustošenega območja. Na mnogih mestih je bilo veliko razbitih steklenic, uničenih klopi, veliko odvrženih odpadkov itn.

Zaradi pretirane opitosti in drugih vzrokov je morala večkrat posredovati urgentna reševalna služba, policija itn. Mestni park je postal območje, ki so se ga prebivalci Celja, željni narave, miru, sprostitve in rekreacije ob petkih popoldne in tudi sobotah dopoldan, ko so bile posledice še vidne, najraje na daleč izognili.

Stanje se je normaliziralo šele, ko je Mestna občina Celje na prizorišče poslala mestno redarsko službo in poostrila nadzor, prav tako so svoje aktivnosti poostrili policisti.

Občina je ob petkih začasno zaprla park zaradi »vzdrževalnih del«. Veliko je bilo storjenega z okrepljeno publiciteto, z javnim obsojanjem neprimernih dejanj, objavami v medijih, pozivi šolam, da pripomorejo k osveščanju o nesprejemljivosti takšnega ravnanja. Lokalna skupnost se je odzvala z »mehkimi ukrepi« (opozarjanje, osveščanje) in sčasoma se je stanje umirilo. Danes je mestni park tudi ob petkih popoldne spet prostor srečevanja vseh generacij.

8 Uresničevanje trajnostne strategije za izboljšanje »varnostne slike«

8.1 Vzgojno-izobraževalno in medijsko naslavljanje trajnostne strategije

Da bo *Trajnostna strategija za kakovostno sobivanje in sodelovanje vseh generacij* vitalna in učinkovita, da ne bo končala »v predalu ali ostala mrtva črka na papirju« potrebuje stalne aktivnosti, na katerih sporoča o svojem poslanstvu, ciljih, metodah, rezultatih. Tega se na mestni občini zelo dobro zavedamo in s tega vidika tudi pristopamo k njenemu uresničevanju.

Trajnostna strategija je bila celovito predstavljena svetnikom mestnega sveta, ki je strategijo septembra 2021 tudi potrdil. Vsebino in cilje trajnostne strategije smo predstavili tudi na posebni novinarski konferenci.

Na začetku leta smo strategijo predstavili mestnim četrtim in krajevnim skupnostim. V teh ožjih delih lokalnih skupnosti se odklonski pojavi najbolj občutijo, zato so mestne četrti in krajevne skupnosti pozdravile ta dokument in izkazale svojo pripravljenost za aktivno sodelovanje pri izvajanju vseh dejavnosti z namenom uresničevanja zastavljenih ciljev, ki so opredeljeni v trajnostni strategiji.

Letošnje poletje je Mestna občina Celje v sodelovanju z javnimi zavodi pripravila Aktivne počitnice, s pestrim naborom različnih aktivnosti za prebivalce našega mesta. Namen takšnega uresničevanja trajnostne strategije je, da imajo občani vseh generacij v poletnih dneh priložnost spoznati nekatere vsebine in programe, ki jih v sklopu svojega delovanja že zdaj ponujajo Celjski mladinski center, Ljudska univerza Celje in Javni zavod Socio. Njihove programe smo izvajali v vseh krajevnih skupnostih in mestnih četrtih.

Pred začetkom novega šolskega leta smo v sklopu uresničevanja trajnostne strategije v telovadnici I. osnovne šole pripravili regijsko strokovno srečanje, ki se ga je udeležilo približno tisoč pedagogov iz regije s področja predšolske vzgoje in primarnega ter sekundarnega izobraževanja.

Tudi pedagogi in ostali posamezniki z različnih strokovnih področij opažajo, da se stanje duha in duševnega zdravja v družbi iz leta v leto slabša. Dogodek smo pripravili, da bi od pedagogov slišali mnenja in predloge, kako se spopasti s tem izzivom.

Na strokovnem srečanju so sodelovali v slovenskem prostoru znani strokovnjaki: dr. Nina Ana Jäger, strokovnjakinja za reševanje težav s področja vzgoje in izobraževanja, dr. Karel Gržan, duhovnik, pisatelj in redovnik kapucinov, in dr. Dan Podjed, antropolog, izredni profesor, znanstveni sodelavec in raziskovalec.

Zbrane je nagovoril župan Bojan Šrot, ki je povedal, da bi ga glede na sedanje razmere in trenutek časa, v katerem živimo, morali dopolniti s strategijo medverskega sožitja in strategijo sodelovanja ter sobivanja z vsemi pripadniki narodnosti, ki so se preselili v naše mesto. »Medversko sožitje je v Celju na izjemno visoki ravni, na področju sobivanja in sodelovanja s pripadniki drugih narodnosti pa nas čaka še veliko dela in nalog,« je poudaril župan. (Mestna občina Celje, n. d.).

9 Zaključek: Trajnostna strategija kot preventivni dolgoročni okvir varne lokalne skupnosti

Izboljšanje varnostne situacije v Mestni občini Celje je mogoče doseči s kombinacijo učinkovitih preventivnih in represivnih ukrepov.

Pomembno je, da v lokalni skupnosti poskrbimo, da so ti ukrepi čim bolj v navezavi s trajnostno strategijo MOC in da jih v okviru akcijskih načrtov strategije tudi redno merimo, vrednotimo in ugotavljamo, koliko pripomorejo k izboljšanju varnostne situacije v mestu.

Izkoreninjanje vzrokov za odklonske pojave v lokalni skupnosti pa je dolgoročen proces in zahteva poleg (okrepljenih) aktivnosti policije tudi večje napore ostalih ustanov, kot so vzgojno-izobraževalne ustanove, center za socialno delo, Zdravstveni dom, Javni zavod Socio, mediji itn.

Vse te ustanove morajo za zagotavljanje boljše varnosti ponotranjiti trajnostno strategijo in jo udejanjati na svojih področjih delovanja v sodelovanju z lokalno skupnostjo.

Pri tem je treba dati poudarek prvemu temeljnemu stebri trajnostne strategije, pravici do dostojanstva in varnosti. Prav tako sta z varnostnega vidika pomembna preostala temeljna stebra strategije, empatično sodelovanje in povezovanje ter etična trajnostna znanja.

Sistematično in dosledno izvajanje trajnostne strategije MOC na podlagi treh temeljnih stebrov, učinkovito izvajanja akcijskih načrtov in sodelovanje vseh nosilnih udeležencev v tem procesu so ključni mehanizem, ki lahko prispeva k izboljšanju varnosti v lokalni skupnosti.

Pomembno je, da MOC in policija skupaj z drugimi udeleženci čim večkrat in redno medijsko naslavljata problematiko varnosti in redno predstavljata dosežke na področju varnosti. Na primer v obliki novinarskih konferenc, okroglih miz s strokovnjaki, promocijskimi dogodki na šolah, v lokalni skupnosti itn. Redno tematiziranje varnostnih vprašanj zagotavlja, da ta ne »bodo izginila z dnevnega reda«, da ne bodo šla spet svojo pot oziroma »eskalirala do večjih razsežnosti«.

Dobra in redna publiciteta aktualnim varnostnim vprašanjem v lokalni skupnosti bo še večja zaveza za učinkovito odzivanje in ukrepanje policije na vseh ravneh njenih aktivnosti. Tako bo mogoče redno spremljati gibanja odklonskih pojavov in se po potrebi nanje hitreje odzivati ter učinkoviteje ukrepati, da se ne bi pojavljala večja

krizna žarišča, saj bo s pomočjo dejavne trajnostne strategije zaznavanje odklonskih pojavov hitreje in prav takšno predvidoma tudi ukrepanje.

Takšen pristop pa je ob številnih novih urbanih izzivih, s katerimi se sooča mesto Celje, pravzaprav nujen. V mestu se veliko gradi, nova neprofitna stanovanja v soseski DN 10, nove večstanovanjske stavbe za trg. Povečalo se bo število prebivalcev, urbane soseske bodo večje, v njih se bo zgoščil življenjski utrip, vse to pa prinaša tudi nova varnostna vprašanja in tveganja.

Literatura

- Mestna občina Celje. (n. d.). *Strokovno srečanje celjskih pedagogov*. Informativni spletni portal Mestne občine Celje. <https://moc.celje.si/novice-in-obvestila/7243-strokovno-srecanje-za-celjske-pedagoge>
- Oddelek za družbene dejavnosti Mestne občine Celje. (2021). *Trajnostna strategija za kakovostno sobivanje in sodelovanje vseh generacij v Mestni občini Celje*. Mestna občina Celje.
- Odbor za družbene dejavnosti Mestnega sveta Mestne občine Celje. (14. 6. 2022). *Zapisnik 19. redne seje Odbora za družbene dejavnosti Mestnega sveta Mestne občine Celje*.
- Policijska uprava Celje. (2022). *Poročilo o varnosti v Mestni občini Celje v letu 2021*.
- Zakon o nalezljivih boleznih (ZnB). (1995, 2006, 2020, 2021, 2022). *Uradni list RS*, (69/95, 33/06, 49/20, 142/20, 175/20, 15/21, 82/21, 178/21, 125/22).

Priloga: Varnost v MOC v številkah

Stanje varnosti v Mestni občini Celje prikazujemo z infografiko, z dostopnimi statističnimi podatki za leto 2021 (za leto 2020 so navedeni v oklepaju) iz poročila o delovanju Policijske uprave Celje, ki je bilo obravnavano na seji mestnega sveta Mestne občine Celje (21. 6. 2022):

- 2.115 (2.582) evidentiranih kaznivih dejanj;
- 1.522 (1.909) podanih kazenskih ovadb za sum kaznivega dejanja;
- 1.363 (1.724) kaznivih dejanj s področja splošne kriminalitete;
- 159 (185) kaznivih dejanj s področja gospodarske kriminalitete;
- 24 (24) kaznivih dejanj s področja mladoletniške kriminalitete;
- 35 (31) kaznivih dejanj s področja zlorabe prepovedanih drog;
- 112 (96) kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke;
- 51 (53) ukrepov prepovedi približevanja;
- 13 (18) opravljenih finančnih preiskav;
- 867 (983) preiskanih kaznivih dejanj;
- 170 (277) velikih tatvin;
- 141 (215) vlomov v objekte;
- 511 (736) klasičnih tatvin;
- 168 (122) klasičnih goljufij;
- 48 (17) ponarejanj listin;
- 476 (456) ogledov krajev kaznivih dejanj;
- 25 (32) hišnih preiskav;
- 480 (452) napisanih operativnih informacij;
- 30 (39) primerov odvzete prostosti osumljencem;
- 71 (98) prekrškov, ki se navezujejo na področje Zakona o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami;
- 1.097 ukrepov po Zakonu o nalezljivih boleznih (ukrepi vlade za preprečevanje širjenja bolezni covid-19);
- 2.177 kršitev predpisov s področja javnega reda in miru;
- 8 (10) primerov kršitev po Zakonu o orožju.

ZAGOTAVLJANJE VARNOSTI VODA NA OBMOČJU MESTNE OBČINE CELJE KOT CILJ TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

ROK HACIN

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
rok.hacin@um.si

Sinopsis Celje je območje s številnimi vodnimi viri in zajetji, vodovarstvenimi območji, centralno čistilno napravo in posledično tudi s številnimi (morebitnimi) viri onesnaževanja vode. Mestna občina Celje (MO Celje) se že vrsto let osredotoča na urejenost okolja, med drugim tudi z zagotavljanjem neoporečnosti vodnih virov. Izzivi, s katerimi so soočeni pri zagotavljanju varnosti na področju vodnih virov, se lahko naslovijo v okviru ciljev trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov (OZN). V prispevku se osredotočamo na analizo okoljske razsežnosti trajnostnega razvoja na področju zagotavljanja varnosti voda v lokalni skupnosti. Natančneje bo v prispevku predstavljena študija primera zagotavljanja varnosti vodnih virov v MO Celje skozi prizmo dveh ciljev trajnostnega razvoja (čista voda in sanitarna ureditev ter odgovorna poraba in proizvodnja). Ugotovili smo, da MO Celje sledi omenjenima ciljema v praksi, saj je visok delež prebivalstva priključen na javne vodovode kot tudi na kanalizacijsko omrežje. V zaključku izpostavljamonekatere izzive in priložnosti za izboljšave na področju zagotavljanja varnosti voda v prihodnje.

Ključne besede:

voda,
varnost,
trajnostni razvoj,
OZN,
Celje

ENSURING WATER SAFETY IN THE AREA OF THE TOWN MUNICIPALITY OF CELJE AS A SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOAL

ROK HACIN

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
rok.hacin@um.si

Abstract Celje is an area with many water sources and catchments, water protection areas, a central sewage cleaning plant and many (possible) sources of water pollution. Town Municipality Celje has focused on regulating the environment for many years, including ensuring the integrity of water resources. The challenges of ensuring the safety of water resources can be addressed within the framework of the Sustainable Development Goals of the United Nations. In the chapter, we focus on the analysis of the environmental dimension of sustainable development in the field of ensuring water safety in the local community. More specifically, the chapter will present a case study of ensuring the safety of water resources in the Town Municipality Celje through the prism of two sustainable development goals (Clean water and sanitation and Responsible consumption and production). The findings show that the Town Municipality Celje follows the mentioned goals in practice, as a high proportion of the population is connected to public water supply systems, as well as to the sewage network. In conclusion, we highlight certain challenges and opportunities for improvements in the field of ensuring water safety in the future.

Keywords:
water,
safety/security,
sustainable
development,
United Nations,
Celje

1 Uvod

Voda je nepogrešljiv naravni vir za človekov obstoj. Eman idr. (2018, str. 49) so izpostavili, da je bila Republika Slovenija prva država, ki je človekovo pravico do vode vpisala v ustavo. Pravno varstvo voda je v Sloveniji zelo dobro razvito. Poleg že omenjene Ustave Republike Slovenije (»Ustavni zakon o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije (UZ70a)«, 2016) je varovanje vodnih virov določeno v Kazenskem zakoniku (»Kazenski zakonik (KZ-1)«, 2012) in Zakonu o vodah (»Zakon o vodah (ZV-1)«, 2002). V slednjem je opredeljeno upravljanje vodnih teles, nadzor nad varstvom vode, urejanje vode in njena raba ter nadzorovanje javnih služb, objektov in naprav na področju vode. Z Zakonom o vodah (»ZV-1«, 2002) si Slovenija prizadeva za dobro stanje voda in ekosistema, kar predstavlja temeljni pogoj za trajnostni razvoj. Med pomembnejše predpise, ki se navezujejo na varstvo voda prištevamo tudi Uredbo o oskrbi s pitno vodo (»Uredba o oskrbi s pitno vodo«, 2012), Pravilnik o oskrbi s pitno vodo (»Pravilnik o oskrbi s pitno vodo«, 2006) itd. Samo varovanje virov pitne vode je v pristojnosti Ministrstva za okolje in prostor ter občin (Eman idr., 2018).

Voda je življenjskega pomena za živali, rastline in ljudi. Skozi zgodovino so ljudje največkrat poseljevali območja ob vodi. Eno od takšnih krajev je tudi Celje, ki je skozi zgodovino izkoriščalo in sobivalo z reko Savinjo,¹ okoliškimi jezeri in podtalnico, ki je vitalnega pomena za človekovo preživetje. Na Mestni občini Celje (MO Celje) se v skladu z obstoječo zakonodajo in smernicami zavzemajo za celostno urejenost okolja, kamor uvrščamo tudi vode.

Problem sodobne družbe je postalo vsestransko onesnaževanje okolja in naravnih virov. Prebivalci Celja, najpogosteje v obliki civilnih iniciativ, že vrsto let opozarjajo na negativne vplive onesnaževanja, predvsem na slabšanje kakovosti tal in pitne vode ter propadanje gozdov, ki imata negativen vpliv na bivalno okolje in zdravje prebivalcev. Nekatere izmed možnih smeri izboljšanja stanja na področju zagotavljanja neoporečnosti vodnih virov so opredeljene v ciljnih trajnostnega

---

¹ Savinja je šesta najdaljša reka v Sloveniji, dolga 102 km. Izvira v Logarski dolini, njeno porečje poteka po Zgornji in Spodnji Savinjski dolini, naprej teče skozi Celjsko kotlino in Laško, potem pa se pri Zidanem mostu izlije v Savo. Savinja ima v celotnem toku ogromno pritokov, je tudi izrazito hudourniška reka z veliko spremenljivostjo vodnega toka, ki pogosto poplavlja (Ministrstvo za okolje in prostor, Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije, 1998). V zgodovinskih virih se pojavlja že pred 10. stoletjem, zato so se razvile številne obvodne in vodne dejavnosti in aktivnosti (Reka Savinja, n. d).

razvoja, ki jih je opredelila Organizacija združenih narodov (OZN). Namen prispevka je predstaviti okoljsko razsežnost trajnostnega razvoja z namenom zagotavljanja varnosti v lokalni skupnosti, pri čemer se osredotočamo na cilj trajnostnega razvoja 6 *Čista voda in sanitarna ureditev* ter deloma tudi na cilj 12 *Odgovorna poraba in proizvodnja*. V prispevku z uporabo metode študije primera zagotavljanja varnosti voda v MO Celje, v kontekstu širšega zagotavljanja varnosti v lokalni skupnosti, analiziramo realizacijo predhodno navedenih ciljev trajnostnega razvoja OZN.

2 Zagotavljanje varnosti voda kot cilj trajnostnega razvoja

Septembra 2015 je bila na srečanju OZN o trajnostnem razvoju v New Yorku sprejeta Agenda 2030 za trajnostni razvoj,² ki združuje tri razsežnosti trajnostnega razvoja – ekonomski, socialni in okoljski razvoj. Gre za zavezo voditeljev sveta, da bodo s skupnimi močmi odpravili revščino ter preprečevali podnebne spremembe in nepravilnosti. Za lažje razumevanje in doseganje trajnostnega razvoja so področja razdelili v 17 ciljev trajnostnega razvoja (ang. *Sustainable Development Goals*), ki so postali univerzalni standard razvoja. Kazalniki v ozadju ciljev zagotavljajo jasna merila za merjenje uspešnosti. Agenda 2030 za trajnostni razvoj je univerzalna in nedeljiva, njen namen pa je, da zastavljene cilje do leta 2030 (nekateri že prej) uresničijo vse države sveta (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, n. d.).

Eurostat je pripravil nabor kazalnikov za spremljanje napredka pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja na ravni Evropske unije, države pa so oblikovale sisteme za spremljanje doseganja ciljev trajnostnega razvoja. O doseganju ciljev trajnostnega razvoja se letno poroča OZN. Podatki za Slovenijo so na voljo na Statističnem uradu Republike Slovenije (SURS), kjer so podrobneje razdelani kazalniki za doseganje ciljev trajnostnega razvoja. V nadaljevanju predstavljamo kazalnike za cilje, povezane s temo našega prispevka (Statistični urad Republike Slovenije [SURS], n. d. a).

---

² Agenda 2030 za trajnostni razvoj je nastala na osnovi analize družbenih procesov na globalni ravni, ki so jo opravili v OZN. Kljub globalni naravnosti ciljev se promovira razmišljanje na globalni ravni in delovanje na lokalni ravni, kajti posledice neučinkovitosti politik in praks na globalni, kontinentalni, regionalni in nacionalni ravni imajo poredice na kakovost življenja ljudi v lokalnih okoljih (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, n. d.).

Cilj 6 *Čista voda in sanitarna ureditev* stremi k zagotavljanju dostopa do vode, sanitarne ureditve in trajnostnega gospodarjenja z vodnimi viri. Cilj obsega šest podciljev, ki opredeljujejo konkretne spremembe, ki naj bi jih države oziroma skupnosti dosegle do leta 2030 (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, n. d.):

- Vsem omogočiti enakopraven dostop do čiste in poceni pitne vode;
- Vsem omogočiti enakopraven dostop do ustrezne sanitarne ureditve in higijene ter odpraviti opravljanje potrebe na prostem, pri čemer je treba ustrezno pozornost nameniti ženskam in deklicam ter ljudem v težkih življenjskih okoliščinah;
- Izboljšati kakovost vode z zmanjšanjem onesnaževanja, preprečevanjem odmetavanja odpadkov ter omejitvijo izpustov nevarnih kemikalij in drugih snovi, prepolovitvijo deleža neprečiščenih odpadnih voda ter precejšnjim povečanjem recikliranja in varne ponovne uporabe v svetu;
- Doseči precej bolj gospodarno rabo vode v vseh panogah in zagotoviti trajnostni odjem in oskrbo z vodo kot odgovor na pomanjkanje vode ter občutno zmanjšati število ljudi, ki trpijo zaradi tega;
- Uvesti celovito gospodarjenje z vodnimi viri na vseh ravneh, tudi s čezmejnimi sodelovanjem, kadar je to primerno;
- Zavarovati in obnoviti ekosisteme, povezane z vodo, tudi gorska območja, gozdove, mokrišča, reke, vodonosnike in jezera (uresničitev tega podcilja je bila predvidena do leta 2020). K temu cilju prištevamo tudi mednarodno sodelovanje in podporo krepitvi zmogljivosti v državah v razvoju pri dejavnostih in programih v zvezi z vodo in sanitarno ureditvijo ter podporo sodelovanju lokalnih skupnosti pri boljšem gospodarjenju z vodo in sanitarni komunalni ureditvi.

V okviru Evropske unije kazalniki spremljajo in merijo predvsem napredek v prizadevanjih za izboljšanje sanitarnih razmer, kakovosti vode in njeno učinkovitejšo rabo. Konkretnije se osredotočajo na: 1) delež prebivalstva, ki v svojem gospodinjstvu nima osnovne sanitarne opreme, 2) prebivalstvo, priključeno na komunalne čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja, 3) biokemijsko potrebo po kisiku v rekah, 4) nitrate v podzemni vodi, 5) fosfat v rekah in 6) indeks izkoriščanja vode (SURS, n. d. a.).

Cilj 12 *Odgovorna poraba in proizvodnja* stremi k zagotavljanju trajnostnega načina proizvodnje in porabe. Cilj obsega osem podciljev, ki opredeljujejo konkretne spremembe, ki naj bi jih države oziroma skupnosti dosegle do 2030 (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, n. d.):

- Izvajati desetletni okvir programov trajnostne proizvodnje in porabe, pri čemer morajo vse države sprejeti ukrepe in razvite države prevzeti vodilno vlogo, ob upoštevanju razvoja in možnosti držav v razvoju;
- Doseči trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri in njihovo učinkovito rabo;
- Na svetovni ravni prepoloviti količino zavržene hrane na prebivalca v prodaji na drobno in pri potrošnikih ter zmanjšati izgube hrane vzdolž proizvodne in dobavne verige, skupaj z izgubami po spravilu pridelka;
- Zagotoviti ustrezno ravnanje s kemikalijami in vsemi odpadnimi snovmi v celotnem življenjskem ciklu v skladu z dogovorjenimi mednarodnimi okviri ter občutno zmanjšati njihovo sproščanje v zrak, vodo in tla, da se čim bolj zmanjšajo njihovi škodljivi vplivi na zdravje ljudi in okolje (uresničitev tega podcilja je bila predvidena do leta 2020);
- Občutno zmanjšati količino odpadkov s preventivnimi ukrepi, zmanjševanjem porabe, recikliranjem in ponovno uporabo;
- Podjetja, zlasti velika in mednarodna podjetja, spodbujati, naj uvedejo trajnostne pristope in v poročanje vključijo informacije o trajnosti;
- Spodbujati trajnostno javno naročanje v skladu z državnimi politikami in prednostnimi usmeritvami;
- Zagotoviti, da bodo ljudje povsod po svetu ustrezno seznanjeni in ozaveščeni za trajnostni razvoj in sonaraven način življenja. K temu cilju prištevamo tudi podporo državam v razvoju pri krepitvi znanstvenih in tehnoloških zmogljivosti za prehod na bolj trajnostno proizvodnjo in porabo, oblikovanje in uporabo mehanizmov spremljanja vplivov trajnostnega razvoja za razvoj trajnostnega turizma, ki ustvarja delovna mesta ter spodbuja lokalno kulturo in izdelke in omejevanje neučinkovitih subvencij za fosilna goriva, ki prispevajo k razsipni rabi.

V primerjavi s ciljem 6 se cilj 12 osredotoča na varovanje vode le v nekaterih podciljih. V nadaljnjih analizah se bomo osredotočili le na te.

V okviru Evropske unije kazalniki ne spremljajo in merijo področje voda, posledično jih v prispevku ne navajamo in obravnavamo. V nadaljevanju prispevka predstavljamo študijo primera onesnaževanja in varovanja voda v MO Celje.

3 Študija primera Mestne občine Celje

Celje sodi med ekološko ogrožena območja v Sloveniji, čeprav se stanje izboljšuje (Mašat, 2001), zahvaljujoč predvsem ozaveščenosti ljudi in sanacijskih priprav. Na onesnaženost okolja vplivajo različni dejavniki (Domitrovič-Uranjek, 1993): 1) kotlinska lega in z njo pogojene klimatske razmere; 2) z vodami bogato območje; 3) razvoj industrializacije in industrijska dejavnost; in 4) kmetijska dejavnost. Različna območja MO Celje so okoljsko različno ogrožena (Domitrovič-Uranjek, 1993; Mašat, 2001; Zavod za zdravstveno varstvo Celje, 2007). Med najbolj problematične spadajo onesnažen zrak in hrup zaradi prometa, onesnažen zrak, voda in tla zaradi industrije in kmetijstva.

Onesnaževanje okolja (vode) v MO Celje je primarno posledica razvoja industrije in urbanizacije, ki vodita do povečane porabe vode in posledično več odplak. Specifično v MO Celje predstavlja problem industrijsko onesnaževanje v bazični, kemični in predelovalni industriji. Urbanizacija MO Celje je močno razširjena, saj sama občina šteje približno 37.000 prebivalcev (prebivalstvo je od leta 2008 v upadanju) (SURSTAT, n. d. b.). Poleg industrijskega onesnaževanja in urbanizacije problem predstavlja tudi širjenje kmetijskih površin in intenzivna kmetijska proizvodnja.³ Posledica je poslabšanje kakovosti podtalnice in otežena oskrba prebivalcev s pitno vodo.⁴ Med vodnimi onesnaževalci so najpogostejše kemikalije; (umetna) gnojila, pesticidi, razkropljena topila, detergenti iz gospodinjstev in industrije ter kovine; svinec, živo srebro idr.

---

³ Območja podtalnice predstavljajo zaloge pitne vode. V Sloveniji so največja območja podtalnice pod območji, ki so najbolj primerna za intenzivno kmetovanje. V celjski regiji podtalno vodo črpajo iz izvirov v Vitanju, vrtnice Toplica na Frankolovem, vodnjakih v Medlogi in manjših vodnih virov (Gabrovka, Bojanski graben in Laška vas) (Arnes, n. d.).

⁴ Na primer analiza kakovosti pitne vode v večjih javnih vodovodih celjske regije v obdobju 2000–2005 je izpostavila relativno velik delež mikrobiološko in kemično neustreznih vzorcev, kar izpostavlja, da približno 4 % prebivalcev v celjski regiji nimajo ustrezne oskrbe s pitno vodo. V splošnem je pitna voda boljše kakovosti v velikih vodovodih, ki so večinoma locirani v urbaniziranih območjih (Eržen, 2007).

Kot glavnega akterja na področju zagotavljanja varnosti voda na območju MO Celje v praksi prepoznavamo Vodovod Kanalizacija Celje, ki je organizirano kot javno podjetje z omejeno odgovornostjo. Glavne dejavnosti Vodovod Kanalizacija Celje so (Vodovod Kanalizacija Celje, n. d. b.): 1) oskrba s pitno vodo, 2) odvajanje odpadnih voda, 3) čiščenje odpadnih voda in 4) urejanje cest. Iz same narave dejavnosti je razvidno, da podjetje izvaja aktivnosti, s katerimi se hkratio zasledujejo cilji in podcilji trajnostnega razvoja (primarno cilja 6 in 12). Podjetje je odgovorno za oskrbo prebivalcev MO Celje s pitno vodo, ki jo zagotavlja z upravljanjem vodovodnih sistemov. Iz teh se s pitno vodo oskrbuje približno 61.000 prebivalcev v občinah Celje, Vojnik, Štore, Žalec, Velenje, Dobrna, Šentjur in Slovenske Konjice. Na vodovodno omrežje, ki meri 911 kilometrov, je priključenih 95,2 % prebivalcev MO Celje. Vodovod Kanalizacija Celje je pristojno tudi za odvajanje odpadnih voda, saj upravlja kanalizacijsko omrežje, ki se nahaja v občinah Celje, Vojnik, Štore in Dobrna. Samo omrežje sestavlja 310 kilometrov kanalov s pripadajočimi objekti (čistilnimi napravami za odpadne vode, revizijskimi jaški, zadrževalnimi bazeni ipd.).⁵ Na območjih poselitve, ki morajo biti opremljena s kanalizacijo, je bilo na kanalizacijo v letu 2021 priključenih 90,5 % prebivalcev. Podjetje izvaja čiščenje odpadnih voda na naslednja načina: 1) na območjih, kjer je zgrajen kanalizacijski sistem, se odpadna voda čisti na petih čistilnih napravah; in 2) na območjih, kjer kanalizacijskega sistema ni, se odpadne vode čistijo s pomočjo greznic in malih komunalnih čistilnih naprav, ki jih upravljajo individualni lastniki objektov, Vodovod Kanalizacija Celje pa le sprejema greznične gošče in blato ter ju obdela skladno s predpisi (Vodovod Kanalizacija Celje, n. d. a., n. d. c.).

V tabeli 1 predstavljamo analizo stanja na področju varovanja voda v MO Celje v okviru trajnostnega razvoja OZN. Gledano celostno slovenska zakonodaja (primarno Zakon o vodah) določa pravne okvire o varovanju voda, ki sledijo ciljem trajnostnega razvoja. Samo stanje na področju varovanja voda se je v MO Celje močno izboljšalo (Eržen, 2007). Trenutno stanje omogoča dostop do čiste vode in ustrezno sanitarno ureditev praktično vsem prebivalcev. Več kot 90 % prebivalcev pa je tudi priključenih na vodovodno in kanalizacijsko omrežje. Zaradi bogatosti z vodnimi viri MO Celje z vodo oskrbuje oziroma jo prodaja tudi drugim občinam.

---

⁵ Znotraj MO Celje deluje Čistilna naprava Celje, ki je zmanjšala obremenitev reke Savinje z odpadnimi vodami, ki so nastale kot posledica komunalnih storitev in tehnoloških procesov. Prav tako so znotraj občine locirane številne manjše čistilne naprave, na širšem območju celjske regije pa so večje čistilne naprave še v Škofji vasi, Dobrni, Novi Cerkvi in Frankolovem (Vodovod Kanalizacija Celje, n. d. b.).

Onesnaževanje vode se zaradi visokih standardov, ki jih je postavila Slovenija, vsakoletno zmanjšuje. Menimo, da je k varovanju in obnovi ekosistemov, predvsem ekosistema, ki ga ustvarja reka Savinja, kot tudi ustrezno ravnanje s kemikalijami najbolj pripomogla gradnja in delovanje čistilnih naprav (primarno Čistilne naprave Celje).

Tabela 1: Analiza stanja na področju varovanja voda v MO Celje v okviru ciljev trajnostnega razvoja OZN

Cilj/podcilj trajnostnega razvoja	Stanje v MO Celje
Čista voda in sanitarna ureditev	Zagotovljen dostop do čiste vode in sanitarne ureditve večine prebivalcev (več kot 90 % prebivalstva)
Enakopraven dostop do čiste in poceni pitne vode	Dostop zagotovljen; manjša odstopanja glede kvalitete pitne vode med vodovodi
Enakopraven dostop do ustrezne sanitarne ureditve	Dostop zagotovljen praktično vsem prebivalcem (več kot 90 % prebivalcev priključenih na kanalizacijsko omrežje)
Izboljšati kakovost vode z zmanjševanjem onesnaževanja	Vsakoletno se kvaliteta vode izboljšuje; sprejemanje ukrepov za zmanjševanje onesnaževanja
Gospodarna raba vode	Oskrba oziroma prodaja vode tudi drugim občinam
Zavarovanje in obnova ekosistemov	Uporaba čistilnih naprav
Odgovorna poraba in proizvodnja	Sprejetje ukrepov za varovanje okolja na državni in občinski ravni, širitev vodovodnega ter kanalizacijskega omrežja; delovanje čistilnih naprav
Trajnostna proizvodnja in poraba ter gospodarjenje z naravnimi viri	Uporaba vodnih virov v skladu z njihovo zmogljivostjo in zakonskimi določili
Ustrezno ravnanje s kemikalijami	Redne meritve kakovosti vode; delovanje čistilnih naprav

4 Zaključek

Pilotna študija o zagotavljanju varnosti voda na območju MO Celje kot cilj trajnostnega razvoja je pokazala, da je stanje varnosti voda v občini na zadovoljivi ravni, saj se ukrepi in trenutne razmere skladajo s cilji trajnostnega razvoja. Večina prebivalstva je priključena na vodovodno in kanalizacijsko omrežje, kar zagotavlja dostop do čiste vode in sanitarno ureditev. Prav tako poteka razširitev obstoječih omrežij. Kljub temu pa velja omeniti nekatere izzive, s katerimi se oziroma se lahko v prihodnje soočijo v celjski regiji: 1) povečane potrebe po pitni vodi, če bo prihajalo do večje centralizacije celjske regije (ne toliko v smislu priseljevanja, kot dnevnih migracij in odpiranja novih industrij), 2) širjenje urbanizacije, ki vodi v spreminjanje okolja in poseganje v obstoječe ekosisteme, 3) širjenje kmetijskih površin in vpliv intenzivnega kmetovanja na okolje in 4) delovanje industrijskih objektov (predvsem težke industrije), ki imajo negativen vpliv na okolje.

Kot odgovor na izpostavljene izzive vidimo preventivno delovanje v obliki obveščanja, ozaveščanja in izobraževanja. Pomemben vpliv ima tudi dosledno kaznovanje kršiteljev. Med preventivne ukrepe lahko navedemo: 1) zmanjšanje porabe pitne vode v industriji z alternativnimi vodnimi viri (npr. deževnico), predvsem v delovnih procesih, ki ne zahtevajo neoporečnosti vode, 2) dodatne in izboljšane čistilne naprave v industrijskih obratih kot tudi dodatna vzpostavitev manjših čistilnih naprav, kjer je to potrebno, in 3) večji nadzor nad intenzivnim kmetijstvom, saj lahko posameznik z uporabo neprimernih gnojil (ali prekomernim gnojenjem) in/ali drugih kemikalij povzroči veliko okoljsko škodo in ogrozi vire pitne vode.

Literatura

- Arnes. (n. d.). *Podtalnica – zaloge pitne vode*. http://www2.arnes.si/~o4osce/gradiva/geo/vodovje/pitna_voda.html
- Domitrovič-Uranjek, D. (1993). Onesnaženost okolja v Celju in Savinjski. V *Savinjska, možnosti regionalnega in prostorskega razvoja: 16. zborovanje slovenskih geografov* (str. 138–145). Zveza geografskih društev Slovenije.
- Eman, K., Kuhar, S. in Meško, G. (2018). Kriminaliteta zoper vodo v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 69(1), 44–53.
- Eržen I. (2007). *Priказ zdravstvenega stanja prebivalcev ter higienskih in zdravstveno ekoloških razmer v UE Šentjur*. Zavod za zdravstveno varstvo Celje.
- Kazenski zakonik (KZ-1). (2012). *Uradni list RS*, (50/12).
- Mašat, N. (2001). *Poročilo o ekološki obremenjenosti okolja v Mestni občini Celje*. Zavod za varstvo okolja MOC.
- Ministrstvo za okolje in prostor, Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije. (1998). *Površinski vodotoki in vodna bilanca Slovenije*. Ministrstvo za okolje in prostor. http://www.arso.gov.si/vode/publikacije%20in%20poro%C4%8Dila/bilanca6190_2_BESEDILO.pdf
- Pravilnik o oskrbi s pitno vodo. (2006). *Uradni list RS*, (35/06).
- Reka Savinja. (n. d.). *Savinjska: tež Alpe in doline*. <https://visitsavinjska.com/reka-savinja/>
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (n. d. a.). *Kazalniki trajnostnega razvoja*. <https://www.stat.si/Pages/cilji>
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (n. d. b.). *Prebivalstvo*. <https://pxweb.stat.si/sistat/sl/Podrocja/Index/100/prebivalstvo>
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (n. d.). *Sustainable development*. <https://sdgs.un.org/goals>
- Uredba o oskrbi s pitno vodo. (2012). *Uradni list RS*, (88/12).
- Ustavni zakon o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije (UZ70a). (2016). *Uradni list RS*, (75/16).
- Vodovod Kanalizacija Celje. (n. d. a.). *100.000 tulipanov ob 25. obletnici*. <https://www.vo-ka-celje.si/sl/novica/100.000-tulipanov-ob-25-obletnici-603>
- Vodovod Kanalizacija Celje. (n. d. b.). *Čistilna naprava Celje*. <https://www.vo-ka-celje.si/sl/cistilna-naprava-celje-30>
- Vodovod Kanalizacija Celje. (n. d. c.). *O nas*. <https://www.vo-ka-celje.si/sl/o-nas>
- Zakon o vodah (ZV-1). (2002). *Uradni list RS*, (67/02).
- Zavod za zdravstveno varstvo Celje. (2007). *Priказ zdravstvenega stanja prebivalcev ter higienskih in zdravstveno ekoloških razmer v regiji Celje*. Zavod za zdravstveno varstvo Celje.

POLICIJSKA DEJAVNOST V PAMETNIH TRAJNOSTNIH SKUPNOSTIH: POMEN SODOBNE TEHNOLOGIJE ZA POLICIJSKO DELO

KAJA PRISLAN,¹ TOMAŽ PEČJAK,² BRANKO LOBNIKAR³

¹ Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
kaja.prislan@um.si

² Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Generalna policijska uprava,
Ljubljana, Slovenija
tomaz.pecjak@policija.si

³ Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana, Slovenija
branko.lobnikar@gov.si

Sinopsis V sodobnem času, zaznamovanem z dinamičnimi varnostnimi problemi in visokimi pričakovanji, je učinkovito izvajanje policijske dejavnosti mogoče spodbuditi skozi izkoriščanje potencialov sodobne tehnologije in podatkov. Trende na področju trajnostnega razvoja in pametnih ter varnih skupnosti zato spremlja vzporedni razvoj t. i. pametne policijske dejavnosti. Ta se nanaša na sodobno strategijo, ki je znanstveno podprta in vključuje inovativno izkoriščanje informacijske tehnologije v podporo odločevalskim in operativnim dejavnostim. Cilj je okrepiti uspešnost in učinkovitost policijskega dela ter na dokazih temelječo in v probleme usmerjeno policijsko dejavnost. Policijske organizacije lahko z uporabo tehnologije in informacijskih rešitev optimizirajo delovne procese in komunikacijo, izboljšajo svojo situacijsko ozaveščenost in odzivnost ter nasploh prispevajo k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. V prispevku predstavljamo pregled sodobnih tehnološko podprtih pametnih rešitev, ki se uporabljajo na področju policijske dejavnosti s ciljem prikazati nekatere prednosti in izzive tehnološkega razvoja policijskih organizacij.

Ključne besede:

pametne skupnosti, pametna policijska dejavnost, sodobna informacijska tehnologija, pametne rešitve, trajnostni razvoj

POLICING IN SMART AND SUSTAINABLE COMMUNITIES: THE ROLE OF MODERN TECHNOLOGY FOR POLICE

KAJA PRISLAN,¹ TOMAŽ PEČJAK,² BRANKO LOBNIKAR³

¹ University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
kaja.prislan@um.si

² Republic of Slovenia, Ministry of the Interior, General Police Directorate, Ljubljana, Slovenia
tomaz.pecjak@policija.si

³ Republic of Slovenia, Ministry of the Interior, Ljubljana, Slovenia
branko.lobnikar@gov.si

Abstract Exploiting modern technology and data has the potential to improve the efficiency of police activities, which is especially important in modern times characterized by dynamic security problems and high expectations. Therefore, trends related to sustainable development and smart and safe communities are accompanied by the parallel development of the so-called smart policing. It reflects a science-based modern strategy that includes the innovative use of information technology to support decision-making and daily operations. The goal is to strengthen the effectiveness and efficiency of police work, especially evidence-based and problem-oriented policing. By using modern information technology, police organizations can optimize their work processes and communication, improve their situational awareness and responsiveness, and generally contribute to the sustainable development. In this paper, we present an overview of smart technology-based solutions in the field of policing, with the purpose to highlight some of the advantages and challenges of technological advancements of police organisations.

Keywords:
smart
communities,
smart policing,
modern
information
technology,
smart solutions,
sustainable
development

1 Uvod

Ključni družbeni problemi, kot so socialne in druge neenakosti ter zlonamerne in naravne grožnje, vplivajo na države po vsem svetu ter ovirajo trajnostni razvoj na globalni, regionalni in lokalni ravni. Trajnostni razvoj je med drugim močno povezan s sposobnostjo držav zagotoviti varna okolja in skupnosti, v katerih živijo ljudje, glavne rešitve pa so vidne v globalni povezljivosti, razvoju znanja in tehnoloških inovacijah (Združeni narodi, 2015). Kot odgovor na izzive trajnostnega razvoja in sodobne družbene probleme države po svetu izvajajo različne razvojne strategije, ki se med drugim nanašajo tudi na razvoj pametnih skupnosti – pametnih mest, pametnih vasi in ostalih pametnih okolij (kot so domovi, tovarne, zgradbe). V kontekstu tovrstnih iniciativ se razvijajo tudi t. i. varna mesta in skupnosti ter pametna policijska dejavnost. Pri slednji gre za sodobno usmeritev in strategijo, ki je s ciljem krepitve uspešnosti in učinkovitosti policijske dejavnosti, inovativnega naslavljanja varnostnih problemov ter uresničevanja trajnostnega razvoja tesno povezana s tehnološko modernizacijo policijskih organizacij in izkoriščanjem potencialov analiziranja baz podatkov. Policije se soočajo s številnimi izzivi, ki niso povezani zgolj s kompleksnostjo varnostnih problemov in kriminalitete. Zaradi pomanjkanja sredstev se zamejujejo njihove zmogljivosti, hkrati pa se povečujejo pritiski po uspešnejšem in učinkovitejšem delu (Laufs idr., 2021; Miyano idr., 2020). Tako kot druge institucije javnega sektorja so tudi policije postavljene pred zahtevo »*narediti več z manj*«. Napredne tehnologije in pametne rešitve, ki se razvijajo in uporabljajo na področju zagotavljanja javne varnosti, lahko prispevajo k lažjemu izvajanju temeljnih dejavnosti in nalog policije, je pa treba poudariti, da lahko ob nepravilni rabi oz. implementaciji ustvarijo dodatna tveganja.

V prispevku analiziramo policijsko dejavnost v kontekstu pametnih in varnih skupnosti, konceptualiziramo pametno policijsko dejavnost in predstavljamo glavne oblike sodobnih tehnološko podprtih rešitev, ki jih uporabljajo policijske organizacije, z namenom orisati prednosti in izzive tovrstnih razvojnih iniciativ ter njihovo povezavo s cilji trajnostnega razvoja.

2 O pametnih in varnih skupnostih

Države in mesta po vsem svetu z vizijo in cilji trajnostnega razvoja stremijo k odkrivanju novih in inovativnih rešitev k reševanju družbenih problemov. Posledica tega so med drugim razvojne strategije usmerjene v *pametne skupnosti* (pametna mesta, pametne vasi; ang. *smart cities/communities*), ki vključujejo inovativne pristope k razvoju učinkovitejših, fleksibilnejših, trajnejših okolij in storitev za zagotovitev višje kakovosti življenja (Bang idr., 2019). Sestavni del konceptualizacije pametnih skupnosti so deležniki, tehnologija, cilji in področja. Tehnologije so namenjene zbiranju podatkov ali neposrednemu vplivanju na posamezna področja pametnih skupnosti, uporabljajo pa jih različni deležniki (ljudje/prebivalci, organizacije, državni organi) za doseganje zastavljenih ciljev (tj. reševanje prepoznanih problemov na dotičnih področjih) (Bhana idr., 2013). Med glavna področja sodijo promet oz. mobilnost, energetika, zdravstvo in medicina, ekonomija oz. gospodarstvo in kmetijstvo, okolje, javno upravljanje, izobraževanje, bivanje in tudi varnost.

V osrčju pametnih skupnosti so podatki in napredne (visoko) tehnološke rešitve, ki omogočajo zbiranje, obdelovanje, shranjevanje velike količine podatkov in t. i. algoritmično, tehnološko podprto upravljanje življenja in dejavnosti v skupnosti (Bang idr., 2019; Tulumello in Iapaolo, 2022). Razvoj *pametnih rešitev*¹ (ang. *smart solutions*) poteka na osnovi *omogočitenih tehnologij*² (ang. *enabling technologies*). Tovrstne tehnologije omogočajo razvoj različnih pametnih sistemov in rešitev na področju upravljanja javnega življenja ter reševanja aktualnih družbenih problemov.

Med najbolj pereče aktualne probleme, s katerimi se soočajo družbe, sodijo tudi raznotere varnostne situacije, kot so krize, konflikti, naravne nesreče in kriminaliteta, ki zavirajo trajnostni razvoj. Inovativne rešitve, ki se uporabljajo v namene zagotavljanja javne varnosti, tvorijo sistem *varnih skupnosti* (ang. *safe cities/communities*). Skozi razvojne strategije, ki vključujejo integracijo napredne informacijske tehnologije (IT), izboljšujejo učinkovitost varnostnih procesov. Njihov namen je zmanjšati oz. učinkoviteje preprečevati kriminaliteto in varnostne grožnje, povečati pripravljenost in odzivnost organizacij na varnostne dogodke ter zagotoviti prebivalcem varno, zdravo in kakovostno okolje bivanja (Bang idr., 2019; Lacinák in

---

¹ Združevanje/integracija različnih produktov, tehnologij in storitev za inovativno in učinkovito naslavljanje prepoznanih potreb.

² Aktualni in inovativni izumi, ki omogočajo hiter razvoj in preboj.

Ristvej, 2017). Glavna premisa pametnih in varnih skupnosti je proaktivno zagotavljanje javne varnosti. Pri tem pa se rešitve ne osredotočajo zgolj na stroškovne in časovne vidike učinkovitega delovanja varnostnih organizacij, temveč tudi na krepitev zadovoljstva in občutka varnosti ljudi oz. prebivalcev ter ustvarjanje koristi za vse deležnike v varnostnih procesih (Laufs idr., 2020).

2.1 Pametna policijska dejavnost

V okvirih pametnih in varnih skupnosti se varnostne organizacije vse bolj opirajo na informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT), inteligentne sisteme in napredne tehnološke rešitve, ki jim lahko pomagajo pri razreševanju nekaterih temeljnih izzivov (Tundis idr., 2020). Tovrstne koncepte v literaturi pogosto spremlja t. i. *pametna policijska dejavnost* (ang. *smart policing*), ki predstavlja relativno novo strategijo policijskega dela in paradigmo v znanstvenem raziskovanju. Pametna policijska dejavnost (PPD) se nanaša na oblikovanje in vzpostavljanje inovativnih strategij (npr. pristopov k reševanju problemov, novih oblik sodelovanj, medagencijskih in raziskovalnih partnerstev) na osnovi izkoriščanja prednosti sodobne tehnologije in učinkovitejše izrabe podatkov. V najožjem smislu gre za *na podatkih osnovan pristop* k izvajanju policijske dejavnosti (ang. *data driven approach*), ki vključuje integracijo raznolikih tehnologij, izvajanje raziskav in izrabo potencialov velikih podatkov in podatkovne analitike. To omogoča pretvorbo podatkov v uporabne informacije, z namenom spodbujanja inovativnosti, izboljšanja učinkovitosti delovanja policije, njene analitike in vrednotenja uspešnosti dela. Temeljni cilj je izboljšati učinkovitost na področju preprečevanja in preiskovanja kriminalitete ter povečati bazo znanja in dokazov (Afzal in Panagiotopoulos, 2020; Coldren idr., 2013).

Razvojno gledano pionirje PPD v praksi predstavljajo ZDA, ki so tovrstno razvojno usmeritev začele intenzivneje razvijati leta 2009. V tem času so se ameriške policije soočale z učinki recesije, ki so se kazali v zaustavitvi zaposlovanja novih kadrov, zmanjševanju podpornega osebja in investicij v opremo. To je vodilo v slabše zmogljivosti odzivanja na probleme, izvajanja specializiranih nalog, predvsem na področju reševanja problemov in policijskega dela v skupnosti. Ameriško pravosodno ministrstvo je zato začelo s financiranjem t. i. *Smart Policing Initiatives* (SPI), katerih namen je bil v sodelovanju z znanstvenoraziskovalno sfero razviti inovativne, učinkovite (stroškovno sprejemljive), racionalne (usmerjene v prepoznane probleme) strategije naslavljanja lokalne kriminalitete, ki imajo

dokazljive učinke/rezultate (Braga in Schnell, 2013; Coldren idr., 2013). Po prvih poskusih, ki so bili osredotočeni predvsem v iskanje rešitev za zmanjševanje nasilniške in premoženjske kriminalitete skozi analizo kriminalnih žarišč in razvijanje specializiranih preventivnih programov ter ustanavljanje delovnih teles, so se kasnejši projekti usmerili v uvajanje nosljivih kamer, raziskovanje povezav med različnimi oblikami kriminalitete, videonadzor zgoščenih javnih mest in obveščevalno ter napovedno policijsko dejavnost (Coldren idr., 2013). Tovrsten razvojni trend se je prenesel tudi v druge države, razprave in iniciative pa so v Evropi aktualne predvsem v zadnjem desetletju.³ Novejša prizadevanja na področju PPD se ukvarjajo predvsem z možnostmi uporabe novih podatkov in razvojem napovednega policijskega dela, napredne kriminalitetne analitike, napovednega profiliranja in analitike socialnih mrež (Afzal in Panagiotopoulos, 2020).

V povezavi s PPD se sicer najpogosteje omenja *napovedna policijska dejavnost* (NPD), kot ena izmed najnovejših strategij, ki pomembno nadgrajuje zmogljivosti policije pri usmerjanju v krizna žarišča, probleme in načrtovanju situacijske prevencije. NPD se nanaša na uporabo različnih statističnih metod za identifikacijo področij in ciljev policijske intervencije; gre za koncept, ki se je začel intenzivneje razvijati po letu 2000 skupaj s konceptom pametnih skupnosti (Tulumello in Iapaolo, 2022). Osredotočanje na problematična območja in probleme na teh območjih sta sicer že tradicionalno uveljavljena pristopa k spopadanju s kriminaliteto, ki sta zaživela v drugi polovici prejšnjega stoletja. Model SARA, ki predstavlja temelj v reševanje problemov usmerjene policijske dejavnosti, in mapiranje kriminalitete, kot temelj usmerjenosti v krizna žarišča, imata dolgo zgodovino v policijski praksi, vendar so bile prvotno te strategije povezane z nekaterimi izzivi (npr. neustreznim opredeljevanjem problemov, pretiranim zanašanjem na intuicijo in izkušnje, uporabo tradicionalnih rešitev in pomanjkljivim ocenjevanjem uspešnosti in učinkovitosti) (Bond in Hajjar, 2013). Tudi izvajanje podatkovne analitike, ki je prispevala k ustreznemu reševanju nekaterih tovrstnih izzivov, ni nova praksa; z digitalizacijo policijskih podatkov in uvajanjem geografskih informacijskih sistemov (GIS) so se v drugi polovici prejšnjega stoletja razvijale tehnike operativnega in strateškega načrtovanja s podporo računalniške tehnologije in podatkovnih baz.⁴

---

³ To je denimo razvidno iz razprave evropskih policijskih vodij na Europolovi konvenciji leta 2012 ali v nacionalnih projektih, kot je *Smart Policing project*, ki ga je leta 2021 začela izvajati grška policija.

⁴ Velik mejnik na področju podatkovno osnovanih pristopov v policijski dejavnosti predstavlja razvoj in uporaba programske opreme *CompStat* v 90. letih za analitiko kriminalitete in prepoznavanje problemov ter kriznih žarišč.

Tovrstne pristope so spremljali veliki začetni izzivi in dvomi, povezani s kakovostjo podatkov in veljavnostjo izsledkov. V začetku 21. stoletja pa so se ti pristopi intenzivno izboljševali in nadgrajevali. To vključuje uvajanje raznolikih IT (npr. umetne inteligence), izrabo velikih podatkov in napredne analitike ter intenzivnejše povezovanje z znanstvenoraziskovalno sfero (Afzal in Panagiotopoulos, 2020; Tulumello in Iapaolo, 2022).⁵ Danes se napovedna analitika, ki omogoča večjo avtomatizacijo policijskega dela in delovanja kazenskoprnega sistema nasploh, uporablja na številnih področjih, npr. pri napovedovanju pojavnosti kriminalitete na specifičnih območjih v določenem času, pri ocenjevanju tveganj za kriminalno vedenje ali povratništvo posameznikov, pri odmerjanju kazenskih sankcij in odločanju glede varnostnih ukrepov (Završnik, 2017). V ta namen so na voljo tehnološke rešitve, ki jih razvijajo in ponujajo različne globalne tehnološke korporacije. Je pa treba opozoriti, da pametne rešitve, ki podpirajo razvoj varnih skupnosti in PPD, presegajo izključno napovedno analitiko in zaobsegajo raznotere funkcije in namene.

2.2 Sodobne tehnologije in pametne rešitve v policijski dejavnosti

Glavni namen tehnološkega razvoja policijskih organizacij je podpreti učinkovitejše upravljanje in delo s podatki (zbiranje, ustvarjanje, analiziranje, povezovanje, obdelovanje, shranjevanje, deljenje), predvsem pa izkoriščanje potenciala množičnih podatkov. Afzal in Panagiotopoulos (2020) opisujeta, da se za potrebe zagotavljanja varnosti v pametnih mestih v okviru pametne policijske dejavnosti uporabljajo tri vrste podatkov: direktni podatki, ki jih zbira in ustvarja policija; avtomatizirani podatki, ki jih generirajo nadzorne tehnologije; in množični podatki iz javnih virov. Ti podatki, ob uporabi ustreznih tehnik obdelave, analitikom omogočajo: (a) *konstrukcijo kriminalitete* za načrtovanje operativnih dejavnosti, kot so patrolje in poostreni nadzori (v ta kontekst sodijo eksploratorne analize, ki vključujejo časovne in prostorne analize kriminalitete, prepoznavanje kriminalnih žarišč, profiliranje storilcev in analitiko kriminalitetnih skupin; ter napovedna analitika za napovedovanje kriminalitete ali storilcev); (b) *zaznavanje kriminalitete* za učinkovitejše odzivanje (v ta kontekst sodi zbiranje geolokacijskih podatkov iz nadzornih tehnologij in podatkov družbenih omrežij za zaznavanje lokacij, kjer se pojavljajo

---

⁵ Med pionirje napovedne analitike lahko štejemo programa, kot sta *Predpol* in *Blue Crush*, ki temeljita na premisah teorije razumnega odločanja in situacijske prevencije, ter se oglašujeta kot rešitvi za napovedno mapiranje kriminalitete.

problemi); (c) *avtomatizirano izvajanje nadzora* (v ta kontekst sodi opozarjanje na alarmantne situacije s pomočjo različnih optičnih in zvočnih senzorjev, avtomatsko prepoznavanje časovnih, potovalnih idr. vzorcev, analitika povezav mobilnih telefonov ali mapiranje socialnih mrež v preiskavah kaznivih dejanj); ter (d) *avtomatizirano ugotavljanje napetosti* (v ta kontekst sodi analitika družbenih omrežij za ocenjevanje socialne kohezije in potencialnih napetosti ter prepoznavanje ključnih subjektov, ki spodbujajo nered, nasilje, sovraštvo).

Ključne omogočitvene tehnologije in tehnološko podprte rešitve, ki omogočajo učinkovitejše zbiranje podatkov in izvajanje nadzorstva na področju varnosti, so predstavljene v tabeli 1 (povzeto po: Baek idr., 2021; Bang idr., 2019; Bhana idr., 2013; Castillo-Cara idr., 2019; Ferguson, 2020; Laufs idr., 2020; Moreira idr., 2017; Seljeseth idr., 2020). Pri obdelovanju in analiziranju zbranih podatkov se za potrebe napovedne analitike in prepoznave uporabljajo različne statistične tehnike in tehnologije umetne inteligence (AI), ki temeljijo na metodah in algoritmih strojnega učenja (za ugotavljanje in apliciranje pravil v naboru podatkov), računalniškega vida (za analizo in interpretacijo slikovnih podatkov), podatkovnega (za sistematično ugotavljanje informacij v veliki količini podatkov) in tekstovnega rudarjenja ter jezikovnega procesiranja besedil (za analizo velikih količin jezikovnih podatkov). Med ključne tehnologije, ki so nujno potrebne za ustrezno prikazovanje, shranjevanje in prenašanje informacij pa sodijo GIS, širokopasovna visokozmogljiva omrežja, storitve v oblaku, GPS in GSM tehnologije.

Tabela 1: Sodobne tehnologije v policijski dejavnosti

IoT, pametne in nosljive naprave
Različne pametne naprave (kot so pametni gospodinjski aparati, pametne ključavnice, pametne ure, zapestnice ali pa pametni telefoni in pametni avtomobili) spremljajo dogajanje v okolju, beležijo aktivnosti, status, komunikacijo, lokacijo, fizično ali zdravstveno stanje uporabnikov. Z analitiko tovrstnih podatkov je mogoče pridobiti dokaze v kriminalističnih preiskavah. Nekatere države po svetu uporabljajo denimo elektronske zapestnice za spremljanje gibanja nasilnih storilcev in ugotavljanje kršitev prepovedi približevanja. V policijski dejavnosti so aktualne tudi nosljive kamere, ki omogočajo snemanje policijskih postopkov na terenu.

Senzorji in nadzorni sistemi (npr. v prometu, na javnih površinah)

Uporabljajo se za prepoznavo dogodkov in avtomatsko obveščanje različnih akterjev (npr. policije, reševalnih služb). Različni senzorji (gibanja, zvoka, temperature, dima, pritiska, snovi) v kombinaciji s tehnikami strojnega učenja omogočajo denimo prepoznavanje stresa v govoru, obrazne mimike, čustvenih stanj, nujnih situacij, nevarnega, agresivnega ali sumljivega vedenja, strelav, razbija stekel ali drugih nenavadnih hrupov, požarov, eksplozivov, kršitev in nesreč v prometu, sumljivih transakcij, sumljive uporabe električne energije. Senzorji, integrirani v inteligentne videonadzorne in biometrične sisteme, v kombinaciji s povezanimi informacijskimi sistemi omogočajo tudi prepoznavo iskanih, sumljivih vozil, predmetov oseb in dejanj. Mnoga mesta uporabljajo mrežo več tisoč videonadzornih kamer, ki so povezane v operativne centre policije, kjer poteka spremljanje in nadziranje dogajanja na terenu v realnem času.

Aplikacije, programi in digitalne storitve

Različne spletne in mobilne aplikacije ter digitalne storitve so denimo namenjene obveščanju prebivalcev o varnostnih situacijah (nesrečah, naravnih katastrofah, terorističnih napadih ali kriznih situacijah v bližini, pogrešanih osebah ipd.), komunikaciji varnostnih organizacij z javnostjo, poročanju prebivalcev o zaznanih problemih, sprožanju nujnih klicev in podajanju prijav kaznivih dejanj. Za potrebe lažjega vodenja primerov in izvajanje operativnih dejavnosti se za policiste razvijajo informacijski sistemi, programske rešitve in aplikacije, ki s pomočjo tehnik strojnega učenja, besedilne analitike in povezovanja podatkov omogočajo pridobivanje informacij, ocene nevarnosti, tveganj in vrste obravnavanega primera.

Brepilotni letalniki in roboti

Omogočajo lažje izvajanje nadzora in lažji dostop do določenih območij. Ob združevanju z drugimi tehnologijami (npr. senzorji, videonadzornimi sistemi) nadzirajo območja (npr. javne površine, državno mejo, prireditve), zbirajo podatke in obveščajo o dogodkih, omogočajo tudi nudenje pomoči ob nesrečah in požarih, na težko dostopnih terenih, uporabnost pa je vidna tudi v preiskavah krajev kaznivih dejanj.

Virtualna in navidezna resničnost

Tehnologije obogatene resničnosti omogočajo v resničnem času in okolju pridobivanje in prikazovanje informacij, za hitrejšo odločanje (npr. prikaz informacij o lastnostih in preteklosti določene osebe, naslova, kaznivega dejanja, prikaz delovnih nalog za osebo na terenu, najprimernejše poti do lokacije). Tehnologije navidezne resničnosti pa omogočajo interakcijo s podatki v navideznem oz. 3D virtualnem prostoru. Uporabljajo se lahko za prikaze socialnih mrež, simulacijo in analizo krajev kaznivih dejanj, prikazovanje potovalnih poti oseb ali simulacijo situacij za potrebe usposabljanj.

Množično zunanje izvajanje (ang. *crowdsourcing*)

Gre za pogost način zbiranja podatkov, ki omogoča prepoznavanje problemov in lažje sprejemanje odločitev. Nanaša se na pridobivanje informacij iz množice ljudi, ki zbira in poroča o podatkih o podobnih dogodkih. Obstaja oportunistično zbiranje in prostovoljno podajanje podatkov. Množični podatki iz odprtih virov, kot so družbena omrežja, predstavljajo nove vire velikih količin podatkov (besedilo, fotografije, videoposnetki), ki omogočajo pridobivanje resničnih informacij in prepoznavanje kolektivnih mnenj, prepričanj, čustev in reakcij ljudi.

Omeniti velja, da poleg omenjenih obstajajo tudi druge IT rešitve, ki jih izkoriščajo za potrebe kriminalističnih preiskav in obveščevalne dejavnosti (npr. za preprežanje signalov, komunikacij) ali za potrebe nadziranja, preprečevanja in zmanjševanja groženj ter odklonskega vedenja v kibernetnem prostoru. Različni AI podprti sistemi odločanja, ki uporabljajo metode strojnega učenja, se uporabljajo za prepoznavanje zlonamernih uporabnikov, lažnih novic, sovražnega govora, zlonamerne programske opreme, analitiko fotografij za odkrivanje (spolnih) zlorab, nasilja, iskanih in pogrešanih oseb (Paredes idr., 2021).⁶

3 Prednosti in izzivi uporabe sodobnih tehnologij v policijski dejavnosti

Tehnologije, ki se razvijajo in uporabljajo v okviru pametnih in varnih skupnosti, imajo mnogo potencialov za razvoj novih in nadgradnjo obstoječih oblik policijske dejavnosti. Omogočajo boljše situacijsko zavedanje, razumevanje okoliščin problemov in kriminalitete ter hitrejše prilagajanje kontekstu. Uporabnost je vidna v zmanjševanju znanih ali odzivanju na zaznane probleme, s čimer podpirajo preventivno in reaktivno delovanje, obenem pa so uporabne tudi za krepitev proaktivne vloge policije, skozi predvidevanje potencialnih problemov v prihodnosti in aktivno delovanje v smeri njihovega preprečevanja.

Raziskovalci izpostavljajo, da lahko izkoriščanje podatkov z izrabo sodobne IT podpre učinkovitejšo strateško in operativno delovanje policije (Afzal in Panagiotopoulos, 2020; Bang idr., 2019; Huang idr., 2021; Seljeseth idr., 2020; Tundis idr., 2020). Prednosti so vidne predvsem v enostavnejšem zbiranju in analiziranju podatkov, načrtovanju in izvajanju dnevnih aktivnosti ter preiskovanju kaznivih dejanj. Hitrejše zaznavanje in odzivanje na odklonske pojave, pridobivanje informacij o kaznivih dejanjih in osumljencih, učinkovitejšo izvajanje nadzorstva in načrtovanje situacijske prevencije (skozi ustrezno lociranje nadzorstvenih tehnologij, usmerjeno izvajanje patrolj, poostrenih nadzorov ipd.) ter varnejša komunikacija in hitrejša izmenjava podatkov sodijo med najvidnejše operativne prednosti. Obenem pa lahko policijske organizacije sodobno IT izkoristijo tudi v podporo strateškim

---

⁶ V kontekstu varnostne dejavnosti tehnološki napredek seveda ni omejen zgolj na državne in lokalne organizacije javne varnosti, temveč je iniciative in prizadevanja opaziti tudi na področju zasebne varnostne dejavnosti (o tem glej Dvojmoč idr., 2021) ter obveščevalne in obrambne dejavnosti, ki vključuje tudi področje kibernetne obrambe. Tudi na ravni lokalnih samouprav se razvijajo različne rešitve v podporo lažjemu zbiranju podatkov in reševanju varnostnih problemov, obenem pa so na voljo tudi številne z varnostjo povezane aplikacije za uporabnike mobilnih telefonov (o tem glej Likeb Nenezic in Prisan, 2021).

dejavnostim, denimo iskanju inovativnih rešitev in strategij za naslavljanje varnostnih problemov ter učinkovitejšo izrabo in re-/alokacijo sredstev. Študije (npr. Afzal in Panagiotopoulos, 2020; Bang idr., 2019) kažejo tudi, da lahko uporaba napredne tehnologije v policijski dejavnosti prispeva h krepitvi zaupanja in legitimnosti policijske organizacije v javnosti in njeni povezanosti s skupnostjo.

Čeprav so zmogljivosti sodobne tehnologije vedno večje in imajo veliko potencialov za razvoj policijske dejavnosti, pa se v kriminološki stroki pojavljajo tudi intenzivne razprave o dejanskih implikacijah oz. učinkih na varnost in kriminaliteto, o učinkovitosti in nevtralnosti tehnološko podprtih rešitev ter pravnih in etičnih dilemah. Nekateri avtorji (npr. Tulumello in Iapaolo, 2022) denimo opozarjajo, da takšne strateške usmeritve preusmerjajo pozornost od proaktivnega delovanja in socialne prevencije k situacijski prevenciji in čezmernemu nadzorstvu.

Največ kritičnih razprav je usmerjenih v zanesljivost in poštenost NPD oz. uporabo napovednih algoritmov in s tem povezanih računalniških programov za napovedovanje kriminalitete, osumljencev ali odločanje v kazenskih postopkih.⁷ Izvajanje nadzorstva ali sprejemanje odločitev na osnovi takšne tehnologije lahko vodi v prenos odgovornosti za končne odločitve (in s tem kršitev nekaterih temeljnih načel sodnih postopkov), diskriminatoren nadzor, stigmatizacijo, nadlegovanje in celo povečanje strahu pred policijo, poslabšanje odnosov v skupnosti in poglobljanje neenakosti med prebivalci (Brannon, 2017; Losavio idr., 2018; Tulumello in Iapaolo, 2022; Završnik, 2017). Velik problem predstavlja tudi poplava različnih tehnologij na trgu, ki jih razvijajo različne tehnološke korporacije in netransparentnost rešitev (Seljeseth idr., 2020; Tulumello in Iapaolo, 2022).⁸

Veliko izzivov je povezanih tudi s PPD. Izkušnje drugih držav kažejo, da so bili mnogi s tem povezani projekti namreč neuspešni in niso dosegli pričakovanih učinkov na delo policije ali stanje varnosti. K temu so botrovali predvsem slabi odnosi med raziskovalci in policijo, rigidna in spremembam nenaklonjena policijska kultura, slab vodstveni odnos do projektov, preobremenjenost policistov z drugimi

---

⁷ Učinki PPD največ raziskovalne pozornosti beležijo šele zadnja leta, in sicer od leta 2018 dalje (Afzal in Panagiotopoulos, 2020).

⁸ Čeprav sta NPD in množično nadzorstvo praksa mnogih držav in policijskih organizacij po svetu, so zaradi omenjenih izzivov evropski poslanci leta 2021 zahtevali prepoved uporabe umetne inteligence za potrebe napovedne analitike in množičnega nadzorstva v policijski dejavnosti v evropskem prostoru (European Parliament, 2021).

nalogami, neustrezno vodene podatkovne zbirke ter zastarele tehnologije. Težavo so predstavljale tudi pomanjkljive analitične veščine policistov, nerazviti sistemi usposabljanja in izobraževanja ter potrebe po spremembah v kadrovskih profilih, potrebnih za tovrstno izvajanje policijske dejavnosti (Afzal in Panagiotopoulos, 2020; Catte in Linden, 2021; Coldren idr., 2013).

Stalen in usmerjen nadzor z uporabo pametnih senzorjev, omrežij in videonadzora predstavlja tudi tveganje za zasebnost in varstvo osebnih podatkov. Kljub anonimizaciji zbranih podatkov so mnogi testi pokazali, da je ob povezovanju različnih virov mogoča deanonimizacija in povezovanje podatkov s konkretnimi osebami (Ferguson, 2020; Joh, 2019). V razpravah o težavah tehnološke modernizacije policijske dejavnosti velja omeniti še tehnološke izzive, kot so povezljivost in kompatibilnost novih tehnologij z obstoječo infrastrukturo, zmogljivosti shranjevanja in obdelovanja podatkov, zanesljivost omrežij, varnost arhitekture, zaščita pred kibernetскими grožnjami in preprečevanje izgube podatkov (Kotevska idr., 2017; Salcedo-Gonzalez idr., 2020).

4 Razvoj in uporaba sodobne IT v slovenski policiji

Trendom razvoja pametnih skupnosti sledi tudi Slovenija, ki skladno z evropskimi razvojnimi politikami in strategijami na področju pametnih mest in pametne specializacije izvaja številne aktivnosti, kot so spodbujanje oblikovanja strateških razvojno inovacijskih partnerstev (tudi na področju pametnih mest in skupnosti), digitalizacije in pametnega razvoja občin ter gospodarstva skozi sofinanciranje različnih projektov in oblikovanje razvojnih strategij (npr. strategija Digitalna Slovenija, Strategija pametne specializacije, Strategija razvoja Slovenije). V zadnjih letih je Slovenija močno napredovala v procesu digitalne preobrazbe gospodarstva in javne uprave, kar potrjujejo tudi ocene Evropske komisije pri spremljanju digitalnega napredka držav članic (indeks DESI). Slovenija dosega nadpovprečne rezultate na področju povezljivosti, odprtih podatkov, širokopasovnih omrežij, uporabe elektronskih storitev javne uprave, računalništva v oblaku in razvoja umetne inteligence. Nekoliko slabše, podpovprečne, rezultate pa dosega na področju človeškega kapitala, saj slovenski trg dela zaznamuje močno pomanjkanje strokovnjakov s področja IKT (European Commission, 2022; Služba Vlade RS za digitalno preobrazbo, 2022).

Tovrstni razvojni trendi se odražajo tudi v postopni tehnološki preobrazbi in modernizaciji nacionalnovarnostnega sistema in policijske dejavnosti. Slovenska policija poskuša s spreminjanjem organizacijsko-regulatornih okvirov in uvajanjem novih tehnologij v svoje delo izpolniti zahteve po večji učinkovitosti, zmanjševanju stroškov in odpravljanju administrativnih ovir, ob sočasnem spopadanju s kadrovsko problematiko. V svoji razvojni strategiji ima policija opredeljenih več usmeritev in ciljev, vezanih na tehnološki razvoj. Uporaba sodobnih tehnologij se denimo načrtuje pri izvajanju kriminalistično-obveščevalne dejavnosti, na področju varovanja objektov, varnosti v prometu, zagotavljanja javnega reda in miru, v komunikacijskih procesih, pri izvajanju digitalne forenzike. V tem kontekstu se predvideva uporaba naprednih tehničnih sistemov varovanja (inteligentnih videonadzornih sistemov, sistemov samodejnega zaznavanja in opozarjanja), nadgradnja informacijskih in telekomunikacijskih sistemov (ITS) v smislu večje varnosti, povezljivosti in uporabnosti; implementacija tehničnih rešitev in elektronskih merilnih sistemov na javnih cestah; uporaba tehničnih sredstev za učinkovitejše izvajanje policijskih pooblastil in dokazovanje kaznivih ravnanj, pa tudi krepitev kadrovske kompetenc skozi tehnična izobraževanja za obvladovanje novih tehnologij (Resolucija o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 – »Kakovostna policija za varno Slovenijo« (»ReDRPPok), 2015).

Slovenska policija se je že zgodaj zavedala koristi IKT in ima zato dolgoletno zgodovino njene uporabe. Prve uporabe začetka strojne obdelave podatkov segajo v leto 1957 (60 let ITS Policije), prvi začetki računalniške obdelave podatkov pa v leto 1972, ko je bil vzpostavljen prvi centralni računalnik s pripadajočo opremo. Centralizirana organizacija tako strojne kot tudi programske opreme je ostala do današnjih dni, ko je še vedno srce informacijskega sistema policije, centralni računalniški sistem policije. Na osrednji računalniški platformi v policiji, ki jo tvori centralni računalnik s pripadajočimi podsistemi, delujejo vse pomembnejše računalniške aplikacije policije. Brez njih si danes delovanja policije ni mogoče predstavljati, saj so med drugim preko njih izvedene tudi vse mednarodne integracije. Prav *Informacijsko-telekomunikacijski sistem Policije (ITSP)* je eden ključnih sistemov za uspešno odzivanje slovenske policije na organizacijske in varnostne izzive ter eden od temeljev mednarodnega policijskega sodelovanja.

V slovenski policiji so se že pred leti odločili, da zgolj zamenjava platforme centralnega računalniškega sistema ni dovolj. Začeli so izvajanje projekta NRP – Nova razvojna platforma. Projekt je imel v osnovi dva cilja: prvi je posodobitev procesa razvoja aplikacij, kar na eni strani omogoča razvoj sodobnejših in uporabniku prijaznejših aplikacij ter tudi hitrejšo izdelavo novih aplikacij; drugi cilj pa je sestop iz centralnega računalnika (predvideno je bistveno znižanje stroškov lastništva in večja fleksibilnost nadgrajevanja). V tej zvezi trenutno poteka projekt CEPIS (*Centralni policijski informacijski sistem*), s katerim poskušajo izvesti tudi evidence FIO.⁹ Ravno sistem FIO je pred 30 leti pomenil revolucionarno novost in začetek sodobnejšega informacijskega sistema policije. V takšne prenovе policijo silijo tudi razmere na trgu delovne sile, kjer je zelo težko najti strokovnjake IT, ki še obvladajo starejše platforme centralnih računalniških sistemov.

Ob hitrem razvoju postaja IT vse bolj ključen element zagotavljanja varnosti na omrežjih in boja proti kibernetiski kriminaliteti. Še več, tudi na ravni Evropske unije (EU) je uporaba IT rešitev eden ključnih elementov zagotavljanja varnosti. EU na IT gradi nove rešitve za zagotavljanje varnosti, boj proti terorizmu in organizirani kriminaliteti. Denimo, projekt *Interoperabilnost*, je EU sprejela z namenom izboljšanja pogojev za učinkovit pretok informacij med državami članicami in povečan nadzor meja, migracij, obravnave vlog za azil ter nudenje večje opore državam članicam v njihovem boju proti kriminaliteti in terorizmu. V okviru tega projekta bodo povezani doslej ločeni informacijski sistemi.¹⁰ Vzpostavljen bo skupni repozitorij identitet in skupni sistem za biometrično identifikacijo. Oboje bo, skupaj z detektorjem večkratnih identitet, uporabnikom omogočilo dostop do informacij v katerem koli od povezanih sistemov in onemogočilo zlorabo identitet. Slovenija je kot članica EU in schengenskega območja zelo vpeta v ta projekt, kjer je ena od ključnih nalog ravno razvoj ustrezne IT rešitve za učinkovito delovanje sistemov in pretok informacij ter učinkovito izvajanje rešitev za registracijo državljanov tretjih držav, ki vstopajo v prostor EU, t. i. *Sistem vstopa in izstopa* (SVI oz. EES – *Entry-exit system*). Predvidoma bo sistem *Interoperabilnost* polno začel delovati v naslednjih letih.

---

⁹ FIO (*Fonetični indeks oseb*) je skupek vseh policijskih, z zakonom predpisanih evidenc, ki so zgrajene okoli indeksa enotne policijske osebe, do katere lahko pridemo tudi preko fonetičnega iskanja (iskanje po podobnosti).

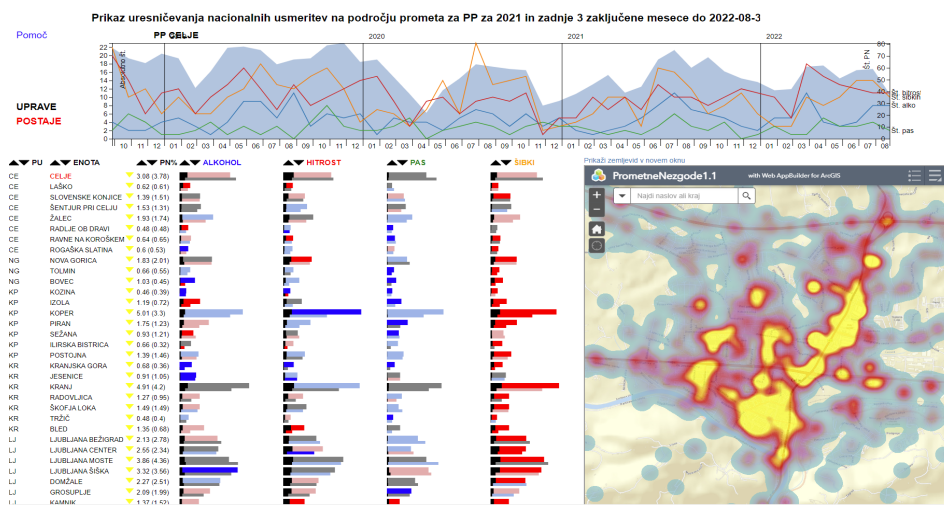
¹⁰ *Schengenski informacijski sistem* (SIS), *Višumski informacijski sistem* (VIS), *Evropska podatkovna zbirka prstnih odtisov* (Eurodac), *Europolov in Interpolov informacijski sistem* pa tudi novi informacijski sistemi, ki so še v pripravi: *Sistem vstopa in izstopa* – SVI (EES – *Entry-exit system*), *Evropski sistem za potovalne informacije in odobritve* – ETIAS in *Evropski informacijski sistem kazenskih evidenc* – ECRIS-TCN.

Slovenska policija uporablja sodobno IT na vseh področjih policijskega dela: sistemi za kriminalistično preiskovanje in celoten spekter kriminalitete (ISPK – *Informacijski sistem za področje kriminalitete*) ter za prometno in mejno kontrolo; aplikacije za podporo odločanju; rešitve statističnega poročanja in statističnih obdelav podatkov; sistem internega elektronskega usposabljanja in izobraževanja na daljavo (EIDA); GIS Policije; nove rešitve za potrebe delovanja Operativno-komunikacijskega centra – DDOKC¹¹; *Face Trace* – programske rešitve za avtomatizacijo obrazne prepoznave; rešitev za mobilno delo policije *e-Policist*,¹² uporaba brezpilotnih letalnikov itd. Ob tem so uvedli tudi digitalizacijo videonadzornih sistemov, ki vključuje uporabo video snemanja postopkov policistov s pomočjo nosljivih kamer, nameščenih na uniformah, s čimer prispevajo k transparentnosti policijskega dela in povečujejo varnost policistov. Eden od ciljev v bližnji prihodnosti je izboljšati statistično podporo strateškemu in taktičnemu odločanju (npr. z nadzornimi ploščami in geografskimi prikazi) in na osnovi statističnih podatkov o kaznivih dejanjih, prekrških, prometnih nesrečah in prebivalstvu optimalno organizirati razporeditev policistov po enotah. Torej najti učinkovit način, kako pridobiti več koristnih informacij iz policijskih podatkov za obveščevalno in v reševanje problemov usmerjeno dejavnost. V nadaljevanju (slika 1), kot enega od primerov, prikazujemo uporabo sodobne tehnologije za načrtovanje, organizacijo in statistično obdelavo policijskega dela. V policiji je že nekaj let ustanovljen Odbor za ocenjevanje učinkovitosti in uspešnosti policijskih enot, v sklopu katerega so IT strokovnjaki izdelali program z uporabo modela za izračun učinkovitosti in modela za merjenje uspešnosti policijskih enot. Sistem uporablja odprtokodne analitske platforme (z uporabo rudarjenja podatkov, napovednih modelov in obstoječih sistemov) in že zbrane podatke v policiji.

---

¹¹ Dnevnik dogodkov OKC za sprejem klicev na interventno številko 113 je računalniška aplikacija, namenjena delavcem OKC, in omogoča celovito beleženje klicev občanov na številko 113. Omogoča delitev dela na procese sprejema, snemanja in beleženja vsebine klica, vpisovanje izvedene naloge policijskih sil (z uporabo GPS/AVL – sistema avtomatskega lociranja policijskih patrulj), izvedenih ukrepov, obveščanje pristojnih organov služb in oseb ter druge dejavnosti OKC. Hkrati se ob klicu na 113 podatki o klicočem in njegovi lokaciji pridobijo preko spletnih servisov pri ponudnikih telefonskih storitev, lokacija se prikaže tudi v komponenti GIS. Ob zaključku akcije se vpišejo zaključne ugotovitve/poročila in zaključni reakcijski časi. Poleg tega so podprte osnovne telefonske funkcionalnosti: digitalna tipkovnica, hitro klicanje, obravnava čakalnih vrst, povratni klici, zgrešeni klici, ročni vnosi v primeru izpada, snemanje pogovorov, poslušanje posnetkov pogovorov (na telefonu ali zvočniku), omogočeno je tudi pogovorno okno med operaterji za interno komunikacijo.

¹² Slovenska policija je s projektom *ePolicist* pričela tudi z aktivnim sodelovanjem v delovni skupini ENLETS (European Network of Law Enforcement Technology Services). Sistem policistu omogoča varno uporabo pametnih mobilnih naprav za uporabo aplikacij in dostop do evidenc na terenu s postavitvijo lastne strežniške in komunikacijske infrastrukture.

Slika 1: Prikaz uresničevanja nacionalnih usmeritev na področju prometa za PP za 2021 in zadnje 3 zaključene mesece do 31. 8. 2022 (s časovnim prikazom, posameznih vrednosti kriterijev in temperaturnega zemljevida z uporabo GIS).

Vir: lasten.

5 Zaključek

Trajnostni razvoj, ki je danes prioriteta mnogih razvojnih strategij, je neizogibno povezan z varnostjo v skupnostih, v katerih prebivamo. Brez občutka varnosti, socialne povezanosti, zaščite pred najnevarnejšimi viri ogrožanja, zanesljivosti in pravičnosti državnih organizacij, predvsem pa zaščite naših pravic, vizija stabilne prihodnosti ni uresničljiva. Sestavni del pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja, opredeljenih v Agendi Združenih narodov 2030, so zato tudi policijske organizacije. Te sodijo med glavne akterje uresničevanja več kazalnikov, povezanih s preprečevanjem različnih vrst kriminalitete, zaščito človekovih pravic in ranljivih skupin, krepijo pravne države in odgovornih ter zaupanja vrednih institucij (Zvekič, 2018; Zvekič idr., 2019).¹³ Vendar pa spopadanje s problemi sodobnih družb in uresničevanje takšnih ciljev predstavlja velik zalogaj za policijske organizacije, saj se sočasno soočajo z zelo nasprotujočimi zahtevami. Na eni strani se skupaj z demografskimi, strukturnimi in socialnimi razmerami spreminjajo trendi

¹³ Policija s svojo dejavnostjo tradicionalno prispeva k uresničevanju 16. cilja trajnostnega razvoja ZN (mir, pravičnost in močne institucije) ter ostalih ciljev, povezanih s preprečevanjem in preiskovanjem različnih vrst kriminalitete (npr. 3., 14. 15. cilj).

kriminalitete, problemi pa postajajo vse bolj kompleksni in zahtevni, zaradi česar policijske organizacije prevzemajo nove, vse bolj raznolike vloge. Na drugi strani pa se mnoge policijske organizacije soočajo tudi s pomanjkanjem finančnih in kadrovskih virov, kar močno vpliva na njihove zmogljivosti, prioritizacijo nalog in odzivnost ter ima lahko resne posledice za javno varnost, občutek varnosti in kakovost življenja ljudi v skupnostih. Zaradi tega delujejo pod visokimi pritiski glede večje gospodarnosti in učinkovitosti, obenem pa se povečujejo tudi pričakovanja in zahteve javnosti glede proaktivnega, transparentnega in pravičnega delovanja.

Izvajanje policijske dejavnosti je tako postavljeno pred velike izzive, ki zahtevajo inovativne pristope in spremembe v tradicionalnih strategijah policijskega dela. K temu lahko ob premišljenem pristopu prispeva tudi uporaba sodobnih tehnoloških rešitev in izraba novih podatkov, ki imajo številne potencialne za izboljšanje situacijske ozaveščenosti, prepoznavanje problemov in načrtovanje preventivnih strategij ter operativnih zmogljivosti na področju zaznavanja, odzivanja, komunikacije in preiskovanja kaznivih dejanj. Tehnološka modernizacija policijske dejavnosti omogoča predvidevanje potencialnih problemov in ne le odzivanje na že poznane, s čimer podpira hitrejši prehod iz tradicionalno reaktivne in preventivne usmeritve, v proaktivnejšo vlogo. Glede na cilje in pričakovane učinke se razvoj pametnih in varnih skupnosti ter pametne policijske dejavnosti tesno prepleta z različnimi sodobnimi strategijami policijskega dela. Prispeva namreč k večji učinkovitosti policije pri usmerjanju v krizna žarišča (ang. *hot-spots policing*), pri reševanju problemov (ang. *problem-oriented policing*), na področju obveščevalne dejavnosti (ang. *intelligence-led policing*), napovedovanja kriminalitete (ang. *predictive policing*), pri izvajanju policijske dejavnosti v skupnosti (ang. *community policing*) ter z dokazi podprte policijske dejavnosti (ang. *evidence-based policing*) (Afzal in Panagiotopoulos, 2020; Catte in Linden, 2021).

Prednosti pa so vidne tudi v širšem prispevku h globalnemu razvoju. Pametne, inovativne rešitve v kombinaciji z naprednimi tehnologijami v policijski dejavnosti prispevajo k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja, ki niso povezani izključno s preprečevanjem ali zmanjševanjem kriminalitete. Pomagajo zmanjševati tveganja in škodo, ki jo družbi povzročajo varnostne grožnje in kriminaliteta, obenem pa pospešujejo inovativnost, razvoj varnih, vzdržljivih in trajnostnih mest ter naselij, razvoj partnerstev, deljenje znanja in izrabo omogočitvenih tehnologij.

Četudi uporaba omogočitvenih tehnologij in razvoj pametnih rešitev na področju upravljanja mest, objektov, tovarn industrije ipd. poteka hitro in prodira z veliko hitrostjo, pa tehnološki napredek na področju policijske in varnostne dejavnosti poteka bistveno bolj previdno in počasi. Razlog je v številnih pravnih, etičnih dilemah in organizacijskih ter infrastrukturnih izzivih. K implementaciji je zato nujno treba pristopiti sistematično in razumeti, da učinki in uporabnost tovrstnih tehnologij niso univerzalni, zanesljivi, brez napak ali potencialno družbeno škodljivih učinkov. V razvojnih strategijah in iniciativah mora biti varstvo človekovih pravic prioriteta, zato je pametne rešitve in tehnologije treba narediti transparentne, procese implementacije in uporabe pa natančno pravno regulirati in nadzirati skozi specializirane nadzorstvene organe. Pomembno je razumeti tudi odnos javnosti do teh procesov, saj je velikokrat učinkovitost, legitimnost in sprejetost tehnologij odvisna tudi od stališč in zaupanja javnosti. Na strateški ravni pa je treba okrepiti sodelovanje med vsemi ključnimi deležniki, ki so del razvojnega procesa (državne, lokalne, varnostne organizacije, industrija oz. gospodarstvo in civilna družba) in pomembno prispevajo k usklajenemu razvoju z zakonodajnimi, sistemskimi okviri in družbenimi normami.

Literatura

- Afzal, M. in Panagiotopoulos, P. (2020). Smart policing: A critical review of the literature. V *Lecture notes in computer science (including subseries lecture notes in artificial intelligence and lecture notes in bioinformatics): Vol. 12219 LNCS*. https://doi.org/10.1007/978-3-030-57599-1_5
- Baek, M. S., Park, W., Park, J., Jang, K. H. in Lee, Y. T. (2021). Smart policing technique with crime type and risk score prediction based on machine learning for early awareness of risk situation. *IEEE Access*, 9, 131906–131915. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3112682>
- Bang, J., Lee, Y., Lee, Y. T. in Park, W. (2019). AR/VR based smart policing for fast response to crimes in safe city. *Adjunct proceedings of the 2019 IEEE international symposium on mixed and augmented reality, ISMAR-Adjunct 2019*, 470–475. <https://doi.org/10.1109/ISMAR-Adjunct.2019.00126>
- Bhana, B., Flowerday, S. in Satt, A. (2013). Using participatory crowdsourcing in South Africa to create a safer living environment. *International Journal of Distributed Sensor Networks*, 1–13. <https://doi.org/10.1155/2013/907196>
- Bond, B. J. in Hajjar, L. M. (2013). Measuring congruence between property crime problems and response strategies: Enhancing the problem-solving process. *Police Quarterly*, 16(3), 323–338. <https://doi.org/10.1177/1098611113497041>
- Braga, A. A. in Schnell, C. (2013). Evaluating place-based policing strategies: Lessons learned from the smart policing initiative in Boston. *Police Quarterly*, 16(3), 339–357. <https://doi.org/10.1177/1098611113497046>
- Brannon, M. M. (2017). Datafied and divided: Techno-dimensions of inequality in American cities. *City & Community*, 16(1), 20–24. <https://doi.org/10.1111/cico.12220>
- Castillo-Cara, M., Mondragon-Ruiz, G., Huaranga-Junco, E., Antunez, E. A. in Orozco-Barbosa, L. (2019). SAVIA: Smart city citizen security application based on fog computing architecture. *IEEE Latin America Transactions*, 17(7), 1171–1179.

- <https://doi.org/10.1109/TLA.2019.8931206>
- Catte, R. in Linden, R. (2021). Leadership and change in Winnipeg's smart policing initiative. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 15(1), 181–196. <https://doi.org/10.1093/police/pay077>
- Coldren, J. R., Huntoon, A. in Medaris, M. (2013). Introducing smart policing: Foundations, principles, and practice. *Police Quarterly*, 16(3), 275–286. <https://doi.org/10.1177/1098611113497042>
- Dvojmoč, M., Lunežnik, P. in Prislan, K. (2021). Adoption of advanced technological solutions in slovenian private security companies. *Varstvoslojje*, 23(4), 402–424.
- European Commission. (2022). *Digital economy and society index (DESI) 2022 | Shaping Europe's digital future*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-economy-and-society-index-desi-2022>
- European Parliament. (2021). *Use of artificial intelligence by the police: MEPs oppose mass surveillance*. <https://www.europarl.europa.eu/news/sl/press-room/20210930IPR13925/use-of-artificial-intelligence-by-the-police-meps-oppose-mass-surveillance>
- Ferguson, A. G. (2020). Structural sensor surveillance. *Iowa Law Review*, 106(1), 47–112.
- Huang, C.-H., Chou, T.-C. in Wu, S.-H. (2021). Towards convergence of AI and IoT for smart policing. *Journal of Global Information Management*, 29(6), 1–21. <https://doi.org/10.4018/jgim.296260>
- Joh, E. E. (2019). Policing the smart city. *International Journal of Law in Context*, 15(2), 177–182. <https://doi.org/10.1017/S1744552319000107>
- Kotevska, O., Kusne, A. G., Samarov, D. V., Lbath, A. in Battou, A. (2017). Dynamic Network model for smart city data-loss resilience case study: City-to-city network for crime analytics. *IEEE Access*, 5, 20524–20535. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2017.2757841>
- Lacinák, M. in Ristvej, J. (2017). Smart City, safety and security. *Procedia Engineering*, 192, 522–527. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2017.06.090>
- Laufs, J., Borrión, H. in Bradford, B. (2020). Security and the smart city: A systematic review. *Sustainable Cities and Society*, 55(July 2019). <https://doi.org/10.1016/j.scs.2020.102023>
- Laufs, J., Bowers, K., Birks, D. in Johnson, S. D. (2021). Understanding the concept of 'demand' in policing: A scoping review and resulting implications for demand management. *Policing and Society*, 31(8), 895–918. <https://doi.org/10.1080/10439463.2020.1791862>
- Likeb Nenezic, M. in Prislan, K. (2021). Vključevanje prebivalcev k prepoznavanju varnostnih problemov v lokalnih skupnostih: primer Mestne občine Ljubljana. *Varstvoslojje*, 23(2), 145–173.
- Losavio, M. M., Chow, K. P., Koltay, A. in James, J. (2018). The Internet of things and the smart city: Legal challenges with digital forensics, privacy, and security. *Security and Privacy*, 1(3), e23. <https://doi.org/10.1002/spy2.23>
- Miyano, K., Shinkuma, R., Shiode, N., Shiode, S., Sato, T. in Oki, E. (2020). Multi-UAV allocation framework for predictive crime deterrence and data acquisition. *Internet of Things*, 11, 100205. <https://doi.org/10.1016/j.iot.2020.100205>
- Moreira, B., Cacho, N., Lopes, F. in Cavalcante, E. (2017). Towards civic engagement in smart public security. *2017 International smart cities conference, ISC2 2017*, 1–5. <https://doi.org/10.1109/ISC2.2017.8090818>
- Paredes, J. N., Simari, G. I., Martinez, M. V. in Falappa, M. A. (2021). Detecting malicious behavior in social platforms via hybrid knowledge- and data-driven systems. *Future Generation Computer Systems*, 125, 232–246. <https://doi.org/10.1016/j.future.2021.06.033>
- Resolucija o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 – »Kakovostna policija za varno Slovenijo« (ReDRPPol). (2015). *Uradni List RS*, (75/15).
- Salcedo-Gonzalez, M., Suarez-Paez, J., Esteve, M., Gómez, J. A. in Palau, C. E. (2020). A novel method of spatiotemporal dynamic geo-visualization of criminal data, applied to command and control centers for public safety. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 9(3). <https://doi.org/10.3390/ijgi9030160>
- Seljeseth, M., Yamin, M. M. in Katt, B. (2020). UIOT-FMT: A universal format for collection and aggregation of data from smart devices. *Sensors*, 20(22), 1–23. <https://doi.org/10.3390/s20226662>
- Služba Vlade RS za digitalno preobrazbo. (2022). *Slovenija zopet napredovala na indeksu digitalnega*

- gospodarstva in družbe (DESI)*. <https://www.gov.si/novice/2022-07-28-slovenija-zopet- napredovala-na-indeksu-digitalnega-gospodarstva-in-druzbe-desi/>
- Tulumello, S. in Iapaolo, F. (2022). Policing the future, disrupting urban policy today. Predictive policing, smart city, and urban policy in Memphis (TN). *Urban Geography*, 43(3), 448–469. <https://doi.org/10.1080/02723638.2021.1887634>
- Tundis, A., Kaleem, H. in Mühlhäuser, M. (2020). Detecting and tracking criminals in the real world through an IoT-based system. *Sensors*, 20(13), 1–27. <https://doi.org/10.3390/s20133795>
- Završnik, A. (2017). Algoritmčno nadzorstvo: Veliko podatkovje, algoritmi in družbeni nadzor. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 68(2), 135–149.
- Združeni narodi. (2015). *Spremenimo svet: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030*. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/razvojno- sodelovanje/publikacije/Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf
- Zvekič, U. (2018). Reflections on policing and the 2030 Agenda for sustainable development. V G. Meško, B. Lobnikar, K. Prisljan in R. Hacin (ur.), *Criminal justice and security in Central and Eastern Europe: From common sense to evidence-based policy-making* (str. 42–48). University of Maribor Press. <https://doi.org/10.18690/978-961-286-174-2>
- Zvekič, U., Sellar, J. in Lovrich, N. P. (2019). *Policing for sustainable development goals*. Scholars' Press.

URESNIČEVANJE CILJEV TRAJNOSTNEGA RAZVOJA PRI ZAGOTAVLJANJU VARNOSTI V LOKALNI SKUPNOSTI MURSKE SOBOTE: POLICIJA IN OBČINA Z ROKO V ROKI

KATJA EMAN,¹ DAMIR IVANČIČ,² DEJAN BAGARI²

¹ Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
katja.eman@um.si

² Policijska uprava Murska Sobota, Murska Sobota, Slovenija
damir.ivancic@policija.si, dejan.bagari@policija.si

Sinopsis Vrh Organizacije združenih narodov je septembra 2015 sprejel Agendo 2030 za trajnostni razvoj, ki združuje tri področja trajnostnega razvoja – ekonomsko, socialno in okoljsko – in jih prepleta med 17 ciljev trajnostnega razvoja. Zadnji, 17. cilj se glasi Partnerstva za doseganje ciljev. Cilj prispevka je predstaviti oblike sodelovanja med Policijsko upravo Murska Sobota (PU MS) in Mestno občino Murska Sobota (MO MS) pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti na območju MO MS, ki je primer dobre prakse uresničevanja 17. in tudi preostalih 16 ciljev trajnostnega razvoja pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti MO MS. PU MS je znana po uspešnem projektu policijskega dela v skupnosti Nazaj k ljudem, ki so mu sledili številni drugi. MO MS se v zadnjem desetletju lahko pohvali z izrednim napredkom in pozitivno socialno klimo. V prispevku smo z vidika ciljev trajnostnega razvoja analizirali dejavnosti, ki jih policija in občina izvajata z namenom zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih.

Ključne besede:

varnost v lokalnih skupnostih, Murska Sobota, Policijska uprava Murska Sobota, Mestna občina Murska Sobota, cilji trajnostnega razvoja

REALIZATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN ENSURING SAFETY IN THE LOCAL COMMUNITY OF MURSKA SOBOTA: POLICE AND MUNICIPALITY HAND IN HAND

KATJA EMAN,¹ DAMIR IVANČIČ,² DEJAN BAGARI²

¹ University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
katja.eman@um.si

² Police Directorate Murska Sobota, Murska Sobota, Slovenia
damir.ivancic@policija.si, dejan.bagari@policija.si

Abstract In September 2015, the United Nations Summit adopted the Agenda 2030 for Sustainable Development, which combines three areas of sustainable development – economic, social, and environmental – into 17 sustainable development goals (SDG). The last, 17th goal, is called Partnerships for the goals. The paper aims to present forms of cooperation between the Police Directorate of Murska Sobota and the City Municipality of Murska Sobota in ensuring safety/security in the local community in Murska Sobota Municipality, which is an example of good practice in the implementation of the 17 SDGs in ensuring safety/security in Murska Sobota local community. Police Directorate is known for its thriving community policing project, Back to the People, followed by many others. City Municipality can boast extraordinary progress and a positive social climate in the last decade. In the paper, we analysed the police, and municipal activities carried out to ensure safety/security in local communities from the SDG perspective.

Keywords:

local
safety/security,
Murska Sobota,
Police Directorate
Murska Sobota,
City Municipality
Murska Sobota,
sustainable
development goals

1 Uvod

Varnost je družbeno občutljiv pojem, zato tudi občutek varnosti uvrščamo med človeku izredno pomembne potrebe. Pravno gledano pa je varnost (javna) dobrina, ki mora biti dostopna vsem. Varovanje ljudi in premoženja je staro skoraj toliko kot človeštvo, vendar se je skozi zgodovino nenehno spreminjalo, nadgrajevalo in izboljševalo, saj je dandanes človek izpostavljen vedno bolj raznolikim in vse večjim tveganjem. Varnost je ustavna kategorija in tudi temeljna vrednota, pomembna za človekov obstoj, zato so različne dejavnosti policije in drugih deležnikov zagotavljanja varnosti tako zelo pomembne.

Za varnost lokalne skupnosti skrbijo različni deležniki – organi in službe (policija, civilna zaščita, gasilci, reševalci nujne medicinske pomoči, redarske službe in v izrednih primerih tudi vojska). Ker zagotavljanje lokalne varnosti, kamor spada tudi obravnavanje in preprečevanje kriminalitete na lokalni ravni, poteka v okviru občine, ima policija praviloma glavno vlogo. Primarni namen policijskega dela v skupnosti je aktivno sodelovanje s prebivalstvom in drugimi organi in službami ter posledično boljše zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti. Velja poudariti, da je izrednega pomena dobro sodelovanje med predstavniki občine in policije. Slednje bomo prikazali s predstavitevjo sodelovanja med Policijsko upravo Murska Sobota (PU MS) in Mestno občino Murska Sobota (MO MS) pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti na območju MO MS kot primer dobre prakse uresničevanja 17. cilja trajnostnega razvoja, *Partnerstva za doseganje ciljev*, s katerimi MO MS in PU MS v okviru svojega dela in nalog prispevata k uresničevanju vseh ostalih ciljev trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov (OZN), ki sovpadajo z njunim področjem delovanja.

2 Cilji trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov

Vrh OZN je septembra 2015 na osnovi analize družbenih procesov na globalni ravni, ki so jo opravili v Združenih narodih, sprejel Agendo 2030 za trajnostni razvoj, ki združuje tri področja trajnostnega razvoja – ekonomsko, socialno in okoljsko – in jih prepleta med 17 ciljev trajnostnega razvoja. V ospredje so postavljeni odprava revščine ter preprečevanje podnebnih sprememb in nepravilnosti. Pomembno dejstvo je, da je Agenda 2030 univerzalna in nedeljiva ter ponuja boljšo prihodnost za vse ljudi po svetu in naš planet kot celoto. Podpisalo jo je 193 držav in tako

soglasno sprejelo 17 ciljev trajnostnega razvoja, ki so postali nov univerzalni standard za razvoj (United Nations, n. d.):

- Cilj 1 – Odpraviti vse oblike revščine (Odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu);
- Cilj 2 – Odprava lakote (Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo);
- Cilj 3 – Zdravje in dobro počutje (Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih);
- Cilj 4 – Kakovostno izobraževanje (Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar);
- Cilj 5 – Enakost spolov (Doseči enakost spolov ter krepi vlogo vseh žensk in deklc);
- Cilj 6 – Čista voda in sanitarna ureditev (Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri);
- Cilj 7 – Cenovno dostopna in čista energija (Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije);
- Cilj 8 – Dostojno delo in gospodarska rast (Spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse);
- Cilj 9 – Industrija, inovacije in infrastruktura (Zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije);
- Cilj 10 – Zmanjšanje neenakosti (Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi);
- Cilj 11 – Trajnostna mesta in skupnosti (Poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja);
- Cilj 12 – Odgovorna poraba in proizvodnja (Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe);
- Cilj 13 – Podnebni ukrepi (Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam);
- Cilj 14 – Življenje v vodi (Ohranjati in trajnostno uporabljati oceane, morja in morske vire za trajnostni razvoj);
- Cilji 15 – Življenje na kopnem (Varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti

se proti širjenju puščav, preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti);

- Cilj 16 – Mir, pravičnost in močne institucije (Spodbujati miroljubne in odprte družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh);
- Cilj 17 – Partnerstva za doseganje ciljev (Okrepiti načine in sredstva za izvajanje ciljev ter oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj).

Osnovni namen naštetih ciljev je zagotoviti, da ne pozabimo na nikogar, pri tem pa je OZN oblikoval tudi kazalnike, katerih namen je v ozadju ciljev zagotavljati jasna merila za merjenje uspešnosti držav oziroma organizacij pri doseganju le-teh. O doseganju ciljev trajnostnega razvoja se letno poroča OZN (United Nations, n. d.).

Kljub globalni naravnosti ciljev, se promovira razmišljanje na globalni ravni in delovanje na lokalni ravni, kajti posledice neučinkovitosti politik in praks na globalni, kontinentalni, regionalni in nacionalni ravni imajo posledice na kakovost življenja ljudi v lokalnih okoljih (Meško, 2022). Zato v ospredje stopa pomembnost lokalnih politik, praks in (so)delovanja organizacij, organov in drugih deležnikov pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. S tega vidika je najpomembnejši zadnji, 17. cilj trajnostnega razvoja *Partnerstva za doseganje ciljev*, katerega glavni namen je okrepiti načine in sredstva za izvajanje ciljev ter oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj. Omenjeni cilj predstavlja temelj za ekonomski, socialni in okoljski trajnostni razvoj v lokalni skupnosti, ki so posredno ali neposredno povezani tudi z varnostjo v lokalni skupnosti. V nadaljevanju bomo predstavili analizo primera sodelovanja med PU MS in MO MS pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti na območju MO MS kot primer dobre prakse uresničevanja 17. in tudi preostalih 16 ciljev trajnostnega razvoja pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti MO MS.

3 Študija primera – sodelovanje Mestne občine Murska Sobota in Policijske uprave Murska Sobota pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti Murske Sobotе

PU MS je znana po uspešnem projektu policijskega dela v skupnosti *Nazaj k ljudem*, ki so jim sledili številni drugi. MO MS se v zadnjem desetletju lahko pohvali z izrednim napredkom in pozitivno socialno klimo. Zato v nadaljevanju z vidika ciljev trajnostnega razvoja predstavljamo analizo dejavnosti, ki jih policija in občina izvajata z namenom zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih. Analizirali smo

podatke, ki smo jih pridobili iz dokumentov MO MS in razgovora z direktorico MO MS, gospo Mileno Vöröš, podatke o dejavnosti PU MS pa sta prispevala soavtorja prispevka, zaposlena na PU MS. Ponekod smo cilje združevali zaradi smiselnosti oblikovanja analize, njihovega prekrivanja ter skupne dejavnosti občine in policije.

Z vidika izpolnjevanja 17. cilja trajnostnega razvoja – *Partnerstva za doseganje ciljev* – je treba poudariti, da je Občinski program varnosti (OPV) temeljni strateški dokument, v katerem so opredeljena izhodišča za zagotavljanje varnega in kakovostnega življenja prebivalcev lokalne skupnosti. V skladu z Zakonom o občinskem redarstvu (»ZORed«, 2006) občinski svet na predlog župana sprejme OPV, pri usklajevanju le-tega sodelujejo še občinsko redarstvo, policija, župan in drugi. OPV vsebuje oceno varnostnih razmer, kjer je treba preučiti dejavnike tveganja v lokalni skupnosti in na podlagi tega oblikovati postopke reševanja teh problemov. Prav tako se izvajanje OPV ocenjuje vsako leto.

Sodelovanje PU MS in MO MS primarno poteka na podlagi 9. člena »ZORed« (2006) pri opravljanju nalog in pooblastil s področja zagotavljanja varnosti občinski redarji sodelujejo s policisti. Sodelovanje poteka v skupnih patroljah po naprej določenih terminih. Ob skupnih patroljah se posebej izpostavlja nadzor nad lokalno problematiko oziroma nadzor lokacij, kjer prihaja do ponavljajočih se kršitev (mestni park, tržnica itd.), predvsem z naslova nadzora javnega reda in miru. S sodelovanjem oz. skupnim delovanjem občinskih redarjev s policisti se prenaša dobra praksa dela s policijske stroke na občinsko redarstvo (tj. pluralna policijska dejavnost). V praksi pomeni sodelovanje teh dveh služb tudi dopolnjevanje obeh služb, saj občinsko redarstvo dodobra pokriva področje nadzora prometa v lokalni skupnosti, kot so nadzor nad nepravilnim parkiranjem, uporaba naprav ali opreme, ki zmanjšujejo voznikovo slušno ali vidno zaznavanje ali zmožnost obvladovanja vozila, prekoračitev maksimalne dovoljene teže vozil, prekoračitev največje dovoljene hitrosti v naselju, medtem ko se policijske patrolje usmerijo k drugim nalogam. Sekundarna oblika sodelovanja med PU MS in MO MS pa obsega sodelovanje v izmenjavi informacij in medsebojni pomoči v različnih oblikah, kot npr. projekt *Soboški bicikel* in *Skupaj premagovali ovire za slepe*, ko so policisti skupaj s Svetom za invalide, ki deluje v MO MS, pregledali dostope za invalide, označbe na cestišču in parkirnih prostorih, prečkanje prehodov za pešce in pločnikov, delovanje semaforjev in signalna usposobljenost itd., prav tako pa je MO MS PU MS za obdobje 5 let dala v uporabo električno kolo, ki je olajšalo izvajanje policijskega dela v skupnosti na območjih izven strogega centra MO MS.

Pomembna oblika sodelovanja so tudi varnostni sosveti. Gre za obliko posvetovalnega telesa, ki je pomemben pri reševanju varnostne problematike v lokalnih skupnostih. Varnostni sosvet ustanovi občinski svet na pobudo župana, v njem pa sodelujejo tudi drugi subjekti, kot so: policija, zasebnovarnostna podjetja idr. V tem trenutku ima PU MS ustanovljenih trinajst posvetovalnih teles. Pod okrilje MO MS spada posvetovalno telo Svet za izboljšanje varnosti. PU MS izvaja tudi stalna delovna srečanja z župani pomurskih občin, kjer se predstavi stanje varnosti v občini. Na ta način lokalno skupnost obveščajo o novostih na področju varnosti, prav tako pa se izmenjajo problematika, izkušnje, sodelovanje, pobude ipd. Zadnja novost na tem področju je ustanovitev Varnostnega sosveta romske skupnosti v Pomurju decembra 2021.

3.1 Cilj 1 – Odpraviti vse oblike revščine, Cilj 2 – Odprava lakote in Cilj 3 – Zdravje in dobro počutje

Pri izpolnjevanju prvega cilja trajnostnega razvoja OZN MO MS skupaj s svojimi zavodi na različne načine skrbi za odpravo revščine in pomaga občanom za kakovostnejše bivanje v naši občini in varno okolje z delovanjem različnih svetov in organov znotraj občine ter tudi v obliki direktnih projektov, kot so: subvencija za prvošolčke (sofinanciranje šolskih potrebščin), subvencioniranje prehrane otrok, brezplačni prevozi šolskih otrok, denarna pomoč ob rojstvu otroka, sofinanciranje bivanja invalidov v zavodih (več kot 30 oseb letno), sofinanciranje bivanja starejših v domovih, sofinanciranje programa pomoč družini na domu, enkratna denarna socialna pomoč socialno ogroženim (med 500 in 600 občanov letno), plačilo pogrebnih stroškov socialno ogroženim idr.

V MO MS je organizirana tudi javna služba za pomoč na domu, ki so jo dolžni zagotavljati po veljavni zakonodaji. Pomoč na domu pomeni program oskrbe v domačem okolju. Gre za organizirane oblike pomoči pri socialni oskrbi upravičencev v primeru invalidnosti, starosti ter v drugih primerih, ko taka pomoč lahko nadomesti institucionalno varstvo. Storitve pomoč družini na domu izvaja Dom starejših Rakičan (skoraj 100 občanov letno).

PU MS redno organizira ali sodeluje v dobrodelnih akcijah, med katerimi je najbolj znan letni koncert Orkestra slovenske policije, kjer zbrana sredstva podarijo pomoči potrebnim otrokom v regiji, predvsem za financiranje šolskih dejavnosti oziroma nakup delovnih zvezkov, učbenikov in drugih potrebščin.

Drugi cilj, *Odprava lakote*, se pri delovanju MO MS kaže v naslednjih oblikah: 1) subvencioniranje šolske prehrane po osnovnih šolah otrokom iz materialno šibkejših družin, s ciljem zagotovitve zdrave in kakovostne prehrane; 2) brezplačna ljudska kuhinja, kot ukrep ob blažitvi socialne krize ob prenehanju večjih gospodarskih družb (pribl. 48.000 EUR letno), ki blaži najhujše socialne stiske pri najranljivejši populaciji; 3) subvencioniranje humanitarnih programov preko Javnega razpisa za subvencioniranje programov na področju socialnega varstva s ciljem rednega in zdravega prehranjevanja občanov v višini (cca. 65.000 EUR letno).

Tretji cilj, *Zdravje in dobro počutje*, se uresničuje s subvencioniranjem programov za zdravje in dobro počutje preko Javnega razpisa za subvencioniranje programov na področju zdravstvenega varstva v višini 6.200 EUR. Poleg tega pa je v MO MS zagotovljena nenehna zdravstvena in zobozdravstvena oskrba, ki občanom olajša dostop do storitev in posledično dviguje kakovost življenja.

PU MS redno skrbi za usposabljanje policistov za delo z AED in pomoč pri srčnem zastoju, kar se je v praksi že izkazalo kot učinkovito. Prav tako vsako leto sodelujejo v preverjanju znanja in usposobljenosti ekip prve pomoči za območje Pomurja, ki vsako leto poteka v eni izmed pomurskih občin. Nadalje je treba poudariti, da v svojstvu zdravega življenja in prijetnega delovnega okolja PU MS od leta 2015 v sodelovanju z MO MS izvaja projekt *Varna in zdrava delovna mesta*, ki je kot primer dobre prakse prejel več državnih in evropskih priznanj. Letos so aktivno sodelovali tudi pri projektu NIJZ *Kilometri za življenje* za aktivni in zdrav slog življenja.

3.2 Cilj 4 – Kakovostno izobraževanje in Cilj 5 – Enakost spolov

Četrti cilj, *Kakovostno izobraževanje*, MO MS uresničuje na dveh primarnih ravneh:

1) področje predšolske vzgoje (subvencioniranje ekonomske cene vrta, razlike do ekonomske cene programa, nakupa igral, zagotavljanje ustreznih in kakovostnih pogojev za izvajanje predšolske vzgoje). V MO MS deluje vrtec tudi v romskem naselju Pušča, ki predstavlja unikum v slovenskem okolju in ga obiskujejo tudi neromski otroci.

2) področje šolstva (zagotavljanje sredstev za pokrivanje večjega dela materialnih stroškov za potrebe izvajanja obveznega programa osnovne šole (fiksni in drugi splošni materialni stroški, vezani na uporabo prostora in opreme); zagotavljanje sredstev za dodatne dejavnosti javnih osnovnih šol, in sicer za plače z davki in

prispevki, zaposlenim v nadstandardnih programih; kritje materialnih stroškov za uporabo prostora in opreme za potrebe izvajanja obveznega programa osnovne šole (MO MS pokriva stroške ogrevanja, elektrike, plina, vode, odvoza komunalnih odpadkov, nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča, stroške čiščenja, zavarovanja in varovanja objektov, uporabe in vzdrževanja vozil ter najemnin) – tako zagotavlja ustrezne in kakovostne pogoje za izvajanje osnovnošolskega izobraževanja; zagotavljanje varnih in kakovostnih prevozov otrok, ki so oddaljeni od šole več kot 4 kilometre, ter prevoze invalidnih otrok v zavode z osnovnošolskim izobraževanjem; zagotavljanje sredstev za štipendije za nadarjene študente (z željo, da se po izobraževanju vrnejo v lokalno okolje); sofinanciranje dejavnosti izobraževanja odraslih preko Ljudske univerze v MS.

Na PU MS veliko pozornosti namenijo sodelovanju z vrtci in šolami, ker se zavedajo, da so otroci naše največje bogastvo. Zato poleg rednih letnih preventivnih obiskov vrtcev in šol s policistom Leonom in Varuhom policijskega okoliša (VPO) otrokom predstavijo tudi svoje delo in opremo. Ostali projekti, pri katerih sodelujejo na ravni države ali MO MS, pa so:

- projekt *Šola – pot k uspehu*, spodbujanje vseh otrok k aktivnemu šolanju;
- *Akademija Detektiva Frančeka* v Termah Banovci, kjer v času zimskih počitnic VPO in drugi policisti aktivno sodelujejo in vodijo preventivne akcije za otroke. Policisti skupaj z otroki, ki preživljajo zimske počitnice v Termah Banovci, »odkrivajo« osumljence kaznivih dejanj, če pobegnejo, jih skupaj z vodniki službenih policijskih psov poskušajo prijeti, opravljajo ogled krajev kaznivih dejanj, požarov, izzivajo sledove, ki jih osumljenci pustijo na kraju, otroci spoznavajo razlike med detektivi nekoč in danes, spoznavajo policijsko samoobrambo in opravljajo test varne vožnje na simulatorju (obvladovanje motornega kolesa). Policisti otrokom predstavijo tudi opremo, ki jo uporabljajo pri delu. Podoben obisk policije so uvedli tudi v Termah Radenci.
- projekt *Družina v prometu* v sodelovanju z osnovnimi šolami, kjer se je vključil tudi Svet za preventivo občine Lendava.
- sodelovanje pri projektu *Teden vseživljenjskega učenja* na Gimnaziji Franca Miklošiča v Ljutomeru, kjer VPO in kriminalisti predstavijo svoje delo in podajo posamezne zanimive varnostne informacije gimnazijcem.
- preventivni projekt *Otroci za varnost v prometu* (zaključni dogodek je na martinovo);

- soorganizator strokovnega posveta »preprečevanje nasilja«;
- z MO MS vsako leto aktivno sodelujejo v vseevropskem projektu *Teden brez automobila*.

Na PU MS so izredno ponosni na spominsko-zgodovinsko sobo, ki jo imajo v pritličju PU MS, katere namen je predstaviti zgodovino policije in sodelovanje z občani.

Na občini poudarjajo, da v MO MS ne zaznavajo večje zgodnje opustitve izobraževanja. Prav tako je na obeh ravneh vzgoje in izobraževanja poskrbljeno za ozaveščanje o enakosti spolov, petem cilju trajnostnega razvoja. Poleg tega tako na občini kot tudi na policiji z različnimi akti in dejanji skrbijo za dober zgled in spoštovanje enakopravnosti moških in žensk. Podobno ravnajo tudi na PU MS. Naj samo omenimo, da je med policistkami na PU MS zaposlena tudi Rominja.

3.3 Cilj 6 – Čista voda in sanitarna ureditev

Za uresničevanje šestega cilja, *Čista voda in sanitarna ureditev*, MO MS zagotavlja oskrbo občanom s pitno vodo preko skupnega vodovodnega sistema 12. pomurskih občin, in sicer »Vodovoda sistema B«, ki oskrbuje pribl. 52.000 prebivalcev teh občin. V ta namen občine s pomočjo sredstev Evropske unije gradijo povezan vodovodni sistem že od leta 2012, ko je potekala prva faza izgradnje Pomurskega vodovoda – sistem B, v tej finančni perspektivi pa poteka druga faza izgradnje Pomurskega vodovoda sistema B. To je hkrati največji skupni projekt vodooskrbe v pomurski regiji. Po izvedbi projekta bo vodovodni sistem medsebojno povezan (s tem bo zagotovljena zadostna in varna oskrba s pitno vodo), bistveno bodo zmanjšane vodne izgube, številnim prebivalcem pa bo omogočena oskrba z vodo javnega vodovoda. V MO MS so vsi prebivalci priključeni na javno vodovodno omrežje, oskrba z vodo in kakovost vode pa se bo bistveno izboljšala, tako da bo občina občanom izboljšala oskrbo s pitno vodo. V prihodnje občino na tem področju čaka iskanje primernejših lokacij za vodni vir, ki je trenutno v mestu Murska Sobota.

Na področju odvajanja in čiščenja zagotavlja občina občanom mešan in ločen kanalizacijski sistem. Skoraj vsi prebivalci MO MS so priključeni na javni sistem odvajanja in čiščenja, ki se zaključí s centralno čistilno napravo v Murski Soboti. Izjema je zgolj nekaj posamičnih gospodinjstev, ki imajo zaradi razpršene gradnje

svoje male čistilne naprave oz. imajo zagotovljen odvoz komunalne odpadne vode. Tudi na tem področju MO MS nenehno vlaga v obnovo, posodobitev in razširitev kanalizacijskega omrežja, glede na povečane potrebe na tem področju. Tako trenutno poteka gradnja dodatnih kanalizacijskih kolektorjev v mestu Murska Sobota, za v prihodnje pa načrtujejo kar nekaj večjih investicij za zamenjavo in posodobitev dotrajanih in poddimenzioniranih kanalizacijskih vodov ter dodatne razbremenilne objekte kanalizacijskega omrežja.

PU MS pri uresničevanju tega cilja sodeluje zgolj posredno tako, da policisti s svojim ravnanjem skrbijo za varovanje voda in se odziva na vsakršne morebitne kršitve.

3.4 Cilj 7 – Cenovno dostopna in čista energija

Na področju uresničevanja sedmega cilja trajnostnega razvoja, *Cenovno dostopna in čista energija*, MO MS preko javnega podjetja Komunala d. o. o. zagotavlja javno službo daljinskega ogrevanja na severnem delu mesta Murska Sobota. Na območju občine so veliki potenciali izkoriščanja globoke in plitve geotermalne vode, zato se izvaja veliko preliminarnih aktivnosti, da bi se ta energent še bolj uporabljal v večjih sistemih ogrevanja in hlajenja.

PU MS so že pred leti pristopili k sanaciji objektov in službenih prostorov v cilju zmanjšanja porabe energentov in okolju prijazno delovno okolje. Prav tako PU MS na področju čiste energije v okviru državnega načrta na ravni ministrstva vlaga v energetske učinkovitejša in čistejša hibridna vozila in kolesa za patroliranje po mestu.

3.5 Cilj 8 – Dostojno delo in gospodarska rast ter Cilj 9 – Industrija, inovacije in infrastruktura

Pri zagotavljanju osmega cilja, *Dostojno delo in gospodarska rast*, je MO MS v položaju regijske občine, na katero gravitirajo vse pomurske občine kot na regijsko središče. V občini je največja obrtna industrijska cona SOIC, v katerem imajo sedež večja mednarodna podjetja, kot so XAL svetila, OLFORD, RWA Slovenija idr., veliko pa je tudi podjetnikov iz domačega okolja. Možnosti zaposlovanja v coni ter tudi v drugih središčih so ves čas odprte, več je tudi trgovskih con v bližini mesta. PU MS na področju uresničevanja osmega cilja skrbi za preiskovanje in preprečevanje

vsakršnih kršitev vezanih na delo oz. zaposlovanje in gospodarsko dejavnost, pri čemer z MO MS aktivno izmenjuje podatke.

Na področju uresničevanja devetega cilja, *Industrija, inovacije in infrastruktura*, je treba poudariti, da je za izboljšanje dostopnosti industrijskih, obrtnih in podjetniških območij pomembno, da so na voljo ustrezne prometne povezave, predvsem cestni promet do avtoceste. V preteklih letih je bil izgrajen del južne obvoznice okrog mesta Murska Sobota, v naslednjem letu se pričakuje začetek izgradnje vzhodne obvoznice, v prihodnje pa bo obvoz okrog Murske Sobote dokončno povezala zahodna obvoznica. PU MS na področju uresničevanja devetega cilja skrbi za varnost v prometu, pri čemer z MO MS pri nekaterih aktivnostih tudi aktivno sodeluje in izmenjuje podatke (npr. mešane patrulje po mestu ipd.). Omenimo lahko tudi pobudo in aktivno sodelovanje PU MS s SI-CERT pri izdaji brošure »Varni na internetu« za celotno slovensko policijo.

3.6 Cilj 10 – Zmanjšanje neenakosti

Uresničevanje desetega cilja, *Zmanjšanje neenakosti*, na območju MO MS vključuje različne dejavnosti, kjer občina in policija pogosto sodelujeta: 1) vključevanje vseh otrok tudi romske populacije (v MO MS je precej Romov, ki večinoma živijo na območju Krajevne skupnosti Pušča, v kateri že 60 let deluje vrtec) v vrtce in osnovnošolsko izobraževanje; 2) izvajanje različnih ukrepov za vključevanje romske populacije v družbo, kjer se aktivno vključuje tudi policija (npr. igranje nogometne tekme in druženje, tabori); 3) financiranje prevozov starostnikov in invalidov »Prostofer« (starejše in invalidne osebe so velikokrat socialno izključene, ker same zaradi starosti in invalidnosti ne morejo opraviti najosnovnejših potreb, kot so prevozi k zdravniku, bolnišnico in druge javne zavode, v okviru katerih uveljavljajo svoje pravice. Storitve je tako namenjena starejšim in invalidom, ki ne vozijo sami, nimajo sorodnikov in imajo nižje mesečne dohodke, oziroma slabše povezave z javnim prevozom); 4) posebna pozornost je namenjena starejši populaciji, kjer MO MS organizira letna srečanja (starejše občane in občanke (nad 70 let) se vsako leto pogosti na posebnem sprejemu župana in vodstev krajevnih skupnosti ter mestnih četrti, s čimer občina želi poudariti zavedanje, da so tudi starejši občani zelo pomemben del naše družbe.

PU MS ima z vidika zmanjševanja neenakosti na PU zaposleno policistko, Rominjo, ki je posebej zadolžena za pomoč pri delu z romsko skupnostjo. Nadalje PU MS zelo dobro sodeluje z radiem Romić in s Pomurskim madžarskim radiem. Omeniti velja tudi sodelovanje PU MS z Zvezo društev za cerebralno paralizo Slovenije, kjer so v Centru Sonček Murska Sobota izdelali magnetke »policist Leon« vzorni mladi voznik, ki jih delijo mladim ob različnih dogodkih in s tem opozarjajo na varnost v prometu, prav tako sodeluje tudi z združenjem Spominčica (pomoč ljudem z alzheimerjevo boleznijo).

3.7 Cilj 11 – Trajnostna mesta in skupnosti in Cilj 12 – Odgovorna poraba in proizvodnja

Z vidika uresničevanja enajstega cilja, *Trajnostna mesta in skupnosti*, in dvanajstega cilja, *Odgovorna poraba in proizvodnja*, si v MO MS nenehno prizadevajo izboljšati življenje prebivalcev v urbanem središču in tudi v primestnih naseljih. Predvsem v mestu si prizadevajo zmanjšati onesnaženost zraka, prekomernega hrupa, onesnaženosti in degradacije prostora, svetlobne onesnaženosti in ostalih negativnih posledic urbanizacije s številnimi investicijskimi in t. i. »mehkimi« projekti, katerih namen je izboljšanje življenjskih in bivalnih pogojev prebivalcev v mestu ter oživljanja mesta na čim bolj trajnostni način. Tako so pred kratkim v celoti obnovili mestno jedro, po mestu gradijo nove in obnavljajo obstoječe kolesarske steze in površine za pešce. V mestu in okolici urejajo degradirana in razvrednotena območja in jim dajejo nove vsebine (npr., uredili so območje Soboškega jezera v rekreacijske in privlačne zelene površine ter postavili regijski promocijski center Expano, s čimer so v bližini mesta vzpostavili še en kakovosten zelen in trajnostno urejen prostor za aktivno preživljanje prostega časa svojih prebivalcev in druge aktivnosti (predvsem turistične) za območje celotne regije). Veliko vlagajo tudi v ostale zelene površine po mestu (mestni park, več manjših parkov ter ostale zelenice po mestu in okolici), ki jih vse tudi redno vzdržujejo. Obnavljajo tudi območje mestnega parka Fazanerija s športnimi in rekreativnimi objekti, ki še posebej slavi po nogometnem klubu Mura. Tudi v primestnih naseljih občina gradi in obnavlja skupnostne prostore in objekte kot so športno-rekreacijski centri, vaški in večnamenski objekti, urejajo primerno komunalno in cestno infrastrukturo ter zelene površine. Na ta način tudi prebivalcem primestnih naselij zagotavljajo enako kakovost življenja kot v urbanem delu. Nadalje je občina aktivna s številnim prireditvami, dogodki in dejavnostmi na kulturnem, športnem, rekreacijskem, socialnem, izobraževalnem in drugih področjih (dogodki in aktivnosti so v veliki meri tudi brezplačni), kjer velikokrat sodeluje tudi

policija. Na ta način občina prebivalcem v mestu in primestnih naseljih zagotavlja kakovostno družabno življenje, prostočasne in druge aktivnosti (tudi socialno šibkejšim in ranljivim skupinam) in prispeva k izboljšanju celotne družbe.

PU MS se aktivno odzove na vsa povabila MO MS za sodelovanje v njenih projektih, prav tako pa pri svojem delu skrbijo za odgovorno porabo in proizvodnjo, ne nazadnje imajo že več let v vseh policijskih objektih urejen sistem ločevanja odpadkov.

3.8 Cilj 13 – Podnebni ukrepi

Uresničevanje trinajstega cilja, *Podnebni ukrepi*, nemoteno poteka že vrsto let. MO MS je imela od leta 2013 do leta 2021 v veljavi Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Murska Sobota, ki je bil podlaga za pridobivanje višjih finančnih spodbud za izvajanje ukrepov spodbujanja energetske učinkovitosti in rabe obnovljivih virov. Na območju MO MS je bilo v teh letih od Ekosklada izplačanih pribl. 2.000000 € finančnih spodbud za ukrepe, kot so izolacija fasad, izolacija streh, zamenjava oken, toplotne črpalke ter kotli na lesno biomaso. Občina redno vsako leto izvaja ozaveščanje o pravilnem ravnanju s kotli na lesno biomaso, pravilni pripravi drv ter o škodljivem vplivu prašnih delcev PM na zdravje ljudi.

Za zmanjšanje ogljičnega odtisa zaradi dnevnih migracij MO MS izvaja številne ukrepe na področju prometa: širi kolesarsko mrežo z izgradnjo novih kolesarskih poti ter prenovo obstoječih, povečuje delež površin za pešce, infrastrukturo za pešce prilagaja osebam z zmanjšano mobilnostjo, mrežo javnega potniškega prevoza prilagaja zaznamim potrebam v prostoru ter izvaja ukrepe za bolj privlačen javni potniški promet, izvaja tudi ukrepe za izboljšanje motoriziranega prometa, kot npr. cone umirjenega prometa, izvajanje parkirne politike, polnilnice za električna vozila, povečanje varnosti križišč in cestnih povezav, obnova cestne infrastrukture.

3.9 Cilj 14 – Življenje v vodi in Cilj 15 – Življenje na kopnem

Pri uresničevanju štirinajstega cilja, *Življenje v vodi*, je mestna občina pred časom uredila območje gramoznice, imenovane Kamenšnica, v območje za prostor in rekreacijo. Vodne površine sicer še vedno predstavljajo območje za črpanje gramozja, vendar jih občani in obiskovalci že veliko let tudi samoiniciativno uporabljajo za namen kovanja, razvijajo se tudi vodni športi itd. K splošni uporabi tega območja bi

veliko prispevalo sprejetje določenega reda in pravil, npr. s sprejetjem plovbnega režima na Soboškem jezeru, ki je še v pripravi. Žal je bilo na tem območju v preteklosti že nekaj utopitev občanov, zato področje zahteva več pozornosti z vidika zagotavljanja varnosti (npr. organiziranje službe reševanja iz vode). Prav tako občina načrtuje tudi postavitve objekta za potrebe potapljačev v neposredni bližini vodnih površin. Območje Kamenšnica nima statusa kopalnih voda in tudi v prihodnje se zaradi nedokončanega črpanja mineralnih surovin, ne pričakuje, da bi območje pridobilo status kopalnih voda.

Kar zadeva uresničevanja petnajstega cilja, *Varovanja življenja na kopnem*, MO MS izvaja številne aktivnosti (kot je bilo opisano že pri posameznih do sedaj analiziranih ciljeh), da varuje kopenske ekosisteme, jih obnavlja in vlaga v njihovo trajnostno rabo in gospodarjenje z naravnimi bogastvi, kot je npr. gozd, travniki, mokrišča ter skrbi za preprečevanje izgube biotske raznovrstnosti, saj ima prekmurska ravnica, kjer je v MO MS kar nekaj avtohtonih rastlinskih in živalskih vrst.

PU MS v sodelovanju z lovskimi družinami Pomurja in Prlekije ter drugimi društvi, lovskimi in ribiškimi čuvaji skrbi za varstvo življenja na kopnem in v vodi. PU MS se vsako leto udeleži tudi sejma Agra in sejma Sobra, kjer izvede promocijo varnosti, policije in sodelovanja z ljudmi in skupnostjo.

3.10 Cilj 16 – Mir, pravičnost in močne institucije

Z vidika uresničevanja šestnajstega cilja, *Mir, pravičnost in močne institucije*, tako MO MS kot tudi PU MS sami po sebi in zaradi medsebojnega sodelovanja in pomoči predstavljata močni in verodostojni instituciji, katerih temeljna cilja sta tudi mir in pravičnost. Tako policija kot občina v okviru svojih rednih aktivnosti spodbujata dejavnosti za zagotavljanje miroljubne in odprte družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočata dostop do pravnega varstva ter (so)oblikujeta in varujeta status učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh. Pri tem pa dajeta dober zgled tudi prebivalcem lokalnih skupnosti in ostalim deležnikom (organizacije, podjetja, agencije, društva idr.).

4 Zaključek

Analiza dokumentov in aktivnosti v študiji primera sodelovanja MO MS in PU MS z vidika uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti Murske Sobote je pokazala, da občina in policija v okviru svojega rednega dela izvajata ogromno dejavnosti, ki spadajo na področju uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja OZN z namenom odprave revščine ter ekonomske, socialne in okoljske pravičnosti na lokalni in regionalni ravni (čeprav tega niti ne dojemata kot področje, ki sovпада s ciljem OZN, temveč kot nalogo v okviru svojega rednega dela), kar se ne nazadnje odraža tudi na nacionalni ravni. Pri tem je treba poudariti, da smo v analizo zajeli samo najbolj ključne in odmevne dejavnosti, ker vseh področij in dejavnosti, ki jih tako občina kot policija samostojno in v sodelovanju opravljata na področju zagotavljanja varnosti v lokalni skupnosti z vidika ciljev trajnostnega razvoja ni možno opisati v tako kratkem prispevku.

Glavna ugotovitev avtorjev in direktorice občinske uprave MO MS je, da se pri vsem tem, kar občina in policija izvajata kot svoje izvirne ali prenesene naloge, z izboljšanjem kakovosti in standarda ljudi na vseh področjih življenja in dela zmanjšujejo konfliktno situacije in pojav kriminalitete v družbi. Slednje pa nas privede nazaj na začetek, k projektu *Nazaj k ljudem*,¹ kjer so policisti PU MS skupaj z ljudmi (in MO MS) delali za ljudi na področju zagotavljanja varnosti, saj ne moremo mimo dejstva, da je policija brez pomoči prebivalstva manj uspešna pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti.

Literatura

- Meško, G. (2022). Cilji trajnostnega razvoja in programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih. V G. Meško, I. Kokoravec (ur.), *8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Cilji trajnostnega razvoja in varnost v lokalnih skupnostih* (str. 5–19). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- United Nations. (n. d.). *Department of Economic and Social Affairs: Sustainable Development*. <https://sdgs.un.org/>
- Zakon o občinskem redarstvu (ZORed). (2006, 2017). *Uradni list RS*, (139/06, 9/17).

---

¹ Cilj projekta je bil poglobiti sodelovanje policije s prebivalci in pritegniti vse deležnike k odpravi vzrokov, ki pogojujejo nastanek varnostnih problemov vseh ljudi in institucij na lokalnem območju. S projektom je bil dosežen enoten pristop na območju celotne PU MS pri izvajanju policijske dejavnosti, usmerjene k ljudem, v lokalno skupnost in dvosmerno komunikacijo pri reševanju problemov lokalne skupnosti. Koordinirano delovanje za celotno policijsko upravo, policijske postaje za celotno policijsko postajo in vodje policijskega okoliša za policijski okoliš. Pri tem so dosegli, da se delo na policijskem okolišu izvaja učinkovito in so ukrepi sledljivi/preverljivi za vsak policijski okoliš, policijsko postajo in celotno policijsko upravo.

ELEKTRIČNI SKIRO KOT PREVOZNO SREDSTVO MIKROMOBILNOSTI – DILEME

ELVIS ALOJZIJ HERBAJ

Policijska uprava Celje, Celje, Slovenija
elvis.herbai@policija.si

Sinopsis Sodobna družba teži k zmanjšanju vplivov na podnebne spremembe, ki jih povzroča človek s svojimi različnimi dejavnostmi in vplivi. Pomemben onesnaževalec okolja je cestni promet. Zato se vse več pozornosti usmerja v trajnostno mobilnost. Nastajajo nove (prenovljene) oblike prevoznih sredstev in njihovih pogonov, ki so primernejša za sodobno družbo. Električno skiro je izredno primerno za uporabo v mestnih središčih, saj omogoča hitrejša in manj problematična potovanja znotraj krajših razdalj v mestih, sodi med trendovska vozila, v nasprotju s kolesom ne potrebuje veliko prostora (ne za vožnjo, kot ne za parkiranje in hrambo), omogoča pa hitrejšo premikanje kot je gibanje pešca. To prevozno sredstvo varuje okolje in omogoča razvoj trajnostne mobilnosti v mestnih središčih. Z nepravilno uporabo in/ali zlorabo, neustrezno cestno infrastrukturo, zakonsko nedorečenostjo pa predstavlja tudi težave. Policijska uprava Celje je s partnerji izvajala aktivnosti ozaveščanja (ne)uporabnikov in vseh odgovornih. Namen aktivnosti je bil prikazati realno stanje in posredovati pobudo za spremembo trenutne zakonodaje. V prispevku so predstavljene aktivnosti in pobude za spremembo stanja, saj gre razvoj z nesluteno hitrostjo naprej, zakonodaja pa močno zaostaja.

Ključne besede:

e-skiro,
trajnostna
mobilnost,
mikromobilnost,
cestna
infrastruktura,
prometna varnost

THE ELECTRIC SCOOTER AS A MEANS OF TRANSPORTATION FOR MICROMOBILITY – DILEMMAS

ELVIS ALOJZIJ HERBAJ

Police Directorate Celje, Celje, Slovenia
elvis.herbaj@policija.si

Abstract Modern society tends to reduce the impact on climate change caused by man through various activities and influences. Road traffic is an important polluter of the environment. Therefore, more and more attention is directed to sustainable mobility. New (refurbished) forms of means of transport and their drives are being created, which are more suitable for modern society. The electric scooter is extremely suitable for use in city centres as it enables faster and less problematic short distance journeys in cities, is among trendy vehicles, unlike a bicycle does not require a lot of space (neither for driving or parking - storage), but it enables faster movement than that of a pedestrian. It protects the environment and enables the development of sustainable mobility in city centres. However, improper use and/or abuse, inadequate road infrastructure and legislative deficiencies pose problems. The Police Administration of Celje and its partners carried out activities to raise awareness among (non-)users and all those responsible. Their purpose was to demonstrate the real situation and to provide an initiative to amend the current legislation. The paper presents activities and initiatives to change the situation, as development goes ahead at an unmet pace and legislation lags far behind.

Keywords:

e-scooter,
sustainable
mobility,
micromobility,
road infrastructure,
traffic safety

1 Uvod

Slovenija je pogodbenica Pariškega sporazuma, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije ratificiral novembra 2016.¹ Cilj Pariškega sporazuma je omejiti dvig povprečne globalne temperature občutno pod 2 °C glede na predindustrijsko dobo ter si prizadevati za omejitev dviga temperature na 1,5 °C, kar bi zmanjšalo tveganja in posledice podnebnih sprememb. Za izvajanje Pariškega sporazuma je Evropska unija (EU) sprejela paket podnebno-energetske zakonodaje za obdobje do leta 2030, ki opredeljuje skupne cilje EU na področju zmanjševanja emisij toplogrednih plinov (TGP), energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije. Prav tako je Svet EU potrdil vizijo EU, da Evropa do leta 2050 postane podnebno nevtralna skupnost (Aralica, 2020)². Zaradi posledic zdravstvene krize, ki jo je povzročila pandemija covida-19, se je v Sloveniji pripravil seznam pomembnih investicij, ki naj bi spodbudil gospodarsko aktivnost po krizi. Na tem seznamu je vrsta projektov, ki niso skladni z omejevanjem podnebnih sprememb. Med njimi so investicije v ceste.³

Kljub temu ali pa prav zaradi tega se vse več lokalnih skupnosti odloča za investicije ter spodbujanje trajnostne mobilnosti. Trajnostna mobilnost vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa in alternativne oblike mobilnosti. Njen cilj je zagotavljanje učinkovite in enakopravne dostopnosti za vse, pri čemer je poudarek na omejevanju osebnega motornega prometa in porabe energije ter na spodbujanju trajnostnih potovalnih načinov. Z doseganjem ciljev trajnostne mobilnosti prispevamo k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov, čistejšemu zraku v mestih, večji kakovosti bivanja, javnemu zdravju in socialni pravičnosti. Uveljavljanje načel trajnostne mobilnosti v mestih pospešuje tudi lokalno gospodarstvo (Vlada RS, n. d.).

Za zagotavljanje postopnega prehoda na trajnostno mobilnost se pojavlja vse več teženj po omejevanju motornega prometa v mestnih središčih. Lokalne skupnosti z različnimi ukrepi preprečujejo oziroma onemogočajo (namerno otežujejo) vožnjo, predvsem pa (dolgotrajno) parkiranje motornih vozil.

---

¹ (Zakon o ratifikaciji Pariškega sporazuma URL – Mednarodne pogodbe, 2016).

² (Aralica, 2020: 94).

³ (Aralica, 2020: 95).

Ti ukrepi, seveda pa tudi (samo)ozaveščenost posameznikov, so v mestnih središčih povzročili pojav vse več novih, ekonomičnih, lahkih in okretnih prevoznih sredstev (vse pogosteje prevozna sredstva, ki jim pogon omogoča električna baterija – električna kolesa, »hoverboardi«, električne rolke in električni skiroji ...).

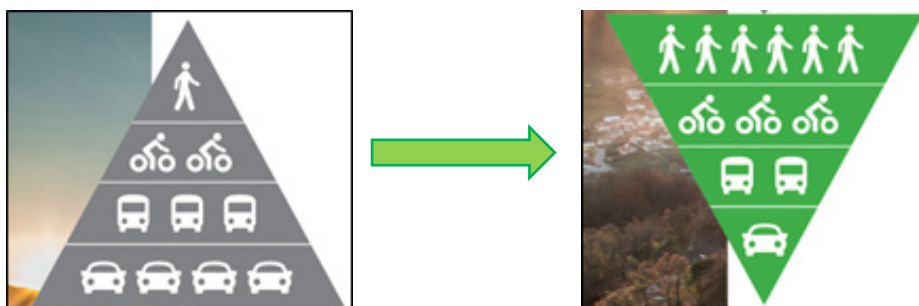
Tako se med pešci in kolesarji vse pogosteje pojavljajo tudi vozniki električnih skirojev (v nadaljevanju e-skirojev). Lahko si zamišljamo, da sodoben, posloven človek, ki je na poti na delo, na delovno mesto, sestanek ali kakšno drugo obliko poslovnega sodelovanja, ne sme priti prepoten, zariplega obraza in neprijetnih vonjav, ki so posledica večje telesne aktivnosti, kar povzroči hitro pešačenje, hitro kolesarjenje oziroma druge vrste telesnega napora. Zato je e-skiro zelo prikladen za mestna središča. Pa še ob zaključku poti ga je moč zložiti, odnesti s seboj v pisarno in ga enostavno shraniti.

Se pa vzporedno s pozitivnimi dejavniki uporabe e-skirojev pojavi tudi vrsta dilem, ki jih je treba predstaviti uporabnikom tega mikromobilnega prevoznega sredstva kot tudi tistim, ki ga ne poznajo in ga ne uporabljajo, ne nazadnje pa tudi odločevalcem tako na lokalni ravni (ureditev ustreznih in primernih površin za uporabo e-skirojev) kot na državni ravni, saj trenutna zakonodaja ne sledi ali pa sledi nedosledno ter prepočasi pojavu skoraj vsakodnevno novih vrst prevoznih sredstev. Zaradi neurejenosti površin, ki so namenjene za vožnjo e-skirojev, še bolj pa zaradi nedorečenosti pravne regulative, predvsem pa tudi premajhne ozaveščenosti uporabnikov e-skirojev prihaja v cestnem prometu do različnih prometnih konfliktov (do prometnih kršitev, konfliktnih situacij med različnimi kategorijami udeležencev cestnega prometa, do prometnih nesreč, tudi z najhujšimi posledicami).

S temi dilemami smo se soočili partnerji v projektu *»Poletje bo, zato z glavo na e-skiro!«*. Z našimi ugotovitvami, aktivnostmi in predlogi ter pobudami za ureditev oziroma odpravo nejasnosti želimo vplivati na percepcijo uporabnikov, nasprotnikov uporabe in ne nazadnje odločevalce na vseh ravneh, da se uporaba tega priročnega prevoznega sredstva uredi na način, da bo varna, odgovorna, predvsem pa tudi ustrezno zakonsko regulirana in s tem omogočila polno in odgovorno uporabo tistim, ki s tem prevoznim sredstvom premagujejo poti zaradi potreb ali zaradi hobijev in ne nazadnje športnih užitkov.

2 Projekt »Poletje bo, zato z glavo na e-skiro!«

Vsi se zavedamo, da moramo, če želimo znanjem prepustiti in zapustiti okolje, v katerem bodo lahko živeli, sprejeti usmeritev t. i. sonaravnega razvoja človeške družbe. Ena izmed pomembnih sprememb je sprememba potovalnih navad ljudi. Najprej v lokalnem – bivalnem okolju, kasneje pa tudi širše. Zato se je na področju prometa, prometne varnosti in urbanega planiranja ter načina razmišljanja izoblikoval koncept trajnostne mobilnosti.

Slika 1: Strategija uravnoveženega trajnostnega prometa

Vir: (Mestna občina Celje, Savaprojekt d. d. Krško, 2017)

Slika predstavlja vizijo, kako iz sedanje vrste dojemanja odvijanja cestnega prometa (leva piramida) preiti v spremembo miselnosti in predvsem spremembo navad pri uporabi resursov (desna piramida). Cilj je, da se kar največ premikamo na trajnostni način (hoja, kolesarjenje, javni potniški promet in šele na koncu uporaba osebnih prevoznih sredstev). Seveda do spremembe navad ne bo prišlo čez noč, zato je potrebno, da se vsi deležniki zavzemajo za popularizacijo trajnostne mobilnosti, ki poleg tega, da z lastno telesno aktivnostjo najbolj koristimo sami sebi, zmanjšujemo prometno gnečo, nastanek konfliktnih situacij v prometu, obenem pa zmanjšujemo onesnaževanje okolja. S tem »ubijemo« več muh na en mah.

K spremembi potovalnih navad in miselnosti lahko pripomorejo tudi sodobna prevozna sredstva, ki nam omogočajo tudi potovanje s hitrostjo, ki presega hitrost pešca, celo kolesa, pa se kljub temu fizično ne utrudimo, prepotimo ipd., zato lahko po končani poti svoje aktivnosti opravljamo neobremenjeno. Pa še težav z iskanjem parkirnega prostora, drobiža za parkirne aparate ne potrebujemo. Takšno prevozno sredstvo in način mikromobilnosti nam nudi e-skiro.

E-skiro se je pri nas pojavil okoli leta 2017, precej kasneje kot v drugih državah (npr. ZDA).³ Od takrat dalje se je število e-skirojev povečevalo še dokaj počasi, nekakšen boom pa se je zgodil leta 2019. Takrat se je pojavilo večje število uporabnikov tudi v cestnem prometu. Ker je to prevozno sredstvo predstavljalo novost za naše okolje, zakonodaja temu pojavu ni sledila. Ne le to. Vsaka pozitivna stvar ima tudi svojo manj prijetno, negativno plat. S pojavom voznikov e-skirojev so se pojavile kritične situacije med različnimi kategorijami udeležencev cestnega prometa, tudi prometne nesreče, vendar pa podatki o njihovi udeležbi v prometnih nesrečah in posledicah le-teh statistično niso bili posebej evidentirani. Slovenska policija je šele leta 2019 pričela statistično beležiti udeležbo voznikov e-skirojev v prometnih nesrečah. Od leta 2019 je bilo do konca septembra 2022 v prometne nesreče vpletenih 331 voznikov e-skirojev.

Tabela 1: Primerjava števila prometnih nesreč voznikov e-skirojev v obdobju 1. 1. 2019 do 29. 9. 2022

	Skupaj	Vsi udeleženci				Skupaj	Povzročitelji			
		smrt	HTP ⁴	LTP ⁵	brez poškodbe		smrt	HTP	LTP	brez poškodbe
2019	9	0	1	5	3	4	0	0	2	2
2020	51	0	3	38	10	30	0	2	22	6
2021	109	0	16	74	19	63	0	11	45	12
2022	162	2	23	115	22	106	2	18	76	11
Skupaj	331	2	43	232	54	203	2	31	145	31

Vir: Policija (2022)⁶

Iz tabele 1 je razvidna eksponentna rast števila prometnih nesreč voznikov e-skirojev od leta 2019 do konca septembra 2022. Obenem pa lahko vidimo, da je kar 61,3 % vseh prometnih nesreč z udeležbo voznikov e-skirojev povzročil prav voznik e-skiroja.

³ Vishwanath idr. (2014) že leta 2014 poročajo o tem, da je mikromobilnost (uporaba koles, električnih koles in električnih skirojev) v zadnjih letih postala središče pozornosti prometnih politik v mestih.

⁴ HTP = hujša telesna poškodba

⁵ LTP = lažja telesna poškodba

⁶ Statistični podatki policije PRNESR04 – Posledice prometnih nesreč po vrsti in starosti udeležencev od 1. 1. 2019 do 29. 9. 2022, pridobljeno 30. 9. 2022

Na Policijski upravi Celje smo v mesecu marcu 2022, takoj po tem, ko je zaradi posledic prometne nesreče z e-skirojem umrla prva oseba v Sloveniji, začeli preventivne aktivnosti, tj. projekt »Poletje bo, zato z glavo na e-skiro!«. K sodelovanju smo povabili predstavnike Splošne bolnišnice Celje, Srednje šole za storitvene dejavnosti in logistiko Celje, Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije Celje, Zavoda Vozim, Zavarovalnice Triglav d. d., Javne agencije za varnost prometa Republike Slovenije, Avto-moto zveze Slovenije d. d. ter podjetja Eko Drive d. o. o.

Projekt je vseboval več aktivnosti, katerih namen je bil:

- a.) Ozaveščanje uporabnikov e-skirojev kot tudi prihodnjih uporabnikov o odgovorni in varni uporabi e-skiroja, širjenju spoznanj drugim udeležencem o soudeležbi voznikov e-skirojev med njimi v cestnem prometu;
- b.) Pridobitev stališč uporabnikov in morebitnih nasprotnikov uporabe e-skirojev (izvedeni sta bili dve neodvisni spletni anketi) ter
- c.) Strokovne razprave različnih deležnikov, ki se tako ali drugače srečujemo s pojavnostjo e-skirojev v realnem življenju.

V nadaljevanju opisujemo naše ugotovitve o pomanjkljivostih, nedoslednostih in težavah, ki smo jih ugotovili med izvajanjem aktivnosti, ter predstavljamo predloge sprememb.

3 Ugotovitve, predlogi in pobude za primernejšo umestitev e-skirojev v sklop trajnostne mobilnosti

3.1 E-skiro

E-skiro po Zakonu o pravilih cestnega prometa (»ZPrCP«, 2021) sodi med »lahka motorna vozila«, katerih konstrukcijska hitrost je omejena na 25 km/h. Težava je v tem, da v »isti koš« umešča tehnično in konstrukcijsko povsem različna vozila (od e-skirojev, z motorno močjo 50 W, težo 4,6 kg in dosegajo hitrost do 12 km/h, pa vse do e-skirojev, ki imajo motorno moč do 4800 W, težo 55 kg in dosegajo hitrost do 80 km/h in več). Že iz te primerjave je razvidno, da zakonodaja ne sledi razvoju prevoznih sredstev, posledično pa imamo na cestah povsem različna prevozna sredstva, vsa pa so pod enotno oznako *lahko motorno vozilo*. Ker Zakon o motornih vozilih (»ZMV-1«, 2017) ne pozna opredelitev lahkega motornega vozila, policisti ob nadzoru takšnih vozil (če vozijo s hitrostjo do 25 km/h) posumijo, da gre za

»močnejše« in/ali hitrejšo vozilo, ne morejo izvesti pooblastila odreditve izrednega tehničnega pregleda pri pooblašteni organizaciji, saj tovrstno vozilo ni motorno vozilo, če pa bi takšen pregled kljub temu odredili, pa pooblaščen organizacija niti nima naprav in možnosti preverjanja tehničnih pogojev vozila (hitrost, zavorni učinek, moč motorja). Skratka, uporablja se lahko vse, kar ima obliko e-skiroja, čeprav ne izpolnjuje pogojev za lahko motorno vozilo.

Slika 2: Vrste e-skirojev

<https://pixabay.com/illustrations/scooter-fun-mobility-transport-6819210/>

[https://pixabay.com/photos/scooter-sea-coast-electric-scooter-](https://pixabay.com/photos/scooter-sea-coast-electric-scooter-6585143/)

[6585143/https://www.ekodrive.si/izdelek/elektricni-skiro-vsett-11/#&gid=1&pid=1](https://www.ekodrive.si/izdelek/elektricni-skiro-vsett-11/#&gid=1&pid=1)

Na sliki 2 smo posamezne e-skiroje oštevilčili zaradi lažjega sledenja nadaljnjim navedbam. Tako smo mini e-skiro, ki je po podatkih ponudnika primeren za vožnjo otrok v starosti od 6. leta do 10. leta starosti (to je kategorija voznikov, ki se v cestnem prometu ne sme pojavljati – več o starostnem pogoju v nadaljevanju), označili z »1« in ga poimenovali »mini e-skiro«. Pod številko »2« smo označili in ga v nadaljevanju omenjamo kot »cestni e-skiro«, ki načeloma izpolnjuje zakonske pogoje *lahkega motornega vozila*. S številko »3« in poimenovanjem »vsestranski e-skiro« pa smo označili bistveno močnejše, sposobnejše prevozno sredstvo, ki ni namenjeno zgolj vožnjam, kot jih dopušča trenutna zakonodaja, temveč lahko uporabniku ponudi mnogo več, tudi izven asfaltiranih površin (več v nadaljevanju).

Naš predlog je, da zakonodajalec skladno z Uredbo (EU) št. 168/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. januar 2013 o odobritvi in tržnem nadzoru dvo- ali trikolesnih vozil in štirikolesnikov, najprej uvrsti e-skiro v ustrezno kategorijo vozil (L), znotraj te pa še v podvrste: »mini e-skiro«, »cestni e-skiro« in »vsestranski e-skiro« (v nadaljevanju smo uporabili te izraze za pojasnitev naših predlogov). S tem

bi se v pozitivno zakonodajo umestile vse kategorije različnih e-skirojev. Zatem pa bi se s področnimi zakonodajami uredila še ostala pravila za uporabo (kdo in na kakšen način lahko uporabljaja, kje se lahko uporabljaja, ustrezna zaščitna oprema itd.).

Tabela 2: Tehnične karakteristike različnih e-skirojev

	»mini e-skiro« »1«	»cestni e-skiro« »2«	»vsestranski e-skiro« »3«
teža	4,6 kg	16,9 kg	61 kg
doseg	do 5 km (z enim polnjenjem)	do 30 km (z enim polnjenjem)	80–220 km (odvisno od teže voznika, hitrosti, načina vožnje, temperature, terena in ravnanja z baterijo)
hitrost	do 12 km/h	25 km/h	max 85 km/h (blokada na 25 km/h)
kapaciteta baterije	2.500 mAh	10.200 mAh	60 V 31,2 AH / 60 V 42 Ah
nosilnost	max 40 kg	max 120 kg	max 150 kg
motor	50 Watt	300 Watt	3.000 Watt (2 x po 1.500 W – na vsakem kolesu po en motor)

3.2 Uporabnik

Pozitivna zakonodaja določa, da je voznik e-skiroja lahko vsakdo, ki je star 14 let in več, ter otrok od 12. leta do 14. leta starosti, ki ima pri sebi kolesarsko izkaznico (Zakon o voznikih (»ZVoz-1«), 2022). Upošteva, da so v prosti prodaji in v cestnem prometu tudi e-skiroji (ki z malo poznavanja računalništva presegajo hitrost 25 km/h in do katerih lahko pridejo tudi otroci), bi bilo smiselno, glede na predhodno »kategorizacijo« e-skirojev uvesti tudi pravila starostne omejitve in dokazovanja ustrezne usposobljenosti prihodnjih uporabnikov.

Kot najpomembnejše bi bilo treba urediti pragove vstopa v svet »motorne« mobilnosti. Na primer: »mini e-skiroje«, ki ne razvijejo hitrosti višje od 20 km/h bi lahko, tako kot do sedaj, uporabljali otroci, stari nad 12 let, z dodatnim pogojem – dokazovanje spretnosti obvladovanja takšnega vozila. Za uporabo »cestnih e-skirojev«, ki razvijajo hitrost nad 20 km/h do 45 km/h, dvigniti starostni prag na 15 let (izenačitev s starostnim pogojem za opravljanje vozniškega izpita AM kategorije in podobnim preizkusom praktične usposobljenosti). Za »vsestranske e-skiroje«, ki omogočajo razvijanje hitrosti nad 45 km/h pa uvesti neko novo podkategorijo v skupini voznških dovoljenj kategorije A, ki bi bila primerljiva pogojem za vožnjo

motornih koles kategorije A1 (starost najmanj 16 let, prikaz praktične usposobljenosti).

3.3 Ustrezna oprema

V Zakonu o pravilih cestnega prometa je kot edini zaščitni element zapovedana uporaba zaščitne kolesarske čelade. Ocenjujemo, da je takšna zaščita premajhna in preslaba. Eventualno zadostuje kolesarska čelada za uporabo »mini e-skirojev«, medtem ko za uporabo večjih, močnejših in hitrejših e-skirojev to nikakor ni dovolj.

kolesarska čelada

motoristična čelada

enduro čelada

Slika 3: Predlog različnih vrst čelad za voznike e-skirojev

Vir: <https://pixabay.com/photos/activity-bicycle-bike-black-cycle-4769731/>
<https://pixabay.com/photos/car-motorcycle-helmets-biker-4769764/>
<https://www.ekodrive.si/izdelek/enduro-celada-ls2-pioneer/>

Naš predlog je, da bi se z dopolnitvami zakonodaje, kot je predlagano zgoraj, predpisala tudi dodatna zaščitna sredstva, in sicer: za »cestne e-skiroje« bi bilo smiselno uzakoniti uporabo vsaj t. i. jet motoristične čelade z vizirjem. Za »vsestranske e-skiroje« pa bi bilo treba poleg motokros čelade (uporabniki tovrstnih e-skirojev mnogo voženj opravijo po različnih terenih, ne le po asfaltiranih cestnih površinah) predpisati še obvezno zaščitno opremo (zaščito hrbta, ramen, komolcev, dlani in zapestij ter kolen).

3.4 Prometna infrastruktura

Zakon o pravilih cestnega prometa (»ZPrCP«, 2021) tudi opredeljuje, kje se smejo uporabniki e-skirojev voziti. Te površine so: kolesarski pas, kolesarska steza, kolesarska pot ter po cestah v naselju, kjer prej omenjenih površin ni, pa tudi po cestah, vendar zgolj po tistih cestah, kjer je največja dovoljena hitrost do 50 km/h.

Skratka, vožnja voznikom e-skirojev je po površinah v naseljih, kjer so dovoljene večje hitrosti od 50 km/h, in izven naselij prepovedana. Ocenjujemo, da je takšna dikcija nesmiselna v luči naših predlogov. Treba je sprejeti dejstvo, da »vsestranski e-skiroji« so v uporabi in temu primerno jih je treba tudi umestiti v cestni promet (pa tudi na druge prometne in/ali neprometne površine).

Dejstvo pa je, da imamo v Sloveniji na veliko mestih slabo cestno infrastrukturo, saj so vozne površine mnogokrat in na mnogih delih, predvsem pa tam, kjer je zapovedana vožnja voznikov e-skirojev, poškodovane, arhitektonsko neustrezne in/ali drugače nevarne (udarne jame, vzdolžno ali prečno razpokano vozišče, druge neravnine v vozni površini – različni pokrovi jaškov, umazanija, pesek, odpadli deli vozil, klančine ipd.).

Slika 4: Primeri poškodb in drugih nepravilnosti, ki otežujejo vožnjo e-skirojev

Vir: (Lakovič in Rodošek, 2022)

Poleg tega bo treba pri gradnji novih prometnic ali rekonstrukciji obstoječih razmišljati o širitvi površin za voznike vseh vrst enoslednih vozil, ki bodo z vidika trajnostne mobilnosti v vedno večjem številu zasedali in tudi »izrivali« druga prevozna sredstva z vozišč, kar pa obenem pomeni, da jim je treba narediti vožno površino varno in vožnji prijetno.

3.5 Obveznost registracije in zavarovanja odgovornosti e-skirojev

Ob ustrezni umestitvi različnih vrst e-skirojev v samostojne kategorije motornih vozil bo treba urediti tudi obveznost registracije »cestnih e-skirojev« in »vsestranskih e-skirojev« ter periodičnega preverjanja izpolnjevanja tehničnih pogojev za udeležbo tovrstnih vozil v cestnem prometu.

Smiselno je uvesti tudi obvezna zavarovanja »cestnih e-skirojev« in »vsestranskih e-skirojev«, saj bi se s tem zagotovila tudi pravna varnost (odškodninska odgovornost) soudeležencev prometnih nesreč, ki jih sicer povzročijo vozniki e-skirojev. V trenutni situaciji je oškodovanec prometne nesreče, ki jo povzroči voznik e-skiroja, povsem prepuščen »dobri volji« povzročitelja (voznika e-skiroja), če te ni, oškodovancu ostane le civilna odškodninska tožba.

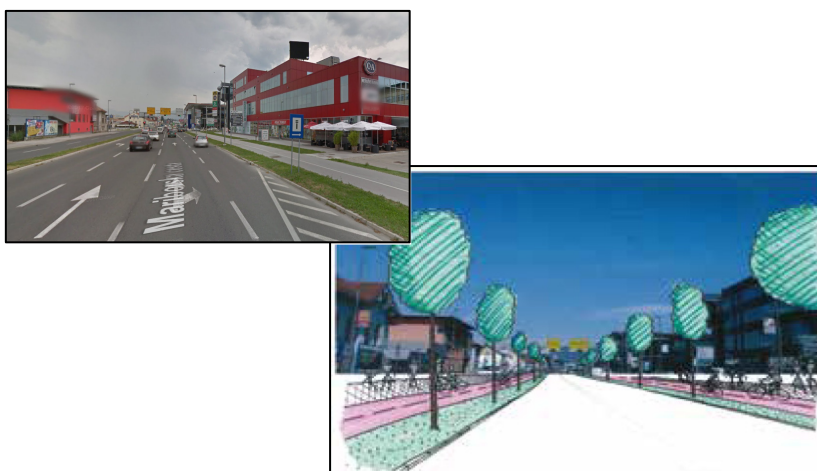
Kot zadnje pa podajamo tudi predlog, da se za zaščito tako voznikov e-skirojev kot tudi ostalih udeležencev cestnega prometa **na vse e-skiroje** namesti ustrezen zvočni signal ali zvonec, s katerim bi lahko uporabniki e-skirojev opozarjali druge udeležence na soudeležbo na skupnih površinah. Prav tako bi bilo primerno in potrebno za zagotovitev večje varnosti v temnem delu dneva predpisati obvezno uporabo odsevnih brezrokavnikov ali drugih odsevnih teles pri uporabnikih e-skirojev, ki vozijo ponoči ali ob zmanjšani vidljivosti.

4 Zaključek

V prispevku prikazujemo dileme, ki nakazujejo potrebo po tehtnem razmisleku odločevalcev o tem, ali želimo e-skiroje dejansko izrabiti v vseh njihovih danostih ali pa želimo obdržati *status quo*. Ne smemo in ne moremo pa si zatiskati oči, da izpostavljene dileme obstajajo. Različni e-skiroji so vsakodnevno v uporabi, dnevno se dogajajo kritične situacije in/ali prometne nesreče. Nadzorni organ (policija) je nemočen, saj ustrezne pravne podlage za učinkovito in korektno obravnavo in/ali sankcioniranje ni.

Če želimo čim hitreje in učinkovito slediti smernicam za čistejše okolje in trajnostni razvoj, potem je čas, da se omenjene dileme razjasnijo in ustrezno zakonsko uredijo.

Zaključimo z vizijo Mestne občine Celje, ki si želi najbolj obremenjeno štiripasovno cesto skozi naselje Celje (po njej poteka večina tranzitnega prometa (povprečno na dan več kot 24.000 vozil⁷) in pomeni glavno prometno žilo med avtocesto A1 in A2 (Celje – Novo mesto)) spremeniti v trajnostno naravnano prometnico, ki bo namenjena predvsem javnemu potniškemu (mestnemu) prometu ter okolju prijaznim prevoznim sredstvom, obenem pa bo postala nekakšna zelena oaza – aleja – sredi mesta.

Slika 5: Vizija Mariborske ceste

Vir: (Mestna občina Celja, 2017)

Da bo do tega prišlo, bo morala lokalna skupnost, skupaj z Direkcijo Republike Slovenije za ceste, zgraditi obvozno cesto z navezavo na prihodnjo traso 3. razvojne poti. Zgraditev obvozne ceste, vzpostavitev učinkovitega javnega potniškega prometa, predvsem pa sprememba percepcije prebivalcev mesta Celje, da je mogoče tudi na drug način (peš ali s prevoznimi sredstvi mikromobilnosti (kolesa, e-kolesa, e-skiroji)) priti v center mesta Celje in urediti vse potrebno, bo zagotovila tudi večjo uporabo le-teh. Šele takrat bomo lahko govorili o trajnostni mobilnosti uporabnikov različnih vrst cestnoprometnih prevoznih sredstev. In šele takrat bo vizija »meso postala«. Namen trajnostne mobilnosti ni in ne sme biti zgolj mrtva črka na papirju in/ali floskula na intelektualni ravni, temveč dejansko uporabljena ideja v resničnem

⁷ PLDP (povprečni letni dnevni promet) leta 2022 (Ministrstvo za infrastrukturo, Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo, n. d.).

življenju – uporaba prevoza na dnevni ravni, ki uporabniku zagotavlja učinkovit, cenovno sprejemljiv in hiter način premika s točke a do točke b.

Partnerji v projektu »*Poletje bo, zato z glavo na e-skiro!*« zato menimo, da je **e-skiro**, kot prevozno sredstvo mikromobilnosti in z vidika razvoja in uvajanja trajnostne mobilnosti, **primerno prevozno sredstvo**, vendar **z odgovornim (in ustrezno usposobljenim) uporabnikom** ter z urejeno zakonodajo, seveda **z ustrezno prometno infrastrukturo**, ki uporabniku omogoča udobno vožnjo ter varno uporabo le-te.

Literatura

- Amelang, S. (19. 9. 2022). *Germany launches task force to kickstart shift to sustainable mobility*. Clean Energy Wire, CLEW. <https://www.cleanenergywire.org/news/germany-launches-task-force-kickstart-shift-sustainable-mobility>
- Aralica, A. (ur.). (2020). *Za trajnostni razvoj, ki nikogar ne pusti ob strani: Poročilo nevladnih organizacij o ciljih trajnostnega razvoja 2020*. SLOGA, platforma nevladnih organizacij za razvoj, globalno učenje in humanitarno pomoč. <http://www.ekvilib.org/wp-content/uploads/2020/07/SLOGA-Poro%C4%8Dilo-NVO-Za-trajnostni-razvoj-ki-nikogar-ne-pusti-ob-strani-2020-WEB.pdf>
- Laković, S. in Rodošek, V. (2022). Prometna varnost voznikov e-skirojev – vpliv prometne infrastrukture. *Gradbeni vestnik*, 71, 159–167.
- Mestna občina Celje, Savaprojekt d. d. Krško. (2017). *Celostna prometna strategija Mestne občine Celje*. https://moc.celje.si/images/Projekti_v_teku/CPS/publikacija-CPS-CE-low-res.pdf
- Ministrstvo za infrastrukturo, Direktorat za trajnostno mobilnost in prometno politiko. (n. d.). *Trajnostna mobilnost*. GOV.SI. <https://www.gov.si/podrocja/promet-in-energetika/trajnostna-mobilnost/>
- Ministrstvo za infrastrukturo, Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo. (n. d.). *Prometne obremenitve od leta 1997 dalje* [Podatkovna zbirka]. OPSI, Odprti podatki Slovenije. https://podatki.gov.si/dataset/pldp-karte-prometnih-obremenitev?resource_id=3ad59fbe-1be2-43f5-9907-4a5fe3d3cddf
- Policija. (2022). *Prometne nesreče in posledice po enotah in časovnih intervalih* [Podatkovna zbirka Policije].
- Uredba (EU) št. 168/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. januar 2013 o odobritvi in tržnem nadzoru dvo- ali trikolesnih vozil in štirikolesnikov. (2013). *Uradni list Evropske unije*, (L 60/52).
- Vishwanath, A., Gan. H. S., Kalyanaraman, S., Winter, S. in Mareels, I. (2014). Personalised public transportation: A new mobility model for urban and suburban transportation. V *17th International IEEE Conference on Intelligent Transportation System (ITCS)* (str. 1831–1836). IEEE. doi: 10.1109/ITSC.2014.6957959.
- Zakon o motornih vozilih (ZMV-1). (2017, 2020). *Uradni list RS*, (75/17 in 92/20 – ZPrCP-E).
- Zakon o pravilih cestnega prometa (ZPrCP). (2021). *Uradni list RS*, (156/21 – UPB, 161/21 – popr.).
- Zakon o ratifikaciji Pariškega sporazuma URL – Mednarodne pogodbe. (2016, 2017). *Uradni list RS*, (16/16, 16/17 – popr.).
- Zakon o voznikih (ZVoz-1). (2022). *Uradni list RS*, (92/22).

UČINKOVITA, ODGOVORNA IN ODPRTA POLICIJA – OCENA ZADOVOLJSTVA IN UČINKOVITOSTI POLICIJE MED PREBIVALCI REPUBLIKE SLOVENIJE

VANJA ERČULJ, MAJA MODIC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
vanja.erculj@um.si, maja.modic@um.si

Sinopsis Eden od sedemnajstih ciljev Agende 2030 za trajnostni razvoj Organizacije združenih narodov se glasi »Mir, pravičnost in močne institucije«. Med drugim vključuje oblikovanje učinkovitih, odgovornih in odprtih ustanov na vseh ravneh. Policija, kot ena ključnih ustanov, ki služi družbi in jo varuje, je pogosto predmet raziskovalnega zanimanja, hkrati pa je mnenje prebivalstva glede njene vloge pomembno zaradi zagotavljanja legitimnosti njenega delovanja. Namen prispevka je predstaviti mnenje prebivalcev o zadovoljstvu in učinkovitosti policije. Izvedena je bila spletna anketa, v katero je bilo vključenih 1.017 anketirancev. Analize so pokazale, da je s policijo zadovoljnih ali zelo zadovoljnih 30,3 % anketiranih, na 11-stopenjski lestvici je oceno 8 ali več za učinkovitost policije dalo 10,4 % anketiranih. Rezultati raziskave omogočajo oceno, kako policija sledi 16. cilju trajnostnega razvoja – biti učinkovita, odprta in odgovorna ustanova in to še posebno v kriznih situacijah in izrednih razmerah, kot je bilo obdobje pandemije covida-19, ko je bila raziskava izvedena.

Ključne besede:

trajnostni razvoj
OZN,
policija,
Slovenija,
zadovoljstvo,
učinkovitost,
anketa

EFFECTIVE, ACCOUNTABLE AND INCLUSIVE POLICE – SATISFACTION AND EFFICIENCY OF POLICE AS PERCEIVED BY RESIDENTS OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

VANJA ERČULJ, MAJA MODIC

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
vanja.erculj@um.si, maja.modic@um.si

Abstract One of the seventeen goals of the United Nations 2030 Agenda for Sustainable Development is "Peace, Justice and Strong Institutions". Among other things, it includes the creation of effective, accountable and inclusive institutions at all levels. The police, as one of the key institutions that serve society and protect it, is often the subject of research interest, and at the same time, the opinion of the public regarding its role is important, in order to ensure the legitimacy of its operation. The purpose of the article is to present the opinion of the residents on the satisfaction and effectiveness of the police. An online survey was conducted in which 1,017 respondents were included. The analysis showed that 30.3% of the respondents were satisfied or very satisfied with the police, and 10.4% of the respondents gave a score of 8 or more for the effectiveness of the police on an 11-point scale. The results of the research enable an assessment of how the police follows the 16th goal of sustainable development – to be an effective, accountable and inclusive institution, especially in crisis and emergency situations such as the period of the covid-19 pandemic, when the research was conducted.

Keywords:
sustainability UN,
police,
Slovenia,
satisfaction,
efficiency,
survey

1 Uvod

Eden od sedemnajstih ciljev Agende 2030 za trajnostni razvoj Organizacije združenih narodov se glasi »Mir, pravičnost in močne institucije«, z namenom spodbujati miroljubne in odprte družbe za trajnosti razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh (United Nations Information Service, 2022). Med ustanove, ki izvajajo dejavnosti širše družbene regulacije in tako upravljajo naše vsakdanje življenje, brez dvoma spada policija (Lobnikar idr., 2019), ki hkrati za javnost predstavlja tudi pomemben člen med prebivalci in vlado oziroma oblastjo (Haberfeld, 1997). V grobem lahko strnemo, da v demokratični družbi od policije pričakujemo zakonito delovanje in ustrezno stopnjo legitimnosti. V praksi ta pričakovanja prepoznavamo kot učinkovito zagotavljanje javnega reda in miru, objektivno uveljavljanje zakonov in zagotavljanje varnosti prebivalcev, ob transparentnem delovanju, brez diskriminacije in pristranskosti (Sotlar idr., 2016). Predpostavljamo, da bi lahko ob naštetih pogojih govorili o ustanovi, ki je učinkovita, odgovorna in odprta. Krizne situacije in izredne razmere, ki smo jim bili v svetovnem merilu priča v času pandemije covid-19, so za delovanje javnih institucij težka preizkušnja, ki pogosto usodno vpliva na njihove odnose s prebivalstvom. Pandemija covid-19 je vsekakor vplivala tudi na delovanje policije, ki je poleg klasičnih policijskih nalog izvajala dodatne naloge s področja preprečevanja širjenja virusa in nadzora vladnih ukrepov (Flander, 2021; Lobnikar in Prislan, 2021).

V sodobni policijski dejavnosti je jasno, kako pomembno je izpolnjevanje kriterijev učinkovitosti, odgovornosti in odprtosti v očeh javnosti, pri čemer je zakonitost delovanja policije (»zgolj«) osnovni predpogoj. Policijske organizacije že dolgo priznavajo pomembno vlogo prebivalcev pri preprečevanju kriminalitete že zaradi samega dejstva, da ti predstavljajo primarni vir informacij o kriminaliteti in neredu. Sodobno policijsko delo v demokratičnih družbah pa temelji na prepoznavanju prebivalcev skupnosti kot ključnih partnerjev pri ohranjanju družbenega reda, kar večinoma poznamo kot policijsko delo v skupnosti (ang. *community policing*) in sorodne pristope (Nalla idr., 2016; Pečar, 2001). Vzajemni odnos priznavanja pomembnosti policije in skupnosti ima pomembne posledice za krepitev legitimnosti policije (McConville in Shepherd, 1992; Murphy idr., 2008; Tyler, 2004; Tyler in Fagan, 2008).

Namen prispevka je proučiti, kako slovenska policija sledi opisanemu cilju trajnostnega razvoja – biti učinkovita, odprta in odgovorna ustanova. Osredotočamo se na mnenje slovenske javnosti o zadovoljstvu in učinkovitosti policije, s poudarkom na predstavitvi rezultatov ankete med prebivalci Republike Slovenije (RS).

1.1 Zadovoljstvo javnosti s policijo in mnenje javnosti o učinkovitosti policije

Z merjenjem javnega mnenja o policiji se različno intenzivno, sistematično in preko različnih spremenljivk ukvarja več institucij na nacionalni in mednarodni ravni. Vprašanje o zaupanju javnosti v policijo je sistematično vključeno v Evropsko družboslovno raziskavo (European Social Survey, n. d.), v raziskavo Eurobarometra (European Commission, 2011) in v raziskavo Slovensko javno mnenje (Slovensko javno mnenje, n. d.).

Slovenska policija je v letih 2016, 2018 in 2021 izvajala javnomnenjsko raziskavo z naslovom *Ocene in stališča prebivalcev Slovenije o delu policije*. Zadnja raziskava je bila izvedena marca leta 2021. Zadovoljstvo javnosti so v raziskavi merili z odgovori anketirancev na »Ocenite svoje zadovoljstvo z delom slovenske policije« na lestvici od 1 (popolnoma nezadovoljen) do 5 (popolnoma zadovoljen). Zadovoljstvo z delom policije je v primerjavi z letoma 2016 in 2018 upadlo, in sicer je bilo leta 2021 zadovoljnih 29,2 % vprašanih, za razliko od leta 2016 in 2018, ko je bilo z delom policije zadovoljnih nekaj več kot 68 % vprašanih (Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2021).

Merjenje javnega mnenja o različnih vidikih policijskega dela je pogosto tema raziskovalnega dela na področju policijske dejavnosti, ki je še posebej opazen napredek dosegla po letu 2000 (Jere idr., 2012; Lobnikar idr., 2016). Od leta 2015 naprej se v okviru programske skupine Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru (UM FVV) Varnost v lokalnih skupnostih intenzivno posvečamo raziskovanju različnih vidikov policijske dejavnosti. V nadaljevanju izpostavljamo nekatere raziskovalne ugotovitve, ki se nanašajo na zadovoljstvo javnosti s policijo in mnenje javnosti o učinkovitosti policije.

Raziskava stališč slovenske javnosti o policiji iz leta 2010 je pokazala, da so prebivalci zadovoljni s sodelovanjem policije z lokalnim okoljem, najboljše so najboljše ocenili trud policistov pri reševanju težav, najslabše pa njihovo prisotnost na terenu (Černič idr., 2010).

Meško in drugi (2012) so v raziskovalnem projektu proučevali stališča javnosti in policistov do zagotavljanja varnosti v lokalni skupnosti. Med mnogimi proučevanimi spremenljivkami lahko izpostavimo trditve »Slovenska policije je učinkovita pri svojem delu«, kjer so prebivalci na lestvici od 1 (sploh se ne strinjam) do 5 (popolnoma se strinjam), izrazili povprečno stopnjo strinjanja z oceno 2,89. Prebivalci so ocenjevali tudi uspešnost pri hitrem odzivanju na nujne klice, kjer so na lestvici šolskih ocen od 1 do 5 ocenili policijo z oceno 3,07 (Meško idr., 2012). Leta 2017 je bila v okviru programske skupine UM FVV Varnost v lokalnih skupnostih zgoraj opisana študija ponovljena na vzorcu prebivalcev in policistov (Meško, 2017). Prebivalci so tokrat glede trditve »Slovenska policije je učinkovita pri svojem delu« izrazili strinjanje z oceno 3,24, kar je višje kot pet let pred tem (2,89) (Modic, 2017), uspešnost policistov pri hitrem odzivanju na nujne klice pa so ocenili z oceno 3,46, kar prav tako predstavlja višjo oceno kot pet let pred tem (3,07) (Lobnikar in Prisljan, 2017). Kmalu bo mogoča nova neposredna primerjava mnenj prebivalcev, saj je v letu 2022 v okviru programske skupine UM FVV Varnost v lokalnih skupnostih potekal nov zajem podatkov na terenu.

2 Metode

2.1 Opis raziskave

Izvedena je bila spletna anketa med prebivalci RS, starimi med 15 let in 65 let. Vzorčni okvir so predstavljali člani panela JazVem. Vzorčenje je bilo kvotno in izvedeno med 29. 4. 2021 in 4. 5. 2021.

2.2 Opis vzorca

V vzorec je bilo vključenih 1.017 prebivalcev, od tega je bilo 526 (51,7 %) moških, 328 (32,3 %) anketirancev, mlajših od 35 let, 336 (33 %) anketirancev, starih med 35 let in 49 let, in 353 (34,7 %) anketirancev, starih med 50 let in 65 let. Skoraj dve tretjini (62,8 %) jih je zaposlenih. V vaškem okolju jih prebiva 418 (41,1 %), v primestnem 193 (19 %) in mestnem 406 (39,9 %).

2.3 Opis spremenljivk

Zadovoljstvo s policijo je bilo merjeno s petimi trditvami (faktorska utež), in sicer »Policija ohranja naš kraj varen« (0,87), »Zadovoljen sem z delom policije v našem kraju« (0,94), »Policija rešuje probleme v našem kraju« (0,89), »Policisti so pri opravljanju svojega dela vljudni« (0,75) ter »Brez zadržkov lahko zaprosim policijo za pomoč pri težavah v našem kraju« (0,78). Vprašani so odgovarjali na 5-stopenjski lestvici, od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam. Navedene trditve smo povzeli po raziskavi avtorjev Lord in drugi (2009), ki so anketiranje izvedli med prebivalci manjšega ameriškega mesta, kjer je lokalna policija od leta 2002 naprej začela intenzivno uvajati pristope policijskega dela v skupnosti.

Zanesljivost merjenja je visoka (Cronbachov koeficient $a = 0,93$). Izračunano je bilo povprečje na vseh petih trditvah in uporabljeno v nadaljnji analizi ($\bar{x} = 3,29$; $s = 1,04$).

Učinkovitost policije je bila merjena s tremi trditvami na 11-stopenjski lestvici (0 – izjemno neuspešna do 10 – izjemno uspešna). Trditve s faktorskimi utežmi so »Kakšno je vaše mnenje o uspešnosti policije pri preprečevanju kaznivih dejanj v Sloveniji?« (0,73), »Kakšno je vaše mnenje o uspešnosti policije pri aretiranju vlomilcev v stanovanja?« (0,94) in »Če bi v vaši bližini prišlo do nasilnega kaznivega dejanja, kako hitro mislite, da bi policisti prišli na kraj, kjer je bilo storjeno kaznivo dejanje?« (0,53). Uporabili smo trditve, ki so uporabljene v raziskavi Slovensko javno mnenje (Slovensko javno mnenje 1960–2021, 2021).

Zanesljivost merjenja je visoka ($a = 0,87$). Izračunano je bilo povprečje trditve in uporabljeno v nadaljnji analizi ($\bar{x} = 5,25$; $s = 2,18$).

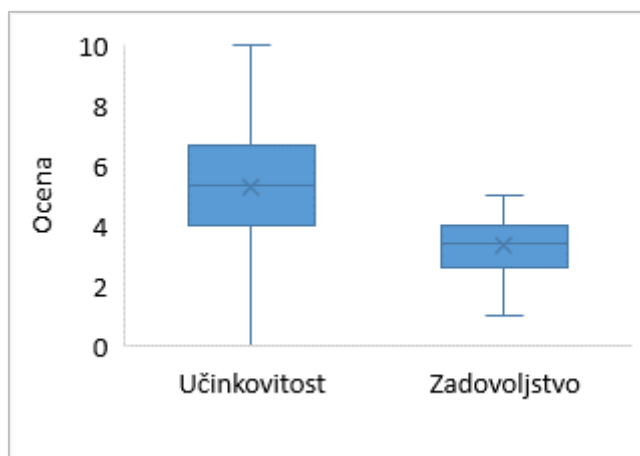
2.4 Statistične metode

Primerjava v oceni zadovoljstva s policijo in oceni učinkovitosti policije med prebivalci mestnega, primestnega in vaškega okolja je potekala s pomočjo analize variance. Večkratna linearna regresija je bila uporabljena za ugotavljanje povezanosti med starostjo, spolom, tipom naselja in oceno zadovoljstva s policijo kot neodvisnimi spremenljivkami in oceno uspešnosti policije kot odvisne spremenljivke. Vsa testiranja so potekala pri stopnji značilnosti $\alpha = 0,05$.

3 Rezultati

Slika 1 prikazuje porazdelitev ocen učinkovitosti policije in zadovoljstva s policijo. Ročaji na grafu predstavljajo najnižjo in najvišjo oceno, višina škatle pa razpon srednjih 50 % danih ocen. Oceno, ki jo označuje zgornja stranica škatle, ali višjo je dalo 25 % anketiranih. Oceno, ki jo označuje spodnja stranica škatle, ali nižjo je prav tako dalo 25 % anketiranih. Črta v škatli označuje mediano – takšno oceno ali nižjo je dalo 50 % anketiranih. Ocene so izračunane kot povprečje vseh trditvev, ki merijo učinkovitost ali pa zadovoljstvo s policijo, zato niso cela števila. Pri učinkovitosti policije je mediana znašala 5,3 in pomeni, da je pri polovici anketiranih povprečna vrednost na trditvah, ki so merile učinkovitost policije, znašala 5,3 ali manj. Pri zadovoljstvu s policijo pa mediana znaša 3,2 in pomeni, da je pri polovici anketiranih povprečje ocen na trditvah, ki merijo zadovoljstvo s policijo, znašalo 3,2 ali manj. Aritmetična sredina je prikazana s križcem v škatli. Rezultati kažejo, da anketiranci v povprečju policijo ocenjujejo kot srednje učinkovito in izražajo srednje zadovoljstvo z njo.

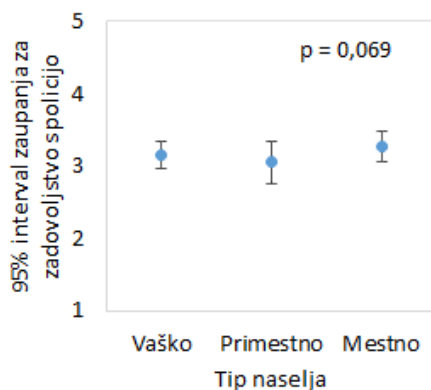
Če pogledamo podatke bolj natančno, ugotovimo, da je oceno zadovoljstva s policijo, 4 ali več (zadovoljen ali zelo zadovoljen), dalo 30,3 % anketirancev. Oceno učinkovitosti, višjo od 5, je dalo 54 %, oceno 8 ali več pa 10,4 % anketirancev.

Slika 1: Porazdelitev ocen učinkovitosti policije in zadovoljstva s policijo.

Vir: lasten.

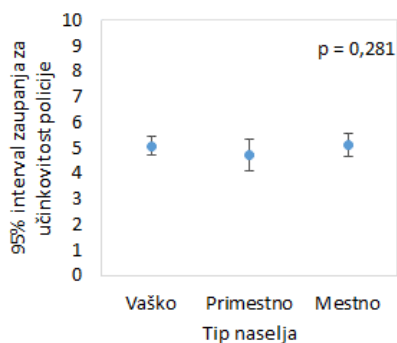
Anketiranci iz mestnih naselij so v povprečju nekoliko bolj zadovoljni s policijo kot anketiranci iz primestnih in vaških naselij, a razlika med njimi ni statistično značilna ($p = 0,069$), kar prikazuje slika 2. Ugotovitve torej ne moremo posplošiti na populacijo.

Slika 2: Aritmetična sredina ocene zadovoljstva s policijo s 95-% intervalom zaupanja (rezultat analize variance).

Vir: lasten.

Slika 3 prikazuje povprečno oceno učinkovitosti policije s strani anketirancev, glede na tip naselja in 95-% interval zaupanja. Čeprav so prebivalci primestnih okolij policijo ocenili kot nekoliko manj učinkovito, v primerjavi z anketiranci iz vaških in mestnih okolij, pa razlike niso statistično značilne ($p = 0,281$).

Slika 3: Aritmetična sredina ocene učinkovitosti policije s 95-% intervalom zaupanja (rezultat analize variance).

Vir: lasten.

Tabela 1 prikazuje analizo povezanosti med starostjo, spolom, tipom naselja in zadovoljstvom s policijo ter oceno učinkovitosti policije. Ugotovimo, da obstaja statistično značilna povezanost med zadovoljstvom s policijo in oceno učinkovitosti policije ob kontroli na ostale spremenljivke v modelu. Bolj zadovoljni prebivalci ocenjujejo policijo kot bolj učinkovito. Iz regresijskega modela je razvidno tudi, da starejši prebivalci ocenjujejo policijo kot statistično značilno manj učinkovito.

Tabela 1: Povezanost med zadovoljstvom policije, spolom, starostjo in tipom naselja ter oceno učinkovitosti policije (rezultat večkratne linearne regresije).

	<i>Std. B</i>	<i>P</i>
Starost	-0,04	0,037
Moški spol	-0,03	0,150
Vaško vs mestno	0,03	0,178
Primestno vs mestno	0,00	0,922
Zadovoljstvo s policijo	0,78	< 0,001
R²	0,60	

4 Razprava

Rezultati ankete kažejo, da vprašani v povprečju policijo ocenjujejo kot srednje učinkovito in izražajo srednje zadovoljstvo z njo. Natančneje, zadovoljnih ali zelo zadovoljnih (ocena 4 ali 5) je 30,3 % anketirancev. Več kot polovica vprašanih (54 %) je podala oceno učinkovitosti višjo od 5, desetina (10,4 %) vprašanih pa je podala oceno 8 ali več. Anketiranci iz mestnih naselij so v povprečju nekoliko bolj zadovoljni s policijo kot anketiranci iz primestnih in vaških naselij, a razlika med njimi ni statistično značilna. Analiza je pokazala, da starejši prebivalci ocenjujejo policijo kot statistično značilno manj učinkovito. Ugotovili smo tudi, da obstaja statistično značilna povezanost med zadovoljstvom s policijo in oceno učinkovitosti policije – bolj zadovoljni prebivalci ocenjujejo policijo kot bolj učinkovito.

Za našo raziskavo je zanimiva primerjava z rezultati v uvodu omenjene raziskave Ministrstva za notranje zadeve (Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2021), ker sta bili obe izvedeni v enakem obdobju – marca oziroma aprila 2021, v času trajanja razglašene epidemije covid-19. Rezultati so podobni in kažejo na nizko stopnjo zadovoljstva – pri obeh raziskavah je bila zadovoljna približno tretjina vprašanih, kar je občutno manj, kot kažejo podatki za prejšnja leta, ko je bilo zadovoljnih skoraj

70 % vprašanih (Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2021). Ugotovitev, da starejši prebivalci ocenjujejo policijo kot manj učinkovito, kaže na to, da predstavniki različnih generacij različno doživljajo delovanje policije. Starejši prebivalci so torej tisti, na katere moramo biti še posebej pozorni pri zagotavljanju učinkovitih, odprtih in odgovornih ustanov. Verjetno moramo to ugotovitev razumeti tudi v povezavi z vplivom epidemije in njenih zdravstvenih posledic na starejše prebivalstvo. Analiza rezultatov je pokazala tudi, da manj zadovoljni prebivalci ocenjujejo policijo kot manj učinkovito. Trditve, ki smo jih uporabili za merjenje zadovoljstva s policijo, se nanašajo na delo policije v lokalnih skupnostih (»Policija ohranja naš kraj varen«, »Zadovoljen sem z delom policije v našem kraju« in »Policija rešuje probleme v našem kraju«) in na odnos policistov do prebivalcev (»Policisti so pri opravljanju svojega dela vljudni« in »Brez zadržkov lahko zaprosim policijo za pomoč pri težavah v našem kraju«). Sklepamo lahko, da je bilo v času epidemije po sili razmer težko zadovoljiti nekatera pričakovanja prebivalcev in je tako upadlo njihovo v obdobju pred tem sicer visoko izraženo zadovoljstvo, posledično pa tudi mnenje o učinkovitosti policije. Skrb za zagotavljanje učinkovite, odgovorne in odprte policije je torej nenehen proces, ki terja odzivanje na spremenjene potrebe in pričakovanja prebivalcev, hkrati pa je podvržen vplivom družbenih sprememb, o čemer smo se lahko nazorno prepričali v obdobju epidemije covid-19.

Literatura

- Černič, M., Makarovič, M. in Macur, M. (2010). *Javnomenjska raziskava o ocenah in stališčih prebivalcev Republike Slovenije o delu policije 2009*. Fakulteta za uporabne družbene študije v Novi Gorici.
- European Social Survey. (n. d.). *ESS v Sloveniji*.
https://www.europeansocialsurvey.org/about/country/slovenia/ess_slovenia.html
- European Commission. (2011). *Eurobarometer. Public opinion in the European Union*.
<https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>
- Flander, B. (2021). Epidemija in ukrepi za njeno zajezitev: omejitve gibanja na občine in »policijska ura«. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 72(1), 51–64.
- Haberfeld, M. R. (1997). Poland: »The police are not the public and the public are not the police«: Transformation from militia to police. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 20(4), 641–654.
- Jere, M., Sotlar, A. in Meško, G. (2012). Praksa in raziskovanje policijskega dela v skupnosti v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 63(1), 3–13.
- Lobnikar, B. in Prislán, K. (2017). Uspešnost policijskega dela v skupnosti: podobnosti in razlike v samoznavi policistov in oceni prebivalcev. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji: konferenčni zbornik* (str. 55–67). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Lobnikar, B. in Prislán, K. (2021). Vpliv pandemije covid-19 na izvajanje policijske dejavnosti v Sloveniji: pogled slovenskih policistov. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), *7. nacionalna konferenca*

- o varnosti v lokalnih skupnostih: policijsko delo v skupnosti in zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih: konferenčni zbornik* (str. 5–21). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Lobnikar, B., Modic, M. in Sotlar, A. (2019). Policijska dejavnost v Sloveniji – analiza razvoja dejavnosti in njenega raziskovanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(2), 162–175.
- Lobnikar, B., Prislán, K. in Modic, M. (2016). Merjenje uspešnosti implementacije policijskega dela v skupnosti v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(2), 89–110.
- Lord, V. B., Kuhns, J. B. in Friday, P. C. (2009). Small city community policing and citizen satisfaction. *Policing: An International Journal*, 32(4), 574–594.
- McConville, M. in Shepherd, D. (1992). *Watching police, watching communities*. Routledge.
- Meško, G. (2017). Uvodna predstavitev rezultatov raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih v Sloveniji v letu 2017. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji: konferenčni zbornik* (str. 3–15). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere, M. in Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni*. Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru.
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policija. (2021). *Ocene in stališča prebivalcev Slovenije o delu policije 2021*. https://www.policija.si/images/stories/NovinarskoSredisce/SporocilaZaJavnost/2021/05_maj/25_nk_letno_porocilo_jm_anketa_predstavitev/Porocilo_Javno_mnenje_o_delu_policije_2021.pdf
- Modic, M. (2017). Vpliv zaznane prisotnosti policije v soseski na mnenje prebivalcev o policijskem delu. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji: konferenčni zbornik* (str. 27–35). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Murphy, K., Hinds, L. in Fleming, J. (2008). Encouraging public cooperation and support for police. *Policing & Society*, 18(2), 136–155.
- Nalla, M. K., Meško, G. in Modic, M. (2016). Assessing police–community relationships: Is there a gap in perceptions between police officers and residents? *Policing and Society: An International Journal of Research and Policy*, 28(3). <https://doi.org/10.1080/10439463.2016.1147564>
- Pečar, J. (2001). Policija in (lokalna) skupnost. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(2), 132–140.
- Slovensko javno mnenje 1960–2021. (2021). *V sebine vprašanj anket »Slovensko javno mnenje« (SJM) od 1968 do 2021, mesta vprašanj v vprašalnikih in pregled ponavljanja vprašanj*. https://www.cjm.si/wp-content/uploads/2021/05/2021_03_24-Sergio.pdf
- Slovensko javno mnenje. (n. d.). *Raziskava Slovensko javno mnenje (SJM)*. <https://www.cjm.si/sjm/>
- Sotlar, A., Modic, M. in Lobnikar, B. (2016). Javno mnenje o institucijah pluralne policijske dejavnosti v Sloveniji. V G. Meško, K. Eman in B. Flander (ur.), *Oblast, legitimnost in družbeno nadzorstvo* (str. 159–187). Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede
- Tyler, T. R. (2004). Enhancing police legitimacy. *The annals of the American academy of political and social science*, 593(1), 84–99.
- Tyler, T. R. in Fagan, J. (2008). Legitimacy and cooperation: Why do people help the police fight crime in their communities. *Ohio State Journal of Criminal Law*, 6, 231–275.
- United Nations Information Service. (2022). *Cilji trajnostnega razvoja*. https://unis.unvienna.org/unis/sl/topics/sustainable_development_goals.html

POJAVNOST ZASEBNEGA VAROVANJA V LOKALNIH SKUPNOSTIH

MIHA DVOJMOČ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
miha.dvojmoc@um.si

Sinopsis Varnost postaja vedno bolj cenjena dobrina, ki se jo čedalje bolj zavedajo tudi deležniki, ki so jo dolžni zagotavljati na lokalni ravni. Izvajanje policijske dejavnosti v lokalnih skupnostih ni več v izključni domeni javne policijske organizacije, to vlogo namreč ponekod prevzemajo tudi zasebnovarnostna podjetja. Zasebno varovanje, ki je sicer gospodarska dejavnost, s svojim delom in pojavnostjo na lokalni ravni zvišujejo stopnjo varnosti v lokalni skupnosti – tu pa je pomembno predvsem zavedanje, da je ta dejavnost po svoji vsebini zlasti varnostno-preventivna. Vsekakor pa je treba tudi na lokalni ravni o najeti varnosti – varnosti za denar, kakor lahko tudi poimenujemo zagotavljanje varnosti z zasebnovarnostnimi podjetji, razmišljati strateško in dolgoročno. Javno naročanje zasebnovarnostnih storitev bo v prihodnosti treba prilagoditi zahtevnim varnostnim razmeram in opredeliti učinkovita merila za izbor izvajalca, da izbor ne bo temeljil izključno na najnižji ponujeni ceni. V lokalnem okolju je še kako prisotna tudi zasebna varnost, ki postaja pomemben element zagotavljanja varnosti.

Ključne besede:

zasebna varnost,
zasebnovarnostne
storitve,
lokalna varnost,
javno naročanje,
zagotavljanje
varnosti

OCCURRENCE OF PRIVATE SECURITY IN LOCAL COMMUNITIES

MIHA DVOJMOČ

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
miha.dvojmoc@um.si

Abstract Security is becoming an increasingly valued commodity, which stakeholders are also increasingly aware of, as they are obliged to provide the latter at the local level. The implementation of police activities in local communities (plural policing) is no longer the exclusive domain of police organizations, this role is also taken over by private security companies in some places. Private security, which is otherwise an economic activity, increases the level of security in the local community with its work and presence at the local level - but it is important to realize that this activity is mainly security-preventive in its content. In any case, even at the local level, it is necessary to think strategically and long-term about hired security - security for money, as we can also call private security companies. In the future, public procurement of private security services will need to be adjusted to the demanding security conditions and effective criteria for the selection of the contractor must be defined, so that the selection is not based solely on the lowest price offered. Even private security is present in the local environment and is becoming an important element of ensuring security.

Keywords:

private security,
private security
service,
local security,
public
procurement,
security assurance

1 Uvod

Zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti je treba razumeti v širšem pomenu, saj presega delovanje zgolj ene ali dveh služb. S pluralizacijo policijske dejavnosti, kjer so nekatere državne, lokalne in zasebne organizacije pa tudi posamezniki začeli opravljati naloge in dolžnosti, ki se nanašajo na policijsko dejavnost ter zagotavljanje varnosti (Modic idr., 2014), se slednji aktivneje vključujejo tudi v zagotavljanje lokalne varnosti. Lokalna skupnost se namreč v zadnjem času čedalje bolj zaveda, da varnost svojih občin/okolij ni več izključno odgovornost policije (Bureau of Justice Assistance, 2001), zato za celovito varnost svojih okolij najemajo tudi zasebnovarnostna podjetja.

Policija je sicer primarna organizacija za zagotavljanje varnosti na državni in na lokalni ravni (Tičar, 2015). S pluralizacijo policijske dejavnosti za lokalno varnost skrbi več deležnikov, kot so občinska redarstva, inšpektorati ter zasebnovarnostna podjetja – ta skupaj tvorijo širši varnostni sistem lokalne skupnosti. Med zasebnovarnostnimi subjekti sta sicer z vidika upravičenj in pristojnosti policijski dejavnosti v smislu in načinu zagotavljanja varnosti najbolj sorodni zasebno varovanje in detektivska dejavnost, ki ju v Sloveniji s skupnim pojmom imenujemo zasebno varstvo (Sotlar in Čas, 2011). V lokalnem okolju je moč opaziti predvsem udejstvovanje zasebnovarnostnih podjetij, ki pa imajo izrazito varnostno-preventivno vlogo. Sotlar in Dvojmoč (2018) sta zasebno varovanje opisala kot »sopotnika policijske dejavnosti države«, ki slednje primarno dopolnjuje ter s svojimi storitvami naročnikom v lokalni skupnosti zagotavlja dodatno varovanje in pomoč pri premagovanju različnih varnostnih ovir. Policija kot represiven aparat države zagotavlja varnost državljanov skladno z zakonodajo na državni/javni ravni, medtem ko zasebno varstvo predstavlja najširši pojem za varovanje, ki ga ne zagotavlja država.

Zasebno varovanje in policija sodelujeta tako na državni kot tudi na lokalni ravni, njuno sodelovanje pa opredeljujejo tudi zakonski in podzakonski akti. Med pomembnejše spadajo: Zakon o zasebnem varovanju (»ZZasV-1«, 2011), Zakon o javnih zbiranjih (»ZJZ«, 2003), Pravilnik o izvajanju Zakona o zasebnem varovanju (2011), Uredba o obveznem organiziranju varovanja (2012), Uredba o obveznem organiziranju službe varovanja na javnih prireditvah (2010) ter Protokol o medsebojnem sodelovanju med Zbornico za razvoj slovenskega zasebnega

varovanja in Generalno policijsko upravo (2013), ki sta ga podpisala predsednik Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja in generalni direktor policije. Namen protokola je bil oblikovati splošna načela in izhodišča za tesnejše sodelovanje na področju zagotavljanja varnosti tudi na lokalni ravni. Pomembno je namreč, da so naloge med deležnikoma jasno opredeljene, saj so s tem nato definirane tudi naloge tako enim kot drugim.

Lokalna samouprava lahko tako skladno z Zakonom o javnem naročanju (»ZJN-3«, 2016) za zagotavljanje dodatne varnosti v lokalnem okolju naroči tudi storitve, ki jih ponujajo zasebnovarnostna podjetja. Zakon sicer za javno naročanje na področju obrambe in varnosti eksplicitno ne zajema področja zasebnega varovanja, slednje je kot možno z izjemo določenih pravil definirano s priložo B Zakona o javnem naročanju (»ZJN-3«, 2016). Zasebnovarnostna podjetja lahko tako ponujajo vse svoje storitve v lokalnih skupnostih za dodatno zagotavljanje varnosti v meri, da slednja ne presega njihovih pooblastil in nalog predvsem z vidika dela policije, občinskega redarstva ter inšpektorata.

2 Izvajanje zasebne varnosti v lokalnih skupnostih

Zasebno varovanje lahko opravlja samostojni podjetnik posameznik ali gospodarska družba, ki ima registrirano dejavnost, veljavno licenco in izpolnjuje vse pogoje, ki so določeni z zakonom (»ZZZasv-1«, 2011). Zasebnovarnostne službe delujejo po Zakonu o zasebnem varovanju (»ZZZasv-1«, 2011), ki je bil sprejet leta 2011. Zakon definira zasebno varovanje kot varovanje ljudi in premoženja na varovanem območju, določenem objektu ali prostoru pred nezakonitimi dejanji, poškodovanjem ali uničenjem, z varnostnim osebjem ter sistemi tehničnega varovanja, ki se opravlja v oblikah, določenih s tem zakonom. Je gospodarska dejavnost, namenjena varovanju ljudi in premoženja, ki jo RS ureja v javnem interesu z namenom varovanja javnega reda, varnosti, varstva naročnikov, tretjih oseb in varnostnega osebja, ki neposredno opravlja dejavnost (»ZZZasv-1«, 2011).

V Zakonu o zasebnem varovanju (»ZZZasv-1«, 2011) so opisane naloge zasebnega varovanja, ki pa jih lahko opravlja le varnostno osebje, ki izpolnjuje pogoje, določene z zakonom. Zasebnovarnostna podjetja lahko skladno z nalogami opravljajo različne oblike varovanja: varovanje ljudi in premoženja; varovanje oseb; prevoz in varovanje gotovine ter drugih vrednostnih pošiljk; varovanje javnih zbiranj; varovanje

prireditve v gostinskih lokalih; upravljanje z varnostno-nadzornim centrom; načrtovanje sistemov tehničnega varovanja ter izvajanje sistemov tehničnega varovanja.

Zakon o zasebnem varovanju (»ZZasv-1«, 2011) v 45. členu varnostniku pri opravljanju nalog zasebnega varovanja omogoča uporabo širokega nabora pooblastil (dikcija ZZasV-1 govori o ukrepih), kot so opozorilo, ustna odredba, ugotavljanje istovetnosti, površinski pregled, zadržanje osebe, uporaba fizične sile in uporaba sredstva za vklepanje in vezanje. V primeru ogrožanja življenja, osebne varnosti, premoženja ali kršitve reda ali javnega reda na varovanem območju pa se varnostnikom z zakonom dovoljuje uporaba plinskega razpršilca, službenega psa ali strelnega orožja (»ZZasv-1«, 2011). Zakon o zasebnem varovanju (»ZZasv-1«, 2011) v primeru zadržanja osebe, uporabi sredstva za vklepanje in vezanje, ob fizični sili ter plinskem razpršilcu ali pri uporabi strelnega orožja zapoveduje, da mora varnostnik takoj obvestiti policijo, ki nato prevzame in v nadaljevanju vodi postopek (»ZZasv-1«, 2011).

Zasebnovarnostna podjetja imajo v Zakonu o zasebnem varovanju (»ZZasv-1«, 2011) določene tudi omejitve svojega dela. Zakon določa, da zasebnovarnostna služba, ki ima licenco za opravljanje zasebnega varovanja, ne sme opravljati nalog, za katere so z zakonom pooblašteni policija, pravosodni organi, Obveščevalna varnostna služba Ministrstva za obrambo Republike Slovenije ali vojaška policija, ter poslov za domače in tuje obrambne, varnostne ali protiobveščevalne službe. Prav tako ne sme uporabljati prikritih preiskovalnih ukrepov, ki jih lahko v skladu z zakonom uporabljajo Policija, Slovenska obveščevalna varnostna agencija in Obveščevalna varnostna služba Ministrstva za obrambo Republike Slovenije. Zakon omeji tudi področje sklepanja pogodb o varovanju oseb ali premoženja, saj te ni možno skleniti, če je pogodba o varovanju že sklenjena z drugim imetnikom licence (»ZZasv-1«, 2011).

Zakon izvajanje zasebnovarnostnih storitev lokacijsko ne omejuje, zato se slednji lahko udeležujejo tako na mednarodni, nacionalni kot tudi lokalni ravni. Pomembno je le, da pri izvajanju svojih storitev spoštujejo zakonsko določene prepovedi in v okolju delujejo primarno predvsem varnostno-preventivno. Zasebnovarnostna podjetja pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih na različne načine sodelujejo s prebivalci in skupnostjo, kar prispeva k večjemu zadovoljstvu in

zagotavljanju varnosti in nasploh k učinkovitejšemu zagotavljanju le-te. Njihova prisotnost (lahko fizična ali tehnična) pa dviguje in izboljšuje občutek varnosti v lokalnem okolju.

3 Naročanje zasebnovarnostnih storitev v lokalnih skupnostih

Zasebnovarnostne storitve v Sloveniji lahko lokalna skupnost naroči skladno z Zakonom o javnem naročanju (»ZJN-3«, 2016). Lokalna skupnost lahko to stori na podlagi statusa naročnika, ki ga imajo tudi po ZJN-3 organi samoupravnih lokalnih skupnosti, torej občine oziroma njeni organi. Naloge, ki se nanašajo na zasebno varovanje, lahko eksplicitno opravlja le varnostno osebje, ki mora imeti veljavno licenco ter izpolnjevati pogoje za opravljanje teh nalog. V zakonu je opredeljen tudi sistem izdaje in uporabe službenih izkaznic, pooblastila ter ostale pristojnosti, ki jih ima varnostno osebje, da lahko le-te izvaja (»ZZasv-1«, 2011).

V postopku oddaje javnega naročila občina nastopa kot naročnik, ki pa ima skladno z zakonom tudi pravico, da predmet javnega naročanja razdeli na sklope. To ji omogoča, da lahko za vsak sklop posebej izbere različne izvajalce (Trtnik, 2016).

Skladno z zakonom je definiranih sedem postopkov javnega naročanja, kar velja tudi za naročanje zasebnovarnostnih storitev. Te spadajo pod javno naročanje mešanih javnih naročil, katerih predmet je lahko javno naročilo zasebnovarnostne storitve in zajema področje varnosti (»ZJN-3«, 2016, 26. člen). Dvojmoč (2019) kot najpogostejšo obliko javnega naročanja izpostavi predvsem odprti postopek¹, saj je v praksi najpogosteje uporabljen.

---

¹ »1) V odprtem postopku lahko vsak zainteresirani gospodarski subjekt odda ponudbo na podlagi objavljenega povabila k sodelovanju. Ponudbi se priložijo informacije za ugotavljanje sposobnosti, ki jih zahteva naročnik.; (2) Minimalni rok za prejem ponudb je 35 dni od datuma, ko je bilo poslano v objavo obvestilo o javnem naročilu.; (3) Če naročnik objavi predhodno informativno obvestilo, pri javnem naročanju na infrastrukturnem področju pa periodično informativno obvestilo, in to obvestilo ni uporabljeno kot sredstvo za objavo povabila k sodelovanju, se lahko minimalni rok za prejem ponudb iz prejšnjega odstavka skrajša na 15 dni, če sta izpolnjena naslednja pogoja: a) če so bile informacije ob objavi na voljo, so bile v predhodnem informativnem obvestilu oziroma periodičnem informativnem obvestilu navedene vse informacije, zahtevane za obvestilo o javnem naročilu in b) predhodno informativno obvestilo oziroma periodično informativno obvestilo je bilo v objavo poslano najmanj 35 dni in največ 12 mesecev pred datumom, ko je bilo v objavo poslano obvestilo o javnem naročilu.; (4) Če v nujnem primeru, ki ga naročnik ustrezno utemelji, ni mogoče upoštevati roka iz drugega odstavka tega člena, lahko naročnik določi rok, ki ni krajši od 15 dni od datuma, ko je bilo v objavo poslano obvestilo o javnem naročilu.; (5) Naročnik lahko za pet dni skrajša rok za prejem ponudb iz drugega odstavka tega člena, če se ponudbe lahko oddajo z elektronskimi sredstvi v skladu s prvim, osmim, devetim in desetim odstavkom 37. člena tega zakona.; (6) Ne glede na drugi odstavek tega člena lahko naročnik za javno naročilo, katerega ocenjena vrednost je nižja od vrednosti iz drugega odstavka 22. člena tega zakona, določi krajši rok za prejem ponudb.« (»ZJN-3«, 2016)

Najpomembnejši dejavniki pri izbiri varnostnega podjetja so naslednja merila: zakonitost, strokovnost, zmožnost izvajanja storitve, načrtovanje in cene storitve (Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, n. d.). V Sloveniji se pri izbiri zasebnovarnostnega podjetja primarno odločajo glede na ceno, pomembno merilo pa predstavlja tudi sama kakovost (Dvojmoč, 2019). Leta 2019 je Ministrstvo za javno upravo v sodelovanju z Zbornico za razvoj slovenskega zasebnega varovanja in Ministrstvom za notranje zadeve pripravilo Smernice za javno naročanje storitev zasebnega varovanja, ki se aplicirajo tudi pri naročanju le-teh v lokalnih skupnostih. Te so bile opredeljene predvsem zato, da bi zagotovile konkurenco in enakopravno obravnavo ponudnikov ter učinkovito izvajanje javnih naročil storitev zasebnega varovanja (Smernice za javno naročanje zasebnega varovanja, 2019).

Pri javnem naročanju storitev zasebnovarnostnih podjetij je zelo pomembno izpolnjevanje pogojev za sodelovanje oz. sama usposobljenost gospodarskih subjektov. Naročnik (v našem primeru je to lokalna samouprava) določi objektivna pravila in pogoje za sodelovanje postavi, ki se nanašajo bodisi na ustreznost za opravljanje poklicne dejavnosti bodisi na ekonomski in finančni položaj ter tehnično in strokovno sposobnost, pri tem pa morajo biti vse zahteve povezane in sorazmerne s predmetom javnega naročila. »ZJN-3« (2016) prav tako določa zagotavljanje skladnosti z načeli transparentnosti, nediskriminacije in enakopravnosti med ponudniki in ki jamčijo ocenjevanje ponudb v razmerah učinkovite konkurence.

Zasebnovarnostna podjetja v lokalnih skupnostih največkrat izvajajo skladno z Zakonom o zasebnem varovanju naslednje storitve (Dvojmoč, 2019; Smernice za javno naročanje zasebnega varovanja, 2019): fizično varovanje z varnostniki; fizično varovanje varovanih območij, ki se varujejo po Uredbi o obveznem organiziranju varovanja; varovanje javnih zbiranj; načrtovanje sistemov tehničnega varovanja; izvajanje sistemov tehničnega varovanja ter vzdrževanje in vgradnja sistemov tehničnega varovanja.

4 Krajša analiza trenutnega stanja

Pri zagotavljanju varnosti v lokalnem okolju z vidika naročanja zasebnovarnostnih storitev je ključnega pomena predvsem njeno ustrezno načrtovanje. Načrtovanje le-te omogoča, da se primerno definirajo potencialno problematična področja varnosti, ki jih lahko izvajalci zasebnovarnostnih storitev z vzpostavitvijo ustreznega

zasebnega varovanja in z njimi povezanih storitev odpravijo. S pravilnim načrtovanjem se tako tudi definirata sam predmet in postopek naročanja. Tukaj je pomembno, da naročnik – lokalna samouprava jasno definira in opredeli, kaj od izvajalca zahteva in potrebuje, izvajalec pa lahko svojo storitev bolj prilagodi samemu naročniku in njihovim zahtevam/potrebam v lokalnem okolju.

V letih 2008 in 2009 so Setnikar in drugi (2011) izvedli raziskavo, ki je pri organih slovenske lokalne samouprave preučevala prakso izvajanja javnih naročil, ki je pokazala, da se organizacija in izvajanje postopkov javnega naročanja razlikujeta od občine do občine, prav tako pa je vrednost (in tudi samo število) javnih naročil večje v mestnih občinah. Javnih naročil v lokalnem okolju sta se v svoji raziskavi delno dotaknila tudi Klun in Setnikar-Cankar (2013), kjer sta ugotovila, da so odgovorni za javna naročila v občinah opozorili na težave pri izbiri najugodnejšega ponudnika javnih del in ne na izbor tistih najkakovostnejših in kompetentnih.

Ker je dobro opredeljeno javno naročanje zasebnovarnostnih storitev ključnega pomena za ustrezno izvajanje le-te v lokalnem okolju, smo izvedli analizo treh javnih naročil Mestne občine Ljubljana, ki smo jih našli na portalu javnih naročil (JN-7560-21-21003, 2020; JN-430-1111/2021, 2021; JN-7560-22-600010, 2022). Javno naročanje definiramo kot postopek, v katerem javni sektor z javnimi sredstvi – v našem primeru so to občine/lokalne samouprave – od zasebnega sektorja – v našem primeru zasebnovarnostnih podjetij – kupuje blago ali storitve. Ker gre za porabo javnih sredstev, mora biti celoten postopek pravno urejen, razpis pa tudi javno objavljen.

Ugotovili smo, da bi bilo treba v prihodnje javno naročanje zasebnovarnostnih storitev dodatno prilagoditi zahtevnim varnostnim razmeram in opredeliti učinkovita merila za izbor izvajalca, da izbor ne bo temeljil izključno na najnižji ponujeni ceni. Trenutno najbolj ključno merilo pri občinah predstavlja prav cena storitve, sama kakovost izvajanja le-te pa je drugotnega pomena. Pri analiziranih ponudbah od 100 možnih doseženih točk, ki jih lahko dobijo izvajalci, ki se prijavijo na razpis, kar 90 točk predstavlja skupna cena storitve, kjer imajo prednost tiste ponudbe, ki so seveda cenejše in so za naročnika posledično ugodnejše (JN-7560-21-21003, 2020; JN-430-1111/2021, 2021; JN-7560-22-600010, 2022).

Analiza dokumentov (JN-7560-21-21003, 2020; JN-430-1111/2021, 2021; JN-7560-22-600010, 2022) je prav tako pokazala, da nekatere občine v svoji dokumentaciji razkrivajo kompleten način zagotavljanja varnosti, kot so točni podatki o tipih central, lokacije za prenos signala, število vlomov v preteklem obdobju na posameznih lokacijah ter tudi sami naslovi in čas obhodov varovanih stavb in njihov način odklepanja/zaklepanja. S temi informacijami lahko vsi, ki preberejo takšen razpis za javno naročanje, pridobijo točne podatke o delovnem času varnostnika, kdaj točno in kako le-ta izvaja obhode. Prav tako je iz razpisa viden podatek o načinu zavarovanja stavbe/lokacije, kakšna tehnična orodja so nameščena, kje so nameščena in s katerim signalom/tehnologijo so vzpostavljena. To je z vidika varovanja zasebnosti problematično, saj so ti podatki občutljivi in s tem, da so objavljeni v javnem dokumentu, dopuščajo možnost različnih zlorab.

Pohvalno pa je dejstvo, da so v javnih razpisih dobro predstavljene naloge in storitve, ki jih naročniki potrebujejo od izvajalcev zasebne varnosti. Naloge so zelo eksplicitno in jasno opredeljene, iz njih je viden tudi sam namen in cilj. Storitve so tudi prilagojene lokalnemu okolju in njihovim specifičnim zahtevam – npr. pri naročanju zasebnovarnostnih storitev je opredeljen specifičen problem na točno določenem območju, z opisom nalog pa je že opredeljeno, da bi z izvajalcem zasebnovarnostne storitve to vrzel deviantnosti lahko odpravili. S tem se tudi zvišuje sama raven zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih.

5 Zaključek

Zasebnovarnostne storitve so prisotne v lokalnem okolju in imajo v osnovi varnostno-preventivno vlogo. Z razvojem pluralne policijske dejavnosti lahko pri zagotavljanju lokalne varnosti zasebnovarnostna podjetja s svojimi storitvami predstavljajo partnerja tako policiji kot ostalim varnostnim deležnikom. Varnost za denar namreč izvajajo kompetentni posamezniki oziroma podjetja, ki s svojimi storitvami omogočajo odpravo določenih lokalnih problemov ter s tem pri svojem delu v neki meri tudi razbremenijo predvsem državne represivne aparate. Pri skupnem zagotavljanju lokalne varnosti sta ključna predvsem njihovo sodelovanje in komunikacija.

Pri pripravi prispevka in z analizo tako literature kot dosedanjih raziskav ugotavljamo, da v Sloveniji še ni bila opravljena raziskava, ki bi prikazala jasen uvid v pojavnost zasebne varnosti v slovenskih lokalnih skupnostih. Za pridobitev resnične slike bi bila tako potrebna raziskava, ki bi zajemala sam postopek javnega naročanja zasebnovarnostnih storitev lokalnih samouprav ter slednje tudi ločiti glede na samo velikost občin ter dejstvo, ali so ta v ruralnem ali urbanem okolju.

Po opravljeni analizi postopek javnega naročanja zasebnovarnostnih storitev v lokalnem okolju še vedno prikazuje dejstvo, da pri porabi proračunskih sredstev naročajo storitve, ki so cenovno najugodnejše. To je predvsem z vidika kakovosti letih problematično, saj cena marsikdaj ne izraža najbolj ustrezne rešitve za določen varnostni problem. V prihodnosti bi bilo zato nujno določiti ustrezne objektivne pogoje, ki bi v ospredje postavili predvsem kakovost opravljenih storitev, kompetentnost ter strokovnost izvajalcev, slednji pa bi morali tudi zavzemati aktualne varnostne razmere v lokalnem okolju – le tako je lahko tudi sama zasebnovarnostna storitev ustrezna in prisostvuje k višji ravni zagotavljanja lokalne varnosti.

Literatura

- Bureau of Justice Assistance. (2001). *The role of local government in community safety*. U.S. Department of Justice Office of Justice Programs.
- Dokumentacija v zvezi z oddajo javnega naročila za izbiro izvajalcev storitev varovanja za potrebe Mestne občine Ljubljana, Pionirskega doma – Centra za kulturo mladih, Slovenskega mladinskega gledališča Ljubljana, Mestne občine Ljubljana in Javnega zavoda Šport Ljubljana za 4 leta (JN-7560-21-21003). (2020). <https://www.enarocanje.si/>
- Dokumentacija v zvezi z oddajo javnega naročila za izbiro izvajalcev storitev varovanja za potrebe Mestne občine Ljubljana (JN-430-1111/2021). (2021). <https://www.enarocanje.si/>
- Dokumentacija v zvezi z oddajo javnega naročila za izbiro izvajalcev za storitve varovanja za potrebe Javnega zavoda Šport Ljubljana za 4 leta (JN-7560-22-600010). (2022). <https://www.enarocanje.si/>
- Dvojmoč, M. (ur.). (2019). *Zagotavljanje in naročanje zasebne varnosti v Republiki Sloveniji: Priročnik za naročnike in ponudnike storitev zasebnega varovanja v Republiki Sloveniji*. Univerza v Mariboru.
- Klun, M. in Setnikar-Cankar, S. (2013). Better regulation and public procurement in Slovenian municipalities. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, (38 E), 96–105.
- Modic, M., Lobnikar, B., Dvojmoč, M. (2014). Policijska dejavnost v Sloveniji: analiza procesov transformacije, pluralizacije in privatizacije. *Varstvoslojce* 16(3). 217–241.
- Pravilnik o izvajanju Zakona o zasebnem varovanju. (2011). *Uradni list RS*, (100/11).
- Protokol o medsebojnem sodelovanju med Zbornico za razvoj slovenskega varovanja in Generalno policijsko upravo. (2013). Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja. https://www.policija.si/images/stories/NovinarskoSredisce/SporocilaZaJavnost/2013/05_maj/20_protokol_zasebno_varovanje/Protokol.pdf

- Setnikar, S., Seljak, J. in Petkovšek, V. (2011). Public finance expenditure and awarding work to external contractors – Case of Slovenia. *The Journal of Applied Business Research*, 27(1), 41–50.
- Smernice za javno naročanje zasebnega varovanja.* (2019). <https://enotnazbirkaukreprov.gov.si/realizacija-ukrepov/naloga/1072>
- Sotlar, A. in Dvojmoč, M. (2018). Profesionalizacija zasebnega varstva v Sloveniji. *Varstvoslovje*, 20(3), 358–380.
- Sotlar, A. in Čas, T. (2011). Analiza dosedanjega razvoja zasebnega varovanja v Sloveniji – med prakso, teorijo in empirijo. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(3), 227–241.
- Tičar, B. (2015). Pravna ureditev varnosti na lokalni ravni. V G. Meško (ur.), *Zbornik 1. nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih* (str. 34–46). Fakulteta za varnostne vede.
- Uredba o obveznem organiziranju službe varovanja na javnih prireditvah (2010, 2011, 2016). *Uradni list RS*, (22/10, 17/11 – ZZasV-1, 52/16).
- Uredba o obveznem organiziranju varovanja (2012). *Uradni list RS*, (80/12).
- Zakon o javnem naročanju (ZJN-3). (2016). *Uradni list RS*, (91/15, 14/18, 121/21, 10/22, 74/22 – odl. US in 100/22-ZNUZSZS).
- Zakon o javnih zbiranjih (ZJZ). (2003). *Uradni list RS*, (64/11).
- Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1). (2011). *Uradni list RS*, (17/11).
- Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja. (n. d). *Naročanje storitev zasebnega varovanja*. <https://www.zrszv.si/>

ODGOVORNOST OBČINSKIH FUNKCIONARJEV PRI DOSEGANJU VARNOSTNIH KOMPONENT OB ZAGOTAVLJANJU CILJEV TRAJNOSTNEGA RAZVOJA NA LOKALNI RAVNI

BOJAN TIČAR,¹ ANDREJA PRIMEC²

¹ Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
bojan.ticar@um.si

² Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Ljubljana, Slovenija
andreja.primec@um.si

Sinopsis *Thema probandi* naslovnega prispevka je raziskava pravne regulacije ter sedanje in prihodnje implementacije ciljev trajnostnega razvoja v povezavi z elementi varnosti v lokalnih skupnostih. V prispevku smo pregledali relevantno domačo in tujo znanstveno in strokovno literaturo ter polemizirali s stališči drugih vidnih avtorjev s področja obravnave. Prispevek je postavljen v kontekst sprejetih 17 ciljev Organizacije združenih narodov (OZN) na področju trajnostnega razvoja. V prispevku je v analizi in sintezi predstavljena politična odgovornost občinskih javnih funkcionarjev za pravno urejanje in implementacijo ciljev lokalnega trajnostnega razvoja na področju varnosti. Prispevek temelji na gramatikalni in dogmatični razlagi veljavnih notranjih pravnih predpisov Republike Slovenije, mednarodno pravnih konvencij OZN in Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (ang. *Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD*) ter izbranih uredb in direktiv Evropske unije na področju sedanje in prihodnje pravne ureditve trajnostnega razvoja. Analizirali smo tudi komparativno ureditev v Veliki Britaniji in na Irskem. Za raziskavo smo poleg komparativne analize uporabili pravno-analitično metodo opisa sedanje ureditve (metoda *de lege lata*) in pravno sintezo morebitne prihodnje slovenske ureditve (metoda *de lege ferenda*). V sklepnem delu prispevka smo predlagali nekatere novosti na področju normativne dejavnosti lokalnih skupnosti, ki bi lahko prispevale k učinkovitejši implementaciji ciljev trajnostnega razvoja.

Ključne besede:

lokalna varnost,
trajnostni razvoj,
lokalni cilji
trajnostnega
razvoja,
občinski
funkcionarji,
pravna in politična
odgovornost

RESPONSIBILITY OF ELECTED MUNICIPAL OFFICIALS IN ACHIEVING SAFETY COMPONENTS WHILE ENSURING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AT LOCAL LEVEL

BOJAN TIČAR,¹ ANDREJA PRIMEC²

¹ University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
bojan.ticar@um.si

² University of Maribor, Faculty of Economics and Business, Maribor, Slovenia,
andreja.primec@um.si

Abstract *Thema probandi* of present research paper is legal analysis of safety issues connected with sustainable development goals in local communities. We have reviewed relevant domestic and foreign scientific and professional literature which is analyzing present topic. The contribution of our paper is placed in the context of 17 adopted UN's sustainable development objectives. We present paper research responsibility of elected municipal officials for the regulation and implementation of above-mentioned UN's sustainable development goals in the field of security. Our research is based on a grammatical and dogmatic interpretation of the applicable internal legal regulations of the Republic of Slovenia, international UN and OECD legal conventions and selected EU regulations and directives in current and future regulation of sustainable development. We have also analyzed the comparative arrangements in the UK and Ireland. In addition to the comparative analysis, we used the legal-analytical method of describing the current regime (*de lege lata* research method) and the legal synthesis of any future Slovenian regime (*de lege ferenda* research method). In the final part of the paper, we have proposed some innovations in the area of regulatory activity of local communities, which could contribute to a more effective implementation of the SDGs.

Keywords:

local security,
sustainable
development,
local sustainable
development goals,
elected municipal
officials,
legal and political
responsibility

1 Uvod

Rdeča nit naše raziskave je v analizi in sintezi odgovornosti občinskih javnih funkcionarjev za pravno urejanje in implementacijo ciljev lokalnega trajnostnega razvoja na področju varnosti. Pri tem smo izhajali iz Agende Organizacije združenih narodov o trajnostnem razvoju do leta 2030 (v nadaljevanju Agenda 2030, United Nations, n. d.), kjer je v 35. točki zapisano:

»Brez miru in varnosti ni trajnostnega razvoja in brez trajnostnega razvoja ni miru in varnosti. Novi program upošteva potrebo po oblikovanju mirne, pravične in vključujoče družbe, ki bo zagotavljala enakopraven dostop do sodnega varstva in temeljila na spoštovanju človekovih pravic, tudi pravice do razvoja, učinkoviti pravni državi in dobrem upravljanju na vseh ravneh ter na preglednih, učinkovitih in odgovornih ustanovah.«

Tako je navedena Agenda 2030 na državni ravni za 195 držav članic, ki so jo ratificirale, vzpostavila srednjeročno strateško usmerjenost razvoja celotne družbe. Iz Agende 2030 izhaja 17 ciljev, ki so tako ali drugače povezani z vprašanji državne in lokalne varnosti. V prispevku smo sistemizirali in grupirali posamezne varnostne vidike zastavljenih trajnostnih ciljev kakor tudi opredelili lokalne funkcionarje, ki so odgovorni za njihovo izvedbo.

2 ESG kriteriji sistemizacije ciljev trajnostnega razvoja

Na podlagi Agende 2030 je bilo oblikovano 17 ciljev trajnostnega razvoja. Vendar bomo na področju varnosti izpostavili predvsem tri kriterije presoje teh ciljev. Zanimalo nas bo, kakšen učinek bodo imeli trajnostni cilji na področju lokalne varnosti v prihodnje: na varovanje okolja, na družbo kot celoto in na kakovost upravljanja. To so t. i. ESG kriteriji (ang. *Environmental, Social and Governance Criteria*, OZN, 2004). ESG kriteriji so pravzaprav novodobno orodje merjenja vpliva delovanja organizacij na okolje in družbo kot celoto. Razvili so se najprej iz merjenja učinkov delovanja profitnih korporacij. Širijo pa se na vse organizacije, tudi na pravne osebe javnega prava v ustanoviteljstvu in upravljanju občin.

Leta 1988 je James S. Coleman objavil članek v *American Journal of Sociology* z naslovom *Social Capital in the Creation of Human Capital*. Članek je izpodbijal prevlado koncepta »zgoļ« dobičkonosnosti, kot edinega, kar pomeni kriterija merjenja uspešnosti korporacij, in je vpeljal koncept »družbenega kapitala«, kot pomembnega

novega kriterija uspešnega poslovanja (Coleman, 1988). Kasneje so se različne organizacije in finančne institucije začele zavedati družbene odgovornosti in začele same ocenjevati, kako je njihova aktivnost usklajena s cilji ESG (ang. *environmental, social, governance*), kar pomeni z okoljskimi, socialnimi in upravljavskimi cilji.

Izraz ESG je bil najprej uporabljen v poročilu OZN iz leta 2004, ki je bila skupna pobuda finančnih institucij na povabilo Združenih narodov (ZN) za večjo družbeno odgovornost poslovanja (United Nations, 2004), ki so predmet analize našega prispevka.

V manj kot 20 letih je gibanje ESG iz pobude za družbeno odgovornost podjetij, ki so jo sprožili ZN, zrastle v globalni pojav (Holder, 2019). Eno od glavnih vprašanj na področju ESG je razkritje tveganj, ki jih ustvarjajo poslovne dejavnosti. Zajeta so tudi varnostna vprašanja, predvsem kako dejansko ali potencialno nove poslovne naložbe negativno vplivajo na zrak, zemljo, vodo, ekosisteme in zdravje ljudi. Ker bo vključevanje premislekov ESG v analizo naložb (in izračun vrednosti korporacij) postalo prevladujoče, bo v prihodnje treba zagotoviti merske enote za naložbene odločitve o subjektivnih vprašanjih, kot so na primer stopnje škode za delavce ter druge deležnike pri razvoju in aplikaciji novih različnih dejavnosti in produktov (Association of British Insurers [ABI], 2001). Evropska unija je sledila trendom OZN za trajnostni prehod gospodarstva in družbe z lastno pravodajno dejavnostjo. To so predvsem uredbe in direktive EU, ki so jih sprejeli organi EU.

Najučinkovitejše pravno orodje organov EU predstavljajo uredbe EU, saj zagotavljajo neposredno unifikacijo evropskega prava. Na obravnavanem področju je bila sprejeta Uredba EU 2019/2088 o razkritjih, povezanih s trajnostjo v sektorju finančnih storitev (ang. *Sustainable Finance Disclosure Regulation*), in Uredba 2020/852 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe 2019/2088 (ang. *Taxonomy Regulation*), ki je po mnenju nekaterih avtorjev celo najpomembnejša (Paccès, 2020). Uredba o taksonomiji vzpostavlja osnovo za taksonomijo EU tako, da določa 4 splošne pogoje, ki jih mora izpolnjevati gospodarska dejavnost, da jo je mogoče opredeliti kot okoljsko trajnostno.

Direktive EU pomenijo harmonizacijo evropskega prava na posredni način, s sprejetjem evropskih smernic v nacionalnih zakonih držav članic EU. Na področju trajnostnega upravljanja je Evropska komisija (v nadaljevanju Komisija) predlagala dve novi direktivi: predlog Direktive o primerni skrbnosti podjetij glede trajnosti (ang. *Corporate sustainability due diligence directive*) in predlog Direktive o poročanju podjetij o trajnostnosti (ang. *Corporate sustainability reporting directive* – v nadaljevanju CSRD). CSRD bo nadomestila trenutno veljavno Direktivo 2014/95 o nefinančnem poročanju podjetij (ang. *Non financial reporting directive*, v nadaljevanju NFRD) (»Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in sveta z dne 22. oktobra 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin«, 2014). Direktiva je uvedla obveznost razkrivanja nefinančnih informacij za določena velika podjetja in skupine podjetij (subjekte javnega interesa), v obliki izjave o nefinančnem poslovanju.

NFRD (2014) je zavezujoča za velike korporacije, vendar predlog CSRD predvideva razširitev uporabe na vse javne družbe, s sedežem v EU, z deleži katerih se trguje na reguliranih trgih. Poleg zakonodajnih aktov igrajo pomembno normativno vlogo na področju trajnostnega upravljanja tudi tako imenovani dokumenti mehkega prava (ang. *Soft Law*) mednarodnih organizacij, že omenjenih OZN in OECD, ter akti samoregulacije, kot so kodeksi upravljanja. Za subjekte, ki so v lasti države, v Sloveniji velja Kodeks korporativnega upravljanja družb s kapitalsko naložbo države (podrobneje v nadaljevanju). Kot bomo pojasnili v nadaljevanju, ti kriteriji trajnostnega upravljanja postajajo vedno bolj pomembni tudi na področju subjektov javnega sektorja, vključno z lokalnimi skupnostmi.

3 Sistemizacija varnostnih elementov v ciljih trajnostnega razvoja

Kot rečeno, izhaja iz Agende 2030 17 ciljev, ki so tako ali drugače povezani z vprašanji državne in lokalne varnosti.

Občine v Republiki Sloveniji zagotavljajo implementacijo varnostnih komponent tako, da občinski organi neposredno izvršujejo državne zakone. Tako je to na področju kazenskega prava, kjer sodelujejo z državnimi organi v predkazenskih postopkih, na področju prometne varnosti, kjer izvajajo zakonska pooblastila, s katerimi so izrecno pooblaščen za določena pravna ravnanja, in podobno na

področju javnega reda in miru. Vendar lahko občine na podlagi zakonov sprejmejo tudi lastne odloke, s katerimi podrobneje razdelajo na primer ureditev mirujočega prometa ali vprašanja javnega reda in miru na svojem območju.

S področja avtonomije občin pri vzpostavljanju lokalne varnosti je tako posebej pomemben 21. člen Zakona o lokalni samoupravi (»ZLS-UPB2«, 2007), ki opredeljuje izvirne naloge lokalnega javnega pomena, ki se jih lahko določi s splošnimi akti občine (občinskimi odloki). Splošne lokalne varnosti se tičejo predvsem naslednje izvirne lokalne naloge:

- Občina izvirno skrbi za **varstvo** zraka, tal, vodnih virov, za varstvo pred hrupom, za zbiranje in odlaganje odpadkov in opravlja druge dejavnosti varstva okolja;
- Občina izvirno skrbi za osnovno **varstvo** otroka in družine, za socialno ogrožene, invalide in ostarele;
- Občina izvirno skrbi za **varno** gradnjo, **varno** vzdrževanje, **varno** urejanje lokalnih javnih cest, javnih poti, rekreacijskih in drugih javnih površin v skladu z zakonom ureja promet v občini;
- Občina izvirno opravlja naloge občinskega redarstva, organizira komunalno-redarstveno službo in skrbi za **varnost in red** v občini;
- Občina izvirno opravlja **varnostno** nadzorstvo nad krajevnimi prireditvami;
- Občina izvirno skrbi za požarno **varnost** in organizira reševalno pomoč;
- Občina izvirno **varno** organizira pomoč in reševanje za primere elementarnih in drugih nesreč.

Na teh področjih lahko torej občinski funkcionarji sprejemajo in implementirajo občinske odloke, ki pomenijo dejansko pravno udejanjanje ciljev trajnostnega razvoja na lokalni ravni.

4 Kateri javni občinski funkcionarji so odgovorni za sprejemanje in izvajanje politik trajnostnega razvoja občin

V Republiki Sloveniji imamo na občinski ravni pravzaprav opravka z dvema vrstama funkcionarjev, ki odločajo o družbenem razvoju občin. V občinah so funkcionarji občinski oz. mestni svetniki in župani ter podžupani. Prvi so pravodajni ali normativni funkcionarji, drugi pa izvršilni ali eksekutivni funkcionarji.

Funkcionarji so osebe, ki dobijo svoj položaj z volitvami. Imenovani funkcionarji so le nekateri državni funkcionarji, ne pa tudi občinski. V občini so funkcionarji izvoljeni, in sicer za mandat štirih let.

Splošno so funkcionarji fizične osebe, ki izvršujejo oblast. Poleg funkcionarjev delno izvajajo izvršilno oblast tudi javni uslužbenci po nalogu funkcionarjev. Vendar zaposleni v občinskih upravah niso javni funkcionarji.

Občinski svetniki so pomembni lokalni funkcionarji, ki skrbijo za sprejemanje občinskih splošnih aktov, predvsem statuta in občinskih odlokov. Seveda občinski akti veljajo samo na območju občin. To so lokalni predpisi, ki morajo biti skladni z državnimi. Ko so enkrat sprejeti v občinskih ali mestnih svetih, pa jih je treba izvrševati ali implementirati.

Najpomembnejši izvršilni funkcionar občine, tisti, ki svetnikom predlaga splošne akte, in tudi tisti, ki je prvi poklican, da jih izvršuje oz. implementira, je seveda župan. Pri njegovem delu mu izvrševanje oblasti pomagajo izvajati njegovi podžupani. To so pravzaprav vsi lokalni funkcionarji. Člani nadzornih odborov občin in zaposleni v občinskih upravah niso funkcionarji.

Tako strategija trajnostnega razvoja po Agendi 2030 v Republiki Sloveniji najprej veže normativne funkcionarje (svetnike), da sprejemajo takšne lokalne splošne akte, ki pomenijo dejansko izvedbo začrtanih trajnostnih strategij. Nadalje pa veže tudi izvršilne funkcionarje (župane in podžupane), da pri implementaciji teh aktov upoštevajo trajnostne cilje. Na podlagi Agende 2030 je bilo oblikovano 17 ciljev trajnostnega razvoja. Vendar bomo na področju varnosti izpostavili predvsem tri kriterije presoje teh ciljev. Zanimalo nas bo, kakšen učinek bodo imeli trajnostni cilji na področju lokalne varnosti v prihodnje na: (1) varovanje okolja, (2) na družbo kot

celoto in (3) na kakovost javnega upravljanja (na t. i. ESG kriterije (United Nations, 2004)).

5 Element aplikacije in prihodnja uporaba kodeksov dobrega javnega upravljanja za lokalne pravne osebe javnega prava

Občine spadajo v Republiki Sloveniji v javni sektor. Uspešno upravljanje je bistveno za krepitev zaupanja v subjekte javnega sektorja. Za uspešno upravljanje pa zakonodaja ni dovolj. Še posebej ne za mehko področje ciljev trajnostnega razvoja. Zato je smiselno, da se v kontekst ESG kriterijev (glej zgoraj) tudi na področju upravljanja lokalnega javnega sektorja sprejmejo t. i. ***kodeksi dobrega javnega upravljanja***. Kodeksi upravljanja splošno vsebujejo okvir najboljših praks upravljanja in lahko omogočajo osebam javnega sektorja uporabo najvišjih standardov na tem področju, s tem pa dvig kakovosti upravljanja in dolgoročno izboljšanje poslovanja v interesu vseh deležnikov.

Kodeksov upravljanja na področju lokalne samouprave pri nas še ni. Referenčno v Sloveniji obstajajo sicer trije kodeksi upravljanja:

1. Kodeks upravljanja javnih delniških družb Ljubljanske borze in Združenja nadzornikov Slovenije (2004, spr. 2016 in 2021),
2. Kodeks korporativnega upravljanja družb s kapitalsko naložbo države za »državne družbe« (2014, spr. 2021) in
3. *Kodeks upravljanja za nejavne družbe, ki so ga sprejeli* Gospodarska zbornica Slovenije, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo ter Združenje nadzornikov Slovenije (2016).

V Sloveniji sicer Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1-UPB, 2009) določa, da morajo družbe, ki so zavezane k reviziji, v poslovnem poročilu navesti, kateri kodeks upravljanja uporabljajo. Uporabijo lahko referenčni kodeks, ki velja zanje, ali sprejmejo svoj kodeks.

Za nejavni sektor uporaba kodeksa ni obvezna, obvezno pa je razkritje o njegovi uporabi oziroma neuporabi ter tudi neuporabi posameznega določila kodeksa, kar morajo družbe še dodatno obrazložiti in utemeljiti (1. in 2. točka petega odstavka 70. člena ZGD-1). Pri razkrivanju teh podatkov delujejo po pristopu »spoštuj ali

pojasni« (ang. *comply or explain*), ki je bil prvič uveljavljen v Cadburyjevem kodeksu¹ leta 1992 v Veliki Britaniji.

Čeprav se v literaturi upravljanju v zasebnem sektorju namenja precej več pozornosti kot upravljanju v javnem sektorju, je zadnjih trideset predvsem v državah Commonwealtha opaziti več dokumentov, ki v ospredje postavljajo vprašanja upravljanja oseb javnega prava. Kodekse korporativnega upravljanja v javnem sektorju imajo (Spanhove in Verhoest, 2007): Združeno kraljestvo, Irska, Avstralija, Nizozemska in Danska.

Države s kodeksi upravljanja praviloma postavljajo okvir za vse osebe javnega prava (državne organe, agencije itd.) tako tržne kot netržne narave.²

V Združenem kraljestvu je pooblaščen inštitut za javne finance in računovodstvo (Chartered Institute of Public Finance and Accountancy – v nadaljevanju CIPFA) leta 1995 izdal Okvir korporativnega upravljanja v javnem sektorju (The public sector corporate governance framework), ki velja za eno prvih del o korporativnem upravljanju v javnem sektorju.

Inštitut se je pri oblikovanju dokumenta zgedoval po Cadburyjevem kodeksu. Ohranja tri temeljna načela: odprtosti, integritete in odgovornosti, ki so bila prilagojena značilnostim javnega sektorja.

Okvir CIPFA poudarja pomen raznolikosti zainteresiranih strani v javnem sektorju ter potrebo po integriteti, poštenosti in visokih standardih za pravilnost in inovativnost pri upravljanju javnih sredstev in dejavnosti. Nolanovo poročilo iz leta 1995 je obstoječemu okviru priporočil dodalo načelo vodenja. Vodenje je pomemben element upravljanja javnega sektorja, saj dejansko izraža izvedbo (ang. *performance*), ki je pomembnejša sestavina korporativnega upravljanja za javni sektor od skladnosti (ang. *conformance*), ki ima večjo vlogo v zasebnem sektorju (Rayn, 2000).

---

¹ Njegovo izvorno ime je The Code of Best Practice (Kodeks najboljše prakse). Nastal je pod okriljem Odbora za finančne vidike upravljanja podjetij z namenom izboljšanja sistema korporativnega upravljanja v Veliki Britaniji, ki je zaradi velikih finančnih škandalov izgubil zaupanje vlagateljev v poštenost in odgovornost družb, ki kotirajo na borzi. Od njegovega nastanka Londonska borza od družb, ki kotirajo na borzi, zahteva, da kodeks upoštevajo ali pojasnijo, koliko ravnajo v skladu s kodeksom, oziroma da odstopanja od kodeksa natančno obrazložijo (<http://cadbury.cjbs.archios.info/report>, 12. 7. 2021). Priporočila Cadburyjevega kodeksa so bila vodilo drugim mednarodnim organizacijam (OECD, EU) pri sprejetju različnih aktov korporativnega upravljanja ter številnim nacionalnim organizacijam posameznih držav pri sprejemanju nacionalnih kodeksov korporativnega upravljanja.

² Irski kodeks vzpostavlja okvir najboljše prakse za korporativno upravljanje v gospodarskih in negospodarskih državnih telesih (Department of Public Expenditure and Reform Ireland, 2016).

Kodeks korporativnega upravljanja v javnem sektorju, ki ga je razvila CIPFA (CIPFA SOLACE, 2006), obravnava tri ključna področja:

1. organizacijski procesi in struktura (spoštovanje zakonodaje, odgovornost za javni denar, komunikacija z zainteresiranimi stranmi, vloge in odgovornosti posameznih organov in oseb),
2. nadzor in finančno poročanje (letno poročilo, notranji nadzor (obvladovanje tveganj, notranja revizija), revizijske komisije, zunanja revizija) ter
3. standardi obnašanja za direktorje (vodenje, kodeksi obnašanja, nesebičnost, nepristranost in poštenost).

Razvoj korporativnega upravljanja se ni ustavil na državni ravni, temveč se je razširil tudi na lokalno raven.

CIPFA je leta 2001 v povezavi s SOLACE³ in ključnimi organizacijami v lokalnih skupnostih združila načela, ki so jih opredelili Cadbury, Nolan in nekdanji angleški oddelek za okolje, promet in regije (DETR), v enoten okvir dobrega upravljanja za uporabo v lokalnih skupnostih (ang. *Corporate Governance in Local Government: A Keystone for Community Governance*).

Kodeks je priporočil, da lokalni organi pregledajo sedanje ureditve upravljanja glede na več ključnih načel in letno poročajo o njihovi učinkovitosti v praksi, s čimer so bili spodbujeni k uporabi najboljših standardov upravljanja na tem področju. Kodeks je bil noveliran v letih 2006 in 2007 (CIPFA, SOLACE, 2006).

Tudi Irska je država, ki je sprejela svoj kodeks korporativnega upravljanja v javnem sektorju. Prve smernice za korporativno upravljanje oseb javnega prava (ang. *State Bodies Guidelines*) je pripravilo Ministrstvo za finance marca 1992. Smernice so bile novelirane v letih 2001 in 2009. V letu 2016 jih je Ministrstvo za javne izdatke in reforme v skladu z razvojem upravljanja, pobudami za reformo javnega sektorja in posvetovanjem z zainteresiranimi stranmi nadgradilo v Kodeks ravnanja pri

---

³ SOLACE je Društvo izvršnih direktorjev in višjih vodstvenih delavcev lokalne skupnosti, ki delujejo v lokalni vladi. Kot reprezentativno telo spodbuja učinkovito lokalno upravo in zagotavlja strokovni razvoj za svoje člane (CIPFA, SOLACE, 2006).

upravljanju oseb javnega prava – Code of Practice for the Governance of State Bodies (Walsh, 1987).

Irski kodeks (ang. *Code of Practice for the Governance of State Bodies*) (Department of Public Expenditure and Reform Ireland, 2016) uporablja za izkazovanje skladnosti načela Cadburyjeve metode (spoštuj ali pojasni). Poleg področij, ki so vsebovana v kodeksu Združenega kraljestva, ureja še:

- razmerja s parlamentom, ministrom in pristojnim ministrstvom (nadzorna vloga pristojnega ministrstva, postopki nabave, pridobitev premoženja in odtujitev odvečnega premoženja, ocena kapitalskih naložb itd.),
- prejemke in nadomestila (plače in druge prihodke predsednikov in članov upravnih odborov, potovanja in uradne zabave) ter
- kakovosten servis za stranke.

Kodeks zagotavlja okvir za uporabo najboljše prakse korporativnega upravljanja za gospodarske in negospodarske osebe javnega prava.

Čprav kodeksa, ki bi celovito urejal korporativno upravljanje oseb javnega prava (kot na primer irski kodeks), v Sloveniji nimamo, obstaja kodeks, ki posega na področje javnega sektorja. To je kodeks korporativnega upravljanja za »javne« družbe oziroma natančneje za družbe s kapitalsko naložbo države. Ni pa to še urejeno na področju pravnih oseb v ustanoviteljstvu občin.

6 Sklepna razprava in zaključek

Na koncu prispevka lahko ugotovimo, da bo treba za doseganje ciljev trajnostnega razvoja tudi na področju lokalne varnosti urediti vprašanje dobrega javnega upravljanja. Pri tem je mogoče uporabiti ESG kriterije, ki v praksi upravljanja družb uspešno zaznavajo škodljive vplive na okolje, zaposlene, človekove pravice, zdravje ljudi itd. ter razvijajo mehanizme za nadzor nefinančnih tveganj, kot so koruptivna, neintegritetna, neetična oziroma druga protipravna ravnanja. Na podlagi pozitivnih izkušenj uporabe samoregulacijskih dokumentov za izboljšanje prakse korporativnega upravljanja (kodeksov upravljanja) bi bilo smiselno razmisliti o podobnih aktih tudi na ravni upravljanja lokalnih skupnosti, če ne na ravni celotnega javnega sektorja (Primec, 2021). Pomembno je poudariti, da tako kot poročanje o

nefinančnih informacijah prispeva k bolj transparentnemu delovanju družb in zagotavlja pomembne informacije za njihove deležnike, velja enako tudi za lokalne skupnosti. Ne nazadnje ne smemo pozabiti ključnega dejstva, da s tem, ko bi občinski funkcionarji razmišljali o tveganjih, povezanih z varnostjo v lokalni skupnosti in doseganjem trajnostnih ciljev, bi se s tveganji tudi soočili. Prav to pa bi jim dalo možnost, da bi se nanje predhodno pripravili in sprejeli ustrezne varnostne ukrepe, s katerimi bi lahko uspešno obvladovali prihodnje negotove situacije, ki jih v aktualnih razmerah (klimatske spremembe, energetska kriza, vojna v Ukrajini) žal ni malo.

Kodekse upravljanja kot priporočila dobre prakse je zato treba v prvi vrsti razumeti kot pomoč občinskim funkcionarjem pri upravljanju varnostnih tveganj v lokalni skupnosti v povezavi z doseganjem trajnostnih ciljev in ne kot dodatno obveznost.

Literatura

- Association of British Insurers (ABI). (2001). *Guidelines on responsible investment disclosure*. https://www.ivis.co.uk/media/5893/abi_rid_guidelines.pdf
- CIPFA, SOLACE. (2006). *Good governance in local government: A framework, consultation draft*. [https://moderngov.dover.gov.uk/Data/Governance%20Committee/20060925/Agenda/\\$Agenda04_AppendixA.doc.pdf](https://moderngov.dover.gov.uk/Data/Governance%20Committee/20060925/Agenda/$Agenda04_AppendixA.doc.pdf)
- Coleman, J. S. (1988). »Social Capital in the Creation of Human Capital«. *American Journal of Sociology*, 94, 95–120.
- Department of Public Expenditure and Reform Ireland. (2016). *Code of Practice for the Governance of State Bodies*. <https://www.gov.ie/en/publication/0918ef-code-of-practice-for-the-governance-of-state-bodies/>
- Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in sveta z dne 22. oktobra 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin. (2014). *Uradni list Evropske unije*, (L 330).
- Holder, M. (2019). *Global sustainable investing assets surged to \$30 trillion in 2018*. GreenBiz. <https://www.greenbiz.com/article/global-sustainable-investing-assets-surged-30-trillion-2018>
- Paces, M. A. (2021). Will the EU taxonomy regulation promote sustainable corporate governance? *Sustainability*, 13(21), 2316. <https://doi.org/10.3390/su132112316>
- Primec, A. (2021). Kodeksi upravljanja kot instrument za še uspešnejše upravljanje javnih zavodov? V M. Kocbek (ur.), *47. Dnevi slovenskih pravnikov, 14. in 15. oktober 2021, Portorož* (str. 1085–1098). Lexpera, GV založba.
- Ryan, C. M. in Chew, Ng. (2000). Public sector corporate governance disclosures: An examination of annual reporting practices in Queensland. *Australian Journal of Public Administration*, 59(2), 11–23.
- Spanhove, J. in Verhoest, K. (2007). *Corporate governance vs. government governance: translation or adaptation?: Paper for the ELASM 4th Workshop Corporate Governance, Brussels, 2007*. <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/4720>

- The Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance. (1992). *The Cadbury Report*. <http://cadbury.cjbs.archios.info/report>,
- United Nations. (n. d.). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Walsh, B. M. (1987). Commercial state-sponsored bodies. *The Irish Banking Review*, 26–37. <https://researchrepository.ucd.ie/handle/10197/1563>
- Zakon o lokalni samoupravi (ZLS-UPB2). (2007, 2008, 2009, 2010, 2012, 2015, 2016). *Uradni list RS*, (94/08, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12, 14/15, 76/16).

PRIMERJALNA PRAVNA ANALIZA PRITOŽBENEGA MEHANIZMA NAD DELOM OBČINSKIH REDARJEV V SLOVENIJI

BENJAMIN FLANDER

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
benjamin.flander@um.si

Sinopsis V Sloveniji pritožbeni mehanizem nad delom občinskih redarjev določa 19. člen Zakona o občinskem redarstvu. Analiza je razkrila, da je v sicer razvejanem sistemu nadzora nad občinskim redarstvom najšibkejši člen prav aktualna pravna ureditev pritožbenega mehanizma. Zakon, na primer, postopka obravnave pritožbe sploh ne ureja. V prispevku je pravna ureditev pritožbenega mehanizma primerjana z ureditvami v nekaterih drugih državah in s pravno ureditvijo pritožbenega mehanizma po Zakonu o nalogah in pooblastilih policije. V luči standardov, na katerih temelji pravna ureditev mehanizma pritožbe nad delom policistov, in kazalnikov ciljev trajnostnega razvoja (OZN), ki poudarjajo omogočanje dostopa do učinkovitega pravnega varstva ter učinkovito, odgovorno in odprto delovanje institucij na (nad)državni in lokalni ravni, so podani predlogi za nadgradnjo pravne ureditve in kakovostnejše delovanja mehanizma.

Ključne besede:
lokalna skupnost,
občinsko
redarstvo,
pooblastila,
pritožbeni
postopek,
cilji trajnostnega
razvoja (OZN)

THE COMPARATIVE LEGAL ANALYSES OF THE COMPLAINT MECHANISM OVER THE CONDUCT OF MUNICIPAL WARDENS IN SLOVENIA

BENJAMIN FLANDER

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
benjamin.flander@um.si

Abstract In Slovenia, the complaint mechanism over the conduct of municipal wardens is determined by Art. 19 of the Municipal Warden Services Act. The analyses revealed that the current legal regulation of the complaint mechanism is the weakest link in the overall system of control over the municipal wardens. The law, for example, does not even regulate the procedure for handling complaints. In the paper, the legal regulation of the complaint mechanism is compared with the regulations in some other countries and with the legal regulation of the complaint mechanism under the Police Tasks and Powers Act. The paper presents proposals for upgrading the legal regulation and better functioning of the mechanism by taking into account standards which are implemented by the current legal regulation of complaint mechanism over the conduct of police officers. The account is also taken of the indicators of the Sustainable Development Goals (UN) which emphasize the provision of access to effective legal protection, and the efficient, responsible and open functioning of institutions at the (supra)national and local level.

Keywords:

local community,
municipal warden
services,
municipal wardens'
powers,
complaint
procedure,
sustainable
development goals
(UN)

1 Uvodno pojasnilo

V prispevku so predstavljeni izsledki primerjalne pravne analize pritožbenega mehanizma nad delom občinskih redarjev v Republiki Sloveniji, ki sem jo opravil v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru (UM FVV). Pravna ureditev pritožbenega mehanizma nad delom občinskih redarjev je primerjana z ureditvami v nekaterih drugih državah in s pravno ureditvijo pritožbenega mehanizma nad delom policistov po Zakonu o nalogah in pooblastilih policije (»ZNPPok«, 2013). V luči standardov, na katerih temelji pravna ureditev mehanizma pritožbe nad delom policistov in kazalnikov ciljev trajnostnega razvoja (OZN), ki poudarjajo omogočanje dostopa do učinkovitega pravnega varstva ter učinkovito, odgovorno in odprto delovanje institucij na (nad)državni in lokalni ravni, so podani predlogi za nadgradnjo pravne ureditve in kakovostnejše delovanja mehanizma.

2 Pritožbeni mehanizem nad delom občinskih redarjev *de lege lata*

Institut pritožbe nad delom občinskih redarjev je določen z 19. členom Zakona o občinskem redarstvu (»ZORed«, 2006). Posameznik, ki meni, da so mu bile z dejanjem ali opustitvijo dejanja občinskega redarja kršene pravice ali svoboščine, se lahko v 30 dneh pritoži županu. Ta mora pritožbo iz prejšnjega odstavka proučiti in o svojih ugotovitvah in ukrepih v 30 dneh pisno obvestiti pritožnika. Poleg navedenega zadnji (tretji) odstavek 19. člena določa, da se o disciplinskih kršitvah občinskega redarja odloča v disciplinskem postopku v skladu z Zakonom o javnih uslužbencih (»ZJU-UPB3«, 2007). Drugih določb, ki bi se izrecno nanašale na pritožbo nad delom občinskih redarjev, »ZORed« (2016) ne vsebuje.

Iz javno dostopnih virov (Fortuna, 2018) lahko razberemo način obravnavanja pritožb v Mestni občini Ljubljana. Po ustaljenem postopku, ki ga občinski predpisi te mestne občine ne urejajo, vodstvo mestnega redarstva določi nosilca (kompetentno osebo), ki obravnava prejeto pritožbo. Ta najprej preveri, ali pritožba izpolnjuje formalne pogoje za sprejem v odločanje (ali je pritožbo vložila upravičena oseba, ali je bila pritožba vložena v predpisanem roku ipd.). Mestno redarstvo nato pritožnika povabi na razgovor, na katerem lahko predloži dokaze za pritožbene trditve in predlaga priče. Razgovor se opravi tudi z mestnim redarjem, ki je z dejanjem ali opustitvijo domnevno kršil pravice pritožnika, pri čemer je redar

pozvan, da se opredeli do pritožbenih navedb. Nosilec obravnave pripravi poročilo o ugotovitvah, ki je podlaga za odgovor župana pritožniku. Če je bilo v postopku obravnave pritožbe ugotovljeno, da so podani razlogi za sum, da je mestni redar Mestne občine Ljubljana storil kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, vodstvo mestnega redarstva poda kazensko ovadbo pri pristojnem državnem tožilstvu. V skladu z določbami Zakona o delovnih razmerjih (»ZDR-1«, 2013) in »ZJU-UPB3« (2007) se zoper mestnega redarja uvede disciplinski postopek, če so za to izpolnjeni pogoji. Če je bilo v postopku obravnave pritožbe ugotovljeno, da je mestni redar storil blažjo kršitev, mu predstojnik, če niso izpolnjeni pogoji za uvedbo disciplinskega postopka, bodisi izda pisno opozorilo bodisi z njim opravi razgovor in mu pri tem izreče ustno opozorilo. Na delovnih sestankih in odpravah na delo na podlagi ugotovitev pri obravnavi pritožb predstojniki mestne redarje seznanjajo z dobrimi in slabimi praksami, ugotovitve v pritožbenih postopkih pa so lahko tudi razlog organizacijskih in sistemskih sprememb (Fortuna, 2018).

V pogledu nadzora nad zakonitostjo in strokovnostjo dela občinskih redarjev so poleg določb »ZORed« (2006), ki urejajo pritožbo, pomembne tudi določbe o dolžnosti obveščanja. Občinski redar, ki izvede z »ZORed« (2016) določena pooblastila (varnostni pregled osebe, zaseg predmetov ali zadržanje osebe) ali uporabi prisilna sredstva, mora pisno poročati vodji občinskega redarstva oziroma svojemu nadrejenemu ali osebi, ki jo ta pooblasti (prvi odstavek 16. člena). Vodja občinskega redarstva na podlagi poročila oceni, ali je bilo ravnanje občinskega redarja zakonito in strokovno. Ob ugotovljenih kršitvah mora sprožiti postopek za ugotavljanje odgovornosti (prvi odstavek 17. člena).¹

»ZORed« (2006) posebej ureja položaj, ki nastane, če je osebi med postopkom varnostnega pregleda osebe, zasega predmetov, zadržanja ali uporabe prisilnih sredstev povzročena telesna poškodba ali smrt ali če je bilo prisilno sredstvo uporabljeno proti več kot trem osebam. V teh primerih mora vodja občinskega redarstva nemudoma obvestiti župana občine, v primeru smrti osebe pa tudi policijo (tretji odstavek 16. člena).² Oceno zakonitosti in strokovnosti ravnanja občinskega

---

¹ »ZORed« (2006) ne določa, katera vrsta (pravne) odgovornosti občinskega redarja se ugotavlja v postopku, ki ga na podlagi prvega odstavka 17. člena sproži vodja občinskega redarstva. Sklepamo lahko, da gre pri tem za sprožitev disciplinskega postopka, ki je omenjen v tretjem odstavku 19. člena.

² Četrti odstavek 16. člena »ZORed« (2006) določa, da morajo biti v obvestilu župana in policije navedeni podatki o osebi, razlogu, času in kraju zadržanja, uporabi prisilnega sredstva, vrsti uporabljenega prisilnega sredstva ter drugih okoliščinah in dejstvih, pomembnih za oceno zakonitosti in strokovnosti ravnanja občinskega redarja.

redarja v teh primerih ne opravi vodja občinskega redarstva, temveč komisija, ki jo najpozneje v petih delovnih dneh od prejema obvestila vodje občinskega redarstva imenuje župan (drugi in četrti odstavek 17. člena).³ Komisijo sestavljajo direktor občinske uprave⁴, predstavnik policije in eden ali več predstavnikov nevladnih organizacij, zainteresiranih za nadzor nad varstvom človekovih pravic in svoboščin⁵ (drugi odstavek 17. člena). Komisijo vodi direktor občinske uprave⁶, ki mora prvo sejo sklicati najpozneje v petih delovnih dneh od njenega imenovanja (peti odstavek 17. člena). Komisija mora zbrati potrebna obvestila in dokaze o okoliščinah, dejstvih in razlogih uporabe prisilnih sredstev (prvi odstavek 18. člena).⁷ O zbranih obvestilih, dokazih in ugotovitvah mora komisija najkasneje v 30 dneh od dneva imenovanja sestaviti zapisnik, v katerem poda tudi mnenje, ali je bilo ravnanje občinskega redarja v skladu s predpisi, strokovno in sorazmerno (drugi odstavek 18. člena). Če komisija ugotovi znake kaznivega dejanja, katerega storilec se preganja po uradni dolžnosti ali na predlog, zlorabe človekovih pravic in temeljnih svoboščin ali drugih kršitev, za katere so z zakonom določene sankcije, obvesti o tem policijo in druge pristojne organe (tretji odstavek 18. člena).

3 Prikaz ureditve pritožbenega mehanizma v drugih državah

Strnjen prikaz pravne ureditve pritožbenega mehanizma nad delom občinskih redarjev je v tem prispevku omejen na štiri države srednjeevropske regije in severozahodnega Balkana (na Srbijo, Slovaško, Poljsko in Madžarsko).⁸

V Republiki Srbiji je za izvajanje z zakonom določenih nalog na področju zagotavljanje javnega reda na lokalni ravni pristojna občinska milica (srb. *komunalna milicija*). Pritožbeni mehanizem nad delom občinskih miličnikov ureja 32. člen Zakona o občinski milici (»Zakon o komunalnoj miliciji«, 2019), ki je naslovljen

³ Pri medobčinskem redarstvu komisijo imenuje župan občine, v kateri je sedež medobčinskega redarstva.

⁴ Pri medobčinskem redarstvu je član komisije direktor občinske uprave s sedežem medobčinskega redarstva.

⁵ Namesto predstavnika oziroma predstavnikov nevladnih organizacij s področja varstva človekovih pravic so lahko člani komisije predstavniki javnosti, ki jih določi župan.

⁶ Pri medobčinskem redarstvu komisijo vodi direktor občinske uprave s sedežem medobčinskega redarstva.

⁷ Pri tem lahko komisija od občinske uprave in policije zahteva potrebno pomoč in sodelovanje. Pri svojem delu smiselno uporablja določbe poslovnika občinskega sveta, ki se nanašajo na sklicevanje in vodenje sej, sklepčnost in sprejemanje odločitev.

⁸ S poizvedbo in zaprosilom za posredovanje informacij sem se obrnil tudi na kolege iz omenjenih držav, s katerimi v letu 2022 sodelujemo pri mednarodnem raziskovalnem projektu s področja ustavnega prava. Kljub temu se do zelenega celovitega in natančnega uvida v pravno regulacijo pritožbenega mehanizma v primerjanih državah nisem uspel prebiti, sem se pa dokopal do spoznanja, da pritožbenega mehanizma, ki bi bil podoben ali primerljiv s slovenskim, v primerjanih državah, z izjemo Srbije, nimajo.

'Nadzor z reševanjem pritožb' (srb. *Kontrola rešavanjem pritužbi*). Občinski milici se lahko pritoži vsak, ki meni, da so mu bile z nezakonitim ali nepravilnim izvajanjem pooblastil občinskega miličnika kršene pravice. Posameznik mora pritožbo vložiti v 30 dneh od kršitve. Pritožbo obravnava načelnik občinske milice ali njegov pooblaščenec (pooblaščen oseba), ki mora ugotoviti vse relevantne okoliščine v zvezi s pritožbo. Pooblaščen oseba mora o svojem stališču glede pritožbe in morebitnih ukrepih pritožnika obvestiti s pisnim odgovorom v 15 dneh od prejema pritožbe, s čimer se postopek zaključí. Če so na podlagi pritožbe ali podatkov, ki jih zbere pooblaščen oseba, podani razlogi za sum, da je občinski miličnik pri izvajanju pooblastil storil kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, mora načelnik ali pooblaščen oseba o tem obvestiti javnega tožilca. Načelnik občinske milice mora v takem primeru pritožbeni spis odstopiti komisiji za pritožbe, ki je pristojna za nadaljnjo obravnavo pritožbe. Komisija, ki jo imenuje občinska skupščina, ima predsednika in štiri člane. V komisijo se obvezno imenujejo trije predstavniki občinske skupščine, načelnik občinske milice in predstavnik policije. V postopku obravnave pritožbe ima komisija pooblastilo, da od pritožnika in drugih oseb pridobi potrebna obvestila in dokaze o dejstvih in okoliščinah v zvezi s pritožbo in da od občinske uprave in policije zahteva pomoč in sodelovanje. Postopek obravnave pritožbe se zaključí z vročitvijo odgovora pritožniku v 30 dneh po poteku roka za vodenje postopka s strani pooblaščen osebe. Pritožnik ima ne glede na izid pritožbenega postopka v skladu z zakonom na razpolago vsa pravna sredstva za zaščito svojih pravic in svoboščin (»Zakon o komunalnoj miliciji«, 2019).

Z Zakonom o občinski milici je pritožbeni mehanizem nad delom občinskih miličnikov določen kot ena od oblik nadzora na občinsko milico. Poleg pritožbenega mehanizma zakon ureja tudi obveznost poročanja o uporabi prisilnih sredstev. Občinski miličnik mora najkasneje 24 ur po uporabi prisilnega sredstva pisno poročati načelniku občinske milice ali od njega pooblaščenim osebam. Zakon določa obvezne sestavine poročila, ki pooblaščenim osebam omogočijo oceno upravičenosti in pravilnosti uporabe prisilnega sredstva. Če so ugotovljene kršitve, je načelnik občinske milice dolžan brez odlašanja, najkasneje pa v 15 dneh od prejema pisnega poročila izvesti z zakonom določene ukrepe za ugotovitev disciplinske, prekrškovne ali kazenske odgovornosti občinskega miličnika. O izvedenih ukrepih je dolžan nemudoma obvestiti načelnika občinske uprave, katere del je občinska milica (»Zakon o komunalnoj miliciji«, 2019).

Pravni red Slovaške republike ne vsebuje določb, ki bi urejale poseben pritožbeni mehanizem nad delom občinskega redarstva. Zakon o občinski policiji («Zakon o obecnej policii», 1991) poleg zunanjega(državnega) nadzora določa tudi notranji nadzor, ki ga izvajajo župan in mestni sveti ter njihova delovna telesa, s tem, da je podrobnejša pravna ureditev te oblike nadzora prepuščena občinam. Zakon določa tudi dolžnost poročanja v obliki letnih poročil ter odškodninsko odgovornost občinske policije. Posamezniki, ki menijo, da je občinski policist pri svojem delu ravnal nezakonito ali nepravilno ali da je kršil njihove pravice, lahko pritožbo vložijo na podlagi določb Zakona o pritožbah («Zákon o st'ážnostiach», 2010), ki ureja postopek vlaganja, obravnavanja in nadzora nad obravnavanjem pritožb fizičnih ali pravnih oseb zoper organe državne uprave in organe lokale samouprave ter organizacije, ki jih ti ustanovijo. Pritožba se lahko vloži tudi zoper odgovorne osebe teh organov in organizacij ter zoper druge organe, organizacije in osebe, ki jim je z zakonom zaupano odločanje o pravicah, pravno varovanih interesih ali obveznostih drugih oseb. Pritožnik po tem zakonu lahko zahteva varstvo svojih pravic ali z zakonom varovanih interesov, za katere meni, da so mu bile kršene z dejanjem ali opustitvijo pooblaščenih uradnih oseb, ne more pa izpodbijati odločb organov državne uprave in lokalne samouprave, ki se izdajajo v postopkih po posebnih predpisih. Pritožbe, ki jih posamezniki vlagajo nad delom občinskih policistov, obravnava župan ali druga oseba, ki je določena z občinskim predpisom. Poleg tega lahko posameznik v zvezi z dejanjem ali opustitvijo občinskega policista vloži prijavo na javno tožilstvo ali tožbo na sodišče na podlagi določb Zakona o upravnem sporu («Zákon Správnny súdny poriadok», 2015).

V Republiki Poljski so naloge, pooblastila in prisilna sredstva občinskega redarstva oziroma stražarstva urejena z Zakonom o občinskih stražarjih («Ustawa o strażach gminnych», 1997), vendar ta zakon ne vsebuje določb, ki bi se nanašale na pritožbe zoper občinske stražarje. Pravna podlaga za vložitev pritožbe nad njihovim delom je zagotovljena z Zakonikom o upravnem postopku («Kodeks postępowania administracyjnego», 1960), ki ureja pravico do vlaganja peticij, pritožb in prošenj državnim organom, organom lokalne samouprave in drugim javnim in zasebnim ustanovam in organizacijam. V skladu s tem zakonikom se pritožba lahko vloži, *inter alia*, zaradi nezakonitega, malomarnega ali nepravilnega izvrševanja nalog organizacije in njenih zaposlenih ter zaradi nepravilnosti pri upravnem poslovanju. V primeru kršitev ali nepravilnosti pri delu občinskih stražarjev se pritožba vloži pri županu.

Med primerjanimi državami najbolj izstopa Republika Madžarska. V tej državi do vzpostavitve občinskega/mestnega redarstva ali občinske/mestne policije v okviru sistema lokalne samouprave ni prišlo (Christián, 2017: 150). Varnost v lokalnih skupnostih se v tej državi zagotavlja s partnerstvom med policijo, podjetji za zasebno varovanje, podeželskim redarstvom⁹ in tako imenovano Civilno gardo (madž. *Polgárőrség*). Po Zakonu o Civilni gardi in aktivnostih Civilne garde (*»A Polgárőrségről és a polgárőri tevékenység szabályairól szóló«*, 2011) je Civilna garda posebna z zakonom določena civilnodružbena organizacija s pomembnimi nalogami na področju kriminalne prevencije in zagotavljanja varnosti na ravni lokalnih skupnosti.¹⁰ Iz dostopnih pravnih in drugih virov ter pojasnil madžarskih kolegov pravnikov izhaja, da pripadniki te organizacije z zakonom določenih nalog ne izvajajo kot nosilci javnih pooblastil, kar pomeni, da ne morejo izrekatih glob (izvajanje prekrškovnih postopkov ne spada v njihovo pristojnost) in ne morejo uporabiti prisilnih sredstev (v določenih primerih lahko osebo zadržijo do prihoda policije in zavarujejo dokaze). Zakon o Civilni gardi in aktivnostih Civilne garde posebnega pritožbenega mehanizma nad delom pripadnikov te organizacije ne ureja. Zoper morebitne nezakonite posege ali neprimerno ravnanje pripadnikov Civilne garde lahko posameznik vloži tožbo na pristojno sodišče.

4 Pritožbeni mehanizem nad delom policistov po Zakonu o nalogah in pooblastilih policije

Pravno ureditev pritožbenega mehanizma nad delom občinskih redarjev želim v tem prispevku prikazati tudi v luči standardov, na katerih temelji pravna ureditev mehanizma pritožbe nad delom policistov, ki je določen z *»ZNPPol«* (2013) in *»Pravilnikom o reševanju pritožb zoper delo policistov«* (2013). Pritožnik lahko v pritožbenem postopku uveljavlja nestrinjanje z dejanjem ali opustitvijo dejanja policista pri opravljanju policijskih nalog, ki lahko pomeni kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin. V pritožbenem postopku se ugotavljajo okoliščine izvedbe policijskega postopka in uporaba policijskih pooblastil, pri čemer se v pomiritevnem

---

⁹ Pristojnosti tega organa so specifične in omejene. Lokalne skupnosti lahko podeželsko redarstvo ustanovijo v podeželskih občinah za namen varovanja kmetijskih zemljišč, opreme, strojev, proizvodov ipd. (Christián in Bacsárdi, 2021). Predpisi, ki določajo naloge in pooblastila tega organa, ne vsebujejo določb, ki bi urejale poseben pritožbeni mehanizem nad delom podeželskih redarjev.

¹⁰ Madžarska Civilna garda združuje več kot 2.000 interesnih združenj po vsej državi, ima več kot 60.000 pripadnikov, pri čemer je približno 1.200 članov Civilne garde mladoletnikov (starih med 14 let in 18 let) (Christián, 2017; Christián in Kardos, 2019).

postopku pritožba obravnava v policijski enoti, če pomiritveni postopek ni bil uspešno končan, pa se postopek lahko nadaljuje pred senatom na Ministrstvu za notranje zadeve (MNZ) (»ZNPPol«, 2013). V primerih, ko pritožnik navaja domnevno hude posege v človekove pravice, in v drugih primerih, ki jih določa »ZNPPol« (2013), se pritožba obravnava neposredno pred senatom.

V »ZNPPol« (2013) je pomiritveni postopek opredeljen kot razgovor vodje policijske enote, v katero je razporejen policist, zoper delo katerega je vložena pritožba, s pritožnikom, v katerem vodja ali od njega pooblaščen oseba pritožnika seznanj z ugotovitvami v zvezi s pritožbo. V razgovoru mora pritožniku omogočiti, da predstavi dejstva v zvezi s pritožbo in predlaga dokaze za ugotovitev dejanskega stanja. Ob upravičeni pritožbi vodja policijske enote ali od njega pooblaščen oseba pritožnika seznanj z ukrepi, ki so že ali bodo sprejeti (opravičilo, pisno ali ustno opozorilo policista, predlog za uvedbo disciplinskega postopka, postopka o prekršku ali kazenskega postopka ipd.). Pomiritveni postopek mora biti praviloma končan v 30 dneh od prejema pritožbe, razen če to ni mogoče zaradi objektivnih okoliščin (»ZNPPol«, 2013).

Če o pritožbi odloči senat, le-tega sestavljajo pooblaščenec ministra kot vodja senata in dva predstavnika javnosti kot člana senata. Na seji senata je prisoten tudi poročevalec, ki zbere vsa dokazila in pripravi pisno poročilo o ugotovitvah v zvezi s pritožbo. V skladu z »ZNPPol« (2013) je poročevalec praviloma pooblaščenec ministra, ki je uslužbenec Sektorja za pritožbe zoper policijo Direktorata za policijo in druge varnostne naloge MNZ, lahko pa je tudi oseba, zaposlena v policiji. Na seji senata se pritožnik in policist izrečeta o vsebini pritožbe in dejstvih v zvezi s pritožbo, po vodji senata pa lahko postavljata vprašanja tudi ostalim vabljenim ali predlagata izvajanje dodatnih dokazov. Postopek reševanja pritožbe se konča z obrazloženim pisnim odgovorom pritožniku. Postopek pred senatom mora biti končan v 90 dneh od prejema pritožbene zadeve, razen če zaradi objektivnih okoliščin to ni mogoče. Policija mora ob utemeljeni pritožbi, obravnavani na senatu, ali ko je ravnanje policista v pomiritvenem postopku ocenjeno kot neskladno s predpisi, pisno poročati o sprejetih in izvedenih ukrepih ministrstvu v 30 dneh po končanem pritožbenem postopku (»ZNPPol«, 2013).

5 Razprava in sklep

Med pritožbenima mehanizmoma po »ZORed« (2006) in »ZNPPol« (2013) lahko, kljub že na prvi pogled očitnim strukturnim in vsebinskim razlikam, naredimo nekatere vzporednice. »ZORed« (2006) in »ZNPPol« (2013) urejata posebna pritožbena mehanizma nad delom pooblaščenih uradnih oseb s pooblastili, ki v primeru nesorazmerne uporabe in tem bolj zlorabe predstavljajo poseg v posameznikovo integriteto in nekatere druge temeljne pravice. Ker je pritožba lahko uspešna že »zgolj« zaradi dejanja ali opustitve, ki pomeni nestrokovnost ali nekorektnost pri opravljanju zakonsko določenih nalog, kaže navzočnost teh pritožbenih mehanizmov v slovenskem pravnem redu razumeti kot dopolnitev rednih in izrednih pravnih sredstev, ki jih imajo posamezniki v zvezi s postopki občinskih redarjev in policistov na voljo v sodnih in drugih pravnih postopkih. V obeh primerih gre za odločanje o pritožbi v *sui generis* pravnem postopku, ki ni specialni upravni postopek, pri čemer tudi odgovor, ki ga prejme pritožnik, ni upravni akt in ga ni mogoče izpodbijati v upravnem sporu.

V pomiritvenem postopku pritožbo nad delom policista obravnava načelnik policijske postaje oziroma njegov pooblaščenec, kar pomeni, da pritožbo obravnava organ oziroma organizacijska enota, ki ji pripada policist, zoper katerega je bila pritožba vložena. Na primeru Mestne občine Ljubljana smo ugotovili, da tudi pritožbo nad delom občinskega redarja, ki naj bi jo po izrecni določbi »ZORed« (2006) – ne le podpisal, pač pa tudi – preučil župan, *de facto* obravnava organizacijska enota, ki ji pripada občinski redar, zoper katerega je bila pritožba vložena (pritožbo obravnava oseba, ki jo imenuje vodstvo mestnega redarstva). Videz nepristranskosti v tem postopku, podobno kot v pomiritvenem postopku, kljub morebitni objektivni obravnavi, ni zagotovljen.

Kljub nekaterim primerljivim elementom, med obema pritožbenima mehanizmoma, kot rečeno, obstajajo očitne in pomembne razlike. »ZORed« (2006) postopka obravnave pritožbe sploh ne ureja, kar je po moji oceni velika pomanjkljivost tega zakona. Ker postopek obravnave pritožbe nad delom občinskih redarjev prav tako ni določen z nobenim drugim splošno obveznim predpisom, je način postopanja s pritožbo in morebitno normiranje postopka obravnavanja pritožbe prepuščen (mestnim) občinam oziroma (med)občinskim in mestnim redarstvom. Med izvajanjem analize nisem zasledil strokovnih ali drugih javno dostopnih virov, ki bi

razkrili, na kakšen način na podlagi skopih določb »ZORed« (2006) pritožbe obravnavajo v posameznih slovenskih občinah. Prav tako mi ni uspelo ugotoviti, ali je kakšna od občin postopek obravnave pritožbe uredila v svojih (lokalnih) predpisih.

Postopek obravnave pritožbe z »ZNPPok« (2013) je, nasprotno, urejen zelo natančno in izčrpno, pri čemer zakon določa, v katerih primerih in pod katerimi pogoji pritožbo obravnava senat. S ciljem, da se zagotovi videz nepristranskosti ter da bi bilo odločanje čim bolj transparentno in tudi dejansko neodvisno in nepristransko, pritožbo v vlogi vodje senata obravnava uslužbenec Ministrstva za notranje zadeve (MNZ) kot pooblaščenec ministra ob sodelovanju dveh predstavnikov javnosti. Takšnega ali podobnega postopka »ZORed« (2006) ne ureja (postopka obravnave pritožbe, kot rečeno, sploh ne ureja). Skladno z »ZNPPok« (2013) uslužbenci ministrstva izvajajo monitoring pomiritvenih postopkov, ki pomembno prispeva k zakonitosti in strokovnosti obravnavanja pritožb. Od leta 2017 dalje se povzetki utemeljenih pritožb objavljajo na spletni strani MNZ, s čimer se zagotavlja njihova javna dostopnost. Takšnih ali podobnih dobrih praks pri obravnavanju pritožb nad delom občinskih redarjev nisem zasledil. Čeprav to ne pomeni, da v pritožbenih postopkih pred občinskimi redarstvi ne zasledimo nobenih dobrih praks¹¹, se vsiljuje sklep, da pritožbeni mehanizem zoper delo občinskega redarja v pogledu načel transparentnosti, (videza) nepristranskosti in neodvisnosti ne dosega standardov, ki so zagotovljeni pri obravnavanju pritožb nad delom policistov.¹² Kot takšen pritožbeni mehanizem po »ZORed« (2006) tudi ne sledi kazalnikom ciljev trajnostnega razvoja (OZN), ki poudarjajo omogočanje dostopa do učinkovitega pravnega varstva ter učinkovito, odgovorno in odprto delovaje institucij na (nad)državni in lokalni ravni.

---

¹¹ Pri obravnavanju pritožb v Mestni občini Ljubljana je primer dobre prakse bolj ali manj dosledno zagotavljanje kontradiktornosti (po navedbah vodje mestnega redarstva pooblaščenca oseba za pritožbeni postopek na razgovor povabi oba – mestnega redarja, ki je z dejanjem ali opustitvijo domnevno kršil pravice, in pritožnika, ki se ima možnost izreči o ugotovljenih dejstvih ter predlagati dokaze in priče. Iz prikaza vodje mestnega redarstva sicer ni razvidno, če pooblaščenca oseba pri vabljenju pritožnika in mestnega redarja na razgovor, omenjena tudi sooči (Fortuna, 2018).

¹² Preciznejši pogled pokaže, da tudi temu postopku v pogledu navedenih idealov v pretežni meri spodleti. V Zaključnem poročilu ciljnega raziskovalnega projekta (CRP P5-1942) »Učinkovitost systemskega nadzora nad policijo na področju spoštovanja človekovih pravic ter zakonskih in strokovnih standardov policijskega dela« (Flander idr., 2021: 44) smo opozorili, da poročevalske aktivnosti v večini primerov izvajajo osebe, zaposlene v policiji, kar postopek pred senatom z vidika videza nepristranskosti in neodvisnosti postavlja v neroden položaj. Glej tudi Flander, 2020.

Vendar pa pri tem ne gre spregledati tega, da »ZORed« (2006) skope določbe, ki se nanašajo na pritožbo, nadgrajuje z razmeroma obsežno regulacijo obveznosti poročanja in postopka ocene zakonitosti in strokovnosti ravnanja občinskega redarja. »ZORed« (2006) med drugim določa, da v primeru, če je osebi med postopkom izvajanja z zakonom določenih pooblastil ali uporabe prisilnih sredstev povzročena telesna poškodba ali smrt, ali če je bilo prisilno sredstvo uporabljeno proti več kot trem osebam, postopka ocene zakonitosti in strokovnosti ravnanja občinskega redarja ne izvede vodja občinskega redarstva, temveč komisija, v kateri načeloma sodeluje tudi najmanj en predstavnik nevladnih organizacij s področja varstva človekovih pravic. Čeprav je »po črki zakona« postopek ocene zakonitosti in strokovnosti ločen od pritožbenega postopka, lahko (vsaj v teoriji, če že ne v praksi) pot do tega postopka, ob izpolnjenih pogojih, vodi tudi preko vložitve in obravnave pritožbe. S tem pravna ureditev pritožbenega mehanizma pridobi kakovost, ki je sicer nima, sklepati pa je, da so primeri, ko vložitev pritožbe sproži postopek ocene zakonitosti in strokovnosti dela občinskega redarja pred komisijo, v praksi zelo redki.

Prav tako ne gre prezreti, da z izjemo Srbije, ostale primerjane države (njihov nabor pri moji analizi je bil sicer zelo ozek) posebnega pritožbenega mehanizma nad delom občinskih redarjev oziroma policistov niti ne poznajo. To, kakopak, samo po sebi ne pomeni, da se v teh državah varstvo pravic posameznikov in nadzor nad delom občinskih redarjev, stražarjev ali policistov zagotavljata v manjšem obsegu kot pri nas. V pravnem redu Poljske in Slovaške je možnost pritožbe nad delom občinskega stražarja ali policista (v širšem smislu, ki vključuje tudi pritožbo zaradi nestrokovnega ali nekorektnega ravnanja) zagotovljena v okviru vlaganja formalnih pravnih sredstev, z zakonom, ki možnost vlaganja pritožb ureja na ravni pravnega sistema kot celote oziroma z zakoni, ki urejajo upravni postopek in upravni spor. V nasprotju z omenjenima državama ima Srbija pritožbeni mehanizem na prvi pogled urejen dokaj podobno kot Slovenija. Podrobnejši pregled pokaže, da srbski Zakon o občinski milici, v nasprotju z »ZORed« (2006), razmeroma podrobno ureja tudi postopek obravnavanja pritožbe in da v Srbiji o pritožbi v vseh primerih uporabe prisilnih sredstev odloča komisija. V nasprotju s slovenskim pa srbski zakon ne določa, da je član komisije tudi predstavnik javnosti.

Kolegi z UM FVV izvajajo ciljni raziskovani projekt »Učinkovit pritožbeni mehanizem nad delom občinskih redarjev, varnostnikov in detektivov« (V5-2149), ki se osredotoča tudi na praktične vidike delovanja pritožbenega mehanizma. Pričakovati je, da bodo raziskali, na kakšen način občinska, medobčinska in mestna redarstva izvajajo pritožbene postopke, ali in katere občine in mestne občine so pritožbeni postopek uredile s svojimi predpisi, ali in kako občinska redarstva pri izvajanju pritoženih postopkov uveljavljajo načela transparentnosti, kontradiktornosti in nepristranskosti, ali in kako skrbijo za seznanjanje občinskih redarjev z utemeljenimi pritožbami (ne le tistih, zoper katere so bile pritožbe utemeljene, ampak tudi vseh ostalih), kako (če sploh) občine izobražujejo in usposablajo pooblaščen osebe za izvajanje pritožbenih postopkov, ali prihaja do primerov pritožb, pri katerih se vzpostavi vez med pritožbenim postopkom in postopkom ocene zakonitosti in strokovnosti ravnanja občinskega redarja in najbrž še marsikaj drugega.¹³ Kolegi so si zastavili nalogo odgovoriti na vprašanje, kakšen nadzor nad represivnimi subjekti bi bil v Sloveniji najučinkovitejši za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, in kakšne so možnosti za poenotenje standardov pritožbenih mehanizmov pri neupravičenih in prekomernih posegih v človekove pravice in dostojanstvo s strani drugih represivnih subjektov po vzoru pritožbenega mehanizma zoper policijo. V zvezi s tem velja kolege spomniti, da smo v Zaključnem poročilu CRP V5-1942 ocenili, da je »[...] nemara tudi v Sloveniji napočil čas, ko bi veljalo z razvojem instituta pritožbe zoper delo policije nadaljevati v smeri ustanovitve institucionalno neodvisnega pritožbenega mehanizma« (Flander idr., 2021: 143). Za pritožbeni mehanizem nad delom občinskih redarjev velja podobno kot za pritožbene postopke v zvezi z delom in pooblastili policistov: videz nepristranskosti v očeh javnosti ter pravni in dejanski status neodvisnosti bi pridobil(i) le v primeru, če o pritožbah ne bi odločali organi državne oziroma lokalne oblasti.

Literatura

A Polgárórségről és a polgárőri tevékenység szabályairól szóló [Zakon o Civilni gardi in aktivnostih Civilne garde]. (2011). évi CLXV törvény.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100165.TV>

---

¹³ Fortuna (2018) navaja, da se v Mestni občini Ljubljana pritožbe nad delom mestnih redarjev vlagajo in obravnavajo tudi po določbah »ZJU-UPB3« (2007). Na podlagi katerih določb »ZJU-UPB3« (2007) jih posamezniki vlagajo in na podlagi katerih določb tega zakona jih pooblaščen osebe mestnega redarstva obravnavajo, zame ostaja neznanka.

- Christián L. (2017). Overview of Law Enforcement in Hungary, with Special Respect to Local Level Law Enforcement. *Magyar Rendészeti*, 4, 143–155.
http://real.mtak.hu/117119/1/CL_OverviewofLawEnforcementinHungarywithSpecialRespecttoLocalLevelLawEnforcement2017.pdf
- Christián, L. in Bacsárdi, J. (2021). Field Guards in Hungary: Historical Background, Present Overview and Future Perspectives. *Varstvoslojje*, 23(3), 249–269.
- Christián, L. in Kardos, P. (2019). *Complementary policing in Hungary and Civil Guard. European Cities Conference, Vienna*. <https://www.eurocommpr.at/assets/uploads/ECCPPPKomplementerendszetCLKP-EN.pdf>
- Flander, B., Modic, M., Lobnikar, B. in Tičar, B. (2021). *Zaključno poročilo ciljnega raziskovalnega projekta: Učinkovitost sistemskega nadzora nad policijo na področju spoštovanja človekovih pravic ter zakonskih in strokovnih standardov policijskega dela*. Fakulteta za varnostne vede. https://www.fvv.um.si/wp-content/uploads/2021/06/CRP-1942_Zakljuc%CC%8Cno-poroc%CC%8Cilo.pdf
- Flander, B. (2020). Complaints Against the Slovenian Police: On the Problem of Independence and Procedural Impartiality. *Varstvoslojje*, 22(4), 361–374.
- Fortuna, R. (2018). *Pritožbeni postopek zoper delo mestnega redarja MR MOL. Mestna občina Ljubljana, Mestno redarstvo Ljubljana*. <https://skupnostobcin.si/wp-content/uploads/2018/06/pritozbeniposotpek-zoper-redarja.pdf>
- Pravilnik o reševanju pritožb zoper delo policistov. (2013). *Uradni list RS*, (54/13).
- Ustawa z dnia 29. sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Ustawa o strażach gminnych) [Zakon o občinskih stražarjih]. (1997). Dz.U. 2021.0.1763 t.j. <https://lexlege.pl/ustawa-o-strazach-gminnych/>
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Kodeks postępowania administracyjnego) [Zakonik o upravnem postopku]. (1960, 2022). Dz. U. 1960 Nr 30 poz. 168.
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19600300168/U/D19600168Lj.pdf>
- Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1). (2013). *Uradni list RS*, (21/13, 15/22).
- Zakon o javnih uslužbencih (ZJU-UPB3). (2007, 2008). *Uradni list RS*, (63/07, 65/08).
- Zakon o komunalnoj miliciji [Zakon o občinski miliciji]. (2019). *Sl. glasnik Republike Srbije*, (49/19).
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol). (2013, 2017, 2019). *Uradni list RS*, (15/13, 10/17, 47/19).
- Zakon o občinskem redarstvu (ZORed). (2006, 2017). *Uradni list RS*, (139/06, 9/17).
- Zakon Slovenske narodne rady o obecnej policiji (Zakon o obecnej policiji) [Zakon o občinski policiji]. (1991). *Zbirka zákonov českej a slovenskej federatívnej republiky*, (564/91) Zb. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/564/>
- Zákon Správný súdny poriadok [Zakon o upravnem sporu]. (2015). *Zbirka zákonov českej a slovenskej federatívnej republiky*, (162/15) Z. z. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/162/20220601>
- Zákon o sťažnostiach (Zákon o sťažnostiach) [Zakona o pritožbah]. (2010). *Zbirka zákonov českej a slovenskej federatívnej republiky*, (9/10) Z. z. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2010/9/20190201>

TRAJNOSTNI RAZVOJ PODEŽELJA KOT STRATEŠKEGA VIRA ZA ZAGOTAVLJANJE STABILNOSTI IN VARNOSTI DRUŽBE

BERNARDA TOMINC, ANDREJ SOTLAR

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
bernarda.tominc@um.si, andrej.sotlar@um.si

Sinopsis Na podeželje pogosto gledamo kot na vir problemov, kot so gospodarska in prometna nerazvitost, delovna mesta z nizko dodano vrednostjo, agrarna depopulacija, čezmerno onesnaževanje in podobno. Redkeje pa v njem prepoznamo pozitivne, za stabilnost in razvoj družbe in države celo strateško pomembne kapacitete. Mednje zagotovo sodita zagotavljanje hrane in energije, še posebej iz obnovljivih virov. Prvo lahko povezujemo s prehransko varnostjo, drugo z energetske varnostjo, obe skupaj pa predstavljata vse pomembnejši entiteti nacionalne in globalne varnosti, saj neposredno ali posredno vplivata na številne dejavnike tveganja in vire ogrožanja človeka in družbe. Zato je presenetljivo, da se podeželje, ki zagotavlja tako pomembni dobrini, kot sta hrana in energija, otepa z razvojnimi problemi. Država bi zato morala izkoristiti podeželje bolj strateško, saj le-to na stabilnost in varnost družbe deluje multiplikativno in na vse glavne stebre strategije trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov – gospodarskega, družbenega in okoljskega.

Ključne besede:

podeželje,
energetska varnost,
prehranska
varnost,
nacionalna varnost,
trajnostni razvoj

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL ENVIRONMENT AS STRATEGIC SOURCE FOR PROVISION OF STABILITY AND SECURITY OF SOCIETY

BERNARDA TOMINC, ANDREJ SOTLAR

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
bernarda.tominc@um.si, andrej.sotlar@um.si

Abstract The rural environment is merely seen as a source of problems such as economic and transport underdevelopment, low value-added workplaces, agrarian depopulation, excessive pollution etc. Less frequently, we recognize its affirmative capacities like strategic importance for the stability and development of whole society and the state whereas a central issue is food supply and energy supply, especially from renewable sources. The first can be linked to food security, the latter to energy security. Both represent increasingly important elements of national and global security, as they directly or indirectly affect various factors of risk and threats to individuals and society. It is therefore surprising that the rural environment is struggling with the problems of underdevelopment despite providing such important commodities as food and energy. The state should therefore take the advantage of rural environment more strategically, as this can have a multiplier effect on the stability and security of society, and on all main pillars of the UN Sustainable Development Strategy – economic, social and environmental.

Keywords:

rural environment,
energy security,
food security,
national security,
sustainable
development

1 Uvod

Vsesplošni razvoj družbe ni minil brez škode za okolje. V zadnjih letih se intenzivira razprava o potrebi po zmanjševanju vpliva človeka na okolje, v ospredje pa prihaja zavedanje o potrebi po trajnostnem razvojnem konceptu v vseh sferah družbe. Negativni zaščitni znak hitre industrializacije poleg onesnaževanja predstavlja predvsem brezobzirno izkoriščanje naravnih virov celo takšnih razsežnosti, da je njihova dostopnost (predvsem strateških surovin, kot so voda, nafta, plin, kovine, minerali itd.) že leta predmet tudi varnostnih razprav. Boj za naravne vire namreč že desetletja, skupaj z ostalimi geopolitičnimi in ekonomskimi dejavniki, generira različne konflikte in celo vojne (Gleick, 1993; Milne, 2021).¹ Če na primer pogledamo samo vodo, vidimo, da je ta naravni vir globalno neenakomerno porazdeljen, zaradi podnebnih sprememb omejen in zaradi skokovitega povečevanja prebivalstva vse bolj zaželen. Gleick (1993) je, zavedajoč se strateškega pomena tega naravnega vira za zdravje, hrano, proizvodnjo energije in transport, ugotavljal medsebojni vpliv med vojno in vodo ter največ s tem povezanih političnih ali nasilnih konfliktov na lokalni in regionalni ravni našel predvsem na Bližnjem vzhodu in v Jugovzhodni Aziji. Zato ne preseneča, da voda in drugi naravni viri niso samo predmet okoljskih, ampak tudi varnostnih politik. Tudi v Sloveniji smo v vseh strateških varnostnih dokumentih to opredelili kot pomembno dejstvo za varnost Slovenije. Že v Resoluciji o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti Republike Slovenije (1993) je zapisano, da je varovanje in zaščita življenjskega okolja izjemnega pomena tudi za nacionalno varnost, kot ogrožajoč dejavnik okolja pa je med drugim navedena nesmotrna, neuravnotežena in čezmerna izraba prostora in naravnih virov pri nadaljnji urbanizaciji in tehnološkemu razvoju ter čezmerno onesnaževanje, ki lahko poruši ekološko ravnovesje. Še več – Slovenija je kot ena prvih leta 2016 vpisala pravico do pitne vode v Ustavo RS (Ustavni zakon o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije, 2016).

Ohranjanje nahajališč pitne vode je seveda pomembno, vendar ni edino. Tudi vodotoki, ki z namakalnimi sistemi omogočajo proizvodnjo hrane in še posebej proizvodnjo električne energije, so življenjsko pomembni. Svetovna energetska kriza, ki ima multiplikativen učinek, saj generira probleme pravzaprav na vseh

---

¹ Od leta 1990 je vsaj 18 nasilnih konfliktov sprožilo izkoriščanje naravnih virov, bodisi visoko vrednih virov, kot so les, diamanti, zlato, minerali in nafta, bodisi redkih, kot sta rodovitna zemlja in voda (United Nations Peacekeeping, n. d.).

področjih življenja in dela družbe, je vsaj za nekaj časa potisnila globalizacijo na stran in v ospredje postavila potrebo po samooskrbi in samozadostnosti na področju energije in hrane. Zdi se, da je globalizirana ostala samo kriza, rešitve pa so nacionalne oz. lokalne, pri čemer pridemo do paradoksa, ko se še nikoli ni toliko pogledovalo proti podeželju. Podeželje, ki naj bi po pravilu veljalo za manj razvitega od mestnega okolja², postaja v smislu prehranske in energetske varnosti ključno ne samo za prevladovanje trenutne krize, ampak bi lahko s spremembo gledišča in državnih policy paradigem postalo strateško pomemben vir zagotavljanja stabilnosti in varnosti, svojevrstna hrbtenica trajnostnega razvoja celotne družbe. To osrednjo tezo pričujočega konceptualnega prispevka v nadaljevanju razvijamo in dokazujemo skozi prizmo politično-deklarativnega okvira mednarodnih organizacij, v katerega vnašamo politične zaveze in zakonske rešitve ter konkretne podatke o trendih trajnostnega razvoja podeželskega okolja v Sloveniji, ki ima (lahko) tudi pozitiven vpliv na varnost.

2 Trajnostni razvoj družbe

»Trajnostni razvoj« je leta 1987 opredelila Svetovna komisija za okolje in razvoj pri Organizaciji združenih narodov (OZN) kot »razvoj, ki izpolnjuje potrebe sedanjosti, ne da bi ogrožal možnost prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje lastne potrebe« (United Nations, 1987: 15, 37). Trajnostni razvoj sestavljajo trije osnovni stebri – gospodarski, okoljski in družbeni (About meaning, n. d.; Evropska komisija, n. d. a; SIQ, n. d.; Statistični urad, 2019), nekateri k njim dodajo tudi kulturni steber (Servaes, 2016). Ne glede na število stebrov je ključno, da morajo za dolgoročni uspeh iti z roko v roki (European Commission, n. d. a). Pomembno je, da se vzdržuje ravnotežje med stebri, zato se je koncept trajnostnega razvoja skozi desetletja razvijal in osredotočil na prizadevanje človeštva za usklajevanje gospodarskega razvoja z zaščito socialnega in okoljskega ravnovesja (Publications Office of the European Union, n. d.). Gre torej za svojevrstno pot k ravnovesju v družbi in naravi (Hrček, 2014).

---

² Za podeželje naj bi bolj kot za mestno okolje bili značilni gospodarska in prometna nerazvitost, delovna mesta z nizko dodano vrednostjo, agrarna depopulacija, čezmerno onesnaževanje in podobno.

Leta 2000 so svetovni voditelji sprejeli *Deklaracijo tisočletja*, ki vsebuje milenijske razvojne cilje in s katero so se zavezali k novemu globalnemu partnerstvu za zmanjšanje skrajne revščine v različnih oblikah (dohodkovna revščina, lakota, bolezni, pomanjkanje ustreznih bivališč in izključenost) do leta 2015, hkrati pa spodbudili enakopravnost med spoloma, izobraževanje in okoljsko trajnost. Opredelitev razvojnih ciljev lahko razumemo tudi kot temeljne človekove pravice; pravice vsakega posameznika do zdravja, izobraževanja, bivališča in varnosti (United Nations Information System [UNIS], n. d.).

Navedena prizadevanja na področju trajnostnega razvoja je OZN ovrednotila leta 2015 in ugotovila, da so milenijski cilji imeli pozitivne učinke na zmanjševanje revščine. A ostaja zavedanje, da razlike še vedno obstajajo, med drugim tudi med podeželskimi in mestnimi območji. Zato so se zaobljubili novim prizadevanjem s sprejetjem *Agende 2030 za trajnostni razvoj*, v kateri so opredelili 17 glavnih ciljev na področju trajnostnega razvoja (ang. *Sustainable Development Goals*) sodobne družbe (UNIS, n. d.).

Glavni akter na področju trajnostnega razvoja je zagotovo OZN, Evropska unija (EU) pa je načela sprejela in jih vključila v Pogodbo o EU: »Unija si prizadeva za trajnostni razvoj Evrope, ki temelji na uravnoteženi gospodarski rasti in stabilnosti cen, za visoko konkurenčno socialno tržno gospodarstvo, usmerjeno v polno zaposlenost in socialni napredek, za visoko raven varstva in izboljšanje kakovosti okolja ter spodbuja znanstveni in tehnološki napredek« (Prečiščena različica Pogodbe o Evropski uniji, 2016: 3. člen, 3. alineja). Za celovit (vsevladni) pristop k izvajanju ciljev trajnostnega razvoja EU skrbi Evropska komisija, ki je pod vodstvom predsednice Ursule von der Leyen določila politične smernice in strategije ter oblikovala letne delovne programe, kar je skladno s cilji zelenega in digitalnega prehoda EU in njene večje odpornosti na različne krize in izzive (Evropska komisija, n. d. a).

Toda od političnih deklaracij in strategij se ne da živeti, ključna je njihova operacionalizacija, ki jo države po navadi normativno-pravno uredijo. Kako smo torej trajnostni razvoj, ki opredeljuje energetske in prehranske vidike vloga podeželja, vključili v slovensko nacionalno zakonodajo? Predvsem gre za poudarjanje načela trajnostnega razvoja, ki je vsebovano v Zakonu o varstvu okolja (»ZVO-2«, 2022), ki ureja varstvo okolja pred obremenjevanjem kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj

družbe in hkrati ustanavlja posebno posvetovalno telo – Svet za trajnostni razvoj in varstvo okolja. Slovenija trajnostni razvoj opredeljuje na različnih resornih področjih. Za pričujočo razpravo posebej izpostavljam Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (»ZSRR-2«, 2011), ki nalaga občinam, gospodarskim subjektom in nevladnim organizacijam, da se pri uresničevanju svojih razvojnih interesov povezujejo in skupaj sprejemajo odločitve v skladu z načelom trajnostnega, sonaravnega regionalnega razvoja. Prav tako je treba upoštevati Zakon o urejanju prostora (»ZUreP-3«, 2021), katerega namen je doseganje trajnostnega prostorskega razvoja s celovito obravnavo, usklajevanjem in upravljanjem njegovih družbenih, okoljskih in ekonomskih vidikov. Zakon o kmetijstvu (»ZKme-1«, 2008) določa cilje kmetijske politike z namenom uresničevanja gospodarske, prostorske, ekološke in socialne vloge kmetijstva ter njegovega trajnostnega razvoja. Med njimi izpostavljam stabilno pridelavo kakovostne, konkurenčne in varne hrane ter zagotavljanje prehranske varnosti in čim višje stopnje samooskrbe, ohranjanje rodovitnosti zemljišč in varstvo pred onesnaženjem in nesmotrno rabo ter uresničevanje načel varstva okolja in ohranjanja narave ter ohranjanja genskih virov. Zakon o živinoreji (»ZŽiv«, 2002) določa, da so pri reji dovoljeni samo tehnologije in načini reje, ki izpolnjujejo etološke normative in so v skladu z načeli, ki urejajo dolžnosti ljudi do narave, zlasti v smislu trajnostnega razvoja, in vseh oblik življenja (bioetika).

S področja zagotavljanja energetske odpornosti izpostavljam dva zakona. Namen Energetskega zakona (»EZ-1-UPB2«, 2019) je zagotoviti konkurenčno, varno, zanesljivo in dostopno oskrbo z energijo in energetskimi storitvami ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja. Namen Zakona o oskrbi z električno energijo (»ZOEE«, 2021) pa je zagotoviti konkurenčno, varno, zanesljivo in dostopno oskrbo z električno energijo ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja ter vzpostaviti celovite konkurenčne, prožne, pravične in pregledne trge električne energije.

3 Strateški viri podeželja v kontekstu trajnostnega razvoja družbe

Dediščina razvojne usmeritve kulture sonaravnega razvoja, ki ji danes rečemo trajnostni razvoj, je prinesla Sloveniji posebno kakovost, ki se kaže v vzdrževanju sonaravnih gozdov, ohranjeni biotski pestrosti, ohranjenih naravnih rečnih koritih, pitni vodi, značilni kulturni krajini, policentrični poselitvi itd. (Hrček, 2014). A glavni izzivi ostajajo in so skupni vsem državam. V prihodnjih desetletjih se bodo morale

soočiti z glavnimi izzivi trajnostnega razvoja, kot so zagotavljanje energije, vode in drugih mineralov, potrebnih za podporo gospodarske rasti, zadovoljevanje osnovnih potreb po hrani, gorivu in vodi za rastoče svetovno prebivalstvo, vse to pa ob hkratnem obvladovanju okoljskih omejitev in posledic (Steven in Ghosh, 2015).

Vizija EU pripisuje velik pomen podeželju pri zagotavljanju hrane, domovanj, zaposlitev in bistvenih naravnih ekosistemov. Z namenom ohranitve pomembne vloge podeželja za človeka je Evropska komisija zastavila dolgoročno vizijo za podeželska območja EU do leta 2040. Opredeljuje področja ukrepanja za močnejša, povezana, odporna in uspešna podeželska območja in skupnosti. Predsednica Evropske komisije je to poudarila z besedami: »Podeželje je tkivo naše družbe in srčni utrip našega gospodarstva. Je osrednji del naše identitete in našega gospodarskega potenciala. Negovali in ohranjali bomo svoje podeželje ter vlagali v njegovo prihodnost.« (European Commission, n. d. b). V nadaljevanju se usmerjamo v glavne (strateške) vire, ki jih zagotavlja podeželje: voda, hrana in energija.

3.1 Voda in hrana

Cilj 2 trajnostnega razvoja naslavlja prehranski in kmetijski sektor, ki po mnenju OZN ponujata ključne rešitve za razvoj družbe in sta osrednjega pomena za izkoreninjenje lakote in revščine na globalni ravni. Kar OZN od popolne odprave lakote oddaljuje, je dejstvo, da trend pomanjkanja hrane, ki je do leta 2015 upadal, ponovno narašča, k čemur je, poleg vojn, ekonomskega nazadovanja in klimatskih sprememb, močno prispevala tudi globalna zdravstveno-epidemiološka kriza v letih 2020 in 2021 (United Nations, n. d. b). Pandemija covid-19 in vojna v Ukrajini sta pokazali, kako hitro se lahko zamaje oz. pretrga veriga preskrbe s hrano ali pa ta zaradi podivjanih cen postane težje dostopna. K nestabilnosti verige prispevajo tudi ekstremni vremenski pogoji zaradi podnebnih sprememb.³

Kmetijska politika EU se je v zadnjih desetletjih precej spremenila, da bi kmetom pomagala pri soočanju s podnebnimi spremembami (Evropska unija, n. d.). Čeprav se v Evropi teži k združevanju kmetij in kmetijskih zemljišč⁴ (Šoštarčič, 2011), Organizacija za prehrano in kmetijstvo (ang. *Food and Agriculture Organization* [FAO])

³ Podnebne spremembe so globalni izziv vseh in povsod, zato so zastavljene kot 13 samostojni cilj trajnostnega razvoja (United Nations, n. d. a).

⁴ Povprečna velikost kmečkega gospodarstva v EU se je z 12 povečala na 14 hektarov (Šoštarčič, 2011).

spodbuja države, da opolnomočijo sposobnost tudi malih kmetov, da povečajo proizvodnjo hrane (United Nations, n. d. b). Povečanje kmetijske produktivnosti in trajnostna pridelava hrane sta namreč ključnega pomena za pomoč pri zmanjševanju nevarnosti lakote (United Nations, n. d. b), vplivata pa tudi na ceno hrane.

Tako je eden izmed podciljev cilja 2 trajnostnega razvoja, da se do leta 2030 zagotovijo trajnostni sistemi pridelave hrane in se začnejo izvajati odporne kmetijske prakse, ki povečujejo produktivnost in pridelavo, pomagajo ohranjati ekosisteme, krepijo sposobnost prilagajanja podnebnim spremembam (ekstremnim vremenskim razmeram, kot so suša in druge naravne nesreče) ter postopno izboljšujejo kakovost prsti (United Nations, n. d. b). OZN pri tem naslavlja tudi vlogo mednarodnih regionalnih organizacij pri povečevanju naložb v podeželsko infrastrukturo, raziskave in tehnološki razvoj (United Nations, n. d. b).

Uspeh kmetijskega sektorja pa je odvisen tudi od vode, naravnega vira, ki ga OZN v Ciljih trajnostnega razvoja naslavlja pod ciljem 6: Dostop do čiste pitne vode (United Nations, n. d. c). Njegov namen je zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve za vse ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri.

Slovenija se z lakoto še ne ubada, delež čezmerne prehranjenosti in debelosti se celo povečuje (Statistični urad, 2021a). Da je za razvoj podeželja pomembna znanstvenoraziskovalna dejavnost, dokazujemo tudi v Sloveniji, saj so se državna proračunska sredstva za raziskovalno-razvojno dejavnost, namenjena kmetijstvu, od leta 2007 do danes povečala za več kot tretjino (Statistični urad, 2021b). Tudi delež kmetijskih zemljišč z ekološko pridelavo ali v preusmeritvi v ekološko pridelavo se je s 4,6 % leta 2007 povečal na 10,35 % leta 2019 (Statistični urad, 2021c). Trend antropogenih emisij amonijaka v zrak iz kmetijstva se počasi, a vztrajno, zmanjšuje (s 17.938 mg leta 2009 na 16.626 mg leta 2019) (Statistični urad, 2021d).

Slovenija je v prizadevanjih za izboljšanje sanitarnih razmer, za izboljšanje kakovosti vode in za učinkovitejšo rabo vode na pravi poti. Indeks izkoriščanja vode je med 2,1 % in 4,4 % (Statistični urad, 2021e). Onesnaženost vodotokov se zmanjšuje (Statistični urad, 2021f, 2021g). Trend v deležu prebivalcev, priključenih na komunalne čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja, je med letoma 2003 in 2006 naredil največji preskok (z 21,3 % na 51,7 %) in se še naprej povišuje (67,5 %) (Statistični urad, 2021h).

3.2 Dostopna in čista energija

Spodbudni napredek trajnostnega razvoja proti cilju 7, ki govori o cenovno dostopni, zanesljivi, trajnostni in sodobni energiji za vse (United Nations, n. d. d) odpira priložnosti za milijarde ljudi, saj omogoča razvoj gospodarstva in delovnih mest, hkrati pa bolj trajnostnih, pravičnih in vključujočih skupnosti ter večje odpornosti pred podnebnimi spremembami (UN Environment Programme, n. d.). Ta napredek pa je od pomladi 2022 resno ogrožen zaradi vojne v Ukrajini, ki v energetske oskrbo vnaša močno nestabilnost.

V EU kazalniki spremljajo in merijo predvsem napredek v zmanjševanju porabe energije, v zagotavljanju trajnostne oskrbe z energijo in v izboljšanju dostopa do cenovno dosegljive energije (Statistični urad, n. d.). Delež gospodinjstev v Sloveniji, ki si ne morejo privoščiti primerno ogrevanega stanovanja, je strmo padal med letoma 2014 in 2019, ko se je trend ponovno obrnil navzgor (Statistični urad, 2021i). Tudi bruto končna poraba energije iz obnovljivih virov se povečuje (z 18,4 % leta 2004 na 24,1 % leta 2020) (Statistični urad, 2021j). Končna skupna poraba energije v gospodinjstvih na prebivalca v Sloveniji pada (s 7.513 kWh/prebivalca leta 2009 na 5.938 kWh/prebivalca leta 2020 (Statistični urad, 2021k).

Energetska odvisnost, ki prikazuje razmerje med neto uvozom in oskrbo z energijo na ravni države, je v letu 2019 upadla (Statistični urad, 2021l). Kazalnik energetska produktivnost v Sloveniji, ki prikazuje razmerje med bruto domačim proizvodom in oskrbo z energijo, narašča. Hkrati prikazuje kolikšno gospodarsko proizvodnjo (ekonomske produktivnost) omogoča določena količina energije (Statistični urad, 2021m).

3.3 Zagotavljanje varnosti skozi trajnostni razvoj podeželja

Posredno in neposredno se kmetijstvo in podeželje dotikata slehernega prebivalca Slovenije. Vplivata na varnost, dostopnost in kakovost hrane, ki jo vsi uživamo. Določata kakovost bivanja in prostora za prosti čas, v določeni meri pa opredeljujeta stanje okolja in narave (Resolucija o nacionalnem programu o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva »Naša hrana, podeželje in naravni viri od leta 2021« [ReNPURSK], 2020). Resolucija postavlja pred podeželje (ob aktivni vlogi države) naloge zagotavljanja varne in kakovostne hrane ter ustrezno stopnjo

samooskrbe, odgovornost za varovanje naravnih virov in ustrezní odziv na podnebne spremembe.

Varnost prehranske verige poleg zagotavljanja varne in kakovostne hrane ter samooskrbe naslavlja tudi potrebo potrošnika na koncu prehranske verige, ki bo, če hrane zmanjka, lačen. Prehranska varnost v razvitih državah bo zagotovljena, v nerazvitem svetu pa bo najverjetneje še vedno vladala lakota (Brzin, 2016).⁵ Za zagotavljanje prehranske varnosti je prav gotovo najpomembnejši recept stabilna produkcija hrane (Tacoli idr., 2013). Ne glede na to, da se prebivalstvo kopiči v mestnih središčih, je produkcija vezana ravno na podeželska območja.

Revščina in lakota pa pred zagotavljanje varnosti postavljata številne izzive: od migracij, protestov, množičnih neredov in kriminalitete, do zatekanja k nasilju, vključno z oboroženimi konflikti in vojno. Negotovost preskrbe s hrano v kombinaciji z drugimi politično-ekonomskimi dejavniki lahko sproži nasilne politične konflikte. Primeri so znani iz zgodovine (na primer francosko revolucijo 1789 so spodbudili slaba letina žita in gospodarski pritiski, ki so povzročili močno zvišanje cen kruha) in iz sodobnega časa (arabska pomlad 2011 se je zgodila v obdobju zgodovinsko visokih cen hrane v severni Afriki in na Bližnjem vzhodu) (National Geographic Society, 2022). Vojna je lahko po eni strani posledica pomanjkanja hrane, hkrati pa povzroči, da se proizvodnja hrane še dodatno zmanjša.

Gre pa lahko tudi za obrnjeno razmerje. O tem govorimo, ko postane prehranska (ne)varnost in posledično lakota tudi strategija vodenja vojne. Poleg primerov iz druge svetovne vojne (npr. obleganje Leningrada) so tukaj številni sodobni primeri (Sirija, Jemen in Južni Sudan) (National Geographic Society, 2022). Pri oskrbi s hrano igrajo pomembno vlogo tudi vodni viri. Kjer ni vodnih virov, je kmetijska proizvodnja nižja, voda je nujno potrebna tudi v predelovalni industriji in seveda je ključni vir preživetja človeka.

Revščina ima lahko različne obraze, v zadnjem času je veliko govora o energetski revščini. Z domačimi viri energije je Slovenija v letu 2021 zadovoljila 53 % potreb, slabo polovico potrebne energije pa je uvozila. Oskrba z naftnimi proizvodi je bila v celoti zagotovljena iz uvoza (Božič idr., 2022).

---

⁵ Ne smemo zanemariti dejstva, da revščina in lakota tudi v razvitem svetu prizadeneta določen del prebivalstva.

Ko gre za energetske varnost, ima Slovenija na podeželju velik potencial, pri čemer lahko energetika nudi podeželju razvojne priložnosti. Poleg lesne biomase⁶ in vodnega potenciala so tu še druge vloge, ki jih lahko na podeželju bolje izkoristimo v smeri večje energetske samooskrbe in tako prispevamo h gospodarskemu in stabilnemu trajnemu razvoju družbe. Ta cilj večje energetske samooskrbe se lahko najbolje udejanja preko lokalnih energetskih skupnosti, ki jih podpira Evropski odbor regij, ki poudarja pomen lokalnih in regionalnih oblasti pri uresničevanju evropskih energetskih in podnebnih ciljev. Proizvodnja energije na lokalni ravni je bistvenega pomena za spodbujanje proizvodnje energije iz obnovljivih virov, širjenje demokracije na področju energije in zmanjšanje energetske revščine (Evropski odbor regij, 2018). Lokalne energetske skupnosti so vedno bolj prisotne tudi v Sloveniji (Klopčič, 2021), gre pa za aktivno sodelovanje posameznikov in skupnosti na področju proizvodnje energije, ki prevzemajo aktivno vlogo ter pripomorejo k čistejši proizvodnji energije in trajnostni energetski transformaciji (Valenčič, 2022). V Sloveniji je v zadnjih letih zelo prisoten trend gradnje malih sončnih elektrarn na strehah kmetijskih gospodarskih poslopij in hlevov. Kot energetski vir pa velja uporabiti tudi kmetijske odpadke in gnojevko, ki jih lahko predelamo v energetske namene (Vaš kanal, n. d.).

34 % vse električne energije v Sloveniji porabimo iz obnovljivih virov energije (30 % iz fosilnih goriv in 36 % predstavlja jedrska energija). Od tega je kar 90 % vodne energije, drugo pa odpade na vetrno energijo, sončno energijo in biomaso (Fekonja, n. d.). Pridobivanje električne energije iz hidroelektrarn v Sloveniji je torej zelo pomembno, saj prispevajo skoraj tretjino vse proizvedene električne energije v Sloveniji. Največ hidroelektrarn, vetrnih elektrarn in sončnih elektrarn pa najdemo prav na podeželju.

Les je energent, ki se uporablja za pridobivanje toplote in je v energetski draginji energentov, kot so plin, nafta in elektrika, tudi cenejša izbira. Žal pa male kurilne naprave na trda goriva veljajo za glavnega onesnaževalca zraka v hladnejšem delu leta (Dobovšek, 2022), kar je sicer v nasprotju z načeli trajnostnega razvoja.

---

⁶ Slovenija je dežela gozdov saj pokrivajo 58,2 % površine oz. 1.180.281 hektarjev (Zavod za gozdove Slovenije, n. d.).

Poleg razvojnega kapitala, ki ga nosi energija, so tukaj tudi varnostna tveganja, do katerih običajno prihaja ob pomanjkanju energentov. To še posebej velja za nafto in plin, kjer smo v Sloveniji popolnoma odvisni od uvoza. Želja po nadzoru zalog nafte in plina ter njuni distribuciji spodbuja dolgotrajne zgodovinske napetosti, vključno z iransko-iraško vojno 1980–1988, zalivsko vojno 1990–1991 in sudansko državljansko vojno 1983–2005 (Klare, 2014). Situacija zato kar sama kliče po alternativah.

4 Namesto zaključka – odpornost podeželja kot strateška prednost družbe

Trajnostni razvoj podeželja na splošno razumemo kot rezultat tistih človekovih dejavnosti, pri katerih se uporabljajo viri s podeželskih območij za povečanje blagostanja v skladu s potrebami sedanje generacije, ne da bi se s tem ovirale prihodnje generacije pri zadovoljevanju njihovih potreb (Umanotera, 2013). Vključevanje varnosti v trajnostni razvoj pa naj bi prispevalo k izgradnji bolj miroljubnih družb, čeprav obstaja tudi določen strah pred sekuritizacijo (Bruch, 2021).

Največja grožnja razvoju podeželja in posledično prehranski in energetski varnosti so naravne nesreče, katerih intenzivnost in pogostnost se povečujeta zaradi podnebnih sprememb, ne moremo pa zanemariti tudi agresivnih geopolitičnih groženj in ravnanj. Odpornost in odzivnost na sodobne grožnje bo zahtevala celoten nabor zmogljivosti ter medinstitucionalno in medresorsko usklajenost na nacionalni ravni ter sodelovanje z zasebnim sektorjem (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-2), 2019), pa tudi z lokalnimi oblastmi. EU je vzpostavila mehanizem za okrevanje in odpornost, ki ji pomaga doseči podnebno nevtralnost do leta 2050 (zeleni prehod) in zagotavlja digitalni prehod, hkrati pa ustvarja delovna mesta in spodbuja gospodarsko rast (Evropska komisija, n. d. b.). Podeželje je pri tem dejaven akter, in sicer s trajnostno proizvodnjo hrane, ohranjanjem biotske raznovrstnosti in bojem proti podnebnim spremembam (zeleni dogovor), hkrati pa bo uvajanje novih tehnologij na podeželju nepogrešljivo za uresničitev evropskega digitalnega desetletja (Evropska komisija, 2021).

Da bi dosegli odpornost celotne družbe, je treba zagotoviti odpornost podeželja na glavne varnostne izzive, ne glede na to (ali prav zato), da že zdaj podeželske skupnosti v primerjavi z mestnimi kažejo večjo odpornost po nesrečah (Song idr., 2022). Država bi zato morala izkoristiti podeželje bolj strateško, saj lahko le-to na stabilnost in varnost družbe deluje multiplikativno, pri čemer se dotika gospodarskega, socialnega in okoljskega stebra trajnostnega razvoja družbe. Tako ne bomo zagotovili večje varnosti samo na področju prehranske in energetske varnosti, ampak tudi, ko gre za »klasične« vidike varnosti (manj dejavnikov negotovosti, manj revščine, manj konfliktov, manj kriminalitete, manj nereda ipd.).

Literatura

- About Meaning. (n. d.). *Signification du développement durable*. <https://about-meaning.com/11038402-meaning-of-sustainable-development>
- Božič, T., Kramžer, M. in Rutar, T. (16. 5. 2022). V letu 2021 je bila energetska odvisnost Slovenije za 2 odstotni točki višja kot v prejšnjem letu. *Statistični urad RS*. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10319>
- Brzin, M. (8. 3. 2016). Pridelava hrane bo tudi v prihodnje vezana predvsem na podeželje, prehranska varnost v razvitih državah bo zagotovljena, v nerazvitem svetu pa bo najverjetneje še vedno vladala lakota. *Dnevnik*. <https://www.dnevnik.si/1042731368>
- Bruch, C. (6. 11. 2021). *Integrating security into sustainable development to build more peaceful societies*. United Nations. <https://www.un.org/en/integrating-security-sustainable-development-build-more-peaceful-societies>
- Dobovšek, D. (27. 9. 2022). *Nespametno kurjenje ene osebe vpliva na kakovost zraka vseh*. 24ur.com. <https://www.24ur.com/novice/svet/nespametno-kurjenje-ene-osebe-vpliva-na-kakovost-zraka-vseh.html>
- Energetski zakon (EZ-1-UPB2). (2019, 2020, 2021, 2022). *Uradni list RS*, (60/19, 65/20, 158/20, 121/21, 172/21, 204/21, 44/22).
- European Commission. (n. d. a). Document 52001DC0264: Communication from the commission: A sustainable Europe for a better world: A European Union strategy for sustainable development (Commission's proposal to the Gothenburg European Council). *EUR-Lex*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52001DC0264>
- European Commission. (n. d. b). *A long-term vision for the EU's rural areas*. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/long-term-vision-rural-areas_en
- Evropska komisija. (30. 6. 2021). Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij: Dolgoročna vizija za podeželska območja EU – do močnejših, povezanih, odpornih in uspešnih podeželskih območij do leta 2040. *EUR-Lex*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0345&from=EN>
- Evropska komisija. (n. d. a). *Glosar: Trajnostni razvoj*. https://ec.europa.eu/regional_policy/sl/policy/what/glossary/s/sustainable-development
- Evropska komisija. (n. d. b). *Mehanižem za okrevanje in odpornost*. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_sl
- Evropska unija. (n. d.). *Kmetijstvo: Dinamično podeželje in kakovostni kmetijski proizvodi*. https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/agriculture_sl

- Evropski odbor regij. (12. 7. 2018). *Izkoriščanje potenciala lokalnih energetske skupnosti*. <https://cor.europa.eu/sl/news/Pages/unlocking-the-potential-of-local-energy-communities.aspx>
- Fekonja, S. (n. d.). *Proizvodnja: Hidroelektrarne in prožnost: Slovenija: Pomen vodne energije v Sloveniji*. iEnergija. <https://www.i-energija.si/proizvodnja/hidroelektrarne-in-proznost/slovenija/>
- Gleick, P. (1993). Water and conflict: Fresh water resources and international security. *International Security*, 18(1), 79–112. <https://doi.org/10.2307/2539033>
- Hrček, D. (17. 10. 2014). Trajnostni razvoj bi morala biti temeljna človekova pravica. *Delo*. <https://old.delo.si/sobotna/trajnostni-razvoj-bi-morala-biti-temeljna-clovekova-pravica.html>
- Klare, M. T. (15. 7. 2014). Twenty-first century energy wars: How oil and gas are fuelling global conflicts. *Energy Post*. <https://energypost.eu/twenty-first-century-energy-wars-oil-gas-fuelling-global-conflicts/>
- Klopčič, A. L. (1. 10. 2021). Pametne vasi zahtevajo medsektorsko povezovanje. *Energetika.net*. <https://www.energetika.net/novice/en.vizija/pametne-vasi-zahtevajo-medsektorsko-povezovanje>
- Milne, S. (17. 8. 2021). Unprecedented levels of dam building and water extraction by nations on great rivers are leaving countries further downstream increasingly thirsty, increasing the risk of conflicts. *BBC*. <https://www.bbc.com/future/article/20210816-how-water-shortages-are-brewing-wars>
- National Geographic Society. (20. 5. 2022). Hunger and war. *National Geographic*. <https://education.nationalgeographic.org/resource/hunger-and-war>
- Prečiščena različica Pogodbe o Evropski uniji. (2016). *Uradni list Evropske unije*, (C202 – 7. 6. 2016). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016M/TXT&from=EN>
- Publications Office of the European Union (n. d.). Sustainable development. *EUR-Lex*. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/sustainable-development.html>
- Resolucija o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti Republike Slovenije. (1993, 1994, 2001). *Uradni list RS*, (71/93, 2/94, 56/01).
- Resolucija o nacionalnem programu o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva »Naša hrana, podeželje in naravni viri od leta 2021« (ReNPURSK). (2020). *Uradni list RS*, (8/20).
- Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-2). (2019). *Uradni list RS*, (59/19).
- SIQ. (n. d.). *Trajnostni razvoj*. https://www.siq.si/nase-dejavnosti/certificiranje-organizacij/predstavitev/trajnostni_razvoj/
- Servaes, J. (2016). Introduction: From MDGs to SDGs. V J. Servaes (ur.), *Sustainable development goals in the Asian context* (str. 1–21). Springer.
- Song, J., Pandey, R., Dong, G., Sharifi, A. in Subedi, B. P. (2022). Urban-rural disparity in community resilience: a multilevel analysis of the relief progress after the 2015 Nepal earthquake. *Sustainable Cities and Society*, 79(april). <https://doi.org/10.1016/j.scs.2022.103698>
- Statistični urad. (20. 12. 2019). *Objavljamo posodobljene kazalnike ciljev trajnostnega razvoja Slovenije*. <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8523>
- Statistični urad. (16. 12. 2021a). *Cilj 2. Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prebrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo. Prekomerna prehranjenost in debelost odraslega prebivalstva*. <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-2.-odpraviti-lakoto-zagotoviti-prehransko-varnost-in-bolj%C5%A1o-prehrano-ter-spodbujati-trajnostno-kmetijstvo/2.1-stopnja-prekomerne-telesne-te%C5%BE>
- Statistični urad. (16. 12. 2021b). *Cilj 2. Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prebrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo: Državna proračunska sredstva za raziskovalno-razvojno dejavnost namenjena kmetijstvu*. <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-2.-odpraviti-lakoto-zagotoviti-prehransko-varnost-in-bolj%C5%A1o-prehrano-ter-spodbujati-trajnostno-kmetijstvo/2.3-vladna-podpora-raziskavam-in-razvoju-v-kmetijstvu>

- Statistični urad. (16. 12. 2021c). *Cilj 2. Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prebrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo: Delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo ali v preusmeritvi.* [https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-2.-odpraviti-lakoto-zagotoviti-prehransko-varnost-in-bolj%C5%A1o-prehrano-ter-spodbujati-trajnostno-kmetijstvo/2.4-dele%C5%BE-kmetijskih-zemlj%C5%A1%C4%8D-v-uporabi-z-ekolo%C5%A1ko-pridelavo-ali-v-preusmeritvi-\(-\)](https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-2.-odpraviti-lakoto-zagotoviti-prehransko-varnost-in-bolj%C5%A1o-prehrano-ter-spodbujati-trajnostno-kmetijstvo/2.4-dele%C5%BE-kmetijskih-zemlj%C5%A1%C4%8D-v-uporabi-z-ekolo%C5%A1ko-pridelavo-ali-v-preusmeritvi-(-))
- Statistični urad. (16. 12. 2021d). *Cilj 2. Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prebrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo: Emisije amonijaka iz kmetijstva.* <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-2.-odpraviti-lakoto-zagotoviti-prehransko-varnost-in-bolj%C5%A1o-prehrano-ter-spodbujati-trajnostno-kmetijstvo/2.5-izpusti-amonijaka-iz-kmetijstva>
- Statistični urad. (16. 12. 2021e). *Cilj 6. Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri: Indeks izkoriščanja vode.* [https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-6.-vsem-zagotoviti-dostop-do-vode-in-sanitarne-ureditve-ter-poskrbeti-za-trajnostno-gospodarjenje-z-vodnimi-viri/6.6-indikator-rabe-\(izkori%C5%A1%C4%8Danja\)-vode](https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-6.-vsem-zagotoviti-dostop-do-vode-in-sanitarne-ureditve-ter-poskrbeti-za-trajnostno-gospodarjenje-z-vodnimi-viri/6.6-indikator-rabe-(izkori%C5%A1%C4%8Danja)-vode)
- Statistični urad. (16. 12. 2021f). *Cilj 6. Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri: Nitrati v podzemni vodi.* <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-6.-vsem-zagotoviti-dostop-do-vode-in-sanitarne-ureditve-ter-poskrbeti-za-trajnostno-gospodarjenje-z-vodnimi-viri/6.4-nitrati-v-podzemni-vodi>
- Statistični urad. (16. 12. 2021g). *Cilj 6. Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri: Fosfat v rekah.* <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-6.-vsem-zagotoviti-dostop-do-vode-in-sanitarne-ureditve-ter-poskrbeti-za-trajnostno-gospodarjenje-z-vodnimi-viri/6.5-fosfati-v-rekah>
- Statistični urad. (16. 12. 2021h). *Cilj 6. Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri: Prebivalstvo priključeno na komunalne čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja.* <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-6.-vsem-zagotoviti-dostop-do-vode-in-sanitarne-ureditve-ter-poskrbeti-za-trajnostno-gospodarjenje-z-vodnimi-viri/6.2-prebivalstvo-priklju%C4%8Deno-na-komunalne-%C4%8Distilne-naprave-z-vsaj-sekundarnim-%C4%8Di%C5%A1%C4%8Denjem>
- Statistični urad. (16. 12. 2021i). *Cilj 7. Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije: Delež gospodinjstev, ki si ne morejo privoščiti primerno ogrevanega stanovanja.* [https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-7.-vsem-zagotoviti-dostop-do-cenovno-sprejemljivih-zanesljivih-trajnostnih-in-sodobnih-virov-energije/7.1-dele%C5%BE-ljudi-ki-jih-je-prizadela-energetska-rev%C5%A1%C4%8Dina-\(nezmo%C5%BE-nost-imeti-primerno-toplo-stanovanje\)](https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-7.-vsem-zagotoviti-dostop-do-cenovno-sprejemljivih-zanesljivih-trajnostnih-in-sodobnih-virov-energije/7.1-dele%C5%BE-ljudi-ki-jih-je-prizadela-energetska-rev%C5%A1%C4%8Dina-(nezmo%C5%BE-nost-imeti-primerno-toplo-stanovanje))
- Statistični urad. (16. 12. 2021j). *Cilj 7. Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije: Delež energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi energije.* <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-7.-vsem-zagotoviti-dostop-do-cenovno-sprejemljivih-zanesljivih-trajnostnih-in-sodobnih-virov-energije/7.2-dele%C5%BE-energije-iz-obnovljivih-virov-v-bruto-kon%C4%8Dni-porabi-energije>
- Statistični urad. (16. 12. 2021k). *Cilj 7. Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije: Končna poraba energije v gospodinjstvih na prebivalca.* <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-7.-vsem-zagotoviti-dostop-do-cenovno-sprejemljivih-zanesljivih-trajnostnih-in-sodobnih-virov-energije/7.4-kon%C4%8Dna-poraba-energije-v-gospodinjstvih-na-prebivalca>
- Statistični urad. (16. 12. 2021l). *Cilj 7. Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije: Energetska odvisnost.* <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-7.-vsem-zagotoviti-dostop-do-cenovno-sprejemljivih-zanesljivih-trajnostnih-in-sodobnih-virov-energije/7.5-energetska-odvisnost>
- Statistični urad. (16. 12. 2021m). *Cilj 7. Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije: Energetska produktivnost* <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-7.-vsem-zagotoviti-dostop-do-cenovno-sprejemljivih-zanesljivih-trajnostnih-in-sodobnih-virov-energije/7.6-energetska-produktivnost>

- Statistični urad. (n. d.). *Kazalniki SDG: Cilj 7. Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije*. <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-7.-vsem-zagotoviti-dostop-do-cenovno-sprejemljivih-zanesljivih-trajnostnih-in-sodobnih-virov-energije>
- Steven, D. in Ghosh, A. (2015). Materials, markets, multilateralism: A strategic approach to India's resource challenges. V D. Steven, E. O'Brien in B. Jones (ur.), *The new politics of strategic resources: Energy and food security challenges in the 21st century* (str. 40–70). Brookings Institution Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt6wphxw.6>
- Šošarič, M. (11. 10. 2011). Statistika EU 27: manj kmetij, a so večje. *Delo*. <https://old.delo.si/gospodarstvo/makromonitor/statistika-eu-27-manj-kmetij-a-so-vecje.html>
- Tacoli, C., Bukhari, B. in Fisher, S. (2013). *Urban poverty, food security and climate change*. International Institute for Environment and Development. <https://www.iied.org/sites/default/files/pdfs/migrate/10623IIED.pdf>
- Umanotera. (2013). *Trajnostni razvoj podeželja*. Slovenija znižuje CO2. <http://www.arhiv.slovenija-co2.si/index.php/dobre-prakse/trajnostni-razvoj-podeelja.html>
- UN Environment Programme. (n. d.). *Goal 7: Affordable and clean energy*. <https://www.unep.org/explore-topics/sustainable-development-goals/why-do-sustainable-development-goals-matter/goal-7>
- United Nations Information System [UNIS]. (n. d.). *Razvojni cilji tisoletja*. <https://unis.unvienna.org/unis/sl/topics/2013/mdg.html>
- United Nations Peacekeeping. (n. d.). *Conflict and natural resources*. <https://peacekeeping.un.org/en/conflict-and-natural-resources>
- United Nations. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future*. https://www.are.admin.ch/dam/are/en/dokumente/nachhaltige_entwicklung/dokumente/bericht/our_common_futurebrundtlandreport1987.pdf.download.pdf/our_common_future_brundtlandreport1987.pdf
- United Nations. (n. d. a). Take action for the sustainable development goals. *Sustainable Development Goals*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- United Nations. (n. d. b). Goal 2: Zero hunger. *Sustainable Development Goals*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/hunger/>
- United Nations. (n. d. c). Goal 6: Ensure access to water and sanitation for all. *Sustainable Development Goals*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/water-and-sanitation/>
- United Nations. (n. d. d). Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy. *Sustainable Development Goals*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/energy/>
- Ustavni zakon o dopolnitvi III. poglavja Ustave Republike Slovenije. (2016). *Uradni list RS*, (75/16).
- Valenčič, D. (6. 4. 2022). *Energetske skupnosti so prihodnost*. Platforma Dovolj za vse. <https://dovoljzavse.si/energetske-skupnosti-so-prihodnost/>
- Vaš kanal. (n. d.). *Energetika priložnost za podeželje* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=r00awl9hpro>
- Zakon o kmetijstvu (ZKme-1). (2008, 2012, 2014, 2015, 2017, 2018, 2021, 2022). *Uradni list RS*, (45/08, 57/12, 90/12, 26/14, 32/15, 27/17, 22/18, 86/21, 123/21, 44/22).
- Zakon o oskrbi z električno energijo (ZOE). (2021). *Uradni list RS*, (172/21).
- Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2). (2011, 2012, 2016). *Uradni list RS*, (20/11, 57/12 in 46/16).
- Zakon o varstvu okolja (ZVO-2). *Uradni list RS*, (44/22).
- Zakon o urejanju prostora (ZUreP-3). (2021). *Uradni list RS*, (199/21).
- Zakon o živinoreji (ZŽiv). (2002, 2004, 2012, 2015). *Uradni list RS*, (18/02, 110/02, 45/04, 90/12, 45/15).
- Zavod za gozdove Slovenije. (n. d.). *Gozdnatost in pestrost: Splošni podatki in dejstva o gozdovih v Sloveniji*. http://www.zgs.si/gozdovi_slovenije/o_gozdovih_slovenije/gozdnatost_in_pestrost/index.html

Kralj Svobode

Le zakaj so šli od doma?
Bolje bi bilo ostati.
Le kako naj hčerka hroma
trka po zaprtih vratih,
prečka meje pred soldati,
ki jih je ne razume, gluha?
Hočejo le košček kruha
*onstran te ledene vode,
kjer jih čaka Kralj Svobode...*

In močnejši so od dvoma,
z vedrim vetrom v podplatih,
stran od revščine, ječ, zloma...
A zakaj je bleda mati
morala vodiču dati
šop denarja? Topla juha
se na zvezdni peči kuha,
*tam nad snom ledene vode,
kjer jih čaka Kralj Svobode...*

Na meji piše: *STOP! NIKAMOR!*
Reko brede trudna mati,
nese hčerko štuporamo.
Varna bo med tremi brati,
vsa družina pa bo hkrati
našla pot, prihodnost, skupaj!
Tihotapijo dlan upa
*tam po spolzkih skalah vode,
kjer jih čaka Kralj Svobode...*

Na poti v Slovenijo
Smrt ugrabi deklico.
Na rečnem dnu jo najdejo.
To se ne bi pripetilo
prosilcem milostnih azilov,
ker bi jih mejni policaj
Hrvatom brž poslal nazaj,
*daleč stran od mrzle vode,
koder vlada Kralj Svobode...*

Zato Slovenija ni kriva,
da begunka ni več živa,
saj Slovenija ne krati
mladoletnim tujkam spati
*v ledeni kersti vode,
koder vlada Kralj Svobode...*

Boris A. Novak

Balado je pesnik Boris A. Novak zapisal ob smrti desetletne gluhoneme kurdske deklice, ki je izgubila življenje na slovensko-hrvaški meji v reki Dragonji v noči med 9. in 10. decembrom 2021.

SLOVENIJA IN BEGUNSKÉ MIGRACIJE: PRIMERJAVA ODNOSA DO BEGUNCEV IZ BOSNE IN HERCEGOVINE, SIRIJE IN UKRAJINE

ALEŠ BUČAR RUČMAN

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
ales.bucar@um.si

Sinopsis V obdobju po 2. svetovni vojni so bili v mednarodnem prostoru vzpostavljeni mehanizmi, ki so predvidevali varovanje pravic ljudi, ki so na begu pred nasiljem, preganjanjem in vojno. Postopno preoblikovanje imigracijskih politik in vzpostavitev t. i. sistema upravljanja migracij je prineslo spremembe tudi na tem področju. V zadnjih treh desetletjih se je Evropa soočila s tremi večjimi migracijskimi tokovi beguncev – iz Bosne in Hercegovine v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, iz Sirije v letih 2015/16 in iz Ukrajine leta 2022. Čeprav so v vseh treh primerih ljudje bežali pred vojno in nasiljem, so se soočali z različno obravnavo oblasti, lokalnega prebivalstva in medijev. Prispevek obravnava problematiko skozi analizo študije primera stanja v eni od držav članic EU, to je v Republiki Sloveniji. Prispevek se nanaša na 16. cilj trajnostnega razvoja OZN: »mir, pravičnost in močne institucije«, saj naslavlja pomen spodbujanja miroljubnih in vključujočih družb. V analizi treh begunskih migracij avtor ugotavlja, da je odziv nanje potekal na liniji med nepredstavljivo in vprašljivo solidarnostjo do demonizacije in konstrukcije begunca kot »Drugega« ter posledično moralno paniko in sekuritizacijo nadzora migracij.

Ključne besede:

begunci,
mednarodne
migracije,
vojna,
nadzor,
moralna panika

SLOVENIA AND REFUGEE MIGRATION: COMPARISON OF ATTITUDES TOWARDS REFUGEES FROM BOSNIA AND HERZEGOVINA, SYRIA AND UKRAINE

ALEŠ BUČAR RUČMAN

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
ales.bucar@um.si

Abstract In the post-World War II period, international mechanisms were put in place to protect the rights of people fleeing violence, persecution and war. The gradual transformation of immigration policies and the establishment of the so-called migration management system have also brought changes in this area. In the last three decades, Europe has faced three bigger refugee migration flows – from Bosnia and Herzegovina at the beginning of the 1990s, from Syria in 2015/16, and from Ukraine in 2022. Although in all three cases people were running away from war and violence, they faced different treatment from authorities, the local population, and the media. This paper addresses issues through the case study analysis of the situation in one of the EU member states, i.e. the Republic of Slovenia. Paper addresses 16th United Nations sustainable development goal (SDG): “Peace, justice and strong institutions”, through emphasis of importance of peaceful and inclusive societies. Author argues that the response to three refugee migration flows took place on the line between unprecedented and questionable solidarity to the demonization and construction of the refugee as “the Other” and consequential moral panics and securitization of migration control.

Keywords:
refugees,
international
migration,
war,
control,
moral panic

1 Uvodni vpogled v mednarodne migracije in položaj beguncev

Druga svetovna vojna je s svojimi grozotami predstavljala mejnik, ko se je človeštvo – vsaj deklarativno – zavezalo, da se kaj podobnega ne sme nikoli več ponoviti. V tem duhu so bile oblikovane tudi zaveze, ki so skušale vzpostaviti mednarodni sistem, ki bi preprečeval konflikte in ljudem zagotavljal temeljne pravice (npr. sprejetje Ustanovne listine OZN in vzpostavitev OZN, sprejetje Splošne deklaracije človekovih pravic). Ob tem so bili sprejeti dokumenti, ki naj bi ljudem v primeru konfliktov, vojn, preganjanja, nasilja zagotavljali temeljne pravice, kadar iščejo zatočišče na begu (npr. »Konvencija o statusu beguncev«, 1951; »Protokol o statusu beguncev«, 1967).

Desetletja po drugi svetovni vojni je svet zaznamovala delitev na dva bloka (s poskusom vzpostavitve tretje poti gibanja neuvrščenih), na področju migracij pa so prevladovali delovne migracije iz revnejših držav proti ekonomsko razvitim centrom, ki so v povojni obnovi gospodarstev potrebovali delovno silo. Tiste države, ki so v preteklosti imele kolonije širom sveta, so v tem procesu računale predvsem na rezervno armado delavcev s teh območij (npr. Velika Britanija, Francija, Belgija), medtem ko so države brez močne kolonialne mreže razvijale svoj sistem in sklepale bilateralne sporazume z revnejšimi državami z večjim deležem brezposelnega prebivalstva (npr. Nemčija, Švedska, Švica). Vzpostavljen je bil sistem rekrutiranja delavcev, zagotovljene njihove pravice itd. Nazoren primer takšne povezave so bili sporazumi med Jugoslavijo in Nemčijo, ki so številnim Jugoslovanom omogočili zaposlitev v Nemčiji. Mednarodne delovne migracije so bile v interesu vseh in so predstavljale »win-win« rešitev tako za ciljne države in njihova podjetja, ki so pridobila delavce, ki jim jih je primanjkovalo, s tem pa omogočili razvoj gospodarstva; države izvora so zmanjšale brezposelnost in hkrati pridobile sredstva, ki so jih delavci pošiljali domov; delavci so pridobili zaposlitev in si z delom prislužili sredstva, s katerimi so podpirali družine doma (Bade, 2005). Ob intenzivnih mednarodnih migracijah je bilo sočasno prisotno tudi močno preseljevanje znotraj držav s podeželja v urbana industrijska središča – Slovenija pri tem ni bila izjema, ruralno-urbano preseljevanje pa je kmalu začelo dopolnjevati priseljevanje iz drugih delov skupne države (glej Bučar Ručman, 2014).

Od srede 1970-ih so se razmere postopoma začele spreminjati. Gospodarska stagnacija, zapolnjena delovna mesta, tehnološki napredek so zmanjševali potrebo po novih delavcih. Navkljub ideji o tem, da bodo delavci ostali zgolj določen čas, kar nazorno prikazuje termin »gastarbeiter« (tj. delavec gost), so številni ostali za vedno. Po letih dela in ustvarjanja v tujini so pridobili tudi druge pravice, med katerimi je ključna pravica do združitve družine. Delavcem so se pridružili družinski člani in selitve so postale trajne. Na drugi strani so si tudi njihovi delodajalci prizadevali, da se teh že priučenih delavcev ne vrača nazaj. V spremenjenih gospodarskih razmerah, povečanem številu tujcev in vzponu nacionalizma in populizma so priseljenci kmalu postali priročen krivec za vse težave v gostiteljskih družbah. Možnosti za legalno priseljevanje so se počasi začele zaostroovati, ali kot pravi Bade (2005) vrata v Evropo so se postopoma zapirala. Zadnje zapiranje je bilo na področju azilne politike. Ljudje, ki so želeli ali morali zapustiti svoje domove zaradi s konvencijo upravičenih razlogov, so iskali alternativne možnosti vstopa v trdnjavo Evropa. Zakonske prepovedi in omejitve niso ustavile priseljevanja, naredile so ga le za nelegalnega in s tem sprožile druge stranske učinke (npr. tihotapljenje ljudi, trgovino z ljudmi, delo na črno in izkoriščanje) (Albahari, 2015; Anderson, 2010; Bučar Ručman, 2014). Poročilo UNICRI (2016) pri tem izpostavlja dve posebno ranljivi skupini – mladoletnike brez spremstva staršev ali skrbnikov in ženske z otroki.

Kako močno politične razmere vplivajo na migracije in življenje ljudi, nazorno pokaže pregled razmer ureditve formalnih pogojev za sam vstop in bivanje v Sloveniji. Po osamosvojitvi in vstopu v EU smo sprejeli transformacijo nekdanjega tujca v našega evropskega »sodržavljan« in nekdanjega sodržavljan v tujca t. i. tretjih držav. Kljub tesnim povezavam v preteklosti, številnimi sorodstvenimi vezmi, so slednji vrsto let morali izpolnjevati posebne pogoje za sam vstop v Slovenijo (npr. zagotavljanje garantnih pisem). Ideološki aparati so legitimirali represivno delovanje evropske imigracijske politike, ki je nekdanjim sodržavljanom določila posebne pogoje za vstop v Slovenijo, pridobitev in ohranitev zaposlitve na našem trgu dela. Kasneje se – tudi ob številnih aferah in kršitvah delavskih pravic, ki jim je državna politika na področju zaposlovanja tujcev tretjih držav in odsotnost učinkovitega inšpekcijskega nadzora dajala alibi (glej Kanduč in Bučar Ručman, 2016) – razmere sicer nekoliko spremenijo in odpravijo določene birokratske omejitve na področju zaposlovanja tujcev izven EU (npr. zahteva po neprekinjeni dvoletni zaposlitvi pri istem delodajalcu pred izdajo osebne delovnega dovoljenja), še vedno pa je prisotna izrazita rigidnost državnega aparata pri zaposlovanju tujcev (npr.

nerazumno dolga čakalna doba za pridobitev dovoljenj; uvajanje novih omejitev za študente (npr. dokazovanje ustreznih finančnih sredstev) in nerazumne prepovedi dela prosilcev za azil (skladno s trenutno zakonodajo vsaj prvih devet mesecev do čakanja odločbe). Kratkovidnost takšnih ovir predstavlja svojevrsten paradoks, saj ima slovensko gospodarstvo velike potrebe po delavcih, ki jih novačijo ravno v teh, t. i. tretjih državah, ko pa so ti tukaj kot begunci, se jim ovira dostop do trga dela.

V ospredje (i)migracijskih politik je prišel pristop selekcije oz. t. i. management migracij – in ta se ne ustavi celo na področju begunskih migracij. Cohen (2006) pokaže, da sodobna država razlikuje med različnimi skupinami mednarodnih migrantov in nekaterim dovoljuje, določene celo spodbuja in vabi, da pridejo (npr. strokovnjake, tudi delavce v fizičnih poklicih, ko se jih potrebuje). Izbrance, ki ji lahko koristijo, po najhitrejšem postopku vključuje celo v najbolj izbrano skupino državljanov (spomnimo se samo naturalizacije športnikov za državne reprezentance), nekatere države EU to omogočajo celo z »nakupom državljanstva« preko t. i. programov pridobitve državljanstva z investicijo v višini več kot milijon evrov, sočasno pa druge ljudi izključuje in jim onemogoča celo sam vstop na njen teritorij. Še več, spreminjajo zakonodajo, ki pod določenimi pogoji omogoča zaprtje meje. To izključevanje poteka na najbolj oster način, z nalaganjem nedosegljivih birokratskih omejitev, nasilnim branjenjem mej in militarizacijo mejnega nadzora, obdajanjem ekonomsko razvitih centrov z bodečo žico in zidovi (Jones, 2017) – od leta 2015 dalje Slovenija pri tem ni izjema –, izvajanjem nezakonitih vračanj (t. i. push-backov) in kompleksnim nadzorom v izvornih državah, v conah tranzita, na mejah, znotraj ciljnih držav in celo v kibernetnem prostoru (glej Bučar Ručman, 2016).

Ob vseh opisanih spremembah so begunci v javnem diskurzu, prežetim s hujskaškim populizmom in iskanjem krivcev, kmalu prikazani in izenačeni z nezaželenimi ekonomskimi migranti. Namesto humanitarnosti in potrebe po zaščiti v ospredje stopijo argumenti, da gre za izkoriščevalce sistema, katerih motivi za beg niso legalni in skladni s »Konvencijo o statusu beguncev« iz 1951 in »Protokolom o statusu beguncev« iz 1967. V takšnih okoliščinah so države začele zaostrovati azilsko politiko. Enostransko so zaostrole pogoje, pod katerimi ima prosilec za azil sploh pravico vložiti prošnjo za pridobitev statusa begunca. Uvedena so bila nova pravila pri sprejemanju in obravnavanju prošenj za azil (glej Bade, 2005). Prvo se nanaša na enostransko razglasitev varnih držav (ali celo varnih regij znotraj držav – kot je to

npr. izvajala za določene dele Afganistana Nemčija). Prošnje prosilcev za azil, ki prihajajo iz držav, ki jih EU ali nacionalna država enostransko razglasi za »varne izvorne države«, so tako samodejno zavržene. Merila za presojanje, kaj je mogoče razumeti kot varno državo, se vztrajno znižujejo. Drugo določilo je pravilo »varne tretje države«, ki določa, da mora prosilec za azil posredovati svojo prošnjo v predhodni (prvi) varni državi, ki jo prečka. V slovenskem pravnem redu sta obe načeli vključeni v »Zakon o mednarodni zaščiti« (2021) (člena 53 in 61). EU je za varne tretje države razglasila sosednje države, v katere so vrnjeni potencialni prosilci za azil, ki so prišli iz/prek njihovega ozemlja (glej Andersson, 2014). Pri tem države EU tesno sodelujejo z državami, v katerih so pogosto kršene človekove pravice. Meje med neregularnimi ekonomskimi migranti in begunci postajajo vse bolj zamegljene. Trdnjava Evropa se tako zapira, pri tem pa so najhujše kolateralne žrtve neselektivnega zapiranja pred vsemi nezaželenimi imigranti prav tisti, ki iz svojih držav bežijo zaradi nasilja, preganjanja, mučenja. Odnos do njih je razviden tudi iz tabele 1 spodaj.

Tabela 1: Koga ne bi imeli za soseda?

	1992	1993	1994	1995	1998	1999	2000	2001	2002	2005	2008	2011	2016
Priseljenci, tuji delavci ¹	39,6	55,6	40,5	18,1	28,3	16,0	28,2	20,6	22,6	17,6	27,8	14,3	16,8
Muslimani	37,6	49,1	30,7	23,1	33,7	22,6	28,5	27,5	26,4	21,8	28,4	17,1	19,4
Židje	37,2	46,6	20,7	22,0	24,8	16,8	22,0	23,0	21,6	17,2	27,4	14,7	15,5
Druge rase	39,5	44,3	28,3	17,2	21,1	12,0	19,9	17,4	16,1	14,5	28,2	11,6	15,5
Begunci	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	33,2

Vir: Kurdija idr., 2016; Malnar idr., 2013; Toš idr., 1999; Toš idr., 2004; Toš idr., 2009

¹ Natančen vpogled v vprašalnik Slovensko javno mnenje odkriva, da je v letu 1992 skupina, ki je ljudje ne želijo za soseda, poimenovana kot »imigranti/tuji delavci«, leta 1993 »imigranti (priseljenci iz drugih okolij nekdanje Jugoslavije)«, leta 1994 »priseljenci/begunci/delavci iz drugih republik«, od leta 1995 do 2011 pa se uporablja kategorija »priseljenci, tuji delavci« (Malnar idr., 2013; Toš idr., 1999; Toš idr. 2004; Toš idr., 2009). Z izjemo leta 1993, ko so tuji delavci izključeni iz vprašanja, in leta 1994, ko so vključeni tudi begunci, se vprašanje torej vedno nanaša na priseljence oziroma tuje delavce, vprašanje o beguncih pa se uporabi eksplicitno samo leta 2016 (Kurdija idr., 2016).

2 Begunske migracije v Evropi po letu 1990

2.1 Vojna v Bosni in Hercegovini in begunci v Sloveniji

Večina beguncev v Evropi je v začetku 90. let dvajsetega stoletja prihajala s kriznih območij na tleh nekdanje Jugoslavije. Vojne v obdobju 1991–1995 in 1999 so povzročile emigracije več kot 3,7 milijona ljudi, napetosti med narodi pa so se sprevrgle celo v etnično čiščenje in genocid. Posledica vojne na Hrvaškem je bilo 600.000 beguncev, 20.000 mrtvih (večina civilistov) in 3.000 pogrešanih (Pirjevec, 2003: 109). Vojna je še huje prizadela Bosno in Hercegovino, kjer je bilo 2.200.000 beguncev in od 200.000 do 250.000 mrtvih (ibid.: 460). Med begunci, ki so poiskali pribežališče v Sloveniji, jih je bilo največ iz Bosne in Hercegovine. Njihovo število je leta 1992 preseгло 72.000. Begunce iz BiH so sprejele tudi Nemčija (več kot 300.000), Švedska (več kot 50.000), Danska (več kot 27.000), Nizozemska (več kot 23.000), Turčija (približno 20.000) itn. (UNHCR, 2002: 91). Večina beguncev iz nekdanje Jugoslavije je v evropskih državah dobila začasno pribežališče in ne stalnega statusa begunca (Castles in Miller, 2009: 192).

Današnji pogled na preteklost in obdobje začetka 1990-ih pogosto slika odnos Slovenije – države, humanitarnih organizacij in javnosti – kot vzorčen primer pomoči ljudem v stiski. Vendar zgodovinski spomin je pogosto selektiven. Realnejšo sliko nam postrežejo podatki o javnem mnenju in na primer podatek o tem, koga Slovenci ne bi imeli za soseda (glej tabelo 1). Tam je nazorno razvidno, da v letih vrhunca vojne v BiH in na Hrvaškem kategorijo nezaželenih sosedov v izjemno visokih odstotkih predstavljajo ravno ljudje (tudi begunci), ki so prihajali iz teh krajev. Dodatno nam vpogled razbistri odlična analiza Retorika begunske politike v Sloveniji (Doupona idr., 2001), ki nazorno kaže na prisotnost nestrpnosti in mehanizmov za legitimacijo represije zoper begunce. Begunci so bili v javnem medijskem in političnem diskurzu prikazani kot tisti, ki so ogrožali blagostanje v Sloveniji, ki ne zmore sprejeti več kot 10.000 ljudi, govorilo se je o valu beguncev, klicalo k zapiranju mej. Begunci naj bi povzročali nered in kriminaliteto, motili navade lokalnega prebivalstva, predstavljali nevarnost za izbruh epidemij in predstavljali tudi drugačne civilizacijske in kulturne vzorce.

Resničnost je seveda slikala drugačno sliko. V Sloveniji je bilo bistveno več kot 10.000 beguncev iz BiH in Hrvaške, večina jih je bila nastanjena pri sorodnikih in prijateljih. Večina se jih je vrnila nazaj domov, ko so se razmere uredile in vzpostavil trajni mir – v začetku leta 2001 jih je bilo v Sloveniji zgolj še 2.812 (Vrečar, 2001). Kljub znatnemu preseganju števila beguncev, ki bi ga naj bila Slovenija zmožna sprejeti, za državo in državljane ni bilo resnih težav. Meško in Lobnikar (2000) sta pri preverjanju povezave beguncev s kriminaliteto ugotovila, da je bilo v obdobju 1992–1995 storjenih 84 kaznivih dejanj, za katera je bilo osumljenih 160 beguncev. Število storjenih dejanj je glede na celotno populacijo beguncev, ki jih je bilo v Sloveniji približno 70.000, zanemarljivo (0,22 %).

2.2 »Begunska kriza« – begunci iz Sirije in Afganistana na prehodu čez Slovenijo

Vojna v Siriji in delu Iraka je sprožila največjo begunsko migracijo v Evropi po drugi svetovni vojni. Do marca 2014 skupno število sirskih prosilcev za azil v 38 evropskih državah ni preseglo 100.000 oseb, nato pa je v treh letih preseglo 930.000, najbolj pa se je povečalo poleti 2015. Največ prošenj za azil v evropskih državah je bilo vloženih v Nemčiji (0,5 milijona) in na Švedskem (0,1 milijona) (UNHCR, 2017). Pot beguncev in drugih migrantov v severnoevropske države je vključevala uporabo tihotapcev, ki so s čolni prevažali ljudi iz Turčije na grške otoke. Po tem tveganem, nevarnem in pogosto smrtonosnem potovanju so se vrata v severne države odprla (vsaj do marca 2016). Postalo je očitno, da lahko pridejo v Evropo, vendar morajo najprej tvegati življenje na morju, drugič pa se na naslednjih tisočih kilometrih prebijati po cesti, prestajati probleme in tudi ponižanja na kontrolnih točkah. Od poletja 2015 do pomladi 2016 so begunci iz Sirije, Iraka in Afganistana prihajali v države srednje in severne Evrope preko Turčije, Grčije, Makedonije, Srbije, Madžarske, Avstrije in Nemčije. Ko so madžarske oblasti sredi septembra 2015 končale gradnjo ograje vzdolž celotne meje s Srbijo, se je migracijski tok preusmeril v Hrvaško in od tam na Madžarsko ter naprej v Avstrijo. Sredi oktobra 2015 je madžarska vlada postavila mejo z drugo državo članico EU, Hrvaško. Od takrat naprej je ta begunska pot potekala skoraj izključno preko Hrvaške, Slovenije in Avstrije. V skoraj šestih mesecih je preko Slovenije v Avstrijo potovalo več kot 476.000 migrantov, od teh jih je bilo 48,7 % moških in 51,3 % žensk in mladih; večina jih je prihajala iz Sirije (45 %), Afganistana (30 %), Iraka (17 %) in drugih držav (Vlada Republike Slovenije [RS], 2016)

Po začetnih kaotičnih razmerah in pomanjkanju sodelovanja med Hrvaško in Slovenijo v obdobju približno enega tedna (do 27. oktobra 2015), ko je na stotine ljudi prečkalo »zeleno mejo« in hodilo po poljih, so se razmere spremenile in *de facto* je bil vzpostavljen humanitarni koridor. Ljudje so v Slovenijo prihajali z vlaki in včasih z avtobusi, se registrirali v registracijskih centrih ali centrih za začasno nastanitev in zapustili Slovenijo preko treh izstopnih točk na severni meji z Avstrijo (Šentilj/Spielfeld; Gornja Radgona/Bad Radkersburg; Jesenice, Karavanke/Rosenbach). Do decembra 2015 je Avstrija sprejela vse osebe, ki so vstopile preko organiziranega koridorja (in vse individualne poskuse zavrnila ter osebe namestila znotraj koridorja), nato pa je začela uporabljati prevajalce in preko jezika preverjati verodostojnost navedenih podatkov, ki so jih podale osebe brez dokumentov. To je bila prva faza postopnega zaprtja koridorja, prehod beguncev in drugih migrantov preko te poti pa je bil ustavljen v začetku marca 2016, s poostrenim nadzorom v Severni Makedoniji in z izvajanjem dogovora EU s Turčijo. Od takrat dalje je število ljudi, ki so prihajali, znatno upadlo, ukrepi, ki so jih države sprejele, pa so ostali (npr. bodeča žica na meji s Hrvaško, uporaba vojske za nadzor meje).

Ko je oktobra 2015 v Slovenijo prišlo večje število beguncev, je oblast hitro spremenila dojemanje razmer. Predvsem je veljalo, da gre za varnostno grožnjo in ne za humanitarno vprašanje. To je privedlo do uporabe represivnih ukrepov vlade ter izkoriščanja razmer različnih političnih odločevalcev, mnenjskih voditeljev in medijev. Namesto kritične analize so mediji predvsem posredovali politični diskurz in stališča političnih odločevalcev, ki so predstavljali najpogostejše »zunanje glasove« (Luthar, 2017). Mediji so begunce prikazovali kot grožnjo in kulturno drugačne osebe, ki ne spadajo v našo družbo (Pajnik, 2016; Vezovnik, 2017), predstavljajo pa tudi grožnjo v obliki kriminalitete, terorizma in prenašanja nalezljivih bolezni (Bučar Ručman in Šulc, 2019; Pajnik, 2016; Vezovnik, 2017). To je bil nedvoumen primer sekuritizacije in militarizacije upravljanja (begunskih) migracij, ki je na koncu povzročil moralno paniko. Nadzor nad ljudmi, ki so večinoma bežali pred vojno in nasiljem, sta takoj prevzeli policija in vojska. Že na začetku je bilo na simbolni ravni opaziti jasno demonstracijo moči z napotitvijo enot policije, vojakov z dolgocevnim orožjem in za kratek čas celo bojnih oklepnih vozil. V samo štirih dneh je Vlada predlagala, Državni zbor pa sprejel spremembe »Zakona o obrambi« (2004), s katerimi je določena policijska pooblastila, povezana z nadzorom meje, podelil tudi vojski. Poleg tega se ljudje, ki so Slovenijo le prečkali, niso mogli prosto gibati zunaj varovanega območja, zapustiti vlak, začasni namestitveni center, čeprav so nekateri

od njih – vsaj 144.588 (Vlada RS, 2016) – prejeli uradni dokument »dovoljenje za bivanje«, ki jim je formalno omogočal pravico do prostega gibanja v Sloveniji. V praksi so bili vsi begunci med začasnim nekajdnevnim bivanjem v Sloveniji pod nadzorom v razmerah, ki spominjajo na pridržanje. Ljudje so lahko Slovenijo prečkali le v organiziranem koridorju. Tudi če so imeli sredstva za bivanje v hotelu, plačilo vozovnic za avtobus ali vlak, niso smeli potovati sami. Ljudje, ki so bili vsi varnostno pregledani ob vstopu v državo (torej pri sebi niso imeli orožja), so bili ves čas zadrževanja na ozemlju Slovenije varovani strožje kot obsojeni kriminalci v zaporih. Uporabljeni ukrepi in postopki so bili podrejeni učinkovitosti, opredeljeni s hitrostjo »prevoza« skozi državo in »nepropustnostjo« koridorja. Humanitarnost, sočutje in empatija so bili podrejeni pravilom in ukazom.

Sočasno so politični odločevalci in mediji ustvarjali vtis izrednih razmer. Nestrpnost je bila v porastu v številnih delih Evrope, vendar je bila javnost – za razliko od političnih odločevalcev v Sloveniji, saj je takšnemu odnosu nasprotovala le ena opozicijska stranka (Levica) – pogosto razdeljena. Na eni strani smo bili priča protestom proti prihodu beguncev, na drugi strani pa so številni ljudje javno izražali podporo beguncem (v Nemčiji npr. delovanje gibanja Pegida na eni strani in Refugees welcome na drugi). V Sloveniji je bila ta delitev najbolj jasna 27. februarja 2016 pri istočasnem protestu nasprotnikov in podpornikov na Kotnikovi ulici, kjer sta bili obe skupini ena nasproti druge, vmes pa koridor policistov.

2.3 Begunci iz Ukrajine v Sloveniji

Ruska agresija na Ukrajino in vojna, ki je sledila, je sprožila več milijonov beguncev, ki iščejo zatočišče v državah v regiji (in tudi širše), še več je notranje razseljenih oseb. Po podatkih UNHCR (2022) je bilo po Evropi do konca septembra registriranih 7.536.433 beguncev iz Ukrajine. Največ jih je na Poljskem (več kot 1,4 milijona), spregledati pa ne gre tudi skoraj 2,8 milijona beguncev, ki so znotraj Ruske federacije in za katere lahko predvidevamo, da gre za pripadnike ruske manjšine v Ukrajini. Številne države v Evropi imajo več kot 100.000 beguncev iz Ukrajine (Nemčija več kot 709.000, Češka več kot 438.000, Italija več kot 157.000, Španija več kot 144.000, Bolgarija več kot 136.000, Velika Britanija več kot 131.000). Po podatkih UNHCR je bilo 26. septembra 2022 v Sloveniji 7.768 beguncev z začasnim zatočiščem in 8.171 registriranih beguncev. Odprtost mej za Ukrajinske begunce, reakcije držav in politična retorika, ki soglasno kliče k humanitarnosti, pomoči, podpori, je v

primerjavi z razmerami izpred nekaj let popolnoma drugačna. Če so sirski begunci lahko prešli čez mejo in nato skozi državo samo znotraj vojaško in policijsko nadzorovanega koridorja, so meje za ukrajinske begunce odprte, prevoz beguncev skozi državo je celo oproščen plačila cestnine. Na meji jih ne pričakajo pripadniki posebnih policijskih enot in vojaki z dolgocevnim orožjem. Nihče v državi ne kliče k takšnemu ukrepanju. Zaposilo za zaščito je možno na meji oz. v primeru nezakonitega vstopa v državo najkasneje v treh dneh na policijski postaji oz. upravni enoti, na območju katere je oseba nastanjena. Otroci z začasno zaščito imajo pravico do vrta (v določenih primerih brezplačnega vrta), učenci pravico do brezplačne malice, kosila in prevoza, dijaki prav tako do brezplačne malice. Odraslim osebam je omogočen vstop na trg dela, denarna pomoč za zasebno nastanitev, denarna pomoč ali žepnina, (nujna) zdravstvena oskrba, združevanje družine itd. (Vlada RS, 2022).

Na osnovi pogovorov s predstavnikom humanitarne organizacije Slovenska filantropija in aktivistoma/prostovoljcema, ki jih je opravil avtor prispevka v juniju 2022, lahko zaključimo, da so v Sloveniji prisotne v glavnem tri skupine beguncev iz Ukrajine: 1) begunci, ki so prišli v Slovenijo k sorodnikom, prijateljem, znancem, ki so predhodno že živeli v Sloveniji; 2) begunci, ki so prišli oz. se ustavili v Sloveniji brez posebnega načrta (preprosto so prekinili svojo pot in se ustavili v Sloveniji), 3) posebne skupine beguncev, katerih namestitev je uredila država Slovenija (npr. skupina sirot iz Ukrajine). Ukrajinski begunci so v Sloveniji nameščeni pri sorodnikih, znancih, zasebnikih in v dveh centrih: Logatec in Debeli rtič.

Navkljub odprtosti mej, političnemu konsenzu o potrebi po pomoči, naklonjenosti javnosti in medijev se tudi ukrajinski begunci srečujejo s številnimi težavami. Slednje izhajajo iz rigidnosti birokratskega državnega aparata, ki je prepočasen in prošnje obravnava predolgo, pomanjkanja ustreznih kapacitet in razumevanja potreb beguncev. A vendar, v primerjavi s tem, kako je država naslavljala begunce v preteklosti in kakšne ukrepe smo sprejemali, je videti vse to kot sladka skrb.

3 Zaključek

Navkljub mednarodnim zavezam, sprejetim v duhu spoznanj o krutosti vojn, se je sistem zaščite beguncev v zadnjih desetletjih zaostroval. V spremenjenem pristopu ekonomsko razvitih držav do mednarodnih migracij in uvedbi t. i. managementa migracij, ki išče v migracijah in migrantih predvsem korist za države centra, je eden

od stranskih učinkov širjenje izrazito negativne podobe in predsodkov o begunci. Države sprejemajo številne ukrepe za omejitev njihovega prihoda, med katerimi so najbolj vidni zidovi in bodeče žice, ki so se pojavile vzdolž celotnih mej. Situacija se je izrazito poslabšala po letu 2015, ko je v Evropo prišlo več kot milijon beguncev iz Sirije, Afganistana in Iraka. Luč na koncu temačnega tunela kažejo razmere v letu 2022 in reakcij Zahoda v odnosu do beguncev iz Ukrajine. Odnos držav do njih je popolnoma drugačen kot do neevropskih beguncev. Del razlage je sicer mogoče najti v tem, da se tako izkazuje tudi podpora Ukrajini v vojni, a vendar ob tem ne gre spregledati, da bi takšno zaščito potrebovali prav vsi begunci. Drugi, veliko manj prijeten razlog pa vključuje rasizem in nestrpnost. Prav to pa bi moralo biti v Evropi, katere zgodovina je prežeta s takšnimi dejanji in so nam dobro znane njihove posledice, nekaj nesprejemljivega. 16. cilj trajnostnega razvoja OZN se nanaša na »mir, pravičnost in močne institucije« in nagovarja spodbujanja miroljubnih in vključujočih družb, ki pri tem skladno z mednarodnimi konvencijami ne delajo razlik med ljudmi na osnovi rase, vere ali dežele, od koder prihajajo begunci. O politični realnosti pa zelo veliko pove sramoten tvit, ki se je po poročanju različnih medijev (npr. N1 (N1, 2022), POP TV oz. 24ur.com (M. R., 2022)) 25. februarja znašel na uradnem profilu Vlade Republike Slovenije in bil sicer nato izbrisan (glej sliko 1).

Vlada Republike Slovenije ✓
@vladaRS

🇺🇦 Ukrajinski begunci prihajajo iz okolja, ki je v kulturnem, verskem in zgodovinskem smislu nekaj povsem drugega kot okolje, iz katerega prihajajo begunci iz Afganistana.

[Translate Tweet](#)

17:08 · 25/02/2022 · [Twitter Web App](#)

3 Retweets 6 Quote Tweets 15 Likes

Slika 1: Tvit, objavljen na uradnem profilu Vlade Republike Slovenije

Vir: N1, 2022

Literatura

- Albahari, M. (2015). *Crimes of peace mediterranean migrations at the world's deadliest border*. University of Pennsylvania Press.
- Anderson, B. (2010). Migration, immigration controls and the fashioning of precarious workers. *Work, Employment and Society*, 24(2), 300–317.
- Andersson, R. (2014). *Illegality, Inc.: Clandestine migration and the business of bordering Europe*. University of California press.
- Bade, K. (2005). *Evropa v gibanju: migracije od poznega 18. stoletja do danes*. Založba *Cf.
- Bučar Ručman, A. (2014). *Migracije in kriminaliteta: Pogled čez meje stereotipov in predsodkov*. Založba ZRC SAZU.
- Bučar Ručman, A. (2016). Družbeno nadzorstvo in mednarodne migracije: analiza nadzorstva od globalne do lokalne ravni. *Dve Domovini*, (43), 11–22.
- Bučar Ručman, A. in Šulc, A. (2019). Medijsko (so)ustvarjanje »begunske in varnostne krize« in njen odsev na državni in lokalni ravni. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(1), 5–20.
- Castles, S. in Miller, M. J. (2009). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Palgrave Macmillan.
- Cohen, R. (2006). *Migration and its enemies: Global capital, migrant labour and the nation-state*. Ashgate.
- Doupona Horvat, M., Verscheueren, J. in Žagar, I. (1998). *Pragmatika legitimizacije: Retorika begunske politike v Sloveniji*. Open Society Institute Slovenia.
- Jones, R. (2017). *Nasilne meje – Begunci in pravica do gibanja*. Založba Cf*.
- Kanduč, Z. in Bučar Ručman, A. (2016). Razredna vojna, delo in migracije: Primer delavcev migrantov v Sloveniji. *Dve Domovini*, (43), 77–89.
- Konvencija o statusu beguncev*. (1951).
http://www.filantropija.org/wp-content/uploads/2016/11/1951_Convention_status_refugees-svn.pdf
- Kurdija, S., Hafner Fink, M., Malnar, B. in Podnar, K. (2016). *Slovensko javno mnenje 2016/1: Raziskava o odnosu delo-družina, Stališča Slovencev o družinski problematiki in potrebah družin, Stališča o izbranih vidikih zdravja in zdravstva, Ogledalo javnega mnenja* [Podatkovna datoteka]. Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. ADP – IDNo: SJM161.
https://doi.org/10.17898/ADP_SJM161_V1
- Luthar, B. (2017). Begunci in »Odmevik: epistemologija konvencij. *Dve domovini*, 45, 153–168.
- Malnar, B., Hafner-Fink, M., Kurdija, S., Toš, N., Uhan, S., Bernik, I., Miheljak, V., Štebe, J. (2013). *Slovensko javno mnenje 2011/2: Svetovna raziskava vrednot in Ogledalo javnega mnenja* [Podatkovna datoteka]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. ADP – IDNo: SJM112. https://doi.org/10.17898/ADP_SJM112_V1
- Meško, G. in Lobnikar, B. (2000). Begunci – vir kriminalitete ali vir strahu pred kriminaliteto? *Socialna pedagogika*, 4(4), 375–390.
- M. R. (25. 2. 2022). *Vlada izbrisala tuit, v katerem je primerjala ukrajinske in afganistanske begunce*. <https://cdn.24ur.com/novice/slovenija/vlada-izbrisala-tvit-v-katerem-je-primerjala-ukrajinske-in-afganistanske-begunce.html>
- N1. (25. 2. 2022). *Vlada izbrisala sporni tuit o beguncih*. <https://n1info.si/novice/slovenija/vlada-izbrisala-sporni-tvit-o-beguncih/>
- Pajnik, M. (2016). Migration in the mirror of mediatized anti-politics. V N. Kogovšek Šalomon in V. Bajt (ur.), *Razor-wired: Reflections on migration movements through Slovenia in 2015* (str. 63–72). Mirovni inštitut.
- Pirjevce, J. (2003). *Jugoslovanske vojne: 1991–2001*. Cankarjeva založba.
- Protokol o statusu beguncev. (1967). *Uradni list RS*, (9/92).
- Toš, N., Klinar, P., Roter, Z., Markič, B., Mlinar, Z., Trampuž, C., Hafner Fink, M., Kurdija, S., Malnar, B., Miheljak, V., Štebe, J., Švara, S., Uhan, S. idr. (1999). *Vrednote v preobodu II. Slovensko javno mnenje 1990–1998*. FDV, IDV – CJMMK.

- Toš, N., Malnar, B., Bernik, I., Hafner-Fink, M., Miheljčak, V., Kurdija, S., Uhan, S., Štebe, J., Švara, S., Kovačič, M., Falle, R., Broder, Ž., Vovk, T. idr. (2009). *Vrednote v preobodu II. Slovensko javno mnenje 2004–2009*. FDV, IDV – CJMMK.
- Toš, N., Malnar, B., Hafner-Fink, M., Uhan, S., Kurdija, S., Miheljčak, V., Štebe, J., Bernik, I. idr. (2004). *Vrednote v preobodu III. Slovensko javno mnenje 1999–2004*. FDV, IDV – CJMMK.
- UNHCR. (2002). *Statistical Yearbook 2001*.
http://www.unhcr.org/static/statistical_yearbook/2001/pdfall.zip
- UNHCR. (2017). *Europe: Syrian Asylum Applications, 2017*.
<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/asylum.php>
- UNHCR. (2022). *Ukraine Refugee Situation*. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
- UNICRI (United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute). (2016). *Countering trafficking and smuggling of women and unaccompanied minors in the Mediterranean: Challenges, good practices and the ways forward*. http://www.unicri.it/topics/trafficking_e
- Vezovnik, A. (2017). Otherness and victimhood in the tabloid press: The case of the »refugee crisis« in »Slovenske novice«. *Dve domovini: Razprave o izseljenstvu*, (45), 121–136.
- Vlada Republike Slovenije. (2016). *Migracije v številkah*.
https://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2015/begunci/160202_migranti.pdf
- Vlada Republike Slovenije. (2022). *Pomoč Slovenije državljanom Ukrajine*.
<https://www.gov.si teme/pomoc-slovenije-drzavljanom-ukrajine/>
- Vrečar, N. (2001). When will social exclusion and temporary protection of Bosnian refugees in Slovenia end? *Razprave in gradivo: Revija za narodnostna vprašanja*, (38/39), 388–392.
- Zakon o dopolnitvi Zakona o obrambi (ZObr-E). (2015). *Uradni list RS*, (95/15).
- Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ-1). (2021). *Uradni list RS*, (54/21).
- Zakon o obrambi (Zobr). (2004). *Uradni list RS*, (103/04).

TRAJNOSTNI RAZVOJ IN ZMANJŠEVANJE NEENAKOSTI DOSTOPA DO KIBERNETSKEGA PROSTORA V SLOVENIJI: UPORABNIKI NA PODEŽELJU IN MESTIH

IGOR BERNIK

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
igor.bernik@um.si

Sinopsis Dostop do kibernetnega prostora in posledično dostop do najrazličnejših storitev interneta sta postala stalnica v praktično vseh okoljih. Obstaja pa razlika v dostopnosti in širini pasovnega dostopa (hitrosti interneta) med mestnimi in podeželskimi področji. Tako imamo primere, ko imajo podeželska okolja popolnoma novo infrastrukturo z velikimi hitrostmi prenosa podatkov, v mestnih okoljih pa zastarelo infrastrukturo in počasen prenos podatkov. In obratno. Obenem imamo še vedno področja, kjer je dostopnost do kibernetnega prostora zelo omejena ali pa je ni. Omenjeno deli uporabnike na bolj in manj privilegirane, obenem pa predstavlja varnostno grožnjo uporabnikom z vidika razpoložljivosti, vključevanja in izmenjevanja podatkov ter povezovanja, rabe storitev in dostopnosti do informacij. Prispevek prikazuje razlike in vključenost podeželskih in mestnih okolij v kibernetni prostor, dostope do informacij in storitev ter grožnje uporabnikom z različnih geografskih področij pri dostopu do kibernetnega prostora. Prispevek z vidika dostopa do kibernetnega prostora naslavlja tudi različna področja ciljev trajnostnega razvoja, ki jih kot prioritete postavlja Organizacija združenih narodov v okviru trajnostnega, skladno z Agendo 2030 (United Nations, n. d.).

Ključne besede:

trajnostni razvoj,
kibernetni
prostor,
grožnje,
uporabniki,
Slovenija,
podeželje,
mesta

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND REDUCTION OF INEQUALITY OF ACCESS TO CYBERSPACE IN SLOVENIA: USERS IN RURAL AND URBAN AREAS

IGOR BERNIK

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
igor.bernik@um.si

Abstract Access to cyberspace and, consequently, access to a wide variety of Internet services have become a constant in practically all environments. However, there is a difference in accessibility and bandwidth (Internet speed) between urban and rural areas. We have cases where rural environments have a brand-new infrastructure with high data transfer speeds, while urban environments have outdated infrastructure and slow data transfer – and vice versa. At the same time, we still have areas where access to cyberspace is very limited or non-existent. The aforementioned differences divide users into more and less privileged, and at the same time, represent a security threat to users, both from the point of view of integration and exchange of data as well as connection, use of services and accessibility to information. The paper shows the fundamental differences and inclusion of rural and urban environments in cyberspace, access to information and services, and threats to users from different areas when accessing cyberspace. As follows from the summary, the contribution will address various areas of sustainable development goals, which are set as priorities by the UN organization within the framework of sustainability by Agenda 2030 (United Nations, n. d.).

Keywords:

sustainable
development,
cyberspace,
threats,
users,
Slovenia,
rural areas,
cities

1 Uvod

Moderno življenje je v celoti povezano z izmenjevanjem informacij v kibernetnem prostoru oziroma preko interneta. Dandanes večina državljanov vsak dan večkrat »skoči« na internet brez pomisleka. Toda ali se kdaj vprašamo, katere vrste povezav nam dejansko omogočajo povezavo z internetom na najrazličnejših elektronskih napravah? Kako so dostopne? Zakaj uporabljamo določeno vrsto in zakaj uporabljamo različne vrste povezav na različnih lokacijah? Najrazličnejše povezave in potrebe izhajajo iz želja uporabnikov ter njihove dejavnosti v zasebnem in poslovnem delovanju. Za izmenjevanje podatkov v veliki večini uporabljamo tehnologijo in storitve interneta oziroma podatke prenašamo preko internetnega protokola (TCP/IP), ki skupaj tvorijo tako imenovan kibernetki prostor. Kibernetki prostor (Warrier, 2002) je koncept, ki opisuje med seboj povezano digitalno tehnologijo. Nanaša se na dostop do interneta, ki omogoča navidezno, oddaljeno, (kibernetko) povezovanje in naj bi se razlikoval od vsakdanje resničnosti. V zadnjem desetletju pa se je vsakdanja resničnost zlila z uporabo interneta in dostopom ter izmenjevanjem podatkov in je postala popolnoma prepletena. Tako je danes kibernetki prostor preplet internetnih aktivnosti uporabnika za opravljanje vsakodnevnih opravil v resničnem življenju in v internetu, kar se neposredno odraža v vsakdanjem življenju in delu. Ker sta internet in dostop do podatkov univerzalna ter dosegljiva praktično kjerkoli na svetu, je kibernetki prostor globalen po definiciji.

Če je v fizičnem poslovnem okolju – znotraj organizacij za dostop do podatkovnih omrežij nekaj običajnega in pričakovanega, pa se uporabniki izven meja poslovnega okolja srečujejo z različno ravniyo dostopnosti do interneta. Ker si v sodobni družbi prizadevamo razviti novo raven informacijske družbe, ki jo imenujemo »Družba 5.0«, in smo si tudi v Sloveniji zadali cilj (npr. Kovšca, 2019) ustvariti sobivanje med virtualnim in resničnim svetom, uravnotežiti gospodarski razvoj in nasloviti izzive družbe ter ustvariti boljšo, superpametno in udobnejšo družbo, kjer so v ospredju ljudje, je za doseg cilja potreben brezpogojen dostop do fiksnega in mobilnega interneta s primernimi¹ hitrostmi, kar omogoča napredno, sodobno rabo storitev kibernetkega prostora.

---

¹ Širokopasovni dostop do interneta predpostavlja hitrosti prenosa podatkov do vsaj 100 Mb/s.

V informacijski varnosti se pri proučevanju načeloma osredotočamo na tri »stebre«: razpoložljivost, celovitost in zaupnost. Iz njih izhajajo (vsaj osnovni) ukrepi za njeno zagotavljanje. Ti ukrepi morajo biti izvedeni na način, da čim manj vplivajo na funkcionalnost ob hkratnem visokem zagotavljanju (resnične in občutene) varnosti za posameznika, lokalno okolje, poslovne sisteme in družbo kot celoto. Z informacijskovarnostnega vidika razpoložljivosti bomo v nadaljevanju proučili možnosti dostopa do kibernetskega prostora v Sloveniji med uporabniki na podeželju in mestih, ugotovili, kakšni tipi dostopa so na voljo, komu in pod kakšnimi pogoji ter ali imajo vsi uporabniki v Sloveniji ob koncu leta 2022 primerljive pogoje za povezovanje v kibernetskem prostoru.

2 Uporaba in dostopnost interneta

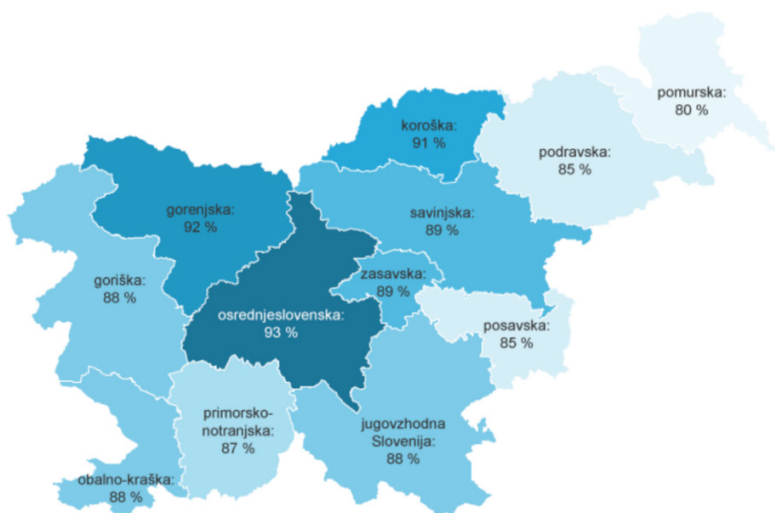
Uporaba kibernetskega prostora je stalnica našega vsakdana. Skladno s smernicami Evropske unije (EU) o uporabi in dostopu do interneta (*Uporaba in dostop do interneta*, 2022) velja načelo, da »potrošnik mora povsod v EU imeti dostop do kakovostnih elektronskih komunikacijskih storitev po zmerni ceni, tudi osnovni dostop do interneta. To je načelo univerzalne storitve. V vsaki državi mora vsaj en ponudnik interneta zagotavljati tako storitev«. Tako EU predpisuje pravila v zvezi z odprtim internetom, ki zagotavljajo uporabniku pravico do dostopa in/ali razširjanja spletnih vsebin in storitev, ki jih izbere. Ponudnik interneta ne sme blokirati, upočasniti ali diskriminirati nobene spletne vsebine, aplikacije in storitve, razen v treh določenih okoliščinah:

- da izpolni zakonske obveznosti, denimo odredbo sodišča glede blokiranja posamezne nezakonite vsebine;
- da ohrani varnost in integriteto omrežja, denimo prepreči širjenje virusa in druge zlonamerne programske opreme;
- da uredi izjemno ali začasno preobremenjenost omrežja.

Ugotovimo, da bi skladno z Uredbo (EU) 2015/2120 (Uredba, 2015) evropskega parlamenta in sveta z dne 25. novembra 2015 o določitvi ukrepov v zvezi z dostopom do odprtega interneta in spremembi Direktive 2002/22/ES o univerzalni storitvi in pravicah uporabnikov v zvezi z elektronskimi komunikacijskimi omrežji in storitvami ter Uredbe (EU) št. 531/2012 o gostovanju v javnih mobilnih

komunikacijskih omrežjih v Uniji morali vsi državljani imeti možnost vključitve v širokopasovno internetno omrežje z vsaj eno izmed tehnologij fiksnega ali mobilnega dostopa.

Glede na podatke za 1. četrtoletje leta 2022 (Mlakar, 2022) je med osebami v starosti 16–74 let (v nadaljevanju: prebivalci) 89 % uporabljalo internet. Največji delež takih je bil v osrednjeslovenski statistični regiji (93 %), najmanjši pa v pomurski (80 %) (slika 1). 84 % jih je internet uporabljalo večkrat na dan; delež takih je bil največji v starostni skupini 25–34 let (98 %) in najmanjši v skupini 65–74 let (51 %). Dostop do interneta od doma je imelo 93 % gospodinjstev, v katerih živi vsaj ena oseba med 16. in 74. letom.

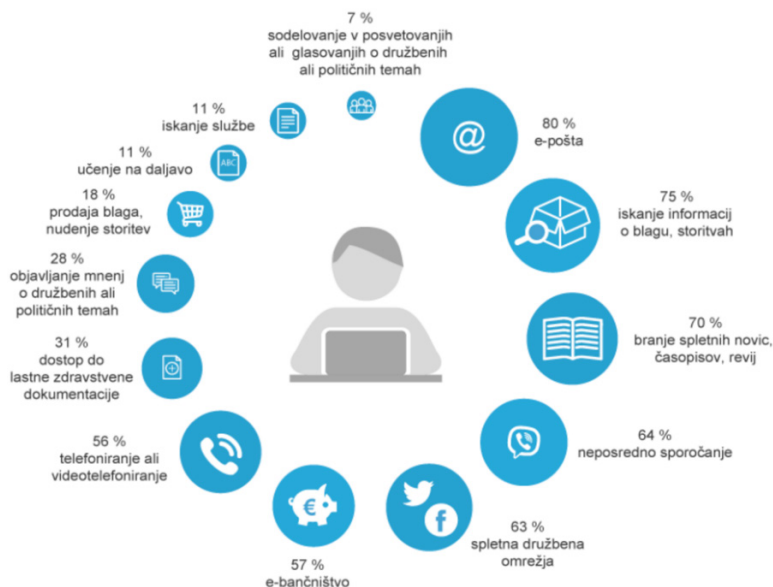

Slika 2: Uporabniki interneta (16–74 let) po statističnih regijah, Slovenija, 1. četrtoletje 2022

Vir: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10572>

Kot je razvidno, v starostnih skupinah aktivne populacije v povprečju internet uporablja 93 % uporabnikov. Ugotavljamo, da je največji negativni odmik od povprečja v pomurski regiji, najbolj pa je razširjena uporaba v osrednjeslovenski regiji. Razlogi so različni – od dostopnosti interneta, ki predstavlja razpoložljivost z vidika informacijske varnosti ali pa zgolj kulturne preference ali dejanske potrebe, ki so v podeželskem okolju pogosto manjše (Ceccato, 2013) kot v mestnem okolju.

Poročilo Uporaba interneta v gospodinjstvih in pri posameznikih (Mlakar, 2022) pokaže, da uporabniki uporabljajo širok spekter storitev kibernetnega prostora, med katerimi je najbolj pogosta e-pošta, iskanje različnih informacij ter seznanjenje z novicami. Preseneča majhen delež učenja na daljavo, iskanja služb in sodelovanje v posvetovanjih, glasovanjih ipd. (slika 2).

Slika 2: Prebivalci Slovenije po namelih uporabe interneta, Slovenija, 1. četrletje 2022

Vir: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10572>

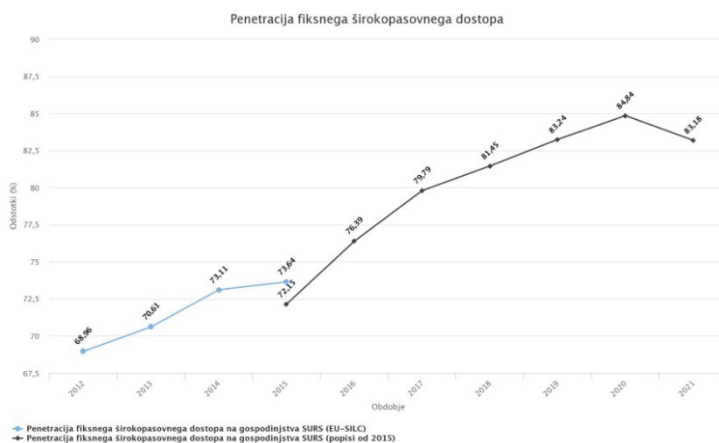
Najširše dogajanje je v srednjem spektru – videotelefonija, e-bančništvo in spletna socialna omrežja, ki so z vidika ranljivosti najbolj na udaru. Pomembno pa je, da za dostop do vseh storitev potrebujemo ustrezno omrežje. Če do e-pošte in spletnih novic še lahko dostopamo preko počasnih, zastarelih omrežij – npr. DSL preko bakrene parice ali mobilni prenos podatkov prve ali druge generacije, pa za ostale storitve potrebujemo sodobna širokopasovna omrežja. Pri tem v Sloveniji večinoma uporabljamo fiksni širokopasovni dostop (omrežja xDSL, NGA ali FTTH priključki²) in/ali mobilni širokopasovni dostop preko različnih operaterjev³ in z zakonitostmi prehoda med njimi (mobilno gostovanje doma).

² Podrobneje na Portalu e-Analitik: <https://eanalitik.akos-rs.si/sirokopasovni-dostop-do-interneta>

³ Podrobneje Trg mobilne telefonije: <https://eanalitik.akos-rs.si/trg-mobilne-telefonije>

Sliki 3 in 4 prikazujeta penetracijo fiksnega in mobilnega širokopasovnega dostopa na prebivalstvo. Vidimo, da uporaba fiksnega omrežja po daljšem obdobju strme rasti v letu 2021 upade, strmo pa se povečuje penetracija dostopa do interneta preko mobilnega širokopasovnega dostopa. Mobilni širokopasovni dostop za praktično desetino presega fiksni širokopasovni dostop, kar je posledica povečevanja hitrosti pri mobilnem dostopu do podatkov, enostavnosti in praktičnosti dostopa (kjer koli, dovolj hitro) ter relativno ugodnih ponudb za posameznike.

Slika 3: Penetracija fiksnega širokopasovnega dostopa do interneta na prebivalstvo 2022

Vir: <https://canalitik.akos-rs.si/>

Slika 4: Penetracija mobilnega širokopasovnega dostopa do interneta na prebivalstvo 2022

Vir: <https://canalitik.akos-rs.si/>

Podatki penetracije (slika 3 in slika 4) tudi pokažejo, da je fiksno omrežje v zatonu, raba mobilnih omrežij pa raste in se bo pri pričakovanih stabilizirala pri okoli 98 % v letih do konca tega desetletja. Penetracija obeh omrežij in dostopnost širokemu krogu prebivalstva pa ne pomeni, da imajo vsi prebivalci Slovenije omogočen dostop do širokopasovnega interneta ali, kar je zelo pomembno, da si takega dostopa želijo oziroma imajo interes za povezovanje v kibernetski prostor.

Skladno z načrtom razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020 (Načrt NGN2020) (Ministrstvo za javno upravo, 2020) je bil določen strateški cilj zagotoviti dostop do širokopasovnih elektronskih komunikacijskih storitev (možnost uporabe širokopasovnega interneta) vsem uporabnikom Slovenije, na vseh območjih. Omenjeni načrt (NGN2020) predpostavlja širokopasovni dostop do interneta hitrosti vsaj 100 Mb/s za 96 % gospodinjstev in vsaj 30 Mb/s za preostale 4 % gospodinjstev. Cilji Načrta NGN2020 niso bili izvedeni, kar kažeta tudi slika 3 in slika 4 (odstotek penetracije interneta), ker na nekaterih območjih izgradnja širokopasovne infrastrukture zamuja in še ni zgrajena, pogosto pa to hkrati sovпада s tržnim nezanimanjem za gradnjo infrastrukture. Na Ministrstvu za javno upravo so pripravili in objavili natančen grafični prikaz in iskalnik belih lis – gospodinjstev, na katerih širokopasovna infrastruktura še ni zgrajena in hkrati za njeno gradnjo ni tržnega zanimanja.

Slika 5: Grafični prikaz belih lis – gospodinjstev, na katerih širokopasovna infrastruktura še ni zgrajena, oktober 2022

Vir: https://eprostor.gov.si/isv-test/bele_lise.html

Grafični prikaz belih lis na sliki 5 in interaktivni internetni iskalnik natančno pokažeta posamezna območja brez možnosti dostopa do širokopasovnega interneta do končne podrobnosti – posamezne hišne številke. Za področja, kjer infrastruktura še ni zgrajena, pa zanjo obstaja interes, se v Sloveniji (in delih Hrvaške) izvaja projekt RENE (2022), s ciljem zagotavljati ultrahitro širokopasovno optično infrastrukturo vsem uporabnikom na podeželskih območjih v Sloveniji in delih Hrvaške. Gre za prvi in v tem trenutku edini čezmejni projekt na ravni EU, s katerim se povezujejo ozemlja več držav članic z ultra hitro širokopasovno optično infrastrukturo, ki je prejel sredstva iz sklada Connecting Europe Broadband Fund (CEBF). S tem bomo v Sloveniji v srednjeročnem obdobju pokrili tudi lise, ki še izhajajo iz nedostopnosti do omrežja uporabnikov, ki imajo za to interes in živijo v podeželskih okoljih. Mestna okolja so manj problematična, saj je tam gostota prebivalstva večja in zato ekonomski interes opravičuje gradnjo fiksnih širokopasovnih omrežij ali pa je na voljo mobilno širokopasovno omrežje. S podrobnejšo analizo stanja ugotavljamo, da posamezne bele lise izhajajo iz dejansko neizgrajenega omrežja in nezmožnosti ponuditi širokopasovni dostop do interneta, posamezne bele lise pa izhajajo iz nezanimanja prebivalcev za njegovo uporabo.

3 Ugotovitve

Na podlagi podatkov o uporabi interneta med odraslimi osebami (slika 1) in grafičnim prikazom belih lis (slika 5), kjer dostop do širokopasovnega interneta ni omogočen, vidimo, da ni neposredno povezano. Tako je z grafičnega prikaza belih lis jasno, da imajo le-teh največ savinjska, zasavska in posavska regija. Najslabše izmerjena je uporaba interneta v pomurski regiji, sledita posavska in podravska regija. Iz tega izluščimo, da je dejansko širši problem dostopa in nezmožnost pridobiti priključek, skladno z načrtom razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije, le v posavski regiji. Razlogi za manjšo uporabo dostopa do širokopasovnega interneta pa so očitno usmerjeni tudi v majhen interes – tako za izbiro dostopa do širokopasovnega omrežja kot posledično tudi uporabo storitev, ki jih kibernetni prostor ponuja uporabnikom.

Pri pregledu možnosti dostopa do širokopasovnega interneta – tako preko fiksnih kot mobilnih omrežij, kot možnosti uporabe storitev kibernetnega prostora ugotavljamo, da ima velika večina uporabnikov v Sloveniji možnosti izbrati najmanj eno – torej fiksno ali mobilno širokopasovno omrežje. Izjemno malo področij, ki v

praksi predstavljajo manj kot 0,5 % prebivalcev Slovenije, pa nima možnosti širokopasovnega dostopa do internetnega omrežja, čeprav bi si to želeli. Tako je dejanska možnost za vključenost v kibernetski prostor in izmenjevanje podatkov za izvajanje storitev v internetu omogočena večini slovenskih državljanek in državljanov. Dele, ki do zdaj niso ustrezno naslovljeni, pa bo pokrival projekt RUNE.

Razlike med mestnimi in podeželskimi okolji z vidika pokritosti oziroma možnosti dostopa do širokopasovnega omrežja so torej majhne. Kot omenjeno, večina belih lis nedostopnosti do širokopasovnega omrežja izhaja iz neinteresa za dostop v kibernetski prostor, ne pa iz tehnično tehnoloških omejitev. Res je, da je nekaj področij v Sloveniji, kjer dostop do interneta v nobeni obliki ni mogoč in to vedno v podeželskih okoljih – razlogi so v oddaljenosti, dostopnosti ali razvitosti infrastrukture širokopasovnega interneta na teh območjih, vendar se pokritost približuje končnemu cilju 100 % pokritosti.

Če torej govorimo o (ne)enakosti, lahko zaključimo, da v mestnih okoljih obstaja širši nabor izbire (fiksno ali mobilno omrežje, več operaterjev), v podeželskih okoljih pa je raznolikost izbire manjša, mnogokrat pa infrastruktura novejša – ker je bila zgrajena kasneje, zaradi tega pa hitrejša in bolj odporna na napake. Verjamemo, da se bodo razlike z razvojem tehnologij novih omrežij (npr. FTTH in 5G) še dodatno zmanjšale, bele lise, kjer povezava v širokopasovno internetno omrežje ni mogoče, pa izginile v srednjeročnem obdobju, predvidoma do leta 2025. Tako razlike v razpoložljivosti omrežij praktično ne bo več in se bomo lahko osredotočali (tudi) na druga vidika informacijske varnosti – zaupnosti in celovitosti uporabe kibernetskega prostora za vse državljanke in državljanke.

3 Zaključki

Na podlagi ciljev trajnostnega razvoja OZN (UNIS, n. d.) sta dostop do širokopasovnega interneta in s tem globalnega kibernetskega prostora ter povezanih storitev v povezavi s ciljem 9 – *Industrija, inovacije in infrastruktura*, podpodročji Delovno aktivni v visoko in srednje visoko tehnoloških proizvodnih sektorjih in v na znanju temelječih storitvenih sektorjih ter Inovacij in razvoja industrije pomembna z vidika vključevanja uporabnikov v celovite dostopne storitve in s tem prehod v bolj napredno družbo z željo zblizanja v Družbo 5.0.

Pri cilju 10 – *Zmanjšanje neenakosti; Relativna vrzel tveganja revščine in Opremljenost s tehnologijami* ugotavljamo, da dostop do širokopasovnega omrežja v Sloveniji ne predstavlja ravni tveganja, saj je praktično večini omogočen vsaj en način dostopa do širokopasovnega interneta, bolj je vprašanje, ali za to obstaja zadosten interes. Zakaj posamezni deli Slovenije bolj, drugi manj stremijo k rabi kibernetskega prostora, za katero je dostopnost do interneta predpogoj, pa v prispevku niso analizirani.

Poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in skupnosti je ciljno področje 11. S storitvami, ki jih omogoča kibernetski prostor in jih posledično uporabljamo tudi prebivalci Slovenije (slika 2), je mogoče naslavljati posamezna podpodročja ter zagotavljati dolgoročen prehod v povezano in, kot predvideva cilj, odprto, varno, vzdržljivo družbo v trajnostno naravnem okolju.

Podnebne ukrepe trajnostnega razvoja naslavlja cilj 13. Le ta je v povezavi s predstavljenimi cilji 9, 10 in 11 omogoča različne spremembe v našem delu, izobraževanju, zabavi, dostopu do podatkov, povezovanje in izvajanje storitev državljanov z državo. Širokopasovno povezovanje v internet in (inovativna) uporaba storitev kibernetskega omogoča manj obremenjevanja in onesnaževanja okolja, manj porabe energentov in zmanjšanje dnevnih migracij. Vse to zmanjšuje negativne posledice človeka na okolje in vpliva na (počasnejše) podnebne spremembe. Taki primeri so delo od doma in šolanje na daljavo, izvajanje storitev s pomočjo kibernetskega prostora ipd., kar vse zmanjšuje potrebo po obiskovanju določenih fizičnih točk (npr. šole, delovna mesta, upravne enote), spreminja dožemanje ljudi in povezuje ter prepleta resnično okolje s kibernetskim.

V prispevku smo ugotavljali dejansko dostopnost uporabnikov interneta v mestu in na podeželju ter ugotovili, da so razlike majhne in malo oziroma celo nepomembno vplivajo na dostopnost do širokopasovnega omrežnega dostopa. Tako z vidika razpoložljivosti v informacijski varnosti lahko ugotovimo, da je le-ta blizu cilju Načrta NGN2020, kjer naj bi vsak prebivalec imel dostop vsaj do hitrega (30 Mb/s), če že ne širokopasovnega interneta (100Mb/s). To je v praksi pomembno za razumevanje razvoja storitev, saj je evidentno, da imajo praktično vsi zainteresirani uporabniki možnost uporabljati (dovolj) hitri internet. Z vidika deljenja znanja to predstavlja védenje, da je znanje (skoraj) enako dostopno vsem uporabnikom v Sloveniji in da povezovanje ne predstavlja omejitve. Zaključimo lahko, da je v letu

2022 dostop v kibernetski prostor omogočen veliki večini slovenskih prebivalcev ter da dostopnost ni več problematična. To omogoča trajnostni razvoj vsem regijam in prebivalcem Slovenije, saj ni večje neenakosti pri dostopu do širokopasovnega interneta in posledično do rabe kibernetskega prostora.

V nadaljnjih raziskavah bomo izhajali iz opisane visoke razpoložljivosti dostopa do interneta in možnosti rabe storitev, osredotočali pa se bomo na obvladovanje vidikov celovitosti in zaupnosti. Menimo, da bomo s tem naredili tudi preboj pri iskanju modelov sodelovanja varnostnih organizacij in njihovih metod dela v podeželskem in mestnem okolju, pri čemer je sodobna tehnologija – pri varni uporabi lahko v veliko pomoč. Z dosegom zastavljenih ciljev bo družba varnejša, učinkovitejša in vse vključujoča; torej uspešnejša!

Literatura

- Ceccato, V. (2013). Integrating geographical information into urban safety research and planning. *Proceedings of the ICE – Urban Design and Planning*, 166, 15–23. <http://www.icevirtuallibrary.com/content/article/10.1680/udap.11.00038>
- Kovšca, A. (2019). *Družba 5.0 in Slovenija 2050*. https://www.ds-rs.si/sites/default/files/dokumenti/ds_etc_5_forum_druzba_5_0_v_sloveniji_2019_nagovor.pdf
- Ministrstvo za javno upravo. (5. 6. 2020). *Na Ministrstvu za javno upravo pripravili grafični prikaz in iskalnik belih lis*. GOV.SI. <https://www.gov.si/novice/2020-06-05-na-ministrstvu-za-javno-upravo-pripravili-graficni-prikaz-in-iskalnik-belih-lis/>
- Mlakar, T. (6. 10. 2022). *Delež uporabnikov interneta največji v osrednjeslovenski, najmanjši pa v pomurski statistični regiji*. Statistični urad Republike Slovenije. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10572>
- RUNE. (2022). *Optična infrastruktura na podeželskih območjih*. <https://www.ruralnetwork.eu/sl/>
- United Nations. (n. d.). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- UNIS. (n. d.). *Cilji trajnostnega razvoja*. https://unis.unvienna.org/unis/sl/topics/sustainable_development_goals.html
- Uredba (EU) 2015/2120 evropskega parlamenta in sveta o določitvi ukrepov v zvezi z dostopom do odprtega interneta. (2015). *Uradni list Evropske unije*, (L 310/1). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R2120>
- Warrier, V. G. (2002): *The globe is now officially open for business!: The advertising of cyberspace: Globalization and the politics of cyberculture* [Doktorska disertacija]. Dept. of Communication Studies, Concordia University
- Uporaba in dostop do interneta*. (17. 6. 2022). Your Europe https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/internet-telecoms/internet-access/index_sl.htm

Z INTEGRITETO LOKALNIH INSTITUCIJ PROTI ORGANIZIRANI KORUPCIJI ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

BOJAN DOBOVŠEK

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
bojan.dobovsek@um.si

Sinopsis Organizirana korupcija je nov koncept, ki kot rdeča nit povezuje ogrožanja poznomoderne družbe in je še posebej izpostavljena na ravni lokalnih skupnosti. Boj proti korupciji je osrednji del Agende mednarodne skupnosti za trajnostni razvoj do leta 2030. Ključ do integritete lokalnih skupnosti je v nadzorovanju finančnih tokov, kjer se kot problemi kažejo predvsem v financiranju političnih kampanj, upravljanju lokalnega premoženja in javna naročila. V ta namen je v prispevku opredeljen koncept organizirane korupcije, ki je predmet razprav pri trenutnih spremembah Konvencije Združenih narodov proti korupciji (MKZNP). Največji problemi tranzicijskih držav se kažejo v delovanju pravne države, razvoj demokracije ter šibke institucije in netrajnostni razvoj. Podlaga za te probleme v Sloveniji je prav organizirana korupcija, ki se na lokalnem nivoju kaže v koruptivnem političnem financiranju, kadrovanju in šibkem nadzoru v družbah v državni ali lokalni lasti in koruptivnih javnih naročilih. Iz kriminalističnega vidika so izpostavljeni problemi preiskovanja finančnih tokov in nedodelanih institutov obrnjenega dokaznega bremena in finančnih preiskav. V zaključku bodo zato predlagani ukrepi za odkrivanje in preprečevanje tovrstnih pojavov na ravni lokalnih skupnosti v Sloveniji, ki omogočajo pravičnost in močne institucije, kar je tudi v skladu s cilji trajnostnega razvoja OZN (16. cilj).

Ključne besede:

organizirana
korupcija,
Združeni narodi,
integriteta,
politično
financiranje,
lokalne skupnosti

WITH INTEGRITY OF LOCAL INSTITUTIONS AGAINST ORGANIZED CORRUPTION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

BOJAN DOBOVŠEK

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
bojan.dobovsek@um.si

Abstract Organized corruption is a new concept that, as a red thread, connects the threats of late modern society is exposed at the level of local communities and sustainable development. Anti-corruption battle must be central to the international community's 2030 Agenda for Sustainable Development. The key to the integrity of local communities lies in the control of financial flows, where problems are in the financing of political campaigns, local property management and public procurement. For this purpose, the paper defines the concept of organized corruption, which is the subject of discussions in the current amendments to the United Nations Convention against Corruption (UNCAC). The biggest problems of transition countries are manifested in the functioning of the rule of law, the development of democracy and weak institutions and unsustainable development. From the penal law point of view, the problems of investigating financial flows are mainly because of the undefined institutes of reversed burden of proof and financial investigations. In the conclusion, therefore, measures will be proposed to detect and prevent such phenomena at the level of local communities in Slovenia.

Keywords:
organized
corruption,
United Nations,
integrity,
political financing,
local community

1 Prolog

Organizirana korupcija je nov koncept, ki kot rdeča nit povezuje ogrožanja poznomoderne družbe, onemogoča njen trajnostni razvoj in je še posebej izpostavljena na ravni lokalnih skupnosti. Slovenija vsako leto zaradi različnih oblik korupcije izgubi 3,5 milijarde evrov, kar je okoli eno tretjino proračuna Slovenije. Ta številka je v bistvu enaka proračunu države za zdravstvo (3,3 milijarde evrov), skoraj enaka porabi za starejše (skoraj 3,8 milijarde evrov), 3,5 milijarde evrov, izgubljenih zaradi korupcije v Sloveniji, je več kot 9-kratnik celotnega zneska za letni proračun za policijo (skoraj 374 milijonov evrov) in ne nazadnje Slovenija za izobraževanje namenja 1,8 milijarde evrov, kar je le polovica denarja, ki se izgubi zaradi korupcije. Če bi denar razdelili med ljudi, bi vsak od nas prejel 1.716 € ali pa vsak dan 1 kg kruha (ali dve pivi) (The Greens/EFA, 2018). Če izhajamo iz besed Meška idr. (2021), se globalni problemi najučinkoviteje rešujejo na lokalni ravni in korupcija je globalni problem, zato jo začnimo reševati na lokalni ravni.

V obdobju krize naj bi se pojav prevar in korupcije še povečal in ponudil nove priložnosti za izvedbo le teh. Transparency International [TI] (2022) poroča, da v času pandemije covid-19 večina držav ni naredila pomembnejših premikov v smeri preprečevanja korupcije, obenem pa je Slovenija v letu 2021 dosegla manj točk glede na predhodna leta in s tem nazadovala na lestvici zaznane stopnje korupcije v javnem sektorju. Zato ne preseneča, da so Združeni narodi (v nadaljevanju ZN) za ciljni datum Agende trajnostnega razvoja postavili leto 2030 in med ključne cilje postavili cilja 16.4: »znatno zmanjšati nezakonitih finančnih tokov in tokov orožja, okrepiti izterjavo in vrnitev ukradenih sredstev ter boj proti vsem oblike organiziranega kriminala« in 16.5: »zelo zmanjšati korupcijo in vse oblike podkupovanja«. V ta namen potekajo tudi postopki posodobitev konvencij ZN.

Da korupcija ovira trajnostni razvoj, je razvidno tudi iz zadnjih dokumentov TI (2022). Glede na dobro uveljavljene povezave med korupcijo in mirom, pravičnostjo in enakostjo že dolgo trdijo, da mora biti boj proti korupciji osrednji del Agende mednarodne skupnosti za trajnostni razvoj do leta 2030 (v nadaljevanju Agenda 2030). Kjer korupcija pesti zdravstvo, bo napredek pri doseganju ciljev na področju zdravstvenega varstva omejen. Kjer korupcija uniči šolstvo, so cilji glede izobraževanja verjetno neuresničeni. Kjer korupcija posega v zagotavljanje storitev, bo skoraj nemogoče doseči cilje glede izkoreninjenja revščine, čiste vode in cenovno

dostopne energije. 16. cilj trajnostnega razvoja, ki se osredotoča na mir, pravičnost in vključenost, je temelj Agende 2030. Brez napredka v smeri miroljubnih, pravičnih in vključujočih družb bo vsak napredek v smeri drugih ciljev trajnostnega razvoja verjetno razdrobljen in kratkotrajen. Zato je tako pomembno spremljati, kako hitro države napredujejo proti štirim ambicioznim protikorupcijskim ciljem, določenim v cilju 16: 16.4 – Občutno zmanjšati nezakonite finančne tokove in tokove orožja, okrepani izterjavo in vračanje ukradenih sredstev ter se boriti proti vsem oblikam organizirane kriminalitete. 16.5 – Bistveno zmanjšati korupcijo in podkupovanje v vseh oblikah. 16.6 – Razviti učinkovite, odgovorne in pregledne institucije na vseh ravneh. 16.10 – Zagotoviti javni dostop do informacij in zaščititi temeljne svoboščine.

Po pregledu ciljev trajnostnega razvoja ZN v okviru Agende 2030 (Meško, 2022), ki so nastali na podlagi analize družbenih procesov, v ZN izpostavljajo prav cilj, ki se osredotoča na mir, pravičnost in močne institucije (znotraj katerega je indeks zaznave korupcije), kot enega od tistih, ki je najbolj izrecno fokusiran na problem korupcije v najširšem smislu, čeprav se zrcali tudi v vseh ostalih ciljih, posredno ali neposredno. Prav 16. cilj ZN, močne institucije za rešitev korupcije in demokracije na Zahodnem Balkanu, poudarjajo tudi Benedek in drugi (2010) in ugotavljajo, da je treba odgovore iskati predvsem v preventivi, močni civilni družbi in državi brez korupcije. O škodljivosti korupcije predvsem na lokalno okolje pričajo številne objave v medijih, zato v nadaljevanju izpostavljamo problematiko korupcije v lokalnem okolju v Sloveniji.

Iz analize literature in raziskave, fokusirane na korupcijo v Sloveniji v lokalnem okolju (Dobovšek, 2019), lahko zaključimo, da je izredno veliko kršitev na ravni lokalne skupnosti, še posebej v zvezi z razpolaganjem s stvarnim premoženjem. Kot ugotavlja Komisija za preprečevanje korupcije (KPK) v svojih dokumentih in kot smo ugotavljali v raziskavi o neformalnih mrežah (Dobovšek in Meško, 2008), gre za tipično okolje, kjer so še posebej zaradi geografskih značilnosti (manjši skupni prostor) izpostavljene osebne povezave med ljudmi – in s tem tudi med lokalnimi oblastniki in funkcionarji (župani, podžupani, občinskimi svetniki). Prav tako gre za manjši nadzor in nezmožnost sankcioniranja (glede na določbe »Kazenskega zakonika Republike Slovenije (KZ-1-UPB2)«, 2012) kolektivnih organov (občinskega sveta, ki je edini organ odločanja v občini) za posamezna kazniva dejanja.

Manjši nadzor se kaže v več smereh: na ravni občine imamo najprej župana, ki je glede na določbe Zakona o lokalni samoupravi (2018) zakoniti zastopnik občine in hkrati skrbnik za zakonito delovanje lokalnega samoupravnega telesa. Organ odločanja tega istega samoupravnega telesa pa je občinski svet, ki je politično sestavljeno telo, praviloma z večino »županove liste«. S tem se občinsko telo spremeni v voljo župana. Vprašanje je, koliko župan, kot skrbnik zakonitosti, objektivno in nepristransko spremlja tovrstno ocenjevanje. Drugega neposrednega zakonskega nadzornega mehanizma nad delom občinske samoupravne skupnosti ni. Obstaja sicer še nadzorni odbor občin, vendar pa slednji izvaja zgolj dela in naloge podobnim Računskemu sodišču – torej nadzira racionalnost, smotrnost in gospodarnost ravnanja z občinskim premoženjem. Ne govori pa toliko o splošnem zakonitem ravnanju občine. Obstaja sicer še tretji nadzor – nadzor volivcev – torej, če ljudje niso zadovoljni z delom občine, na naslednjih volitvah ne izvolijo ponovno istih posameznikov, vendar pa se to v določenih primerih ne izkazuje kot učinkovito, saj ljudje, čeprav je bil župan obsojen nezakonitih ravnanj, še vedno izvolijo isto osebo, ker je po njihovem mnenju veliko naredil za občino (gradnja infrastrukture, vrtcev in drugih stvari). S tem v zvezi je že Komisija za preprečevanje korupcije opozorila na pomanjkanje integritete funkcionarjev v nekaterih občinah in njihov brezbrizen odnos do etičnosti ravnanja ter ugleda, ki bi ga morali uživati in varovati pri svojem delu ter v javnosti. Komisija tako opozarja na pomanjkljivo zakonsko ureditev, ki bi, podobno kot pri državnih organih, omogočala razrešitev lokalnih funkcionarjev – možnost izreka nezaupnice, odpoklica funkcionarja in tako naprej. Vse navedeno nakazuje, da je korupcija na lokalni ravni prepletena v vse podsisteme, je zelo dobro organizirana in zato predstavlja oviro trajnostnemu razvoju Dobovšek (2019).

1 Organizirana korupcija – opredelitev koncepta

Največji problemi sveta predvsem pa tranzicijskih držav se kažejo v nedelovanju pravne države, nedelujoči demokraciji ter šibkih institucijah in netrajnostnem razvoju. Vse to povzroča revščino in vse večje razslojevanje, posledično lakoto in prehransko nevarnost, problem dostopnosti do zdravstva, šolstva, vode, energije in varnosti na vseh ravneh (Meško, 2022). Vsa omenjena ogrožanja kot rdeča nit povezuje korupcija v vseh pojavnih oblikah. Zaradi nevarnosti, ki jih korupcija pomeni za razvoj demokracije, ki je podlaga za trajnostni razvoj, je korupcija postala vodilna tema političnih razprav na vseh ravneh, kjer so predvsem aktivni ZN. Tako

so trenutno v postopku posodobitve in sprejemanja tri ključne konvencije ZN: konvencija Združenih narodov proti korupciji (MKZNP) – (UNCAC), konvencija Združenih narodov proti mednarodni organizirani kriminaliteta (MZNMOK) – (UNTOC) in nova konvencija Združenih narodov proti kibernetični kriminaliteta (Global Initiative Against Transnational Organized Crime [GI-TOC], 2022).

Dokumenti se soočajo s prej navedenimi varnostnimi vprašanji z namenom informiranja o prihajajočih političnih in strokovnih razpravah. V dokumentih se omenjajo najhujše oblike korupcije, kot so ugrabitev države (ang. *state capture*), sistemska korupcija, korporativna kriminaliteta in kriminalno upravljanje (države, institucij, lokalnih skupnosti), ki jih lahko opredelimo s konceptom organizirane korupcije, ki je bil izdelan za države Zahodnega Balkana.

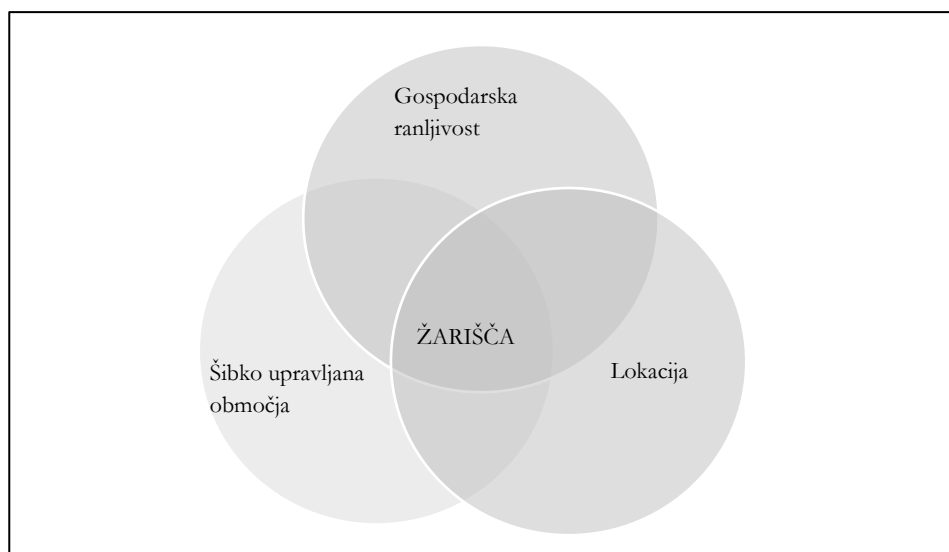
Na Zahodnem Balkanu je bil prepoznan takšen slog upravljanja z organizirano korupcijo, ki jo kot takšno v raziskavi GI-TOC opredeli Zvekić.¹ Pri tem se dogovarjajo politične, poslovne in kriminalne elite, da bi ohranile in zaščitile svoje interese in vplivale na javne funkcije in premoženje. Zvekićev koncept organizirane korupcije je v tem dokumentu nadgrajen kot ključni način razumevanja koruptivnih globalnih in lokalnih trendov. Povezave med organizirano kriminaliteto na vseh ravneh in korupcijo so torej priznane na državni ravni (KPK), ki jo na najbolj skrajni ravni lahko opišemo kot državno kapitalizacijo.

Na lokalni ravni pa jo lahko najbolj skrajno opišemo kot kriminalno notranje upravljanje v povezavi s korporacijsko kriminaliteto. Najpomembnejši način za razumevanje teh pojavov ni v njihovi definiciji, ampak v tem, kako medsebojno delujejo in posledično povzročajo škodo družbi: s spodkopavanjem pravne države; s spodkopavanjem demokracije in predpisov; z degradacijo okolja; s spodkopavanjem varnosti in zaščite življenja; z nezmožnostjo zagotavljanja storitev in gospodarstva. Na kratko, organizirana korupcija spodbuja nezakonite trge in s tem spodkopava delovanje državnih institucij in onemogoča izvajanje zakonodaje (Tennant, 2021).

---

¹ Zvekić organizirano korupcijo definira kot vpletenost in/ali uporabo organiziranega interesnega subjekta, kriminalnega ali ne, v različnih oblikah korupcije in z njo povezanih nedovoljenih dejanj s položaja moči in/ali s političnim kritjem za pridobitev finančne, politične ali družbene koristi. Pri tem ne gre samo za sistemske nezakonite finančne koristi in nepravilno vplivanje pri odločanju, ampak tudi za sistemsko kupovanje in vpliv za podporo za pridobitev ali obstanek na politični in gospodarski moči (Zvekić in Roksandić, 2021; GI-TOC, 2021).

Pri organizirani korupciji je težko ugotoviti iniciatorja in kdo koga ugrabi ali skorumpira. Zato so pojavi medsebojno povezani in s tem ohranjajo ugrabitev države, kriminalno upravljanje in korporativno kriminaliteto. Pregled problematike korupcije v lokalnem okolju v Sloveniji (Dobovšek, 2019; Dobovšek in Slak, 2021; Škrbec in Dobovšek, 2013) pokaže na odsotnost oziroma šibkost upravljanja območja, kot enega izmed treh ključnih dejavnikov za pojav žarišč korupcije in organizirane kriminalitete. Enako izhaja tudi iz poročil GI-TOC (2019). Druga dva dejavnika sta lokacija in gospodarska ranljivost. Osnovna dinamika omenjenih dejavnikov je predstavljena na sliki 1.

Slika 1: Kaj ustvarja žarišča korupcije in organizirane kriminalitete (GI-TOC, 2019: 7–8).

Vir: lasten.

Sinergično delovanje omenjenih dejavnikov je logično. Odsotnost lokalnega upravljavca je lahko posledica oddaljenosti lokacije, ki je lahko razlog tudi slabi ekonomski razvitosti določene lokalne skupnosti. Po drugi strani, pa je lahko slaba ekonomska razvitost nekega območja razlog za neobstoje motivacije, da se do takšnega območja razvije transportna infrastruktura, kar spet vpliva na zmanjšano možnost državnega upravljanja tovrstnega območja. Vse omenjeno pa vpliva na odnos lokalne skupnosti do korupcije. Ta odnos pa je ključnega pomena. V primeru, da ima lokalna skupnost občutek, da neformalna skupina ne nadomešča le

formalnega upravljavca, temveč tudi pomaga dobavljati produkte in storitve, ki jih lokalna skupnost ne zmore (ali noče).

Če razvijamo koncept naprej in analiziramo pojavne oblike korupcije in boj proti korupciji na Zahodnem Balkanu, vidimo, da je osrednja vloga politike na vseh ravneh tako v boju proti korupciji kot v ohranjanju korupcije. Iz poročil se izoblikuje koncept organizirana korupcija, saj se z njim pojasni, kako je korupcija vpeta v politično ekonomijo številnih držav v (GI-TOC, 2021).

Politične stranke skozi volitve prevzemajo politično moč, pridobivajo vpliv na gospodarstvo in nadzor javnih financ ter kadrovanje javnih funkcionarjev. Zmaga omogoča uporabo državnih sredstev in podjetij za zagotavljanje pokroviteljstva ter pridobivanje finančnih, političnih in družbenih koristi. V takšnem okolju so volitve pogosto tekma, v kateri zmagovalec dobi vse, ne le za politične stranke, ampak tudi za tiste, ki imajo koristi od pokroviteljstva. Iz tega torej sledi, da imajo tisti, ki profitirajo od oblasti, v interesu financirati politične stranke in volitve. Če smo v uvodu izpostavili ugotovitve glede korupcije na vseh prejšnjih posvetih o varnosti v lokalnih skupnostih, vidimo, da je problem korupcije še bolj pereč na lokalni ravni, zato je še kako pomembno zmagati na volitvah na lokalni ravni.

Financiranje lokalnih volilnih kampanj je povezano s pridobivanjem moči. Ko pa je moč pridobljena, obstaja najbolj pomembna razsežnost političnega financiranja, in sicer nadzor nad finančnimi naložbami in gospodarstvom preko upravljanja premoženja v lasti lokalnih skupnosti in po raziskavah najbolj pereč problem, problem javnih naročil (Dobovšek in Premrl, 2020). Pri tem se postavlja vprašanje kako se tovrstne mehanizme uporablja za ohranjanje in širitev moči ter bogastva. Lahko povzamemo, da so za organizirano korupcijo potrebni trije stebri, ki omogočajo njeno delovanje, financiranje volitev, upravljanje lokalnega premoženja in obvladovanje javnih naročil, kar prikažemo s sliko 2.

Slika 2: Stebri organizirane korupcije

Vir: lasten.

Slika 2 prikazuje različne manifestacije organizirane korupcije, vidimo, da so odzivi pristojnih institucij v veliki meri usmerjeni le na določene stebre ali le dele njih. Strategije, ki se osredotočajo le na nekatere dele ali posamezen stebel, ne morejo zrušiti strehe. Še posebej neuspešno je sodelovanje posameznih institucij, saj gre pri odpravi tovrstnih korupcijskih ravnanj za načelo sledenja denarju in je ključ odpravljanja na finančnih institucijah. Sodelovanje policije, tožilstva, Finančne uprava Republike Slovenije, Računskega sodišča, KPK, uradov in agencij (npr. Urad za preprečevanje pranja denarja in financiranje terorizma) z lokalnimi avtoritetami in institucijami je ključno pri razkrivanju koruptivnih finančnih tokov. Seveda pri tem ne smemo pozabiti na profesionalno preiskovalno novinarstvo, ki vse to predstavi ljudem – volilcem. Koruptivno financiranje volitev je namreč prvi korak h kadrovanju za koruptivno upravljanje lokalne premoženja in koruptivnim javnim

naročilom, kar omogoča organizirano korupcijo in izgubo tiste štruce kruha (ali dveh piv) vsak dan, vsakega občana.²

2 Epilog

Pogoj doseči cilje trajnostnega razvoja ZN je v prvem koraku odprava korupcije na vseh ravneh, predvsem organizirane, ter s 16. ciljem Agende 2030 znatno zmanjšati nezakonite finančne tokove, okrečiti izterjavo in vrnitev ukradenih sredstev ter boj proti vsem oblikam korupcije in organizirane kriminalitete. Vladajoči na vseh ravneh morajo storiti več za prednostno obravnavo protikorupcijskih ukrepov, če želijo doseči cilje trajnostnega razvoja do leta 2030. Dve področji, ki vzbujata posebno skrb, sta politična korupcija in pranje denarja, kar je predmet našega nadaljnjega raziskovanja. Platforme ZN UNTOC, UNCAC in cilji trajnostnega razvoja lahko samo v kombinaciji nudijo kohezivno in učinkovito strategijo za preprečevanje korupcije. Normativne platforme UNTOC in UNCAC imamo, sta v fazi prenove, treba pa bo pristopiti k implementaciji dogovorjenega.

Večina zakonodaje je v Sloveniji na splošno usklajena z mednarodnimi standardi, vendar obstajajo izrazite težave pri izvajanju zakonov. V zakonodaji torej obstaja vrsta lukenj, ki jih je treba urediti, po drugi strani pa se ljudje prepogosto zavestno nagibajo k obidu zakona, da bi uveljavljali lastne finančne interese in vplivali na oblast. Ni zakona, ki bi se izvajal sam od sebe, kot ni zakona, ki ga ni mogoče zaobiti. Gre za kulturo integritete in zakonitosti, ki sta pomembni sestavini same politične kulture. V takšnih razmerah je vloga nadzora in nadzornih mehanizmov izjemnega pomena, čeprav, kot je navedeno zgoraj, kontrola in nadzor sama po sebi ne moreta vsiliti in zaščititi preglednosti in odgovornosti. Po eni strani so številne nadzorne strukture same politizirane in zato v rokah zadevnih političnih strank, zlasti tistih na oblasti. Koordinacija in sodelovanje med nadzornimi institucijami ne deluje. Za zaježitev organizirane korupcije je v prvem koraku, financiranju kampanj, mogoče uporabiti vrsto obstoječih političnih instrumentov, vključno s predpisi o financiranju kampanj, prijav dohodkov in premoženja, registri lobiranja in drugo.

---

² Ali pa če bi vsak od nas vsako leto prejel 1.716 €, kakšen dopust bi si lahko privoščil.

Nadzor nad postopki in institucijami je ena glavnih funkcij civilne družbe: nevladnih organizacij, preiskovalnega novinarstva in medijev ter akademskega sveta. Takšna vloga civilne družbe obstaja, vendar pa ni vrednotenja takšne vloge. Veliko je tudi primerov zlorabe medijev, še posebej spletnih in družbenih medijev. Glede na široko uporabo in vpliv družbenih medijev in anket je treba to področje nujno regulirati. Pri tem se zlorablajo marketinške kampanje, ki so pogoste ob odpiranju velikih infrastrukturnih objektov.

Ne nazadnje lahko opozorimo na potrebo po napredku sistema nadzora v pregleden, interaktiven, za uporabo prijazen in preprost digitaliziran sistem, ki bo spremljal porabo javnega denarja in delovanja funkcionarjev. Tako bi lahko bila v veliko pomoč izdelava spletne platforme, enega mesta, kjer bi lahko našli vse podatke ter jih preprosto analizirali in spremljali.

Literatura

- Benedek, W., Daase, C., Dimitrijević, V. in Duyne, P. (ur.). (2010). *Transnational terrorism, organized crime and peace-building: Human security in the Western Balkans*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9780230281479>
- Dobovšek, B. in Meško, G. (2008). Informal networks in Slovenia : a blessing or a curse?. Problems of post-communism, ISSN 1075-8216, Mar./Apr. 2008, vol. 55, no. 2.
- Dobovšek, B. (2019). Posebnosti korupcije v ruralnem okolju v Sloveniji. V G. Meško, R. Hacin in K. Eman (ur.), *Uvod v razpravo o varnosti v urbanih in ruralnih okoljih: Konferenčni zbornik* (str. 109–120). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Dobovšek, B. in Premrl, P. (2020). Problematika upravljanja gospodarskih družb v večinski lasti lokalnih skupnosti. V G. Meško, R. Hacin in K. Eman (ur.), *6. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Varnost v ruralnih in urbanih okoljih: Konferenčni zbornik* (str. 37–48). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Dobovšek, B. in Slak, B. (2021). Lokalna skupnost kot humusni ali repelentni dejavnik za organizirano kriminaliteto in vloga policije. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), *7. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Policijsko delo v skupnosti in zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih: Konferenčni zbornik* (str. 167–184). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- The Greens/EFA. (7. 12. 2018.) *The costs of corruption across the European Union*. <https://www.greens-efa.eu/en/article/document/the-costs-of-corruption-across-the-european-union>
- Global Initiative Against Transnational Organized Crime. (20. 5. 2019). *Hotspots of Organized Crime in the Western Balkans. Local vulnerabilities in a regional context*. <https://globalinitiative.net/analysis/oc-western-balkans/>
- Global Initiative Against Transnational Organized Crime. (2021). *Economy of Political Organized Corruption and Anti-Corruption in the Western Balkans*. <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2020/10/Infrastructure-of-integrity-24-GITOC.pdf>
- Global Initiative Against Transnational Organized Crime. (31. 3. 2022). *Guidance notes on a draft convention on cybercrime*. <https://globalinitiative.net/analysis/un-cybercrime-convention/>
- Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2). (2012, 2015, 2016, 2017, 2020, 2021). *Uradni list RS*, (50/12, 54/15, 6/16, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21).

- Meško, G. (2022). Cilji trajnostnega razvoja in programska skupina varnost v lokalnih skupnostih. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), *8. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Cilji trajnostnega razvoja in varnost v lokalnih skupnostih: Konferenčni zbornik* (str. 5–19). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Meško, G., Dobovšek, B. in Tominc, B. (ur.). (2021). *Criminal justice and security in Central and Eastern Europe: Perspectives of Rural Safety, Security and Rural Criminology*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. <https://doi.org/10.18690/978-961-286-505-4>
- Škrbec, J. in Dobovšek, B. (2013). Corruption capture of local self-governments in Slovenia. *Lex Localis*, 11(3), 615–630. [https://doi.org/10.4335/11.3.615-630\(2013\)](https://doi.org/10.4335/11.3.615-630(2013))
- Tennant, I. (20. 5. 2021). *All roads lead to Rome: Towards a coordinated multilateral response to organized crime and corruption*. Global initiative Against Transnational Organized Crime. <https://globalinitiative.net/analysis/all-roads-lead-to-rome-organized-crime-corruption/>
- Transparency International (2022). *Corruption Perceptions Index*. <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>
- Zakon o lokalni samoupravi (ZLS-UPB2). (2007, 2008, 2009, 2010, 2018). *Uradni list RS*, (94/07, 76/08, 79/09, 51/10, 30/18).
- Zvekić, U. U. in Roksandić, S. (2021). *Infrastructure of integrity: Western Balkans anti-pledge monitor*. Global Initiative Against Transnational Organized Crime. <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2020/10/Infrastructure-of-integrity-34-GITOC.pdf>

8. NACIONALNA KONFERENCA O VARNOSTI V LOKALNIH SKUPNOSTIH: CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA IN VARNOST V LOKALNIH SKUPNOSTIH

GORAZD MEŠKO, IZA KOKORAVEC (UR.)

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
gorazd.mesko@um.si, iza.kokoravec@um.si

Povzetek Zbornik prispevkov predstavlja recenzirane prispevke, ki so bili predstavljeni na 8. Nacionalni konferenci o varnosti v lokalnih skupnostih v Celju v decembru 2022. Glavna tema konference ostaja varnost v lokalnih skupnostih, a se tokrat povezuje s predstavitvijo in analizo ciljev trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov. Prispevki predstavljajo rezultat raziskovanja v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okoljih, ki se izvaja na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, in sodelovanja s praktiki na področju varnosti. Prispevki v zborniku se osredotočajo na različne vidike zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih v povezavi s cilji trajnostnega razvoja, povezanosti ciljev programske skupine in ciljev Agende 2030 za trajnostni razvoj ter naslavlajo izzive in predloge za prihodnje delo.

Ključne besede:

lokalne skupnosti,
varnost,
cilji trajnostnega
razvoja,
programska
skupina,
Slovenija

8TH NATIONAL CONFERENCE ON LOCAL SAFETY AND SECURITY: SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AND SAFETY AND SECURITY IN LOCAL COMMUNITIES

GORAZD MEŠKO, IZA KOKORAVEC (EDS.)

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
gorazd.mesko@um.si, iza.kokoravec@um.si

Abstract The conference proceedings contain peer-reviewed papers that were presented at the 8th National Conference on Safety and Security in Local Communities in Celje in December 2022. The main theme of the conference remains safety and security in local communities, however, this time the focus was the presentation and analysis of the Sustainable Development Goals of the United Nations. Papers are the result of research within the research programme Safety and security in local communities – comparison of rural and urban environments, conducted at the Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor and cooperation with practitioners in the field of security. Papers in the proceedings focus on various aspects of ensuring safety and security in local communities in connection with the goals of sustainable development, the connection between the goals of the research programme and the goals of the 2030 Agenda for sustainable development, and they also address challenges and suggestions for future work.

Keywords:

local communities,
safety and security,
sustainable
development goals,
research
programme,
Slovenia

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

